

Programmabegroting 2015

Versie: 5.0.0.0.0

Inhoudsopgave

1 Voorwoord	3
2 Inleiding	5
2.1 Samenwerken en innoveren	5
2.2 Investerings uit NUON-gelden	8
2.3 Hoofdpijnen financiële positie	15
3 Beleidsbegroting	21
3.1 Programmaplan	21
3.1.1 Bestuur en dienstverlening	24
3.1.2 Veiligheid	32
3.1.3 Economie en toerisme	38
3.1.4 Bereikbaarheid	50
3.1.5 Omgevingskwaliteit	64
3.1.6 Stedelijke ontwikkeling	84
3.1.7 Jeugd en onderwijs	102
3.1.8 Cultuur, sport en recreatie	112
3.1.9 Maatschappelijke Ondersteuning	126
3.1.10 Werk en inkomen	136
3.1.11 Algemene dekkingsmiddelen	146
3.2 Paragrafen	149
3.2.1 Lokale heffingen	149
3.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	153
3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	159
3.2.4 Financiering	166
3.2.5 Bedrijfsvoering	170
3.2.6 Verbonden partijen	176
3.2.7 Grondbeleid	184
3.2.8 Subsidies	188
3.2.9 Taakstellingen en reserveringen	195
3.2.10 Demografische ontwikkelingen	198
3.2.11 Bijzonder programma Binnenstad	202
3.2.12 Bijzonder programma Bereikbaarheid	205
3.2.13 Bijzonder programma Kennisstad	206
3.2.14 Bijzonder programma WOP Noord	208
4 Financiële begroting	211
4.1 Overzicht van baten en lasten	211
4.1.1 Overzicht van baten en lasten in meerjarig perspectief	211
4.1.2 Grondslagen voor de begroting	213
4.1.3 Algemene uitkering uit het Gemeentefonds	215
4.1.4 Incidentele lasten en baten	218
4.1.5 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	219
4.1.6 EMU saldo	220
4.2 Uiteenzetting van de financiële positie	221
4.2.1 Structureel en reëel evenwicht	221
4.2.2 Investerings	222
4.2.3 Reserves	230
4.2.4 Voorzieningen	234
5 Bijlagen	237
5.1 Samenstelling stadsbestuur	237

5.2 Toelichting reserves	238
5.2.1 Toelichting reserves programma 1	238
5.2.2 Toelichting reserves programma 2	240
5.2.3 Toelichting reserves programma 3	240
5.2.4 Toelichting reserves programma 4	240
5.2.5 Toelichting reserves programma 5	244
5.2.6 Toelichting reserves programma 6	248
5.2.7 Toelichting reserves programma 7	257
5.2.8 Toelichting reserves programma 8	260
5.2.9 Toelichting reserves programma 9	266
5.2.10 Toelichting reserves programma 10	267
5.2.11 Toelichting reserves algemene dekkingsmiddelen	268
5.3 Toelichting voorzieningen	272
5.4 Conversietabel	281
5.5 Raadsbesluit	288
5.6 Amendementen	290

Hoofdstuk 1

1 Voorwoord

Voor u ligt de eerste programmabegroting die is opgesteld in de collegeperiode 2014-2018. Deze bevat de uitwerking van de financiële kaderbrief 2015-2018, zoals die in juli door de gemeenteraad is vastgesteld. Het verheugt ons dat de programmabegroting volledig in lijn met de kaderbrief kon worden uitgewerkt. In verleden zaten er regelmatig grote verschillen tussen de financiële kaders die de gemeenteraad voor de zomer vaststelde, en de conceptprogrammabegroting die het college na de zomer aan de raad voorlegde. Dit jaar is dat niet geval.

In de komende jaren verwachten we per saldo uit te komen op een positief financieel resultaat van circa 4,7 miljoen euro (grotendeels incidenteel). Ook dit is in lijn met de kaderbrief. Wij hebben voor dit saldo geen bestedingsvoorstellen gedaan. Daarvoor hebben wij twee redenen. De eerste reden vloeit voort uit de bestuursrapportage. Daarin hebben wij een financiële prognose voor het lopende jaar opgenomen die uitkomt op een tekort van 4,8 miljoen euro. Behoedzaamheid is daarom geboden. De tweede reden om behoedzaam te zijn met bestedingsvoorstellen voor het overschot in de komende jaren, betreft financiële onzekerheden die samenhangen met de nieuwe taken die de gemeente zal gaan uitvoeren op het gebied van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en werk & inkomen.

Bij de behandeling van de kaderbrief in juni en juli heeft de gemeenteraad er bij het college op aangedrongen om geen rekeningen door te schuiven naar de toekomst. Naar aanleiding daarvan stellen wij voor om het financiële meerjarenbeeld op één punt te wijzigen. Deze wijziging betreft terugbetaling van het restant van een lening uit de erfpachtreserve, à 5,7 mln euro. Om deze terugbetaling mogelijk te maken is gekozen voor een verschuiving in de financiering van bereikbaarheidsprojecten: minder uit reserves (incidenteel) en meer uit kapitaallasten (structureel). De investeringsruimte voor bereikbaarheid blijft daarmee hetzelfde.

In de komende maanden en jaren zullen wij ons inzetten om samen met burgers, bedrijven en instellingen in Leiden en in samenwerking met de ons omliggende gemeenten te werken aan onze gemeenschappelijke ambities. Dat is niets nieuws, maar een voortzetting van een koers die het gemeentebestuur langer geleden is ingeslagen. Voorbeelden hiervan zijn LAB071, Economie071, jeugd- en gezinsteams en de samenwerking met zorg- en welzijnspartners in sociale wijkteams. Op het gebied van duurzaamheid willen wij onze ambitie om Leiden te verduurzamen en te vergroenen versneld realiseren.

Een onderdeel van onze koers is ook dat we graag ruimte geven voor initiatieven uit de stad. Bewonersinitiatieven maken Leiden een prettiger plek om te leven. In ons wijkenbeleid zullen initiatieven van bewoners en hun eigen wensen voor verbetering van leefbaarheid dan ook een belangrijke plek innemen. De totstandkoming van de wijkvisie Zeeheldenbuurt is daarvan een mooi voorbeeld. Zulke betrokkenheid en samenwerking wensen we meer plekken in de stad toe. Wij zullen ons daarvoor inzetten.

Alle beleid, alle voornemens en intenties slaan uiteindelijk ook neer in de begroting. Dat is per slot van rekening de financiële vertaling van onze voornemens voor de komende collegeperiode.

Bij een transparant en betrouwbaar gemeentebestuur hoort een solide financieel beleid. Wij zijn er daarom trots op dat we onze beleidsvoornemens hebben kunnen vertalen in een sluitende meerjarenbegroting 2015-2018. Deze bieden wij u hierbij aan.

Leiden, september 2014

College van Burgemeester en Wethouders

Hoofdstuk 2

2 Inleiding

2.1 Samenwerken en innoveren

Met deze eerste Programmabegroting geven wij aan hoe wij in de het komende jaar onze plannen en ambities voor de stad in 2015 willen uitvoeren. Deze begroting is gebaseerd op het beleidsakkoord dat wij dit voorjaar overeenkwamen. Naast innoveren is samenwerken daarin een centraal element. Geen gemeente kan zonder en het belang van samenwerken wordt ook steeds groter. Om deze reden geven wij in deze inleiding extra aandacht aan dit onderwerp.

Sinds 2002 staat samenwerking hoog op de agenda van de gemeente Leiden. In dat jaar lieten wij voor het eerst de bestuurskracht van onze gemeente onderzoeken. De uitkomsten van dat onderzoek waren buitengewoon kritisch. Kort samengevat: het gemeentebestuur had geen duidelijke langetermijnvisie voor de stad, het stond te vaak met de rug naar belangrijke partners van de gemeente en in financieel opzicht stonden we er ook niet florissant voor. Deze uitkomsten waren de aanleiding voor allerlei verbeteracties. Zo hebben we in 2005 de ontwikkelingsvisie Leiden Stad van Ontdekkingen 2030 vastgesteld (later bijgesteld in 2012) en we hebben de banden met omliggende gemeenten aangehaald. Dat heeft onder meer geleid tot de oprichting van het samenwerkingsverband Holland Rijnland. In de ontwikkelingsvisie hebben we vastgesteld dat de kwaliteiten van Leiden zitten in de grote rijkdom aan kennis, cultuur en historie in de stad, en dat we die kwaliteiten verder willen ontwikkelen. Die kwaliteiten maken immers dat het in onze regio geweldig wonen, werken en ondernemen is.

Dit is ons Leiden

Leiden is een geweldige plek om te werken, studeren, ondernemen, investeren, wonen en te zijn. Leiden is de Stad van Ontdekkingen, met van oudsher veel kennis en een rijk cultureel leven. De stad heeft een historische binnenstad, vermaarde musea, duizenden monumenten en unieke kunstcollecties. Leiden ligt centraal in de Randstad, te midden van water en groen, dichtbij de kust én vlak bij Schiphol. Daardoor is de Leidse regio een aantrekkelijke uitvalsbasis voor bedrijven en inwoners die als werkterrein de Randstad of de rest van de wereld hebben. Leiden heeft een lange traditie als tolerante en gastvrije stad. Veel mensen hebben hier een thuis gevonden. Als oudste universiteitsstad van Nederland is Leiden al eeuwen een internationale ontmoetingsplaats voor talent en kennis. Het opleidingsniveau van de inwoners in de regio is hoog; we zijn de meest kennisintensieve regio van ons land. Leiden is de vestigingsplaats van talloze wetenschapsinstututen en van bedrijven die in hun sector tot de internationale top behoren. Studenten van over de hele wereld ontwikkelen in Leiden Kennisstad hun talenten. Zij leggen hier het fundament om hun dromen en ambities te kunnen najagen. In Leiden beschikken zij - ook na hun afstuderen - over een vruchtbaar innovatieklimaat. Onderwijs, onderzoek, ondernemers en overheid werken nauw samen. Initiatieven die (internationale) kennis en historische cultuur versterken, kunnen rekenen op stimulans en ondersteuning. Leiden is bovendien een sociale stad; iedereen doet mee en iedereen telt mee. Leiden gaat daarbij uit van de kracht van de stad, de mensen en organisaties. Samen met inwoners en partners in de stad en de regio zoeken we nieuwe oplossingen, passen we nieuwe ideeën toe en maken we gebruik van de creativiteit die volop aanwezig is. Door elkaars kracht te benutten wordt zowel Leiden als de Leidse regio een nog geweldiger plek voor iedereen. Doet u mee?

In 2005 en 2012 is de bestuurskracht van de gemeente opnieuw onder de loep genomen. Daarin is onder meer geconstateerd dat het gemeentebestuur meer en beter samenwerkt, maar dat dit uiteraard altijd beter kan. Deze samenwerking is onder meer van belang om de nieuwe taken die gemeenten krijgen in de decentralisaties, met partners goed te kunnen uitvoeren.

Terwijl de gemeente geleidelijk de luiken opende naar meer en betere samenwerking, ontstonden onder burgers in Leiden prachtige samenwerkingsinitiatieven. Het Stadslab is daarvan natuurlijk het bekendste voorbeeld. In veel andere steden wordt met jaloezie gekeken naar deze organisatievorm. Maar ook in Leiden is nog veel meer mogelijk. Heel veel Leidenaren blijken graag de handen uit de mouwen te willen steken, maar doen dat nu nog niet, blijkt uit een enquête die Stadslab heeft gehouden. Wij dragen er graag aan bij dat ook deze mensen in actie komen, onder meer door een open houding en cultuur van bestuur en ambtelijke organisatie. "Van buiten naar binnen werken" is niet zonder toeval een van de principes die ten grondslag aan de verandering van de ambtelijke organisatie, die nu zijn beslag krijgt. In de paragraaf Bedrijfsvoering gaan we dieper in op deze verandering.

Goed kunnen inspelen op initiatieven en behoeften van bewoners vergt maatwerk. Zowel in het ruimtelijke domein als in het sociale domein zal de behoefte aan zulk maatwerk toenemen. Dat maatwerk past niet goed in het Weberiaanse beeld van de overheid, dat lange tijd opgeld heeft gedaan. In dit model staat de rechtmatigheid van het overheidshandelen centraal: in gelijke gevallen een gelijke behandeling. Aangezien

gevallen niet altijd helemaal gelijk zijn willen wij, uiteraard zonder afbreuk te doen aan de rechtszekerheid, in de toekomst beter kijken of de gevallen wel daadwerkelijk gelijk zijn en of er een andere, meer effectieve oplossing mogelijk is. Dat betekent maatwerk. Dit maatwerk vergt veranderingen in houding en gedrag, zowel van de ambtelijke organisatie als van het gemeentebestuur. Niet langer volstaat het simpelweg volgen van regels en werkinstructies; in plaats daarvan zijn subtiele afwegingen nodig waarbij naast rechtmatigheid ook financiële en maatschappelijke effecten een voorname rol spelen. Het is aan de politiek om te bepalen welke waarden hierbij van belang en/of dominant zijn. De uitkomst van die discussie leidt tot meer inzicht in de ruimte die onze medewerkers kunnen nemen om hun professioneel beoordelingsvermogen toe te passen. Wij kijken uit naar de commissievergaderingen waarin wij voorbeelden van zulke afwegingen en de onderliggende waarden met de leden van de gemeenteraad kunnen bespreken, onder meer met oog op de veranderingen die de drie decentralisaties (3D) te weeg brengen. .

2015 is een cruciaal jaar voor alle gemeenten en regio's in Nederland. Ook wij staan voor de grootste decentralisatie van overheidstaken in de geschiedenis, die in het sociaal domein. De bezuinigingen die de rijksoverheid met ingang van het komend jaar doorvoert in de Participatiewet, de Jeugdzorg en de uitgebreide Wmo, kunnen wij niet tot in lengte van jaren compenseren. Wel hebben wij middelen gereserveerd om de overgang voor cliënten naar de nieuwe situatie met ingang van het komend jaar zo goed mogelijk te laten verlopen.

In onze Kaderbrief van juni 2014 schetsten wij u de financiële situatie van de gemeente en onze voorgenomen maatregelen en beleidsintensiveringen. Daar bouwen wij met deze begroting op voort. Wij presenteren u hier een sluitende Programmabegroting 2015, inclusief het Meerjarenbeeld 2015-2018. Tegelijkertijd hopen wij dat de tekenen van voorzichtig economisch herstel een gunstiger financieel klimaat in onze gemeente voorspellen dan de afgelopen jaren het geval was. Niettemin houden wij, mede gezien de grote veranderingen in taken, rekening met tegenvallers. Daarom hebben wij de risicoreserves flink verhoogd.

Na jarenlange inschattingen van bedragen en weloverwogen gissingen naar uitkomsten van discussies op rijksniveau weten we nu voor het eerst, hoeveel euro's voor de 3D de gemeente op zijn rekening tegemoet kan zien. Dat geeft u als gemeenteraad de ruimte om middelen vanaf 2015 te besteden aan ondersteuning voor die inwoners in de stad, die daar voor kortere of langere tijd een beroep op moeten doen.

Beleidsvoornemens

In 2015 zetten wij de regionale samenwerking in Economie071, LAB071 en andere verbanden voort in de Leidse regio. Ook verstevigen we de Strategische Alliantie met zusterstad Delft in de Zuidvleugel van de Randstad. De samenwerking met de gemeenten in Holland Rijnland herijken wij de komende jaren, op basis van de eerder door u vastgestelde visie op regionale samenwerking.

De digitalisering van onze dienstverlening breiden wij de komende jaren uit.

In de Veiligheidsregio Hollands Midden versterken wij de crisisorganisatie, zodat we gezamenlijk met kracht op alle soorten incidenten kunnen reageren.

In de wijken intensiveren we de zorg voor leefbaarheid. Dat is een directe uitwerking van ons beleidsakkoord.

In de regionale agenda Economie071 gaan we werken binnen vijf hoofdthema's: economische structuurversterking, ondernemerschap en starters, onderwijs & arbeidsmarkt, vestigingsklimaat, ruimte en mobiliteit en regiomarketing & acquisitie. De samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen staat daarin voorop.

Economische gebiedsontwikkeling versterken we met de doorontwikkeling van Leiden Bio Science Park. De verkeersontsluiting van het park verbeteren we via het programma Bereikbaarheid. In dit programma staan ook andere grote projecten op stapel zoals de uitvoering van de Rijnlandroute en de parkeergarages Lammermarkt en Garenmarkt. Daarnaast treffen we nieuwe maatregelen om fietsers en voetgangers in de stad te faciliteren en het openbaar vervoer te verbeteren. Ook besteden wij ruim aandacht aan de ontwikkeling van de sociale stad. Wij willen dat iedereen kan meeprofiteren van de economische groei. Ook de mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

De kwaliteit van de openbare ruimte verdient onze voortdurende aandacht. We verbeteren die op alle terreinen 'grijs, blauw en groen', dat wil zeggen: op straat en in de wijk, in het beheer van water en onderhoud en ontwikkeling van het groen in onze stad. Duurzaamheid is daarin het overkoepelende thema.

We nodigen bewoners en partners uit om verder te bouwen aan onze stad. Een houvast in deze ontwikkelingen wordt de volgende editie van de ruimtelijke structuurvisie die we zullen presenteren.

Na jaren van planontwikkeling verwachten wij in 2015 de start bouw van onderdelen van de Meelfabriek.

Verder noopt het langetermijnperspectief van de gemeentelijke vastgoedportefeuille tot het maken van keuzes. Dat kan na een afweging over te dienen beleidsdoelen en monumentale waarde van grond en vastgoed van de gemeente.

Leiden is een aantrekkelijke woonstad en wil dat graag blijven. We willen graag nieuwe woningen bouwen om in de behoefte te voorzien en hopen dat ook daarin het einde van de financiële crisis nabij is. De bouw van benodigde studentenhuisvesting in Leiden vordert gestaag.

Jeugdzorg dichtbij mensen en samen met de stad kunnen we nu echt gaan realiseren na alle jaren van voorbereiding. Dat vraagt ook aanpassing van de aanbieders van zorg. Om de overgang te faciliteren stellen we tot 2018 extra middelen ter beschikking voor de hulp aan kinderen, jongeren en hun ouders. Met het Leidse onderwijsveld willen we het komend jaar aan de slag met het opstellen van een Onderwijsagenda.

In het Cultuurkwartier starten we met de daadwerkelijke restauratie en nieuwbouw van museum De Lakenhal. Het museum kan daardoor gedurende enkele jaren geen grote tentoonstellingen organiseren, maar blijft op tal van manieren zichtbaar en actief in de stad.

De sportieve Leidenaar komt aan bod, waar wij het Sportaccomodatatieplan verder tot uitvoering brengen met onder meer aandacht voor hockey en voetbal in 2015.

Titel, doelen en prestaties van programma 9 van deze begroting hebben wij grondig herzien vanwege u bekende factoren: de invoering van de nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning.

De derde 'D' van de drie decentralisaties betreft de invoering van de Participatiewet, ook op 1 januari aanstaande. Daardoor en door andere wetgeving die uit de participatiewet voortkomt verandert er ook veel in ons beleid voor werk en inkomen. We worden verantwoordelijk voor een grotere groep mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt waaronder jongeren die voorheen in aanmerking kwamen voor de Wajong. Onze inzet is erop gericht ook meer mensen aan de slag te helpen bij een gewone werkgevers. Dit vraagt dat we in nauwe samenwerking met de gemeenten in de regio, werkgevers en werknemers de mogelijkheden voor werk moeten verkennen. In de arbeidsmarktregio Holland Rijnland vinden we elkaar met andere gemeenten, werkgevers en werknemers.

Ruimtelijke Investeringsagenda 2015

De ambities van Leiden zijn vastgelegd in de Stadsvisie. Wat dit vraagt aan ruimtelijke ingrepen is opgenomen in de Structuurvisie Leiden 2025. De Ruimtelijke Investeringsagenda laat de concrete ruimtelijke projecten zien waarmee Leiden die ambities realiseert. De Ruimtelijke Investeringsagenda wordt weergegeven in de vorm van een kaart. Het kaartbeeld maakt inzichtelijk waar in de stad ambities liggen en toont de samenhang tussen de verschillende projecten. Deze kaart is te vinden op de website van de gemeente Leiden onder de volgende link: [Ria 2014-2015](#). De projecten in de investeringsagenda vallen onder verschillende begrotingsprogramma's en worden daar toegelicht.

De Ruimtelijke Investeringsagenda wordt als onderdeel van de planning- en control cyclus steeds geactualiseerd. Doel is om de weergave en inhoud steeds te verbeteren om de informatie beter op de begroting aan te laten sluiten. In 2014 zijn de kaart en de informatie verder digitaliseerd.

2015 is het jaar waar u, uw voorgangers en inwoners en professionals in alle gemeenten van Nederland zich langdurig op hebben voorbereid. De drie grote decentralisaties gaan nu echt van start. Wij vertrouwen erop dat we de goede samenwerking met u als gemeenteraad, zoals we die tot nu toe met elkaar hebben gevonden, zullen kunnen ontwikkelen en dat we gezamenlijk de grote opgaven die de transities met zich meebrengen tot een goed einde zullen brengen.

Tezamen met onze ambitie tot samenwerken en innoveren in onze bijzondere programma's Binnenstad, Bereikbaarheid, Kennisstad en WOP Noord, in onze dienstverlening en in onze projecten in uitvoering, vormen deze opgaven het hart van deze eerste Programmabegroting van ons nieuwe college.

2.2 Investerings uit NUON-gelden

In het beleidsakkoord “Samenwerken en Innoveren” hebben wij plannen aangekondigd met het geld dat nog beschikbaar is in de NUON-reserve. Een bedrag van € 40 miljoen hebben wij bestemd voor diverse duurzame, niet-consumptieve investeringen. In de Kaderbrief hebben wij toegezegd om bij de programmabegroting 2015 de wijze waarop de uitwerking van de investeringen wordt voorzien verder toe te lichten.

Wij hebben nog niet voor alle investeringen volledig uitgewerkt waaraan, of hoe, de we de middelen gaan inzetten. Dat is bewust. Zo houden we daar ruimte om inbreng van alle samenwerkingspartners in de stad op een vruchtbare manier in de planvorming te betrekken, in lijn met de ambities “samenwerken” en “innoveren” uit het beleidsakkoord.

De investeringsplannen staan in onderstaande tabel opgenomen. De voorstellen lichten wij vervolgens toe. Naast een inhoudelijke toelichting (“wat zijn we van plan?”) besteden we, waar dat al bekend is, ook aandacht aan het komende besluitvormingstraject.

Bij de bestuursrapportage wordt de NUON-reserve verdeeld over diverse reserves in de programma's. Door de volgtijdelijkheid in de besluitvorming (eerts de berap vaststellen en dan de begroting) is dit nog niet in deze begroting verwerkt.

Verdeling NUON-middelen conform beleidsakkoord	€ mln
1. Herinrichting Lammermarkt en Nieuwe Beestenmarkt	4,0
2. Fietsstalling stationsgebied, nodig voor ontwikkeling stationsgebied	5,0
3. Leefbaarheidsprojecten in wijken	8,0
4. Startersgebouw kennisintensieve bedrijven	2,0
5. Kwaliteitsverbetering Haarlemmerstraat	1,5
6. Kenniseconomie / universitaire ontwikkelingen	5,0
7. Stedelijke ontwikkeling	5,0
8. Duurzaamheidsfondsen	7,0
9. Zwembad aan de Vliet	1,5
10. Uitbreiding areaal volkstuinen	1,0
Totaal	40,0

1. Herinrichting Lammermarkt en Nieuwe Beestenmarkt

Portefeuillehouder: Wethouder P. Laudy

Herinrichting openbare ruimte Lammermarkt

Na oplevering van de nieuwe parkeergarage wordt op de Lammermarkt een hoogwaardig cultuur- en evenementenplein ingericht met een hoge verblijfskwaliteit. Molen De Valk fungeert hierbij als icoon. De inrichting houdt rekening met grootschalige evenementen zoals de 3 oktober kermis, maar er is ook ruimte om elkaar te ontmoeten en prettig te verblijven als er geen evenementen zijn. De huidige Valkbrug moet worden vervangen. Dit wordt als apart onderdeel toegevoegd aan de opdracht voor de herinrichting van de Lammermarkt.

De nieuwe Lammermarkt is een “parel in het Singelpark” en een visitekaartje van Leiden.

Het ontwerp voor de inrichting van het plein wordt in nauw overleg met bewoners en belanghebbenden gemaakt. Uiteraard vindt goede afstemming plaats met de raakvlakprojecten Parkeergarage Lammermarkt, Hoogwaardig Openbaar vervoer Hooigracht – Langegracht en het Singelpark. Hiervoor is onder andere een klankbordgroep in het leven geroepen en wij gaan aparte werksessies organiseren om het interactieve ontwerpproces goed vorm te geven. Bovendien gaat het plein ondernemers en partijen in de stad de mogelijkheid bieden om initiatieven voor exploitatie te nemen. Gedurende het ontwerpproces worden ondernemers uitgenodigd om met ideeën hiervoor te komen, hun plannen concreet te maken en na te gaan hoe de gemeente hen verder kan faciliteren.

Wij werken nu aan het kaderbesluit, waarin de uitgangspunten voor het plein worden vastgelegd het Plan van Aanpak voor de ontwerpfase/voorbereidingsfase. Het kaderbesluit en het plan van aanpak voor de vervolgfases

wordt in 2014 ter besluitvorming voorgelegd. De planning is erop gericht dat de 3 oktoberfestiviteiten in 2016 weer op de Lammermarkt kunnen plaatsvinden.

Herinrichting Nieuwe Beestenmarkt

Met de herinrichting van de Nieuwe Beestenmarkt ontstaat een aantrekkelijke looproute van en naar de nieuwe parkeergarage. Tegelijkertijd verbetert de verblijfskwaliteit voor de bezoekers aan de horeca. De herinrichting van de Nieuwe Beestenmarkt zal gelijktijdig met, of direct aansluitend op, de herinrichting van de Lammermarkt plaats vinden.

Bij de ontwikkeling en uitvoering van de plannen werken we samen met de aanwezige ondernemers en bewoners, vertegenwoordigers van de bewonersvereniging, stakeholders Cultuurkwartier en het Platform gehandicapten. Bij dat proces staan we open voor creatieve ideeën die bij de samenwerkingspartners leven.

Herinrichting Lammermarkt en Nieuwe Beestenmarkt

Portefeuillehouder	Wethouder P. Laudy
Planning voorstel aan de raad	4e kwartaal 2014
Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 4 miljoen Reserve groene Singels (programma 5)
Samenwerkende partners	Wijkverenigingen, centrummanagement, Stadslab, platform gehandicapten, Erfgoedkoepel, Arriva

2. Fietsenstalling stationsgebied

Portefeuillehouder: Wethouder P. Laudy

Met de investering in de fietsenstalling van het stationsgebied willen we zorgen voor voldoende fietsparkeerplaatsen bij Leiden Centraal. Daarmee zullen we aansluiten op de prognose van benodigde stallingen door ProRail. Wij werken daarin samen met ProRail, die ook 50% van de bouw van de fietsenstallingen meefinanciert.

Op dit moment werken we nog aan een ontwerp voor een toekomstige stalling. De stalling moet in ieder geval voldoen aan de regels van ProRail. Ook kijken we naar inpassing van oplaadpunten voor elektrische voertuigen in de bestaande stallingen. Mocht dit aanslaan dan zal dit ook meegenomen worden in de nieuwe stallingen. Daarnaast is ProRail bezig met het introduceren van een detectiesysteem. Hierdoor ziet een gebruiker snel waar plaatsen beschikbaar zijn en kan de beheerder in de gaten houden of fietsen er langer dan de toegestane periode van 28 dagen staan. Naar verwachting zal dit systeem ook het probleem van de weesfietsen verminderen. Dit zal binnenkort getest worden en daarna mogelijk ingevoerd worden.

Mogelijk combineren we de stalling met een passage onder de sporen door. In dat geval zal binnen een half jaar een kaderbesluit voorgelegd worden. Als dit geen doorgang vindt dan zal gekeken worden naar alternatieven, bijvoorbeeld een kleinere stalling onder de sporen of in combinatie met bijv. bebouwing op het bestaande busstation of een nieuwe OV-terminal.

De bouw van de fietsenstallingen vormt in ieder geval een onderdeel van de business case fietsparkeren. Een sluitende business case is noodzakelijk voor medefinanciering op de bouw van stallingen vanuit ProRail. Tevens vormt het de input om met NS te praten over het regime dat in de fietsenstallingen ingevoerd gaat worden. Op basis hiervan kunnen de exploitatie- en handavingskosten bepaald worden. De gesprekken hierover worden begin september 2014 opgestart. Als de drie partijen eruit komen zal het resultaat aan het college en de raad worden voorgelegd. Streven is om hierover voor eind 2014 meer duidelijkheid te hebben. Besluitvorming zal dan in het eerste kwartaal van 2015 kunnen plaatsvinden.

Fietsenstalling stationsgebied, nodig voor ontwikkeling stationsgebied

Portefeuillehouder	Wethouder P. Laudy
Planning voorstel aan de raad	2015
Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 5,0 miljoen Reserve fietsenstalling station (programma 4)
Samenwerkende partners	NS, ProRail, Ministerie van Infrastructuur en Milieu

3. Leefbaarheidsprojecten in de wijken

Portefeuillehouder: Wethouder M. Damen

Dit college heeft 8 miljoen gereserveerd voor leefbaarheidsprojecten in wijken. Eind dit jaar komt het college met een voorstel met uitgangspunten om samen met raad, partners en inwoners tot een aanpak en inzet van de middelen te komen. Deze notitie bevat ook een voorstel hoe we in deze stad verder willen met het wijkmanagement en hun rol bij de aanpak van leefbaarheidsprojecten in wijken.

Vooruitlopend op deze notitie heeft het college drie speerpuntwijken aangewezen. De Zeeheldenbuurt, Meerburg en de Prinsessenbuurt. De Zeeheldenbuurt heeft zelf een wijkvisie ontwikkeld en we zijn momenteel druk in gesprek met hen en de relevante partners over de vertaling van de wijkvisie in een uitvoeringsprogramma. Naar het voorbeeld van de Zeeheldenbuurt gaan we de komende jaren ook aan de slag om wijkvisies in Meerburg en de Prinsessenbuurt op te stellen.

Het college vindt betrokkenheid van inwoners bij hun wijk van groot belang. Zij kennen hun buurt of wijk het beste en weten zelf vaak wat nodig is om de leefbaarheid in hun eigen omgeving te verbeteren. In gesprek met bewoners over hun ervaringen tot nu willen we kijken hoe we bewonersinitiatieven kunnen stimuleren, faciliteren en vernieuwen. Hoe we er voor kunnen zorgen dat meer mensen betrokken raken en het draagvlak kunnen vergroten. We betrekken ook de ervaringen van andere steden om van hen te leren.

Leefbaarheidsprojecten in de wijken

Portefeuillehouder	Wethouder M. Damen
Planning voorstel aan de raad	- Uitgangspuntennotitie wijkmanagement en aanpak leefbaarheidsprojecten: december 2014 - Wijkvisie en uitvoeringsprogramma Zeehelden december 2014 - Start Wijkvisie Meerburg: medio 2015 - Start Wijkvisie Prinsessenbuurt: medio 2016
Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 8 miljoen Reserve onderhoud kapitaalgoederen en inrichting openbare ruimte (programma 5)
Samenwerkende partners	Wijk- en buurtverenigingen, sociale partners in de wijk (zoals libertas, wijkagent), sociale wijkteams, woningbouwcorporaties, huurdersbelangenverenigingen, speeltuinverenigingen, stadslab, wijkbewoners, mensen met initiatieven in de wijk, ondernemers in de wijk

4. Startersgebouw voor kennisintensieve bedrijven

Portefeuillehouder: Wethouder R. Strijk

Het bedrag van € 2 miljoen wordt opgesplitst in twee onderdelen:

- € 0,5 miljoen voor urgente uitbreiding van startershuisvesting op het Leiden Bio Science park;
- € 1,5 miljoen voor een vernieuwend concept van startershuisvesting.

Beide lichten wij hieronder toe.

Ad a. Urgente uitbreiding van startershuisvesting op Leiden Bio Science Park.

De vraag naar startershuisvesting op het Bio Science Park trekt weer aan. Omdat de Biopartner gebouwen vol zitten is het noodzakelijk om 1500 m² van het verouderde Biopartner 4-gebouw weer verhuurbaar te maken. Daarmee kunnen hier weer startende bedrijven worden gehuisvest en ontstaan kansen voor startende innovatieve bedrijven die passen in het profiel van Leiden Bio Science Park.

Het college gaat daarmee in op verzoeken van de directeur van Biopartner Leiden en van de Universiteit Leiden. Universiteit en LUMC dragen zelf al bij aan het versterken van BioPartner.

Dit geeft Biopartner op termijn financiële ruimte om verder te investeren in startershuisvesting.

Nog in 2014 zal een hierover voorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd.

b. Cofinanciering vernieuwend concept van startershuisvesting

Het doel van de investering is het realiseren van een innovatief startersgebouw waar ruimte is voor kennisintensieve starters in alle richtingen, inclusief de creatieve sector. Ook starters in een pril stadium krijgen

hier onderdak. De huisvesting moet qua ligging, inrichting, faciliteiten en coachingsaanbod de doelgroepen maximaal aanspreken.

In het proces zal een grote rol zijn weggelegd voor de input vanuit de (potentiele) starters zelf.

Daarnaast willen we hier zoveel mogelijk partijen bij betrekken die met cofinanciering en/of dienstverlening aan het realiseren van het concept willen bijdragen. We denken aan stadspartners zoals de Universiteit en Hogeschool, de andere partners in de Economische Agenda Leidse regio en private partijen.

Nog in 2014 zal een voorstel aan de gemeenteraad worden voorgelegd waarna het interactieve proces kan starten.

Startersgebouw voor kennisintensieve bedrijven

Portefeuillehouder	Wethouder R.C.L. Strijk
Planning voorstel aan de raad	Eerste raadsvoorstel in 4e kwartaal 2014
Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 2,0 miljoen Geoormerkt toegevoegd aan de reserve "Economische impulsen en kennisstad"
Samenwerkende partners	Partners in economische agenda 071

5. Kwaliteitsverbetering Haarlemmerstraat

Portefeuillehouder: Wethouder P. Laudy

Met de kwaliteitsverbetering van de Haarlemmerstraat moet een aantrekkelijke, hoogwaardige winkelstraat ontstaan met een hoge verblijfswaarde. Zowel de openbare ruimte als de gevels en inrichting van de etalages, de uitstallingen en banieren krijgen een kwaliteitsimpuls. Daarbij wordt ook de verblijfskwaliteit rondom de Hartebrugkerk verbeterd en wordt de entree van het kerkplein aantrekkelijker gemaakt.

Het centrummanagement heeft inmiddels een groep geformeerd met vertegenwoordigers van de bewoners- en ondernemersverenigingen, vastgoedeigenaren, de Vrouwenkerk en het museum Boerhaave. Namens de gemeente zal de accountmanager bedrijven deelnemen.

Niet bij de gemeente maar bij de stakeholders ligt het initiatief om een plan te bedenken. Zij zijn ook zelf aan zet bij de vervolgactiviteiten. Bij het formuleren van de activiteiten is er voor alle partijen ruimte om innovatieve ideeën uit te werken. Stadslab willen wij graag een rol geven in de vormgeving van de plannen van de Haarlemmerstraat.

Eerste stap in het uitwerken van een visie is het verrichten van onderzoek. Er wordt een identiteitsonderzoek opgezet naar Haarlemmerstraat Oost en Haarlemmerstraat West volgens dezelfde aanpak als bij "Hartje Stad". Bovendien vindt er een enquête onder alle stakeholders plaats. De acties die hier uit voortkomen gaan de stakeholders oppakken, ook de activiteiten voor de gemeente komen hieruit voort. In dit hele proces worden zij ondersteund door het centrummanagement.

De visie samen met de geformuleerde activiteiten vormen de input voor het kaderbesluit. Naar verwachting kunnen wij dat zomer 2015 aan u voorleggen.

Kwaliteitsverbetering Haarlemmerstraat

Portefeuillehouder	Wethouder P. Laudy
Planning voorstel aan de raad	2015
Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 1,5 miljoen Reserve programma binnenstad (programma 3)
Samenwerkende partners	Stadslab, Centrummanagement, bewoners- en ondernemers(vertegenwoordigers), vastgoedeigenaren, Vrouwenkerk, museum Boerhaave

6. Kenniseconomie/universitaire ontwikkelingen

Portefeuillehouder: Wethouder F. de Wit

De kurk waar de werkgelegenheid van de Leidse regio voor een belangrijk deel op drijft wordt gevormd door de kenniseconomie. Samenwerking in de zogenoemde Triple-Helix (de 3 O's: Onderzoek/Onderwijs, Ondernemers en Overheid) is daarbij cruciaal gebleken voor succes.

Het programma Kennisstad draagt daar aan bij, omdat de gemeente daar samen met haar partners werkt aan de volgende hoofddoelen:

- Kennisinstituten en kennisbedrijven floreren optimaal in Leiden
- Leiden heeft maximaal voordeel van de kennisinstellingen

Door de programmatische aanpak wordt samen met partners gericht gewerkt aan de pijler "Internationale Kennis" van de ontwikkelingsvisie Leiden, Stad van Ontdekkingen.

Om dat proces extra stimulansen te geven zullen wij de in de begroting geormerkte NUON-middelen ad € 5 miljoen inzetten voor duurzame investeringen op het gebied van de kenniseconomie / universitaire ontwikkelingen. Wij gaan er daarbij vanuit dat we deze middelen vooral als cofinanciering van partnerinitiatieven zullen inzetten. Op die wijze maken we duidelijk dat de gemeentelijke NUON-middelen onder de noemer "Kenniseconomie / universitaire ontwikkelingen" een aantoonbaar financieel en inhoudelijk multiplier-effect teweeg zullen brengen.

Concreet denken wij daarbij onder andere aan inzet van deze middelen bij de verdere clusterontwikkeling in Leiden zoals op de te vernieuwen Humanities Campus, het bieden van nieuwe kansen in het beroepsonderwijs en het bijdragen aan de verdere ontwikkeling van een eigentijdse bibliotheek c.q. kenniscentrum. Genoemde voorbeelden passen in de verdere versterking van de kenniseconomie van de Leidse regio (Economie071), waarmee wordt bijgedragen aan het bereiken van een duurzame positie in de top van de Europese kennisregio's.

Wij verwachten in de komende periode uitgewerkte investeringsvoorstellen, waarvoor een bijdrage uit de genoemde NUON-middelen gevraagd wordt, apart ter besluitvorming te kunnen voorleggen aan de gemeenteraad.

Kenniseconomie/Universitaire ontwikkelingen

Portefeuillehouder	Wethouder F. de Wit
Planning voorstellen aan de raad	In 2015 komt college na overleg met partners met voorstellen voor mogelijke aanwending
Bedrag toegevoegd aan reserve	Het bedrag (€ 5,0 miljoen) wordt in 2015 bij de actualisatie van de programmabegroting geormerkt toegevoegd aan de "Reserve economische impulsen en kennisstad"
Samenwerkende partners	Partners in programma kennisstad

7. Stedelijke ontwikkeling

Portefeuillehouder: Wethouder P. Laudy

Leiden is een bijzonder aantrekkelijke stad om te wonen en te werken. Het college zet in op blijvend investeren in de ontwikkeling van de stad. Mede door inzet van de Nuon middelen zijn we in staat marktpartijen en grote investeerders te verleiden hun investeringen in Leiden te doen. Dat is niet alleen voor alle Leidenaren van grote betekenis, ook voor een krachtige regio is een sterke stad van belang.

Telkens als een waardevol initiatief een laatste financiële impuls nodig heeft om tot ontwikkeling te komen zullen wij de Raad een voorstel voorleggen daarvoor een deel van de Nuon middelen aan te wenden.

Stedelijke ontwikkeling

Portefeuillehouder	Wethouder P. Laudy
Planning voorstellen aan de raad	2015 tot en met 2017
Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 5,0 miljoen Reserve Stedelijke Ontwikkeling (in programma 6)
Samenwerkende partners	o.a. marktpartijen/grote investeerders

8. Duurzaamheidsfondsen

Portefeuillehouder: Wethouder F. de Wit

Met deze investering willen wij de in het beleidsakkoord geuite ambitie, het flink versnellen van de verduurzaming en vergroening van Leiden, realiseren. Een nieuwe duurzaamheidsagenda is in voorbereiding. Thema's zijn onder meer energiebesparing en –productie, duurzame mobiliteit, slim omgaan met afvalstromen, een duurzame toekomst voor de stadsverwarming. In deze nieuwe duurzaamheidsagenda formuleren we ook de duurzaamheidsdoelen en –prestaties. De bestemming van de Nuon middelen in de Duurzaamheidsfondsen koppelen we aan deze doelen en prestaties.

Uiteraard zoeken we de samenwerking met de partners in de stad om in gezamenlijkheid te kunnen werken aan een duurzamer Leiden. We richten een platform op waarbinnen de gemeente, bedrijven en organisaties samenwerken aan innovatieve manieren om de stad te verduurzamen. Een intern aanjaagteam helpt om tot inspirerende samenwerking te komen met bestaande en nieuwe initiatieven van bedrijven, organisaties en andere overheden.

Ook willen we bijdragen aan duurzame externe ontwikkelingen. Naar verwachting zal de ontwerp-duurzaamheidsagenda in 2015 aan de gemeenteraad kunnen worden voorgelegd.

Duurzaamheidsfondsen

Portefeuillehouder	Wethouder F. de Wit
Planning voorstellen aan de raad	In 2015 zal de ontwerp-duurzaamheidsagenda aan de gemeenteraad voorgelegd worden
Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 7 miljoen Reserve duurzaamheidsfondsen (programma 5)
Samenwerkende partners	Bedrijven en organisaties uit de stad, LMR, initiatieven zoals Energiek Leiden en andere overheden

9. Zwembad aan de Vliet

Portefeuillehouder: Wethouder F. de Wit

Het bedrag van € 1,5 miljoen is een bijdrage aan de realisatie van een nieuw zwembad aan de Vliet. We willen daarmee het probleem oplossen van de huidige zwembaden Vijfmeibad en Zwembad de Vliet, die niet meer van deze tijd zijn.

Het Vijfmeibad stamt uit 1979, is verouderd en heeft beperkte gebruiksmogelijkheden voor de georganiseerde sport. Zwembad De Vliet is een openluchtbad met een belangrijke sociale functie, dat is gebouwd in 1964 en niet meer voldoet aan de eisen die tegenwoordig aan een buitenzwembad kunnen worden gesteld. Door de leeftijd van de zwembaden De Vliet en Vijfmeibad is het noodzakelijk om voor beide baden rekening te houden met investeringen voor modernisering, renovatie en vervanging.

Bij zwembad De Vliet kan worden volstaan met een renovatie, maar bij het Vijfmeibad is dat nauwelijks zinvol. Renovatie van het bestaande bad lost de beperkte gebruiksmogelijkheden niet op. Om bijvoorbeeld te kunnen voldoen aan de eisen voor internationale waterpolowedstrijden is het programma van eisen van het nieuwe binnenbad groter. Daarnaast speelt een rol dat het bad toekomstige herontwikkeling van het gebied in de weg staat

De bestaande installaties van het Vijfmeibad en zwembad De Vliet zijn verouderd. Nieuwe installaties leiden tot verduurzaming doordat moderne technieken veel energiezuiniger zijn. Bijkomend gevolg zijn lagere exploitatielasten. Ook de combinatie van een binnen- en een buitenbad levert een verlaging op van de exploitatielasten.

Een haalbaarheidsonderzoek naar vervangende nieuwbouw nabij zwembad De Vliet is afgerond. De gemeente en het Sportbedrijf werkten tijdens het haalbaarheidsonderzoek samen met de adviseur ConVisie. Op basis van dit haalbaarheidsonderzoek wordt nu toegewerkt naar een kaderbesluit. Naar verwachting zal het college dit jaar daartoe een voorstel doen.

Zwembad de Vliet

Portefeuillehouder	Wethouder F. de Wit
Planning voorstellen aan de raad	Het college zal begin 2015 de raad een voorstel doen

Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 1,5 miljoen Reserve kapitaallasten Economische investeringen (programma AD)
Samenwerkende partners	Sportverenigingen, bewoners, belangengroepen. (klankbordgroep)

10. Volkstuinareaal/tuiniergronden

Portefeuillehouder: Wethouder F. de Wit

Met de investering van € 1 miljoen wil het college bereiken dat er ruimte in en om de stad beschikbaar komt voor volkstuinen, kweektuinen, moestuinen, stadslandbouw en of andere vormen van tuinieren. Het is de bedoeling om deze vorm van tuinieren te realiseren op plaatsen waar er behoefte aan is. Uiteraard binnen de mogelijkheden omtrent bestemmingsplannen, grondposities, ontwikkelplannen, verdienend vermogen gemeente, etc. en afgewogen met bestaande functies en andere ruimtelijke belangen van de terreinen.

Uitbreiding van de mogelijkheden van tuinieren past binnen landelijke ontwikkelingen zoals zelfvoorziening en meer gemeenschappelijke tuinen. Ook past het binnen de duurzaamheidsambitie uit het collegeakkoord.

In het proces worden verschillende partijen uit de stad betrokken, onder andere de Leidse Bond van Amateursituinders (LBA), Stadslab, groene organisaties en wijkorganisaties. We willen daarmee zo goed mogelijk inspelen op de huidige behoeften die er in de stad zijn op het gebied van tuinieren. Daarnaast is de verwachting dat we gaan samenwerken met omliggende. Gezien de hoge druk op de resterende "vrije" ruimte zal hier een creatieve zoektocht moeten plaatsvinden. Uitgangspunt daarbij is uitbreiding van de mogelijkheden voor tuinieren en niet zozeer uitbreiding van het volkstuinareaal.

In 2014 en 2015 vindt er onderzoek plaats naar de behoefte aan grond en wijze van tuinieren voor volkstuinen in relatie tot de hoeveelheid grond die nodig is voor andere ruimtelijke projecten en ambities. Afhankelijk van de onderzoekresultaten kan in de tweede helft van 2015 of eerste helft van 2016 een kaderbesluit worden genomen.

Uitbreiding areaal volkstuinen

Portefeuillehouder	Wethouder F. de Wit
Planning voorstellen aan de raad	Eind 2015 zal het college een voorstel voor kaderbesluit aan de raad doen. Dit is afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek.
Bedrag toegevoegd aan reserve	€ 1 miljoen Reserve onderhoud kapitaalgoederen en inrichting openbare ruimte (programma 5)
Samenwerkende partners	LBA, Stadslab, groen organisaties en wijkorganisaties

2.3 Hoofdlijnen financiële positie

1. Samenvatting financiële ontwikkelingen Kaderbrief

Een totaaloverzicht van de financiële ontwikkelingen in de Kaderbrief is opgenomen in onderstaande tabel. Volstaan wordt met deze tabel, de inhoudelijke achtergronden ontwikkelingen zijn al eerder met uw raad besproken.

Tabel 1 Ontwikkelingen in Kaderbrief

	2015	2016	2017	2018
Uitkomst financiële verkenningen				
Nadeel huuropbrengsten gemeentelijk vastgoed	3.190	3.424	3.587	3.587
Nadeel bouwleges	1.000	1.000	1.000	1.000
Temporiserings taakstellingen GR-en	650			
Ontwikkeling kapitaallasten				2.197
Diverse	620	-548	-689	-688
Totaal financiële verkenningen	5.460	3.876	3.898	6.096
Ontwikkelingen beleidsakkoord	10.080	10.037	8.821	8.413
Overige beleidsintensivering				
Omgevingskwaliteit	530	565	565	565
Overdracht watergangen naar Holland Rijnland			900	
Diverse	150	500	500	500
Totaal overige beleidsintensivering	680	1.065	1.965	1.065
Overige ontwikkelingen				
Ontwikkeling Algemene Uitkering	-2.041	-3.572	-3.378	-3.338
Versterken concernreserve	807	180	821	691
Rente PRIL	408	428	443	331
Bedrijfsvoering	458	458	458	188
Lagere decentralisatieuitkering vrouwenopvang	0	304	760	1.520
Diverse per saldo	-263	-527	-981	-1.741
Totaal overige ontwikkelingen	-631	-2.729	-1.877	-2.349
Bijsturingsmaatregelen en bezuinigingen	-15.589	-12.249	-12.807	-14.441
Saldo meerjarenbegroting	0	0	0	-1.216
Naar concernreserve	0	0	0	1.216

Bedragen * € 1.000

2. Ontwikkelingen na de Kaderbrief

In de komende jaren verwachten we per saldo uit te komen op een positief financieel resultaat van circa 4,7 miljoen euro (grotendeels incidenteel). Ook dit is in lijn met de kaderbrief. Wij hebben voor dit saldo geen bestedingsvoorstellen gedaan. Daarvoor hebben wij twee redenen.

De eerste reden vloeit voort uit de bestuursrapportage. Daarin hebben wij een financiële prognose voor het lopende jaar opgenomen die uitkomt op een tekort van 4,8 miljoen euro. Behoedzaamheid is daarom geboden. De tweede reden om behoedzaam te zijn met bestedingsvoorstellen voor het overschot in de komende jaren,

betreft financiële onzekerheden die samenhangen met de nieuwe taken die de gemeente zal gaan uitvoeren op het gebied van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en werk & inkomen.

Bij de behandeling van de Kaderbrief in juni en juli heeft de gemeenteraad er bij het college op aangedrongen om geen rekeningen door te schuiven naar de toekomst. Naar aanleiding daarvan stellen wij voor om het financiële meerjarenbeeld op één punt te wijzigen. Deze wijziging betreft terugbetaling in 2014 van het restant van een lening uit de erfpachtreserve, à 5,7 miljoen euro. Om deze terugbetaling mogelijk te maken is een verschuiving nodig in de financiering van bereikbaarheidsprojecten: minder uit reserves en meer uit kapitaallasten. De investeringsruimte voor bereikbaarheid blijft daarmee hetzelfde.

In de komende maanden en jaren zullen wij ons inzetten om samen met burgers, bedrijven en instellingen in Leiden en in samenwerking met de ons omliggende gemeenten te werken aan onze gemeenschappelijke ambities.

Alle beleid, alle voornemens en intenties slaan uiteindelijk ook neer in de begroting. Dat is per slot van rekening de financiële vertaling van onze voornemens voor de komende collegeperiode.

Bij een transparant en betrouwbaar gemeentebestuur hoort een solide financieel beleid. Wij zijn er daarom trots op dat we onze beleidsvoornemens hebben kunnen vertalen in een sluitende meerjarenbegroting 2015-2018.

Bij het opstellen van de begroting is nog een klein aantal mutaties te melden. Het gaat om de posten uit de volgende tabel.

Tabel 2 Ontwikkelingen na Kaderbrief

	Ontwikkeling	2015	2016	2017	2018
a.	Mutatie kapitaallasten	-92	-9	74	-188
	Verrekend met stelpost kapitaallasten	92	9	-74	188
b.	Indexeringen	468	351	136	-6
	Algemene Uitkering Gemeentefonds	-468	-351	-136	6
c.	Mutaties sociaal domein				-439
d.1	Bijstelling raming kapitaallasten				-3.245
d.2	Aanpassing kapitaallasten t.g.v. activering investering bereikbaarheidsprojecten				383
e.	Positief saldo 2018			-2	-329
f.	Uitvoering motie vrouwenopvang		175		
	Nog beschikbaar voor concernreserve uit Kaderbrief				-1.216
	Totaal te verrekenen met concernreserve		-175	2	4.846
	Saldo verrekening met concernreserve jaren 2015-2018				4.673

Bedragen * € 1.000

Toelichting

a. Kapitaallasten

Nadere doorrekeningen van het meerjarig perspectief leiden tot een aantal geringe bijstellingen die zijn verrekend met de stelpost kapitaallasten.

b. Indexeringen en algemene uitkering gemeentefonds

Bij het opstellen van de begroting worden technische correcties doorgevoerd en worden salarissen, materiële uitgaven en opbrengsten geïndexeerd en gecorrigeerd voor areaalmutaties. Voor de begroting 2015 zijn de uitgaven en inkomsten met de volgende percentages verhoogd:

- Lonen 1,35 %
- Prijzen 1,20 %
- Tarieven, belastingen en rechten en overige opbrengsten 1,25 % (cf. BBP)

Het totale bedrag aan loon- en prijscompensatie in de begroting komt ten opzichte van de kaderbrief € 468.000 hoger uit. Dit bedrag wordt gecompenseerd binnen de uitzetting van het Gemeentefonds.

Verder heeft een aantal taakmutaties plaatsgevonden op het gemeentefonds. Deze taakmutaties zijn budgettair neutraal verwerkt op de betreffende beleidsterreinen. Een overzicht hiervan is verwerkt in paragraaf 4.1.3. Algemene uitkering uit het gemeentefonds.

c. Mutaties Sociaal domein

Per abuis is een dotatie aan de Reserve Zachte Landing van € 439.000 structureel in de ramingen opgenomen in plaats van driejarig incidenteel. De dotatie uit 2018 is teruggedraaid en het voordeel is gestort in de Concernreserve.

d.1. Bijstelling raming kapitaallasten

De basis voor de berekening van de kapitaallasten is het meerjareninvesteringsplan 2015-2018 dat is opgenomen in paragraaf 4.2.2. van de programmabegroting. In de Kaderbrief 2015 is al een overzicht gepresenteerd van de ontwikkeling van de kapitaallasten. Daarin was voorzichtigheidshalve vanaf 2018 een structureel nadeel opgenomen van € 2,2 miljoen, mede met het oog op de forse stijging van kapitaallasten in 2019. Dit bedrag is in principe incidenteel beschikbaar voor 2018. Bovendien is sprake van een verwachte onderuitputting van circa € 1 mln. Dit levert ten opzichte van de Kaderbrief een voordeel op van € 3,2 miljoen.

d.2. Aanpassing kapitaallasten t.g.v. activering investering bereikbaarheidsprojecten

Om de reserve Erfpacht aan te vullen stellen is in de bestuursrapportage voorgesteld om € 5,7 miljoen van de vrijval van de Reserve Bereikbaarheidsprojecten te gebruiken. Dit is mogelijk door de investering in bereikbaarheid te activeren. De kapitaallasten hiervan ter hoogte van € 383.000 komen ten laste van het overschot in het meerjarenbeeld vanaf 2018. Het investeringsvolume binnen het programma blijft daardoor op peil. Het totale voordeel ten opzichte van de Kaderbrief komt daarmee uit op € 2,8 miljoen. Dit voordeel wordt gestort in de concernreserve.

e. Positief saldo 2018

In de Kaderbrief is al een positief saldo genoemd van € 1.216.000 in 2018. Door een aantal aflopende incidentele posten ontstaat nog een aanvullend voordeel van € 329.000. Dit wordt gedoteerd aan de concernreserve.

f. Uitvoering motie vrouwenopvang

Vrouwenopvang huiselijk geweld

Leiden ontvangt als centrumgemeente een Decentralisatie Uitkering Vrouwenopvang en huiselijk geweld voor Zuid-Holland Noord. Vanaf 2015 geldt een landelijke herverdeling van deze middelen. Leiden is nadeelgemeente met een korting van 36%. De korting wordt gefaseerd ingevoerd vanaf 2016 20% van de korting, 2017 50% en 2018 100%. Het budget loopt terug van € 4,25 mln. naar € 2,73 mln. Naar aanleiding van de toezegging van het college gedaan in de raadsvergadering van 8 juli zetten we de onderuitputting op Vrouwenopvang en huiselijk geweld in 2013 in om de rijkskorting in 2016 gedeeltelijk te kunnen opvangen.

Totaal gevolgen voor concernreserve

Uit alle bovenstaande mutaties vloeit een voordelig verschil voort van incidenteel € 3,457 miljoen in 2018. Samen met het al eerder gemelde voordeel van € 1,216 miljoen uit de Kaderbrief levert dit een totale dotatie op in de concernreserve van € 4,673 miljoen.

De komende jaren is er een groot aantal risico's voorzien. De uitkomst van de bestuursrapportage 2014 laat zien dat aan het einde van het jaar rekening gehouden moet worden met een tekort. Daarnaast zijn er nog risico's in de ontwikkeling van de Algemene Uitkering en in het hele taakveld van het sociaal domein. Voorgesteld wordt dan ook om dit bedrag te reserveren ter dekking van toekomstige risico's

3. Verdeling NUON-gelden

Bij de Kaderbrief is een verdeling gemaakt van € 40 miljoen aan investeringen, te dekking uit de NUON-reserve. Bij de bestuursrapportage 2014 is hiertoe € 35 mln uit de reserve verdeeld over reserves in de diverse de programma's. De laatste tranche van € 5 miljoen ontvangen wij in 2015 van Vattenfall en zullen wij toedelen bij de eerste actualisatie van de begroting 2015. Wij hebben in de begroting bij paragraaf 2.2 een toelichting opgenomen op de voorgenomen investeringen. In die toelichtingen gaan we, voor zover mogelijk, in op de volgende vragen:

- Wat willen we met deze investering bereiken?
- Met wie gaat het college samenwerken?
- Welke kansen zijn er om te innoveren?
- Hoe ziet het proces richting raad er globaal uit?

4. Taakstellingen

Tot en met 2018 moeten wij nog een groot bedrag aan taakstellingen invullen. In totaal loopt het bedrag aan taakstellingen op tot ruim € 20 miljoen in 2018. Realiseren van een dergelijk bedrag aan bezuinigingen vraagt heldere plannen en goede monitoring. Om dat te realiseren hebben wij besloten om voor de taakstellingen 2015 voor het einde van dit jaar een plan te laten opstellen. Bij de Kaderbrief 2016-2019 hebben wij de plannen van aanpak gereed voor de taakstellingen van 2016 en verdere jaren.

Een overzicht van de taakstellingen is opgenomen in de begroting onder "3.2.9 taakstellingen en reserveringen".

Voor het realiseren van de bezuinigingen op de subsidies is besloten om het bedrag van € 650.000 te vinden door ook in 2015 de subsidies niet te indexeren. Vanaf 2016 en volgende jaren dient nog € 500.000 voor 2016 en € 1 mln. voor de daaropvolgende jaren te worden bezuinigd. Om aan deze aanvullende taakstelling invulling te geven is het bedrag tussen de portefeuilles verdeeld. Per portefeuille keuzes worden gemaakt na overleg met de gesubsidieerde instellingen. Dit waarborgt een inhoudelijke en zorgvuldige afweging.

5. Overige ontwikkelingen

In de begroting 2015-2018 is een aantal zaken veranderd ten opzichte van de begroting 2014. Met name is een aantal nieuwe paragrafen opgenomen en is de informatie over de reserves uitgebreid. De volgende veranderingen zijn doorgevoerd:

A. Veranderingen in het onderdeel reserves (functie van reserves toegevoegd)

B. Veranderingen in de paragrafen:

- Paragraaf demografische ontwikkelingen (nieuw op verzoek provincie)
- Paragraaf taakstellingen en reserveringen (nieuw op verzoek provincie)
- Paragraaf subsidies (voorheen subsidie-overzicht)
- Paragraaf bedrijfsvoering (doelstellingen concreter gefuleerd)

Toelichting

Ad. A. Verandering in het onderdeel Reserves

Het aanhouden van reserves heeft een aantal functies. Afhankelijk van de functie die een reserve vervult is de reserve in meerdere of mindere mate vrij besteedbaar. Op dit moment is niet op een eenvoudige manier te zien wat de functie van een bepaalde reserve is en wat de consequentie kan zijn van verlaging of verhoging van de reserve. Door bij de reserves aan te geven welke functie deze heeft wordt dit duidelijker gemaakt.

Met ingang van de begroting 2015 krijgt elke reserve een label mee met daarop de functie die de reserve vervult.

De volgende functies van reserves kunnen we onderscheiden:

1. bufferfunctie
2. bestemmings- of bestedingsfunctie;
3. egalisatiefunctie;
4. inkomensfunctie;
5. financieringsfunctie.

De verschillende functies en de gevolgen die verandering van de hoogte van de reserve hebben worden hieronder toegelicht.

Ad1 Bufferfunctie

Een reserve met bufferfunctie wordt aangehouden voor het opvangen van financiële tegenvallers en het afdekken van algemene financiële risico's. In Leiden is dat de concernreserve.

Verandering in de hoogte van een reserve met bufferfunctie heeft direct consequenties voor het weerstandsvermogen van de gemeente. Het is dus niet zo dat er direct taken of beleidsdoelen komen te vervallen. Wel tast verlaging van de reserves met een bufferfunctie het vermogen aan van de gemeente om op langere termijn aan haar verplichtingen te kunnen blijven voldoen.

Ad 2 Bestemmings- of bestedingsfunctie

Een reserve met een bestemmingsfunctie is een spaarpot voor het doen van uitgaven voor een bepaald doel. Zolang het geld niet juridisch is verplicht kan de raad de bestemming van het geld veranderen of het geld laten vrijvallen ten gunste van het rekeningsaldo. Reserves met een bestedingsfunctie zijn bijvoorbeeld de reserve flankerend beleid en de bestemmingsreserve bodemsanering.

Ad 3 Egalisatiefunctie

Als inkomsten en/of uitgaven in de tijd een grillig patroon vertonen kan dat effect worden opgevangen door een egalisatiereserve. Het is voor de begroting wenselijk dat de uitgaven en inkomsten jaarlijks niet te veel schommelen. Zo valt door een egalisatiereserve bijvoorbeeld te voorkomen dat de belastingtarieven jaarlijks schommelen. Een reserve zoals die voor de verkiezingen heeft een egalisatiekarakter.

Een te lage stand van de egalisatiereserves kan leiden tot ongewenste schommelingen in de tarieven van de gemeenten of tot een jaarlijks schommelend nadelig saldo van de begroting. Dat laatste leidt jaarlijks tot een niet goed te voorzien dekkingsprobleem

Ad 4 Inkomensfunctie

Als een gemeente onvoldoende reserves heeft zou er voor elk plan dat geld kost een lening afgesloten moeten worden waarover rente moet worden betaald. Het is goedkoper om uitgaven te financieren uit liggende gelden uit de reserves. Gedachte hierachter is dat niet al het geld in de reserves in één keer zal worden besteed en dat een deel daarvan dus geïnvesteerd kan worden. Wanneer een plan gefinancierd wordt met middelen vanuit de reserves wordt dus rente uitgespaard. Dit wordt aangeduid als "bespaarde rente". De gemeente berekent jaarlijks de hoogte van de bespaarde rente (fictieve rentelast).

Omdat de bespaarde rente wordt ingezet als algemeen dekkingsmiddel in de begroting heeft verlaging of verhoging van de reserves die hier voor worden ingezet gevolgen voor de dekking van de begroting. Daarmee heeft het dus direct invloed op de bestedingsmogelijkheden van de gemeente. Een te lage stand leidt tot meer lenen.

Ad 5 Financieringsfunctie

Het geld in een reserve kan gebruikt worden voor de financiering van kapitaalgoederen. Als dat gebeurt spreken we van de financieringsfunctie van een reserve. Met RV 14.0007 heeft uw raad op 13 maart 2014 besloten reserves met een financieringsfunctie grotendeels op te heffen en te gebruiken voor de dekking van in het verleden geactiveerde maatschappelijke investeringen.

De consequentie van een gebrek aan financieringsmiddelen kan een lager investeringsniveau zijn. Ook betekent het dat er elders in de begroting naar dekking moet worden gezocht.

In een tabel ziet één en ander er als volgt uit:

Functie reserve	Doel van de reserve	Consequentie van verhogen/verlagen
<i>Bufferfunctie</i>	Afdekken van algemene risico's	Verandering van het weerstandvermogen
<i>Bestedingsfunctie</i>	Spaarpot voor het doen van uitgaven met een bepaald doel	Aanpassingen in de beleidsdoelen
<i>Egalisatiefunctie</i>	Opvangen van grote schommelingen in inkomsten en/of uitgaven	Ongewenste jaarlijkse schommelingen in de tarieven en/of het saldo van de begroting
<i>Inkomensfunctie</i>	Dekken van structurele lasten in de begroting	Invloed op de hoogte van de bespaarde rente en daarmee de dekking van de begroting
<i>Financieringsfunctie</i>	Dekken van investeringen	Wijziging van de hoeveelheid investeringen of de noodzaak alternatieve dekking te zoeken binnen de begroting

In de paragraaf 4.2.3. Reserves en Voorzieningen zijn alle reserves opgenomen en voorzien van een functieaanduiding.

Ad B. Veranderingen in de paragrafen.

Paragraaf demografische ontwikkelingen

De provincie Zuid-Holland heeft er in haar brief naar aanleiding van de begroting 2014 op gewezen dat het van belang is om een aparte paragraaf demografische ontwikkelingen te hebben. Wij hebben toegezegd dat we dat vanaf 2015 in de begroting opnemen.

Paragraaf taakstellingen en reserveringen

Eveneens op verzoek van de provincie hebben wij een paragraaf "taakstellingen en reserveringen" opgenomen. In deze paragraaf wordt vooral aandacht besteed aan de nog resterende taakstellingen op de bedrijfsvoering en de bijbehorende reserveringen voor flankerend beleid.

Paragraaf subsidies

In het verleden was het overzicht subsidies onderdeel van de begroting. Qua systematiek past een dergelijk overzicht beter onder de paragrafen, aangezien het een onderwerp is dat door alle programma's heen loopt. Met ingang van deze begroting spreken we dan ook van de "paragraaf subsidies".

Uitbreiding van de paragraaf bedrijfsvoering

We hebben meer aandacht besteed aan de paragraaf bedrijfsvoering. De uitgangspunten in deze paragraaf zijn nu meer smart geformuleerd.

Hoofdstuk 3

3 Beleidsbegroting

3.1 Programmaplan

Inleiding

Het Programmaplan bestaat uit elf begrotingsprogramma's: tien inhoudelijke en een voor de algemene dekkingsmiddelen. De inhoud van de eerste tien programma's is in 2013 grondig gewijzigd als gevolg van de doorontwikkeling van de gehele programmabegroting. Samen met de raad zijn toen de volgende belangrijkste wijzigingen in vorm en inhoud van het programmaplan doorgevoerd:

- Al ons werk brengen we in beeld, dus zowel de going concern als de projectmatige activiteiten;
- We gaan met gezond verstand om met indicatoren: niet te veel, valide en voorzien van realistische streefwaarden;
- We geven inzicht in alles waar de gemeente geld aan uitgeeft door budgetten aan prestaties te koppelen;
- Per begrotingsprogramma verwijzen we duidelijk naar financiële informatie in de bijlagen en geven we een samenvatting van die informatie in het programma;
- We beleggen eenduidig de verantwoordelijkheden van de prestaties;
- We maken onderscheid in informatie door naast de hoofdtekst in de programmabegroting meer gedetailleerde informatie in een zogenaamd prestatie-overzicht te vervatten;
- Hiermee realiseren we tevens een betere aansluiting tussen de programmabegroting, het concernwerkplan en de afdelingsplannen.

Programmaplan 2015

De opbouw van het programmaplan 2015 volgt de uitgangspunten van het doorontwikkelde plan van 2013. Ten opzichte van 2014 zijn er verschillende wijzigingen doorgevoerd om de doelenboom beter te laten aansluiten op de praktijk. Het meest zichtbaar is dit in programma 9, dat vanaf nu Maatschappelijke ondersteuning heet, in plaats van Welzijn en zorg. In het programmaplan geven we conform het Besluit begroting en verantwoording antwoord op de drie W-vragen:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag het kosten?

De opbouw per begrotingsprogramma is als volgt:

- de missie;
- de inleiding: toelichting op het hele programma indien gewenst, bijvoorbeeld relevante beleidsontwikkelingen;
- beleidsterrein: hier wordt kort toegelicht wat het beleidsterrein inhoudt;
- doelen en prestaties per beleidsterrein;
- een toelichting op die prestaties waar dat gewenst is en/of politiek relevant.
- de effectindicatoren per beleidsterrein; per indicator worden realisatiewaarden vermeld en een aantal streefwaarden. Als in een cel een streepje staat, betekent het dat in dat jaar geen cijfer beschikbaar is. Ook is de bron vermeld;
- de kaderstellende beleidsnota's;
- de programmakosten: wat gaat het kosten, inclusief een samenvatting van investeringen, reserves en subsidies indien van toepassing.

In het programmaplan staat niet alles over de begrotingsprogramma's. Informatie over onder andere verbonden partijen, en het weerstandsvermogen is apart in paragrafen samengebracht, mede vanwege wettelijke bepalingen voor de programmabegroting.

Daarnaast is er het prestatie-overzicht, waarin alle prestaties nader worden toegelicht (wat gaan we opleveren en wat gaan we daarvoor doen?) en waarin de koppeling met de budgetten wordt gelegd. Dit prestatie-overzicht is ter kennisname gepubliceerd op de gemeentelijke website.

Inbedding bijzondere programma's

Bijzondere programma's (voorheen ook wel uitvoeringsprogramma's genoemd) zijn tijdelijke verbanden om een maatschappelijke opgave en/of politieke wens aan te pakken. De inspanningen hiervoor lopen dwars door diverse begrotingsprogramma's heen. In deze begroting hebben we de bijzondere programma's niet meer

gebundeld in een apart hoofdstuk maar, vanwege dat programmaoverstijgende karakter, opgenomen onder de paragrafen.

In 2015 zijn er de volgende bijzondere programma's: Binnenstad, Bereikbaarheid, Kennisstad en WOP Noord. In 2014 waren de 3 decentralisaties nog als apart programma benoemd, vanaf 2015 is dit geïntegreerd in de reguliere begrotingsprogramma's.

1

Bestuur en dienstverlening

Bestuur en dienstverlening

<i>Programmanummer</i>	1
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bestuur, Veiligheid en Handhaving Werk en Inkomen, Wijken en Financiën

De missie van het programma Bestuur en dienstverlening luidt:
De gemeente Leiden staat voor een betrouwbaar bestuur: open en transparant en in samenwerking met en voor partners en burgers in de stad en regio. De gemeente Leiden staat voor een klantgerichte dienstverlening, waarbij de klanten betrouwbaar, duidelijk, snel en op maat worden bediend.

Beleidsterrein 1A Bestuur

Doelen en prestaties bij 1A Bestuur

Doel	Prestatie
1A1 Volksvertegenwoordiging, kaderstelling en control	1A1.1 De gemeenteraad en raadscommissies vergaderen volgens de vastgestelde vergadercyclus
	1A1.2 Burgers actief informeren over rol en werkzaamheden van de gemeenteraad
	1A1.3 Ondersteuning van de gemeenteraad door de griffie, onderzoek door de rekenkamercommissie en controle door de accountant
1A2 Dagelijks besturen van de gemeente	1A2.1 Dagelijks besturen van de gemeente door het college
	1A2.2 Ondersteunen van het college en directie door bestuurs- en directieondersteuning
	1A2.3 Dagelijks managen door de concerndirectie
	1A2.4 Uitvoeren van concerncontrol, waaronder doorlichtingsonderzoeken en audits
	1A2.5 Informeren en betrekken van burgers, bedrijven en instellingen over besluiten en bij uit te voeren beleid
	1A2.6 Organiseren van verkiezingen voor gemeente, provincie, Rijk en Europa
	1A2.7 Strategische beleidsadvisering en onderzoek
	1A2.8 Adviseren van bestuur over communicatie
	1A2.9 Organiseren van medezeggenschap
1A3 Bijdragen aan en sturen op samenwerkingsverbanden	1A3.1 Sturing en toezicht houden op samenwerkingsverbanden
	1A3.2 Bevorderen van intergemeentelijke samenwerking

1A2.5 Informeren en betrekken van burgers, bedrijven en instellingen over besluiten en bij uit te voeren beleid
Het plan van aanpak publieksparticipatie is in 2013 vastgesteld. Verschillende activiteiten uit het plan van aanpak zijn inmiddels in gang gezet. Activiteiten die tot doel hebben om belanghebbenden vroeg in het proces

te betrekken, verwachtingen te managen, transparanter en eenduidiger te zijn. Een greep hieruit: De raads- en collegevoorstellen zijn uitgebreid met een gedeelte over communicatie en participatie. Via het LeidenPanel zijn de uitkomsten uit de Stadsenquête 2013 over participatie verder verduidelijkt en hebben 117 personen zich aangemeld voor een discussiegroep over publieksparticipatie. Ook is de Factor-C methode ingevoerd. Een beproefde methode die ervoor zorgt dat communicatie en participatie opgenomen worden in het hart van het beleid en projecten. Inmiddels hebben verschillende projecten met deze methode gewerkt en hebben ruim dertig medewerkers de training gevolgd. Participatie is, ook dankzij de aansluiting bij de recente organisatieontwikkeling, onderwerp van gesprek. Zowel tussen medewerkers als met Leidse inwoners en organisaties. Stadsbreed zijn de meetbare resultaten van de extra inzet op samenwerking met inwoners en organisaties terug te vinden in de Stadsenquête 2015.

1A2.6 Organiseren van verkiezingen voor gemeente, provincie, Rijk en Europa

In 2015 worden de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen georganiseerd. Bij het organiseren van deze verkiezingen worden aanbevelingen overgenomen uit de evaluatie gemeenteraadsverkiezingen en verkiezingen voor het Europees Parlement in 2014.

1A3.1 Sturing en toezicht houden op samenwerkingsverbanden

In 2013 heeft de raad het 'Beleidskader Verbonden partijen' (RV 13.0016) vastgesteld. Ter uitwerking hiervan heeft het college de nota 'Sturen op gemeenschappelijke regelingen' (BW 13.0097) vastgesteld. Ook in 2015 zijn deze kaders bepalend voor de sturing van gemeenschappelijke regelingen. Voor de meeste gemeenschappelijke regelingen is een goed functionerend sturingsarrangement ontwikkeld. Met de 23 gemeenten uit de Veiligheidsregio wordt jaarlijks een gezamenlijke norm afgesproken voor alle gemeenschappelijke regelingen ten aanzien van indexeringen en bezuinigingstaakstellingen. De regelingen die hier niet aan voldoen, hebben een probleem en zullen meer bestuurlijke aandacht krijgen. In 2015 zal de realisatie van de forse inkrimping van Holland Rijnland zijn beslag krijgen en zal de Omgevingsdienst in een gevorderd stadium zijn van fusieonderzoek met de dienst van Midden-Holland. Onder leiding van enkele gemeentesecretarissen vindt in 2014 een doorlichting plaats van drie gemeenschappelijke regelingen: Omgevingsdienst, Veiligheidsregio en de GGD (RDOG). Sommige van deze onderzoeken zullen doorlopen in 2015 en in elk geval zullen de gevolgen ervan in 2015 zijn beslag krijgen.

Onder de naam Kracht15 werken de gezamenlijke gemeenten in Holland Rijnland aan een grondige herziening van de samenwerkingsagenda. In juli 2014 heeft een bestuurdersconferentie plaatsgevonden waarin de nieuwe koers in vergaande mate is vastgesteld. De gemeentelijke bijdrage per inwoner daalt met 25% ten opzichte van 2013. De organisatie wordt gehuisvest bij één van de gemeenten. Uitvoerende taken (RBL) worden mogelijk afgesplitst en elders ondergebracht. In het najaar 2014 start een 'kwartiermaker' in opdracht van het DB van Holland Rijnland met de realisatie van de reductie. Eind 2014 of begin 2015 zal ook de bestuurlijke structuur van het samenwerkingsverband worden herzien en de gemeenschappelijke regeling worden aangepast. De concrete inspanningen van Holland Rijnland op de diverse beleidsterreinen zijn te vinden in het jaarverslag en begroting van de gemeenschappelijke regeling.

1A3.2 Bevorderen van intergemeentelijke samenwerking

In februari 2014 heeft de gemeenteraad de nieuwe visie en koers vastgesteld voor het Leids optreden in de regio: *Leiden en Regio, nieuwe koers, nieuwe kracht*. (RV 13.0148) In deze visie wordt aangekoerst op versterking van de Leidse regio en de relatie met Katwijk, versterking van de samenwerking in (met de steden in) de Zuidvleugel en in het bijzonder een alliantie met Delft en nieuwe focus op de metropoolregio Amsterdam. Voor Holland Rijnland wordt een meer bescheiden rol voorzien met beperkte focus op thema's in de Ruimtelijke Agenda en meer aandacht voor de decentralisaties in het sociaal domein. Versterking van de Leidse regio is reeds in 2012/2013 ter hand genomen met o.a. Economie071, LAB071 en diverse ambtelijke samenwerkingen. Dit wordt in 2015 voortgezet. De colleges van b en w, de burgemeesters, gemeentesecretarissen, managementteams van de gemeenten in de Leidse regio bespreken regelmatig gezamenlijk de opgaven van de Netwerkstad Leidse regio. De herdefiniëring van regionale samenwerking sluit aan bij de grote en strategische opgaven die Leiden heeft en die Leiden en de regio gezamenlijk hebben. Met name in de Leidse regio kan de slagkracht van de gezamenlijke gemeenten zeer aan kracht winnen wanneer meer wederzijds vertrouwen ontstaat. Het college spant zich in om hieraan een positieve bijdrage te leveren.

Effectindicatoren bij 1A Bestuur

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 1A1 Volksvertegenwoordiging, kaderstelling en control						
1A1.a Percentage inwoners dat het eens is met de stelling 'Ik voel mij vertegenwoordigd door de gemeenteraad'	16% (2009) 22% (2011) 20% (2013)	35%	-		-	Stadsenquête*
Doel 1A2 Dagelijks besturen van de gemeente						

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
1A2.a Percentage inwoners dat het eens is met de stelling 'De gemeente wordt goed bestuurd'	30% (2009) 35% (2011) 39% (2013)	40%	-		-	Stadsenquête*

* De Stadsenquête wordt vanaf 2011 alleen in de oneven jaren gehouden.

Beleidsterrein 1B Dienstverlening

De gemeente levert rond de 400 individuele producten en diensten aan burgers, bedrijven en instellingen. De beoordeling van de gemeente hangt voor een belangrijk deel af van de kwaliteit van de dienstverlening. De gemeente Leiden staat daarom voor een klantvriendelijke dienstverlening, waarbij de klanten betrouwbaar, duidelijk, snel en op maat worden bediend. Om dit te realiseren wordt de gemeentelijke dienstverlening steeds vernieuwd en aangepast aan de moderne eisen. Een belangrijk middel hiervoor is het Klant Contact Centrum (KCC). Ook wordt, conform het Beleidsakkoord 2014-2018, de dienstverlening steeds verder gedigitaliseerd.

Doelen en prestaties bij 1B Dienstverlening

Doel	Prestatie
1B1 Burgers, bedrijven en instellingen zijn tevreden over de publieke dienstverlening	1B1.1 Leveren van alle producten en diensten rondom publieke dienstverlening (o.a. identiteitskaarten, vergunningen, informatie etc.)
	1B1.2 Zorgen voor eenduidige en klantvriendelijke dienstverlening via alle kanalen (post, e-mail, internet, balie en telefoon)
	1B1.3 Op orde houden basisregistraties (GBA, BAG etc.)
1B2 De publieke dienstverlening voldoet aan moderne standaarden	1B2.1 Doorontwikkelen van het KCC
	1B2.2 Invoeren van zaakgewijs werken
	1B2.3 Omzetten papieren archieven in digitale archieven

NB. Bij prestatie 1B1.1 en 1B1.2 geldt: onder de term 'producten en diensten' vallen niet die producten en diensten die betrekking hebben op de Wet werk en bijstand. Informatie over die categorie is opgenomen in begrotingsprogramma 10.

1B2.2 Invoeren van Zaakgewijs Werken

Zaakgericht Werken is een werkwijze waarbij alle documenten worden gedigitaliseerd en in één systeem worden opgeslagen. Bovendien worden ze allemaal digitaal gerouteerd in de organisatie. Bij zaakgericht werken staat de vraag van een burger, bedrijf of instelling centraal. Iedereen – burgers, bedrijven en medewerkers – kan de afhandeling van een vraag of vergunning volgen via internet of intranet. Daarmee wordt betere sturing op de kwaliteit en de doorlooptijd van de afhandeling mogelijk.

In 2013 is 97% van de inkomende post gedigitaliseerd en digitaal de organisatie ingestuurd. Hiermee is plateau 1 nagenoeg uitgevoerd. Tevens zijn verschillende processen bij de afdeling Service en Informatie gedigitaliseerd.

In 2014 wordt plateau 2 – de digitale post wordt verdeeld in zaaktypen (= werkprocessen) - verder uitgevoerd. Dat betekent dat de organisatie (behalve het cluster Publiek) zal overgaan tot het gebruik van zaaktypen met een standaard afhandeling. Bij het cluster Publiek zijn alle zaaktypen al standaard ingericht en liggen de inspanningen op het vlak van specifieke inrichting van deze zaaktypen.

De duur van de invoering hangt af van het aantal organisatieonderdelen dat overgaat op Zaakgericht Werken en de ontwikkeling van functionaliteiten. De doorlooptijd voor plateau 2 is minimaal tot medio 2015.

Na afronding van plateau 2 kan plateau 3 beginnen waarbij zaaktypen waar nodig specifiek worden ingericht. Na inrichting van plateau 3 kan men spreken over een organisatie waarin volledig zaakgericht gewerkt wordt.

1B2.3 Omzetten papieren archieven in digitale archieven

In haar visie op digitalisering heeft de gemeente Leiden vastgesteld dat om de ambities uit 'Overheid heeft Antwoord' te kunnen waarmaken digitalisering van de documentaire informatievoorziening en de invoering van zaakgewijs werken absolute voorwaarden zijn. Onderdeel daarvan is het digitaliseren en digitaal toegankelijk maken van de bestaande archieven. Hiermee wordt in de eerste plaats een verbetering van de dienstverlening beoogd. Archiefstukken zijn sneller en beter vindbaar voor medewerkers en beschikbaar voor burgers. Bovendien levert dit op termijn een besparing op vanwege de inperking van de fysieke opslag en tijdswinst voor medewerkers.

In 2014 is volgens planning de digitalisering van het WOZ-archief (t.b.v. de Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland) afgerond.

Met het digitaliseren van het bouwarchief is gestart in de vorm van een steekproef om te kunnen analyseren op welke wijze het gehele (omvangrijke) archief het beste gedigitaliseerd kan worden. Het project wordt de komende jaren uitgevoerd en zal in 2017 worden afgerond.

In het najaar van 2013 is gestart met het digitaliseren van het cliëntenarchief. Alle inspanningen zijn erop gericht om de huidige documenten digitaal te archiveren zodat er op deze manier een digitaal cliëntenarchief gevormd wordt. Op deze manier zijn er steeds meer dossiers digitaal opvraagbaar.

Voor de overige bestaande archieven geldt dat deze gaandeweg - voor zover noodzakelijk- gedigitaliseerd gaan worden in het kielzog van de invoering van het zaakgewijs werken.

Voor het verkrijgen van een machtiging voor substitutie zal de aanvraag in 2015 bij de archiefinspectie worden ingediend.

Effectindicatoren bij 1B Dienstverlening

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 1B1 Burgers, bedrijven en instellingen zijn tevreden over de publieke dienstverlening						
1B1.a Rapportcijfer totaaloordeel telefonische dienstverlening	7,5 (2011) 7,2 (2012) 7,3 (2013)	7,6	7,8			Benchmarking Publiekszaken
1B1.b Rapportcijfer totaaloordeel dienstverlening balie	7,8 (2011) 8,0 (2012) 7,8 (2013)	7,9	8,0			Benchmarking Publiekszaken
1B1.c Rapportcijfer totaaloordeel digitaal loket	7,6 (2011) 6,7 (2012) 7,3 (2013)	8,0	8,0			Benchmarking Publiekszaken
1B1.d Percentage inwoners dat schriftelijk contact met de gemeente als goed of uitstekend beoordeelt	55% (2010) 67% (2011) 72% (2013)	74%	-		-	Stadsenquête*

* De Stadsenquête wordt vanaf 2011 alleen in de oneven jaren gehouden.

Kaderstellende beleidsstukken

- Initiatiefvoorstel publieksparticipatie (RV 12.0012)
- Kadernota regionaal partnerschap & leiderschap (RV 09.0086)

Programmakosten

Bestuur en dienstverlening bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Bestuur	Lasten	15.629	15.199	31.465	14.417	14.601	14.032
	Baten	-370	-314	-317	-317	-317	-317
Saldo		15.259	14.886	31.147	14.100	14.284	13.714
Dienstverlening	Lasten	14.892	12.024	11.531	11.422	11.340	11.332
	Baten	-2.328	-2.614	-2.415	-2.415	-2.415	-2.415
Saldo		12.564	9.410	9.116	9.008	8.925	8.917
Programma	Lasten	30.521	27.223	42.996	25.839	25.941	25.363
	Baten	-2.698	-2.928	-2.732	-2.732	-2.732	-2.732
Saldo van baten en lasten		27.823	24.295	40.264	23.107	23.209	22.631
Reserves	Toevoeging	40.876	1.299	3.400	100	100	100
	Onttrekking	-6.127	-5.077	-19.679	-3.077	-3.077	-3.077
Mutaties reserves		34.748	-3.778	-16.279	-2.977	-2.977	-2.977
Resultaat		62.571	20.517	23.985	20.131	20.233	19.655

Budgettaire ontwikkelingen

De daling van de lasten en/of stijging van de baten wordt onder andere veroorzaakt door indexering van budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjaren investeringsplan 2015 – 2018. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hierna per beleidsterrein toegelicht.

Beleidssterrein 1A Bestuur

Er vindt in 2015 een bijdrage plaats aan het Regionaal investeringsfonds van € 16.372.000 bestemd voor aanleg van de Rijnlandroute (RB 10.0127).

Beleidssterrein 1B Dienstverlening

Van het Rijk is een incidenteel invoeringsbudget ontvangen voor de inschrijfforziening waar niet-ingezetenen zich kunnen laten registreren in de Basisregistratie Personen (RNI, B&W 12.0134). Hiervoor is in 2014 incidenteel € 158.000 aan lasten begroot. De lasten op dit beleidsterrein in 2015 dalen daardoor ten opzichte van 2014 met € 158.000.

Voor het digitaliseren van het bouw- en cliëntenarchief heeft de raad in het verleden meerjarig middelen, aflopend over de jaren, beschikbaar gesteld. De lasten in 2015 zijn € 372.000 lager ten opzichte van 2014. Doordat het Rijk de leges van reisdocumenten en ID-kaarten heeft gemaximeerd dalen de opbrengsten met ingang van 2015 met € 200.000. Er wordt onderzocht (kostendekkendheid) of de inkomstdaling kan worden opgevangen door de lasten te verlagen met € 200.000.

Reserves

De onttrekking van € 19.449.000 uit de reserve Holland Rijnland is nodig ter dekking van de regionale investeringsbijdrage waarvan € 16.372.000 bestemd voor de aanleg van de Rijnlandroute (RB 10.0127) en overige regionale projecten (RB 06.01734/12.00056).

Er vindt een storting plaats van € 1 miljoen in de bedrijfsvoeringsreserve concern voor digitalisering van de dienstverlening en het stroomlijnen van interne werkprocessen zoals opgenomen in het Collegeprogramma. Met het miljoen kunnen kosten van nog op te stellen plannen worden gedekt die in 2017 € 1 miljoen moeten opleveren en vanaf 2018 structureel € 1,5 miljoen.

Er vindt een storting plaats van € 2,4 miljoen in de bedrijfsvoeringsreserve concern voor een neerwaartse aanpassing van de personeelsomvang. De komende 4 jaar verlaten enkele honderden medewerkers de gemeente vanwege pensionering. Er zullen plannen moeten worden opgesteld die er toe moeten leiden dat het werk met minder medewerkers kan worden gecontinueerd. Met de € 2,4 miljoen kunnen kosten van plannen worden gedekt die in 2017 € 1 miljoen moeten opleveren en vanaf 2018 structureel € 2,4 miljoen.

De onttrekking van € 80.000 uit de bedrijfsvoeringsreserve concern is nodig voor € 50.000 ter dekking van de kosten inzake convenant horizontaal toezicht met de Belastingdienst (RB 12.0120) en € 30.000 ter dekking kosten tijdelijke formatie voor team Beheer en Ontwikkeling, afdeling Service en Informatie (RB 13.0127).

De onttrekking van € 150.000 uit de reserve Verkiezingen is nodig ter dekking van de kosten van de Provinciale Statenverkiezingen.

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.1 Toelichting reserves programma 1.

Reserves programma 1 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserve raad	Toevoeging	91	28	0	0	0	0
	Onttrekking	-90	0	0	0	0	0
Saldo		1	28	0	0	0	0
Reserve Holland Rijnland	Toevoeging	39.253	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-3.077	-3.077	-19.449	-3.077	-3.077	-3.077
Saldo		36.176	-3.077	-19.449	-3.077	-3.077	-3.077
Reserve flankerend beleid	Toevoeging	0	0	2.400	0	0	0
	Onttrekking	-575	-545	0	0	0	0
Saldo		-575	-545	2.400	0	0	0
Bedrijfsvoeringsreserve concern	Toevoeging	1.432	1.251	1.000	0	0	0
	Onttrekking	-1.501	-1.023	-80	0	0	0
Saldo		-69	228	920	0	0	0
Reserve brandschadefonds	Toevoeging	0	0	0	0	0	0

Reserves programma 1 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Onttrekking	-885	-283	0	0	0	0
Saldo		-885	-283	0	0	0	0
Egalisatiereserve verkiezingen	Toevoeging	100	0	0	100	100	100
	Onttrekking	0	-150	-150	0	0	0
Saldo		100	-150	-150	100	100	100
Reserve rekenkamer	Toevoeging	0	20	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	20	0	0	0	0
Reserves programma 1		34.748	-3.778	-16.279	-2.977	-2.977	-2.977

Investerings

In het volgende overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2015-2018. In paragraaf 4.2.2 Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht met te voteren kredieten. Een toelichting op de investeringen in jaarschijf 2015 is opgenomen in het prestatie-overzicht 2015-2018 bij de betreffende prestatie.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
1A2.6 Organiseren verkiezingen	Aanschaf stemhokjes	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	-	-	63
Totaal programma 1				-	-	-	-	63

Bedragen * € 1.000

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subsidiejaar 2014	subsidiejaar 2015
Subsidie saldo	56.203	56.428

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

2

Veiligheid

Veiligheid

<i>Programmanummer</i>	2
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bestuur, Veiligheid en Handhaving

De missie van het programma Veiligheid luidt:

De gemeente Leiden staat voor een stad die veilig is en voelt op het gebied van wonen, werken en leven in samenwerking met bewoners en partners.

Inleiding

Leiden is een veilige stad. En dat willen wij graag zo houden. De gemeente doet dit door aandacht te besteden aan fysieke veiligheid en sociale veiligheid. Bij fysieke veiligheid gaat het om het voorkomen, beperken en bestrijden van risico's. Sociale veiligheid heeft betrekking op gedragingen die tot conflicten leiden tussen mensen. Sociale veiligheid kan zowel in objectieve als in subjectieve zin bekeken worden. In objectieve zin gaat het om allerlei vormen van criminaliteit, overlast en verloedering. In subjectieve zin gaat het om de veiligheidsbeleving.

Het domein veiligheid is complex. Vele interventies zijn nodig om veiligheid te bevorderen. Samenwerking met de inwoners, ondernemers en veiligheidspartners is essentieel. De gemeente voert hierin de regie.

Beleidsterrein 2A Fysieke veiligheid

Bij fysieke veiligheid gaat het om optimale preventie en aanpak van branden, rampen en crises. Aan deze rampenbestrijding en crisesbeheersing wordt op drie niveau's gewerkt: lokaal, samen met de buurgemeenten en op regionaal niveau.

Gemeentelijke crisisorganisatie

Op gemeentelijk niveau wordt gewerkt met een regionaal vastgesteld gemeentelijk crisisplan. Daarnaast worden ieder jaar trainingen en oefeningen gehouden om optimaal voorbereid te zijn op eventuele rampen en crises. Voor grootschalige risicovolle evenementen zoals Koningsdag en de 3 oktoberviering worden jaarlijks integrale operationale plannen (IOP's) opgesteld. Daarin wordt beschreven welke integrale maatregelen worden genomen op restrisico's bij deze evenementen tussen de verschillende hulpdiensten. In 2015 wordt gewerkt aan de verdere professionalisering van de gemeentelijke crisisorganisatie.

Bevolkingszorg Regio Leiden (BRL)

De gemeente Leiden werkt samen met de buurgemeenten Oegstgeest, Leiderdorp, Zoeterwoude en Voorschoten op het gebied van rampenbestrijding en crisesbeheersing. Deze samenwerking zal in 2015 worden voortgezet.

Veiligheidsregio Hollands Midden

Via de Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM) wordt door de gemeente Leiden regionaal samengewerkt met 22 gemeenten op het gebied van fysieke veiligheid. In het regionaal crisisplan worden de taken, bevoegdheden

en verantwoordelijkheden van de verschillende crisisorganisaties in de veiligheidsregio vastgelegd in het geval van grootschalige incidenten of (veiligheids-)crises. Het plan heeft tot doel de regionale samenwerking van met name brandweer (rode kolom) , politie (blauwe kolom) , Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR - witte kolom)) en gemeenten (oranje kolom) bij het bestrijden van crises of rampen te verbeteren.

Concreet heeft de veiligheidsregio de volgende kerntaken:

- Inventariseren en analyseren risico's branden, rampen en crises
- Adviseren over voorkomen en beperken risico's
- Risico- en crisiscommunicatie
- Organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing
- Instellen en in stand houden brandweer en GHOR
- Instandhouding regionale meldkamer
- Gemeenschappelijk materieel
- Operationele informatievoorziening binnen en tussen hulpverleningsdiensten

De focus voor de VRHM ligt de komende jaren op het versterken van de generieke crisisorganisatie. Daarbij zijn vier beleidsprioriteiten benoemd: versterking gemeentelijke kolom, samenwerking met partners, informatiemanagement en crisiscommunicatie.

Doelen en prestaties bij 2A Fysieke Veiligheid

Doel	Prestatie
2A1 Optimale preventie en aanpak branden, rampen en crises	2A1.1 Planvorming, training en oefening voor een optimale crisisorganisatie
	2A1.2 Planvorming rondom grootschalige, risicovolle evenementen
	2A1.3 Inzet bij rampen en crises
	2A1.4 Afspraken maken en toezien op naleven afspraken met Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)

Effectindicatoren bij 2A Fysieke Veiligheid

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 2A1 Optimale preventie en aanpak branden, rampen en crises						
2A1.a Aantal brandmeldingen (geen brandstichting)	51 (2013)	50	49	48	47	Politie- eenheid Den Haag
2A1.b Aantal brandstichtingen	433 (2013)	430	420	410	400	Politie- eenheid Den Haag

Beleidssterrein 2B Sociale veiligheid

Belangrijkste leidraad voor het veiligheidsbeleid van de gemeente Leiden is het Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2012-2015 dat eind 2011 door de raad is vastgesteld. Het plan bevat de speerpunten van het Leidse veiligheidsbeleid. De speerpunten van het Integraal Veiligheidsplan zijn:

1. Geweld: minder huiselijk geweld en overvallen;
2. Vermogenscriminaliteit: minder woninginbraken;
3. Overlast: minder overlast door jongeren, overlast gerelateerd aan zwervers en daklozen en overlast rondom horecagelegenheden;
4. Evenementen: vergroting van veiligheid bij evenementen;
5. Bestuurlijke aanpak georganiseerde misdaad: een adequate bestuurlijke aanpak van georganiseerde misdaad, zoals illegale hennepcultuur en vastgoedfraude;
6. Rampenbestrijding en crisisbeheersing: een optimale voorbereiding op rampen en crises.

Het IVP wordt geactualiseerd in die zin dat de prioriteiten van het Leidse veiligheidsbeleid onder de loep worden genomen en daar waar nodig zullen worden gewijzigd. Begin 2015 zal een geactualiseerd IVP aan de raad worden voorgelegd.

Samenwerking op het gebied van sociale veiligheid krijgt op vele manieren gestalte. Een belangrijke partner is de politie. In 2014 is door de politie-eenheid Den Haag in afstemming met de regiogemeenten het Regionaal Beleidsplan (RBP) 2015-2018 opgesteld dat voortbouwt op het eerste RBP 2013-2014. De vier gezamenlijke prioriteiten van het eerste RBP zijn nog steeds actueel zijn. Dit betreft de aanpak van geweld, woninginbraak, jeugd (criminaliteit en overlast) en ondermijning. Aan het RBP 2015-2018 is mede op aandringen van de

gemeente Leiden een vijfde gezamenlijke prioriteit is toegevoegd, te weten Overlast en Maatschappelijke onrust.

Doelen en prestaties bij 2B Sociale Veiligheid

Doel	Prestatie
2B1 Beperken criminaliteit	2B1.1 Activiteiten Veiligheidshuis
	2B1.2 Inzet vermindering overvallen
	2B1.3 Preventie woninginbraken
	2B1.4 Inzet Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK)
	2B1.5 Bijdrage aan veilig ondernemen
	2B1.6 Aanpak georganiseerde criminaliteit (ondermijning)
	2B1.7 Aanpak fietsendiefstal
2B2 Beperken overlast	2B2.1 Activiteiten Veiligheidshuis
	2B2.2 Inzet beperken drugsgerelateerde overlast
	2B2.3 Inzet beperken jeugdoverlast
	2B2.4 Regievoering samenwerking jaarwisseling
2B3 Veilig uitgaan	2B3.1 Risicoscan, coördinatie en vergunningverlening evenementen
	2B3.2 Coördinatie en vergunningverlening horeca
2B4 Handhaven openbare orde	2B4.1 Handhaven horecaregelgeving
	2B4.2 Handhaven prostitutie- en coffeeshopbeleid
	2B4.3 Handhaven bij evenementen
	2B4.4 Inzet openbare orde en veiligheid bevoegdheden burgemeester
2B5 Betrekken burgers bij veiligheid	2B5.1 Inzet sociale media
	2B5.2 Inzet wijkveiligheid

2B1.1 en 2B2.1. Activiteiten Veiligheidshuis

Het Veiligheidshuis is een samenwerkingsverband van justitie-, zorg en gemeentepartners. Het Veiligheidshuis richt zich op personen en gezinnen die zorgen voor de meeste criminaliteit, overlast en gevoelens van onveiligheid bij burgers. De partners van het Veiligheidshuis werken samen aan het terugdringen van ernstige overlast en criminaliteit. Zij doen dit door integrale plannen van aanpak op te stellen voor iedere individuele casus, waar mogelijk vanuit de systeemgedachte: één gezin, één plan, één regisseur. Het Veiligheidshuis houdt aansluiting op landelijke en regionale ontwikkelingen, zoals ZSM (Zo Snel Mogelijk afdoeningstraject), de drie decentralisaties en de vorming van het AMHK (Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling). Waar nodig worden verbindingen gelegd en de werkwijzen op elkaar afgestemd.

2B4.1 Handhaven drank- en horecaregelgeving

Najaar 2013 is het Horecasanctiebesluit 2013 vastgesteld. Begin 2015 wordt dit besluit geëvalueerd en zo nodig aangepast.

2B4.2 Handhaven prostitutie- en coffeeshopbeleid

De nieuwe Prostitutiewet moet het voortbestaan van misstanden in de prostitutiebranche tegengaan. Het belangrijkste onderdeel van de nieuwe regelgeving betreft de invoering van een landelijk uniform vergunningstelsel. Daarnaast zullen alle prostituees die in Nederland werken zich moeten laten registreren en gaat de leeftijd om als prostituee dienst te mogen doen omhoog naar 21 jaar. Het gebruik maken van illegale prostituees wordt met de komst van de wetswijziging strafbaar gesteld. Op moment van schrijven moet de wet nog door de Eerste Kamer. Indien deze wet is aangenomen zal deze worden vertaald naar de Leidse situatie.

2B5.2 Inzet wijkveiligheid

De inzet gericht op wijkveiligheid zal in 2015 bijdragen aan volgende twee punten uit het beleidsakkoord:

- Gerichte maatregelen om de openbare ruimte schoon, heel en veilig te houden, zoals planmatige uitvoering van onderhoud- en beheerplannen, efficiënte afvalinzameling, ruimte voor initiatief van bewoners, heldere regels en sancties waar nodig.
- Diverse leefbaarheidsprojecten in de wijken.

Effectindicatoren bij 2B Sociale Veiligheid

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 2B1 Beperken criminaliteit						
2B1.a Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt	43% (2012) 44% (2013)	43%	42%	41%	40%	Veiligheidsmonitor
2B1.b Percentage inwoners dat slachtoffer is geweest van een delict	27% (2012) 23% (2013)	23%	23%	22%	22%	Veiligheidsmonitor
2B1.c Aantal geweldsincidenten uitgaansgebied	195 (2011) 136 (2012) 111 (2013)	110	105	100	95	Politie eenheid Den Haag
2B1.d Aantal incidenten huiselijk geweld dat bij de politie bekend is	230 (2011) 229 (2012) 246 (2013)	250	250	250	250	Politie eenheid Den Haag
2B1.e Aantal overvallen	19 (2011) 15 (2012) 9 (2013)	9	8	7	6	Politie eenheid Den Haag
2B1.f Aantal bedrijfsinbraken	387 (2011) 351 (2012) 317 (2013)	310	305	300	295	Politie eenheid Den Haag
2B1.g Aantal woninginbraken inclusief pogingen tot woninginbraak	699 (2011) 555 (2012) 497 (2013)	490	480	470	460	Politie eenheid Den Haag
2B1.h Aantal winkeldiefstallen	586 (2011) 480 (2012) 547 (2013)	525	500	475	450	Politie eenheid Den Haag
2B1.i Aantal (brom)fietsdiefstallen	1.612 (2011) 1.558 (2012) 1.667 (2013)	1.600	1.550	1.500	1.450	Politie eenheid Den Haag
2B1.j Ondernijning - Aantal incidenten illegale handel (drugshandel, mensenhandel, wapenhandel, fraude)	444 (2011) 409 (2012) 420 (2013)	410	400	390	380	Politie eenheid Den Haag
Doel 2B2 Beperken overlast						
2B2.a Percentage inwoners van stadsdeel Midden dat in de eigen buurt veel overlast ervaart van horecagelegenheden	8% (2012) 7% (2013)	7%	7%	6%	6%	Veiligheidsmonitor
2B2.b Percentage inwoners dat zelf veel overlast in de buurt ervaart van dronken mensen op straat	6% (2012) 4% (2013)	4%	4%	3%	3%	Veiligheidsmonitor
2B2.c Percentage inwoners dat zelf veel overlast in de buurt ervaart van drugsgebruik of drugshandel	3% (2012) 5% (2013)	4%	4%	3%	3%	Veiligheidsmonitor
2B2.d Percentage inwoners dat zelf veel overlast in de buurt ervaart van rondhangende jongeren	8% (2012) 7% (2013)	7%	7%	6%	6%	Veiligheidsmonitor
2B2.e Aantal incidenten overlast door jeugd	871 (2011) 1.340 (2012) 1.130 (2013)	1.100	1050	1000	950	Politie eenheid Den Haag
2B2.f Overige overlastmeldingen (drugs, burenruzie, geluid, gestoorde personen)	2.166 (2011) 3.276 (2012) 3.476 (2013)	3300	3200	3100	3000	Politie eenheid Den Haag
2B2.g Aantal incidenten overlast horeca	350 (2011) 356 (2012) 287 (2013)	280	270	260	250	Politie eenheid Den Haag
Doel 2B3 Veilig uitgaan						
2B3.a Percentage inwoners dat vaak overlast heeft van evenementen	4% (2012) 3% (2013)	3%	3%	2%	2%	Veiligheidsmonitor
2B3.b Aantal incidenten overlast evenementen	34 (2011) 46 (2012) 28 (2013)	25	25	25	25	Politie eenheid Den Haag

Kaderstellende beleidsstukken

- Handhavingsnota gemeente Leiden 2012-2015 (RV 11.0079)
- Integraal Veiligheidsplan 2012-2015 (RV 11.0081)

Programmamakosten

Veiligheid bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Fysieke veiligheid	Lasten	10.198	10.124	10.204	10.057	10.056	10.055
	Baten	-320	-305	-309	-309	-309	-309
Saldo		9.878	9.819	9.894	9.748	9.747	9.746
Sociale veiligheid	Lasten	2.830	2.493	2.589	2.545	2.451	2.450
	Baten	-577	-1	-1	-1	-1	-1
Saldo		2.254	2.491	2.588	2.544	2.450	2.449
Programma	Lasten	13.028	12.617	12.793	12.602	12.507	12.505
	Baten	-897	-306	-310	-310	-310	-310
Saldo van baten en lasten		12.131	12.310	12.483	12.292	12.197	12.195

Budgettaire ontwikkelingen

De daling van de lasten en/of de stijging van de baten worden onder andere veroorzaakt door de indexering van budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2015-2018. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hierna per beleidsterrein toegelicht.

Algemene uitkering

De decentralisatie- en integratie-uitkeringen die tot nu toe opgenomen zijn in het programma Algemene dekkingsmiddelen worden straks via de begrotingswijziging Werkbegroting 2015 overgeheveld van het programma Algemene dekkingsmiddelen naar het betreffende beleidsprogramma maar blijven onderdeel uitmaken van de prestatie Algemene dekkingsmiddelen. Vooruitlopend op deze begrotingswijziging worden de decentralisatie- en integratie-uitkeringen genoemd die betrekking hebben op dit programma: De decentralisatie-uitkering Veiligheidhuizen bedraagt € 294.910.

Beleidssterrein 2A Fysieke veiligheid

Er zijn geen beleidswijzigingen met financiële consequenties.

Beleidssterrein 2B Sociale veiligheid

Er is een incidentele bijdrage ontvangen in 2013 van het Rijk voor de regionale coördinatie van nazorg van ex-gedetineerden, maar deze bijdrage is niet volledig besteed. Het overschot 2013 van € 70.000 is overgeheveld naar 2014. De lasten in 2015 zijn ten opzichte van 2014 daardoor € 70.000 lager.

Reserves en investeringen

Niet van toepassing op programma 2.

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subsiestaat 2014	subsiestaat 2015
Subsidie saldo	63.349	63.116

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

3

Economie en toerisme

Economie en toerisme

<i>Programmanummer</i>	3
<i>Commissie</i>	Werk en Middelen
<i>Portefeuille(s)</i>	Bereikbaarheid, Economie, Binnenstad en Cultuur

De missie van het programma Economie en toerisme luidt:

De gemeente Leiden staat voor een vitale en duurzame economische structuur in samenwerking met haar stadspartners en de regio.

Inleiding

De economie verandert door trends als veranderend consumentengedrag, internationalisering, verduurzaming van productie en anders werken. Hierdoor verandert en vermindert ook de vraag naar bedrijfs- en kantoorgebouwen en winkelpanden. Daarnaast kent onze economie nu al enie jaren een periode van laagconjunctuur. Dit alles heeft effect op het economisch beleid dat de gemeente voert. Het programma Economie en Toerisme geeft daar verder vorm aan. Dit beleid richt zich op:

- Ruimte om te ondernemen
- Faciliteren & stimuleren van het ondernemen
- Marketing & promotie van de stad

De gemeente wil bij het verdelen van de schaarse ruimte in de stad voldoende ruimte blijven bieden voor het ondernemen en flexibel inspelen op nieuwe trends. Versterken van het ondernemersklimaat en het aantrekken van kennisintensieve bedrijven blijft de inzet. Groei van werkgelegenheid en het aantal bedrijfsvestigingen in onder andere het Leiden Bio Science Park is van groot belang. Door het aantrekken van kennisintensieve bedrijven wordt de aantrekkelijkheid van het Bio Science Park vergroot en zal de economische spin off hiervan voor de rest van de stad eveneens toenemen. De marketing en promotie van de stad is van groot belang. Er is immers concurrentie van andere steden die zich als Kennis- en Cultuurstad profileren. Daarom is het belangrijk dat Leiden laat zien wat het als 'Stad van Ontdekkingen' in huis heeft bij (internationale) ondernemers, instellingen, werknemers, (potentiële) bezoekers en (toekomstige) studenten. Door het zakelijk, cultureel en toeristisch-recreatief bezoek aan Leiden te bevorderen, kan het aantal voorzieningen en evenementen van de stad in stand worden gehouden en mogelijk worden vergroot.

In 2014 is in gezamenlijkheid tussen partners afkomstig uit het Bedrijfsleven, Onderwijs & kennisinstellingen en de vijf Leidse regio gemeenten de Economische agenda Leidse regio opgesteld en vastgesteld. Daarnaast is er gestart met de uitvoering onder de naam Economie071. Het doel van de Economie071 is het leggen van een inhoudelijke basis voor een duurzame samenwerking tussen ondernemers, onderzoeks en onderwijsinstellingen en overheden, om daarmee de economische structuur, de innovatiekracht en het vestigingsklimaat van de Leidse regio te versterken en zowel nationaal als globaal meer positie te geven. In de agenda zijn 5 thema's uitgewerkt voor de korte en de lange termijn. De hoofd-thema's waarop acties worden uitgevoerd zijn:

1. Economische structuurversterking (beleidsterrein 3B)
2. Ondernemerschap en starters (beleidsterrein 3B)

3. Onderwijs & arbeidsmarkt (beleidsterrein 3B)
4. Vestigingsklimaat, ruimte en mobiliteit (beleidsterrein 3A)
5. Regiomarketing & acquisitie (beleidsterrein 3 C)

Het Programma Leiden Kennisstad is ook in het economische domein een impuls voor het samen met partners invulling geven aan de Leidse ambities om een toonaangevende kennisstad te zijn en vooral om ook als zodanig herkend te worden. Voor de economische agenda van de Leidse Regio (Economie 071) en het programma Kennisstad is door Leiden voor de komende vier jaar een budget beschikbaar gesteld van € 1 miljoen. Zie voor de verdeling het hoofdstuk Programmakosten.

In het collegeakkoord worden bij het thema "Ondernemende Stad" de volgende punten voor verdere uitwerking genoemd: verkenning versterking kernwinkelgebied, vereenvoudiging van regelgeving en procedures, versterking accountmanagement, ondersteuning in het Ondernemingshuis, kansen benutten op het gebied van bio-based economy, het zorgcluster en space en het bijdragen aan een startersgebouw voor kennisintensieve bedrijven. Op deze punten wordt nader ingegaan bij de prestaties 3A1.1 en 3B1.1.

Ten opzichte van de begroting 2014 is de doelenboom van het programma Economie en Toerisme aangepast. Door prestaties samen te voegen en abstracter te formuleren zijn minder prestaties opgenomen. Doorontwikkeling Leiden Bio Science Park is als nieuwe prestatie toegevoegd en vanuit het programma Stedelijke Ontwikkeling is de prestatie Inspanningen en programmasturing Binnenstad overgenomen.

Beleidsterrein 3A Ruimte om te ondernemen

Doelen en prestaties bij 3A Ruimte om te ondernemen

Doel	Prestatie
3A1 Betere ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven en instellingen	3A1.1 Regionale en lokale beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en advisering
	3A1.2 Doorontwikkeling Leiden Bio Science Park (LBSP)

3A1.1 Regionale en lokale beleidsontwikkeling, beleidsuitvoering en advisering

Regionale retailvisie

Een van de acties uit de Economische Agenda Leidse regio is het opstellen van een regionale retailvisie. Nog voor de zomer van 2014 is, in nauwe samenwerking met vertegenwoordigers van ondernemerorganisaties en onze buurgemeenten, gestart met de uitvoering van de retailvisie, die naar verwachting begin 2015 wordt vastgesteld.

Beleidskader winkelvoorzieningen

In 2011 is het beleidskader winkelvoorzieningen binnenstad door de Raad vastgesteld. Op basis van die analyse, is een aantal activiteiten uitgevoerd, maar met name waar het gaat om de omvang en vitaliteit van het kernwinkelgebied is het winkellandschap aan het veranderen. In het collegeakkoord wordt voorzien in de verkenning naar versterking en omvang van het kernwinkelgebied. In samenspraak met het programma binnenstad, deskundige externe partijen en het Centrummanagement zal de gemeente die verkenning uitvoeren en met voorstellen komen ten aanzien van de onderscheiden winkelgebieden in de binnenstad. Hierbij zal ook de relatie worden gelegd met de regionale retailvisie.

Nieuwe markten

In 2015 zullen de nieuwe marktverordening en de nieuwe inrichtingsplannen voor de markt worden geïmplementeerd. De nieuwe inrichtingsplannen bevatten een kaart waarop de grenzen van de markt staan en de inrichting van de markt tot op kraamniveau. Ook de markttijden en de wijze van verdeling van vrijkomende plekken worden in de nieuwe inrichtingsplannen geregeld. De inrichtingsplannen zullen ook een bijdragen leveren aan een betere bereikbaarheid van de markt en van de aan de markt grenzende panden door de hulpdiensten. Ook zal de evaluatie van het standplaatsenplan begin 2015 worden afgerond en het op basis van de evaluatie aangepaste standplaatsenplan zal worden geïmplementeerd. In het standplaatsenplan wordt geregeld waar in de gemeente losse standplaatsen mogen worden ingenomen voor bijvoorbeeld kerstbomenverkoop, frietkarren, loempiakraampjes etc. Dit is nodig omdat het huidige standplaatsenplan verouderd is.

Horeca-sferen

Op 29 januari 2013 heeft het (toenmalige) college het conceptbeleidskader 'Horecasferen in de binnenstad: Wat is onze ambitie' vastgesteld voor de inspraak. Dit document was bedoeld om meer houvast te hebben bij het beoordelen van aanvragen voor het uitbreiden van bestaande of het starten van nieuwe horecagelegenheden in de binnenstad. Mede naar aanleiding van de inspraakreacties heeft het college besloten het conceptbeleidskader dat ter inzage heeft gelegen, in te trekken. Om meer inzicht te krijgen in de

toekomstige vraag naar horeca en om deze te vergelijken met het bestaande aanbod, zal een marktonderzoek worden uitgevoerd. Op basis daarvan zal het college een nieuw beleidskader in 2015 laten opstellen. Bij het opstellen van dit beleidskader wordt nauw afgestemd met de gelijktijdig op te stellen retailvisie. Sinds 2013 is een horecasecretaris aangesteld om beleidsontwikkeling, vergunningsverlening en handhaving inzake de horeca binnen de gemeentelijke organisatie goed op elkaar af te stemmen. Deze taak maakt nu onderdeel uit van de accountmanager binnenstad.

Verordening ligplaatsen bedrijfsvoertuigen

Nadat in het voorjaar van 2014 de aanbevelingen uit het rapport "Concurrentieverhoudingen Leidse Reders en de rol van het gemeentebestuur" door het college van b&w zijn overgenomen, is met de uitvoering van de aanbevelingen begonnen. Een van de aanbevelingen behelst het wijzigen van de structuur van het verlenen van ligplaatsvergunningen op grond van de Verordening op de Bedrijfsvoertuigen. Omdat een dergelijke wijziging verstrekende gevolgen kan hebben voor het speelveld op het water wordt in het najaar van 2014 aan de gemeenteraad gevraagd een richtinggevende uitspraak te doen. Hiertoe wordt een aantal scenario's uitgewerkt en voor keuze aan de raad voorgelegd. Op basis van die door de gemeenteraad uitgezette lijn zal in de eerste maanden van 2015 een aanpassing van de Verordening op de Bedrijfsvoertuigen ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Kantoorvisie

Mogelijk moeten wij in regioverband onze regionale kantoorvisie actualiseren, n.a.v. de vaststelling van de Verordening Ruimte en Mobiliteit door de provincie in 2014.

Motie leegstandsbeleid

In 2014 heeft de gemeenteraad motie M 130114/3 aangenomen. In deze motie wordt aan het college gevraagd een overkoepelend leegstandsbeleid te formuleren; een studie naar de feitelijke omstandigheden wat betreft leegstand van kantoren, winkelruimte, bedrijfsruimte, gemeentelijk vastgoed en terreinen in samenhang met bestaand beleid en regelgeving van rijk, provincie, regio en gemeente. In een brief van 2 juli 2014 is de raadscommissie Werk en Middelen meegedeeld dat het uitvoeren van de motie complex is en meer tijd vergt dan verwacht. Een richtinggevende discussie zal nog voor 2015 plaatsvinden. Naar aanleiding daarvan zal vastgesteld moeten worden of er meer gedaan zal moeten worden dan continuering van het huidige leegstandsbestrijdingsbeleid op het gebied van kantoren en detailhandel.

3A1.2 Doorontwikkeling Leiden Bio Science Park

De ontwikkeling van Leiden Bio Science Park wordt vanaf 2015 als prestatie toegevoegd aan de gemeentebegroting om deze voor de stad belangrijke economische gebiedsontwikkeling beter zichtbaar te maken. Het Leiden Bio Science Park biedt ruimte aan bedrijven/instellingen in de LS&H sector, het LUMC, Universiteit, Hogeschool en twee musea. De gemeente Leiden werkt nauw samen met de Universiteit Leiden, het LUMC, de ondernemers/vereniging en de gemeente Oegstgeest in de ruimtelijke en economische ontwikkeling van het LBSP. Belangrijkste ontwikkelingen voor 2015 zijn :

- Aanpassen van Masterplan LBSP voor de westelijke gebiedsdelen op uitvoeringsplannen voor OBSP, HOV en Kennislijn
- Opstellen van een ontwerp bestemmingsplan voor de westelijke gebiedsdelen die de uitvoering van het gewijzigde masterplan mogelijk maakt
- Opstellen van een ontwerp voor reconstructie van de hoofdinfrastructuur in het LBSP (Zernikedreef, Einsteinweg, N. Bohrweg) om de bereikbaarheid van bedrijven en de kwaliteit van openbare ruimte te verbeteren
- Renovatie en uitbreiding van het Leeuwenhoekpark op basis van een, nog door de raad vast te stellen, Uitvoeringsbesluit.
- Afronden bouw van de Biotech Training Facility
- Mogelijke afgifte van omgevingsvergunning voor nieuwbouw van Naturalis
- Mogelijke start bouw van uitbreiding Leidse Instrumentmakers School
- Verder versterken en profileren van het duurzame karakter van Leiden Bio Science Park wat betreft mobiliteit en energie verbruik. Daarbij hoort ook de research die er door bedrijven, Universiteit en TNO wordt verricht zoals het zoeken naar alternatieven voor dierproeven, onderzoek naar Bio Based brandstoffen (die niet ten koste gaan van de voedselvoorziening), waterstofproductie met behulp van zonlicht en medicijnen in planten en gezonde voeding. Bedrijven die aan dit duurzame profiel bijdragen zullen worden benaderd voor vestiging op Leiden Bio Science Park.

Effectindicatoren bij 3A Ruimte om te ondernemen

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 3A1 Betere ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven en instellingen						

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
3A1.a Aantal arbeidsplaatsen in Leiden, stand per 31 december	59.037 (2010) 59.985 (2011) 60.449 (2012)	60.800	61.200	61.600	62.000	Bedrijvenregister Zuid-Holland
3A1.b Aantal bedrijfsvestigingen in Leiden, stand per 31 december	5.432 (2010) 5.316 (2011) 5.162 (2012)	5.500	5.600	5.600	5.600	Bedrijvenregister Zuid-Holland
3A1.c Percentage leegstand in kantoren, stand per 31 december	14,2% (2011) 14,5% (2012) 13,8% (2013)	13,5%	13,0%	12,5%	12,0%	Kantorenmonitor Holland Rijnland
3A1.d Aantal arbeidsplaatsen op het Leiden Bio Science Park, stand per 1 januari *	15.111 (2011) 15.124 (2012) 15.681 (2013)	16.420	16.790	17.160	17.530	Bedrijvenregister Zuid-Holland

* Voor de periode 2015 t/m 2018 wordt een jaarlijkse groei van gemiddeld 370 arbeidsplaatsen verwacht die gelijk is aan de gemiddelde groei in periode 1993 t/m 2013

Beleidsterrein 3B Faciliteren en stimuleren van ondernemen

Nu er voorzichtige tekenen zijn van economisch herstel kunnen bedrijven en instellingen weer beter inspelen op de kansen die zich voordoen. Doel van het gemeentelijk economisch beleid is het scheppen van voorwaarden om bedrijven die kansen daadwerkelijk te laten benutten. Dat kan de gemeente doen door dat beleid vast te stellen, dat onnodige regelgeving terugbrengt en de accountmanagers bedrijven in te zetten om zo het ondernemersklimaat concreet vorm te geven in praktische adviezen. Daarnaast bieden de wabo-procesregisseur en het Servicepunt Bouwen en Wonen een helpende hand aan bedrijven die vergunningen van de gemeente nodig hebben door het voeren van vooroverleg en het verstrekken van informatie.

Een optimalisering van deze dienstverlening in 2015 zal plaatsvinden door het versterken van het accountmanagement en het bewaken van het ondernemersklimaat in de gemeente Leiden door gebruik te maken van landelijke benchmarks en het optimaliseren van de portal ondernemen op de website van de gemeente Leiden (www.leiden.nl/ondernemen).

De gemeente ondersteunt graag het starten van een onderneming. Naast kennisintensieve starters kent de gemeente Leiden ook startende ondernemers in andere economische sectoren. In 2013 is onderzoek gedaan naar de rol van de gemeente ten aanzien van startende ondernemingen. In november 2013 is de gemeenteraad geïnformeerd over de keuzes die zijn gemaakt in het startersbeleid, vanwege de beperkte financiële middelen. Daarnaast is er in de Economische Agenda in de Leidse regio plaats ingeruimd voor startende ondernemingen en zijn de volgende voornemens geformuleerd, waarbij de gemeente Leiden soms de trekkersrol vervult en soms de regie heeft. Hier gaat om het stimuleren van en opleiden in ondernemerschap, het faciliteren van starters en ondernemers die willen doorgroeien, door netwerkverbindingen op regionale schaal. Het zorgen voor voldoende, stimulerende en onderscheidende huisvesting voor starters en doorgroeiende bedrijven en om heldere en goed toegankelijke informatie over regelgeving, experimenteeruimte en financiële mogelijkheden.

Doelen en prestaties bij 3B Faciliteren en stimuleren van ondernemen

Doel	Prestatie
3B1 Sterker ondernemersklimaat	3B1.1 Faciliteren bedrijvigheid, starters en ondernemerschap in Leiden
	3B1.2 Verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en stimuleren ondernemerschap
3B2 Meer kennisintensieve bedrijvigheid	3B2.1 Stimuleren en acquisitie van kennisintensieve bedrijvigheid en netwerken

3B1.1 Faciliteren van bedrijvigheid, starters en ondernemerschap in Leiden.

In het collegeakkoord worden in het kader van 'de Ondernemende Stad' de volgende prestaties genoemd:

- Vereenvoudiging van regelgeving en procedures door verdere digitalisering. Daarbij zal onderzoek worden gedaan naar het functioneren van de portal Ondernemen op de website van de gemeente Leiden, de verbindingen die worden gelegd met andere websites die van belang zijn voor het ondernemen (Ondernemersplein) en zal ingezet worden op het gebruikmaken van landelijke benchmarks om het Leidse ondernemersklimaat verder te verbeteren.
- Versterking van het accountmanagement voor bedrijven. Deze zal niet in de eerste plaats op individuele begeleiding worden gericht. Daar zijn het Klant Contact Centrum en het Servicepunt Bouwen en Wonen voor ingericht. Het accountmanagement zal vooral gericht worden op ondernemers- en winkeliersverenigingen, ondernemerskoepels en startende ondernemingen en relatiebeheer van bedrijven die van grote

betekenis zijn voor de Leidse economie. De organisaties waar de gemeente zich op richt zijn o.a. het Ondernemersfonds, het Centrummanager en de Stichting Ondernemend Leiden.

- Ondersteuning door en mogelijke participatie in het Ondernemershuis door de gemeente. Nu de Kamer van Koophandel daadwerkelijk haar deuren in Leiden heeft gesloten, is het georganiseerde bedrijfsleven in 2014 bezig geweest een Ondernemershuis in het leven te roepen. De gemeente wordt bij deze activiteiten betrokken en in 2015 zal naar verwachting het Ondernemershuis fysiek gestalte krijgen.
- Een bijdrage voor een nieuw startersgebouw voor kennisintensieve bedrijven. Er wordt aan een tweeledige aanpak gewerkt:
 1. De startershuisvesting op Leiden Bio Science Park (drie gebouwen van BioPartner) zit vol en er ontstaat weer nieuwe dynamiek in de markt. Er is daarom door het bestuur van BioPartner besloten om het oude, inmiddels nagenoeg leegstaande BioPartner4 gebouw (voormalig ABC gebouw) een tweede leven te gunnen. Aan de gemeente is een bijdrage gevraagd van € 500.000 om 1500 m² weer verhuurbaar voor starters te maken.
 2. Het resterende bedrag van € 1.500.000 moet leiden tot een startershuisvesting in de Leidse binnenstad. Er zijn verschillende initiatieven in de stad die daaraan gekoppeld kunnen worden. We starten hierbij met een interactief proces waarbij wij de dialoog met geïnteresseerde jongeren aangaan over vernieuwende vormen van huisvesting voor kennisintensieve starters.
- In 2013 is de gemeente Leiden aandeelhouder geworden van de toen opgerichte Innovation Quarter, de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Zuidvleugel. Deze organisatie is in 2014 verder ontwikkeld en de gemeente Leiden zal samen met het LUMC en de UL dit instrument moeten benutten voor de (door)start van kennisintensieve bedrijven.
- Benutten van kansen op het gebied van 'bio-based economy', het vitaliteitscluster en space. Leiden (kennisinstellingen, bedrijven en gemeente) participeert actief in de drie genoemde clusters zonder trekker te zijn. De verdere ontwikkeling van het Vitaliteitscluster gebeurt in het kader van Economie071. De ontwikkeling van het Cluster Space is georganiseerd via het Holland Space Cluster waarbij ook Noordwijk, Delft en Den Haag zijn betrokken. Het cluster BioBased wordt op de schaal van Holland Rijnland verder ontwikkeld.
- Op Leiden Bio Science Park wordt het 3-jarige Startersproject voortgezet dat door de Rabobank en de gemeente Leiden gezamenlijk wordt gefinancierd. Doel is het ontwikkelen van een ondersteuningsprogramma voor starters in de voor Leiden Bio Science Park relevante richtingen.

3B1.2 Verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en stimuleren ondernemerschap

De Leidse kenniseconomie biedt goede kansen aan werknemers met een relevante opleiding. Daarom wordt in Leiden deelname aan technische en Bèta opleidingen op mbo, hbo en wo niveau gestimuleerd. In Leiden is een breed palet aan opleidingen in deze richtingen aanwezig. De Leidse leerlingen wordt steeds meer de kans geboden om met deze opleidingen en beroepen waarvoor ze opleiden in aanraking te komen. In 2015 zal het groeiende aanbod meer in samenhang worden gebracht (doorlopende leerlijn) in samenwerking met stadspartners die op dit terrein actief zijn: Technolab, Junior Science Lab, Universiteit Leiden en de musea Boerhaave en Naturalis. Op Leiden Bio Science Park wordt het 3-jarige Onderwijs- en Arbeidsmarkt-project voortgezet dat door de Ondernemersvereniging Bio Science Park en de gemeente Leiden gezamenlijk wordt gefinancierd. Het Bio Science Park biedt afgestudeerden in technische en bèta richtingen volop boeiend werk. De groei van Leiden Bio Science Park is alleen mogelijk met voldoende goed gekwalificeerd personeel in deze richtingen op alle niveaus vanaf mbo.

De kenniseconomie vraagt ook om extra vaardigheden zoals beheersing van vreemde talen, begrip van andere culturen, ondernemerszin, een onderzoekende instelling en creativiteit. Deze vaardigheden kunnen deels ook buiten school verworven worden bij projecten, (buitenlandse)stages en (vrijwilligers)werk. De betrokkenheid van bedrijven en instellingen en de Leidse kennispartners bij het op de kenniseconomie gerichte onderwijs is noodzakelijk en aan verdere versterking zal worden gewerkt. Voor de kenniseconomie is het ook van belang dat Leiden aantrekkelijk blijft voor buitenlandse studenten en kenniswerkers. De huisvesting van deze doelgroepen zal door de projecten Leidse Schans en in het Boerhaave gedeelte van Leiden Bio Science Park een impuls krijgen. Zie ook programma 7.

3B2.1 Stimuleren en acquisitie van kennisintensieve bedrijvigheid en netwerken

De Leidse kennisintensieve bedrijvigheid is vooral 'eigen kweek', het starten van nieuwe bedrijvigheid en de gestage groei van al bestaande bedrijven vanuit de Leidse kennisinstellingen. Het starten van nieuw kennisintensieve bedrijvigheid vraagt een ondernemende houding van studenten en kenniswerkers. Het nemen van risico's hoort daarbij. Het starten van deze bedrijven is in toenemende mate moeilijk geworden door gebrek aan investeerders die ook risico willen dragen. Het investeringsfonds van IQ, de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor West Holland is een nieuwe maar nog beperkte mogelijkheid. Het is nodig om private investeerders ook van buiten Nederland te interesseren voor de jonge bedrijven met hun gedreven jonge ondernemers. Met deze ondernemers zal de gemeente in gesprek gaan om na te gaan hoe zij op het terrein van huisvesting, begeleiding, netwerkvorming, verwerven van investeringen en advisering geholpen

willen worden. De in Leiden aanwezige 'voedingsbodem' voor innovaties in de Zorg, op het terrein van Duurzaamheid en BioBased Economy zal tot extra kansen leiden.

Voor een gestage groei van de kenniseconomie is het aantrekken van buitenlandse bedrijven, investeringen en partners een belangrijke aanvulling op de 'eigen kweek'. De inspanningen op dit terrein worden geconcentreerd op de landen en regio's waar al contacten zijn en resultaten zijn geboekt. De gezamenlijke inspanningen van Leiden Bio Science Park Foundation, IQ, Medical Delta en de gemeente zelf hebben ook in de moeilijke economische tijd regelmatig resultaat. De aanpak wordt op initiatief van de Universiteit geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Op Leiden Bio Science Park wordt het 3-jarige Acquisitie project voortgezet dat door Universiteit Leiden en de gemeente Leiden gezamenlijk wordt gefinancierd. Het project richt zich op het voorbouwen op successen en contacten in een aantal landen en regio's (Japan, Taiwan, twee clusters in de USA en Korea).

Effectindicatoren bij 3B Faciliteren en stimuleren van ondernemen

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 3B1 Sterker ondernemersklimaat						
3B1.a Aantal startende bedrijven in Leiden	1.042 (2011) 979 (2012) 1.088 (2013)	850	850	850	850	Kamer van Koophandel
3B1.b Rapportcijfer 'Tevredenheid van ondernemers'	6,2 (2011) 6,0 (2013)	6,1	6,3	6,5	6,7	MKB-vriendelijkste gemeente

Beleidssterrein 3C Marketing en promotie

De gemeente richt zich op het aantrekken van publiek naar de stad. Twee organisaties spelen daarbij een hoofdrol, Leiden Marketing en Centrummanagement Leiden.

Het merk Leiden is van groot belang voor de aantrekkingskracht van Leiden. Dat betekent dat het niet alleen bewaakt, maar ook 'verkocht' moet worden, lokaal, regionaal en (inter)nationaal. De citymarketing van Leiden vormt een belangrijk instrument om als stad een sterk imago op te bouwen. Leiden Marketing heeft als de citymarketingorganisatie haar inzet gericht op de Citybranding van Leiden. Uitgangspunt is het genereren van maximale economische spin-off voor de stad, door het structureel behouden en aantrekken van bezoekers, bedrijven, studenten, kenniswerkers en expats. Bedrijven, maatschappelijke organisaties en bewoners die zich in de stad (willen) vestigen, vormen een doelgroep voor de citymarketing. Door middel van marketing en promotie laat Leiden zien wat het in huis heeft: groot en divers museumaanbod, evenementen als de 'Signatures' cultuurweken en de 'Nacht van Kunst en Kennis', de levendigheid van de binnenstad, de prachtige woonomgeving, krachtige beroepsbevolking en voor Leiden uiteraard de universiteit, de kennisinstellingen en het Bio Science Park.

In aanvulling op en in samenwerking met Leiden Marketing richt het Centrummanagement zich expliciet op het aantrekken van publiek naar het binnenstedelijk winkelapparaat en de horecavoorzieningen. De economische crisis heeft bestedingen doen afnemen, maar ook de concurrentie met andere aankoop- en verblijfplaatsen heeft daar aan bijgedragen. Daarbij moet niet alleen gedacht worden aan omliggende steden, maar ook aan internet. Consumentengedrag is ingrijpend aan het veranderen door de beschikbaarheid van (mobiel) internet. In samenwerking met het centrummanagement werkt de gemeente aan het binden van ook die 'nieuwe' consument aan de Leidse binnenstad.

Doelen en prestaties bij 3C Marketing en promotie

Doel	Prestatie
3C1 Meer zakelijk en recreatief bezoek aan Leiden	3C1.1 Citymarketing en stimuleren toeristische aantrekkelijkheid
	3C1.2 Faciliteren Centrummanagement Leiden en marketing- en activiteitencampagne binnenstad
	3C1.3 Inspanningen en programmasturing Binnenstad

3C1.1 Citymarketing en stimulering toeristische aantrekkelijkheid

Betreft de uitvoering van de activiteiten die zijn opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst Leiden Marketing 2014 en 2015-2018 en het meerjarige visiedocument van Leiden Marketing voor de citymarketing 'Leiden 2020', met de pijlers Cultuur, Kennis en Gastvrijheid. Leiden Marketing zet onder meer in op de intensivering van de werving van (inter)nationale wetenschappelijke congressen via het Leiden Convention Bureau. Leiden heeft in 2013 de 5^e plaats gehaald in het landelijke onderzoek Meest Gastvrije Stad, maar voor een blijvend

hoge waardering onder de bezoekers moet de gastvrije ontvangst verder worden verbeterd. Hiervoor wordt door Leiden Marketing en aangesloten Stadspartners (waaronder de gemeente) een op de doelgroepen van bezoekers gericht Cityhospitalityplan ontwikkeld. Het betreft onder meer verbetering van de voorzieningen voor de ontvangst en doorgeleiding (bewegwijzering) van de bezoekers. Ook wordt onderzocht op welke wijze de stad meer kan profiteren van de via de touroperatorbedrijven (touringcars, charterschepen) reizende bezoekers. In samenwerking met de gemeenten en bedrijven van het samenwerkingsverband Hollands-Utrechts Plassengebied, worden de mogelijkheden van de stimulering van het watertoerisme en de afstemming van de voorzieningen verder verkend. Op dit vlak past ook het plan van Leiden Marketing voor de promotie van het watertoerisme in Leiden, in samenwerking met de water gerelateerde bedrijven uit de stad.

3C1.2 Faciliteren Centrummanagement Leiden en marketing- en activiteitscampagne binnenstad

De gemeente Leiden en het Centrummanagement voeren jaarlijks een aantal activiteiten uit ter bevordering van het binnenstadbezoek. Dat gebeurt in wisselende combinaties. Eigenstandig voert het Centrummanagement een aantal taken uit op basis van de uitvoeringsovereenkomst: bevorderen van de communicatie tussen winkeliersverenigingen, verzorgen van informatieavonden voor ondernemers (kennis en kunde), het vormen van de schakelfunctie met de gemeente, acquisitieactiviteiten en marketing van de binnenstad (Ontdek winkelstad Leiden, Convenant binnenstedelijke winkels, Pandenbank), zowel het kernwinkelgebied en de aanloopstraten, als het zwerfmilieu (verrassende winkelweekenden, kerstmarkt, ijsbaan). Het programma Binnenstad en samenwerking met de overige stadspartners zijn daarin richtinggevend. In 2015 wordt daar onverminderd op ingezet. Niet alle deskundigheid, die nodig is voor een aantrekkelijk winkelapparaat in de binnenstad, is in de gemeente (of bij het Centrummanagement) aanwezig. De economische omstandigheden veranderen, waarop nieuwe antwoorden en acties gevonden moeten worden. In 2015 zal opnieuw ingezet worden op acquisitie en het aantrekken van winkelbezoekers. De basis daarvoor is in 2014 gelegd met de organisatie van werkateliers en het onderhouden van continue relaties met winkelformules die een verrijking kunnen vormen van het Leidse winkelapparaat.

3C1.3 Inspanningen en programmasturing Binnenstad

Het programma binnenstad zal anders worden gestuurd. Stadspartners krijgen meer invloed door de organisatie van 'gesprekstafels'. De programmasturing richt zich ook op:

- Het toepassen van het ruimtelijk-economische kader voor de inspanningen, zoals in 2012 vastgelegd in de structuurvisie 'Verder met de Binnenstad';
- Het beheer van de Reserve 'Economische investering' waarin alle middelen van het programma Binnenstad zijn opgenomen voor incidentele inspanningen;
- De deelname aan de vier overlegtafels;
- Het communiceren over de doelen, het gewaagde doel, de inspanningen, de resultaten en de omgeving van het programma Binnenstad via print en online media;
- Het samen met stadspartners, stakeholders en de lijnafdelingen verkennen van nieuwe mogelijkheden voor het bereiken van de doelen.

De incidentele inspanningen van het programma betreffen onder meer de volgende inspanningen:

- Binnenstad aantrekkelijk tijdens de bouw: bij de diverse bouwprojecten in de stad wordt gezorgd voor een aantrekkelijke aankleding zodanig dat bezoekers hiervan geen onnodige hinder/last ervaren. Hierbij is cofinanciering van de ontwikkelaar/aannemer vereiste.
- Promotie van het gebruik van de gele zakken: zolang de huisvuilinzameling van de binnenstad nog niet volledig ondergronds is, zal nog campagne worden gevoerd voor de gele huisvuilzakken. Uitvoering motie betere functies Steenstraat(rode loper).
- Onderzoek naar invulling van de motie om de Steenstraat tot een aantrekkelijke route van het station naar de binnenstad te komen, dat leidt tot een plan van aanpak en besluit.

Effectindicatoren bij 3C Marketing en promotie

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 3C1 Meer zakelijk en recreatief bezoek aan Leiden						
3C1.a Aantal arbeidsplaatsen in de bezoekerseconomie	5.881 (2010) 5.816 (2011) 6.025 (2012)	6.100	6.150	6.150	6.200	Bedrijvenregister Zuid-Holland
3C1.b Gemiddeld aantal uitgevoerde activiteiten per bezoek aan Leiden	1,6 (2011) 1,8 (2012) 1,8 (2013)	2,0	2,1	2,1	2,1	Continu Vakantie Onderzoek

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
3C1.c Aantal hotel- en campingovernachtingen	191.746 (2010) 219.458 (2011) 234.320 (2012)	250.000	255.000	260.000	265.000	Belastingen- werking Gouwe- Rijnland
3C1.d Gemiddelde bestedingen van dagbezoekers aan Leiden per bezoek per persoon	€ 34 (2011) € 38 (2012) € 38 (2013)	€ 38	€ 39	€ 40	€ 41	Continu Vakantie Onderzoek
3C1.e Beoordeling door Leidenaren van Leidse binnenstad als winkelcentrum op 7 aspecten	6,7 (2008) 6,7 (2010) 6,6 (2013)	7,2	-	7,2	-	Stadsenquête*
3C1.f Aantal unieke bezoekers aan de website www.leiden.nl	383.636 (2011) 328.410 (2012) 400.164 (2013)	410.000	420.000	430.000	440.000	Leiden Marketing
3C1.g Aantal bezoekers Visitors Centre Leiden**	133.716 (2011) 132.237 (2012) 153.146 (2013)	100.000	100.000	130.000	140.000	Leiden Marketing
3C1.h Aantal museumbezoeken***	856.855 (2011) 800.107 (2012) 930.819 (2013)	777.500	555.000	677.500	950.000	Museumgroep Leiden + gemeente Leiden
3C1.i Aantal passanten kernwinkelgebied per week	315.000 (2011) 299.200 (2012) 315.000 (2013)	300.000	300.000	300.000	300.000	Locatus
3C1.j Aantal afgelegde bezoeken (* 1.000) aan Leiden door inwoners van Nederland	1.869 (2011) 1.827 (2012) 1.735 (2013)	1.800	1.900	2.000	2.100	Continu Vakantie Onderzoek

* De Stadsenquête wordt vanaf 2011 alleen in de oneven jaren gehouden.

** Door verbouwing Rijnsburgerblok zal het Visitors Centre tijdelijk of definitief op zoek moeten naar nieuwe huisvesting. Dit heeft een neerwaarts effect op de bezoekersaantallen in 2015 en 2016.

*** Lagere inschatting in 2015, 2016 en 2017 vanwege de verwachte verbouwing van Naturalis en Lakenhal.

Kaderstellende beleidsstukken

- Bestemmingsplan LBSP en station (RV 13.0149)
- Beleidskader van bedrijventerrein naar werklandschappen (RV 13.0147)
- Economische agenda Leidse regio 2020 Kennis en werk #071 (RV 13.0111)
- Verordening winkeltijden Leiden 2014 (RV 13.0106)
- Beleidskader cofinanciering Leiden Stad van Ontdekkingen en Leiden Bio Sciene Park (RV 12.0076)
- Structuur Citymarketing Leiden 2013 - 2016 (RV 12.0132)
- Lokale aanpak leegstand kantoren 2012-2014, kantorenloods Leiden (RV 12.0024)
- 'Naar een verleidelijke winkelstad', beleidskader winkelvoorzieningen en Binnenstad (RV 11.0074)
- Leids actieplan stedelijke economie en arbeidsmarkt (B&W 09.0371)
- Programma Binnenstad (visie verwerkt) (RV 09.0050)
- Minder en Beter (RV 08.0036)
- Strategisch Kader Bedrijventerreinen (RV 07.0163)
- Meerjarenplan 2006-2008 'Actief op de arbeidsmarkt' (RV 05.0164)
- Regionale Kantorennota 'In goede banen Leiden' (RV 04.0014)
- Startersnota 'Het huidige en toekomstige beleid ten aanzien van beginnende ondernemingen'(RV 04.0081)
- Detailhandelstructuurvisie Leiden (RV 04.0184)
- Economisch plan Leiden (RV 01.0035)

Programmakosten

Economie en toerisme bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Ruimte om te ondernemen	Lasten	1.170	1.345	1.679	1.678	1.677	1.677
	Baten	-531	-439	-445	-445	-445	-445
Saldo		639	906	1.235	1.233	1.232	1.232
Faciliteren/Stimuleren van ondernemen	Lasten	4.963	4.169	3.504	3.534	3.431	3.431
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		4.963	4.169	3.504	3.534	3.431	3.431
Marketing en promotie	Lasten	1.760	1.481	2.026	1.940	1.939	1.938
	Baten	-390	-380	-380	-380	-380	-380
Saldo		1.370	1.101	1.646	1.560	1.559	1.558
Programma	Lasten	7.893	6.996	7.209	7.152	7.047	7.046
	Baten	-921	-819	-825	-825	-825	-825
Saldo van baten en lasten		6.972	6.177	6.384	6.327	6.223	6.221

Budgettaire ontwikkelingen

De daling van de lasten en/of de stijging van de baten worden onder andere veroorzaakt door de indexering van budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2015-20178 Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hierna per beleidsterrein toegelicht.

Beleidsterrein 3A Ruimte om te ondernemen

De verhoging van de lasten ad € 329.000 is grotendeels het gevolg van een viertal wijzigingen. Het betreft één budgetverhoging in het kader van de economische agenda. In de Kaderbrief programmabegroting 2015 is een meerjarig incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 1.000.000 om uitvoering te kunnen geven aan de economische agenda van de Leidse Regio (Economie 071) en het programma Kennisstad. Hiervan is een bedrag van € 700.000 voor Economie 071 onderverdeeld in € 200.000 voor bijdrage projectbureau en € 500.000 voor de uitvoering van acties. Voor de uitvoering zullen nadere plannen worden uitgewerkt. Het resterende bedrag van de € 1.000.000 zijnde € 300.000 voor kennisstad valt binnen het beleidsterrein faciliteren/ stimuleren van ondernemen.

Verder zijn er drie budgetverlaging. Binnen economische beleid was in de begroting 2014 sprake van een budgetoverheveling uit 2013 van € 34.000, dit bedrag komt in de begroting 2015 niet meer voor. Verder loopt het drie jarige incidentele budget voor Revitalisering Werklocaties in 2015 af, in de begroting 2014 was inclusief de budgetoverheveling vanuit 2013 een bedrag van € 262.000 begroot. Tenslotte daalt ook het budget voor de economische structuurversterking met € 100.000. Het budget in 2014 is inclusief een budgetoverheveling uit 2013 voor de voorbereidingskosten ESF.

Beleidsterrein 3B Faciliteren / stimuleren van ondernemen

De verlaging van de lasten ad. € 665.000 heeft diverse oorzaken. Voor een bedrag van € 102.500 betreft dit een tweetal budgetoverhevelingen 2013. Ten eerste een bedrag van € 40.000 in het kader van Beleidskader Winkelvoorzieningen Binnenstad, dit incidentele budget was nog niet geheel besteed in 2014. Ten tweede een bedrag van € 62.500 voor drie cofinancieringsprojecten van BSP die juni 2013 zijn gestart en doorlopen tot juni 2016. Over 2013 is hierdoor minder uitbetaald dan begroot en toegezegd. Hierdoor is het noodzakelijk geweest om de niet bestede maar wel verplichte middelen bij de jaarrekening 2013 door te schuiven naar 2014.

Verder is in de begroting 2014 sprake van een bedrag van € 847.700 voor het Confinancieringsfonds Leiden stad van Ontdekkingen. Dit is een éénmalig bedrag waarvan bij de jaarrekening 2013 het bedrag dat nog niet is uitgegeven is overgeheveld naar de begroting 2014. Daarnaast is voor de programma Kennisstad externe subsidieverwerving als gevolg van de budgetoverhevelingen 2013 een bedrag van € 101.900 beschikbaar in 2014; dit is een éénmalig bedrag en is dus niet opgenomen in de begroting 2015.

Daartegenover staat een budgetverhoging voor het programma Kennisstad. In de Kaderbrief programmabegroting 2015 is een meerjarig incidenteel budget beschikbaar gesteld van € 1.000.000 om uitvoering te kunnen geven aan de economische agenda van de Leidse Regio (Economie 071) en het programma

Kennisstad. Hiervan is een bedrag ad € 300.000 bestemd voor uitvoering van het programma Kennisstad in samenspraak met de kennisinstellingen en bedrijven. Het restant bedrag heeft betrekking op budgettaire ontwikkelingen zoals bovenaan omschreven.

Beleidsterrein 3C Marketing en Promotie

De verhoging van de lasten ad € 545.000 heeft een tweetal oorzaken. Enerzijds daalt het budget voor Leiden Marketing met ingang van 2015 met € 150.000 op basis van het besluit dat genomen is bij de PPN 2013-2016. Zo komt er een einde aan het Kennisfestival, een subsidie die voortkwam uit het College Uivoeringsprogramma 2008-2014. Daarnaast dienen de organisatie zoals Leiden Marketing, Museumgroep en Centrummanagement een bezuiniging van € 50.000 per 2014 in te vullen. Anderzijds loopt in tegenstelling met de begroting 2014 een deel van de kosten van programma Binnenstad vanaf begroting 2015 via programma 3. Dit betreft een bedrag van € 111.000 voor de effectuering handboek openbare ruimte, € 30.000 voor het uitvoeringsprogramma Binnenstad en € 500.000 zoals besloten bij de kaderbrief programmabegroting 2015.

Reserves

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.3 Toelichting reserves programma 3.

Reserves programma 3 bedragen x € 1.000,-	Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserves programma 3	0	0	0	0	0	0

Investerings

In het volgende overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2015-2018. In paragraaf 4.2.2 Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht met te voteren kredieten. Een toelichting op de investeringen in jaarschijf 2015 is opgenomen in het prestatie-overzicht 2015-2018 bij de betreffende prestatie.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
3C1.3 Inspanning Programmasturing Binnenstad	Programma binnenstad 2015-2018	Maatsch.	Nieuw	3.064	1.140	641	641	641
Totaal programma 3				3.064	1.140	641	641	641

Bedragen * € 1.000

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subdiestaat 2014	subdiestaat 2015
Subsidie saldo	2.492.713	1.489.126

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

4

Bereikbaarheid

Bereikbaarheid

<i>Programmanummer</i>	4
<i>Commissie</i>	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
<i>Portefeuille(s)</i>	Bereikbaarheid, Economie, Binnenstad en Cultuur Bouw en Openbare Ruimte

De missie van het programma Bereikbaarheid luidt:

Leiden ligt op een prachtige plek in de Randstad, te midden van groen, met een groot station en met snelwegen aan weerszijden. Ondanks deze prachtige ligging laat de bereikbaarheid van de stad te wensen over. Om dat te verbeteren willen we zwakke punten in onze bereikbaarheid verhelpen, voor alle vormen van vervoer. Uitgangspunten daarbij zijn dat reizigers met betrouwbare reistijden de stad in en uit kunnen, bewoners zich sneller door de stad moeten kunnen bewegen en dat elke rit met fiets of auto begint en eindigt met een parkeerplek.

Inleiding

Het programma Bereikbaarheid is in vele opzichten randvoorwaardelijk voor de leefbaarheid van Leiden en het economisch klimaat van Leiden. Het gaat hierbij niet alleen om de bereikbaarheid van de stad Leiden, maar ook om de bereikbaarheid van de regio. Daarnaast is er sprake van achterstallig onderhoud en moet er geïnvesteerd worden in de kwaliteit en de capaciteit van het bestaande wegennet.

De ambities die Leiden heeft opgenomen in de toekomstvisie 'Leiden stad van ontdekkingen', kunnen niet worden waargemaakt zonder een goede bereikbaarheid. Goede bereikbaarheid betekent niet alleen snel de plaats van bestemming bereiken, maar ook op een betrouwbare en veilige wijze de plaats van bestemming bereiken. Om invulling te geven aan de ambities uit de visie 'Leiden stad van ontdekkingen', geeft Leiden prioriteit aan de bereikbaarheid van de toplocaties Bio Science Park, Binnenstad en Stationsgebied en daarnaast draagt Leiden uiteraard zorg voor de bereikbaarheid van de woonwijken. De invulling bestaat uit een pakket van maatregelen voor de fietser, voetganger, automobilist en openbaar vervoer reiziger.

Programma Bereikbaarheid is ingedeeld in vijf beleidsterreinen. De meest in het oog springende plannen en ontwikkelingen per beleidsterrein zijn:

- Langzaam verkeer: het uitwerken van het uitvoeringsprogramma fietsroutes.
- Openbaar vervoer: het uitwerken van de plannen voor hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) en kennislijn.
- Autoverkeer: het verder werken aan het inpassingsplan RijnlandRoute, de ontsluiting Bio Science Park en de verkenning LAB071.
- Parkeren: de aanbesteding van parkeergarages Lammermarkt en Garenmarkt en de uitbreiding van betaald parkeren.
- Leefomgeving: afronding van het project verkeersveilige schoolomgevingen.

Beleidsterrein 4A Langzaam verkeer

Het fietsgebruik in Leiden behoort tot de hoogste van Nederland en de gemeente Leiden heeft de ambitie om dit zo te houden en verder uit bouwen. De gemeente streeft naar 10% meer (regionaal) fietsgebruik om een bijdrage te leveren aan de bereikbaarheid van de stad. Om dit te bereiken wordt er ingezet op het stimuleren van het fietsgebruik op drukke woon-werktrajecten. Dit heeft als gevolg dat belangrijke

knelpunten op het hoofdverkeersnet ontlast worden. Daarnaast wordt er ingezet op het stimuleren van fietsen op langere afstanden door middel van onder andere: infrastructuur, promotie snelfietsroutes, e-bike, mobiliteitsmanagement. De bereikbaarheid van belangrijke bestemmingen in de binnenstad zoals het kernwinkelgebied, de universiteit en het Centraal Station staat hierbij centraal. Om dit te faciliteren worden er op een aantal routes extra voorzieningen getroffen om het fietsen zo aangenaam en veilig mogelijk te maken. Een belangrijke schakel hierin is de aanwezigheid van fietsstallingen.

Een deel van de binnenstad, vooral het kernwinkelgebied, is het domein van de voetganger. De omvang van het voetgangersgebied is relatief beperkt; het betreft hoofdzakelijk de Haarlemmerstraat en een aantal zijstraten. De looproutes naar de parkeerlocaties rondom de binnenstad zijn qua functie, voorzieningen en ruimtelijke kwaliteit matig en verdienen een extra inspanning. Van de hoofdroute van het Centraal Station naar het kernwinkelgebied is bekend dat deze kwalitatief beter kan. Bij de verdere uitwerking van de plannen voor de vernieuwing van de openbare ruimte van de Lammermarkt en Nieuwe Beestenmarkt zal goed worden gekeken naar het verbeteren van de looproutes.

Doelen en prestaties bij 4A Langzaam verkeer

Doel	Prestatie
4A1 Meer fietsgebruik	4A1.1 Opstellen fietsbeleid
	4A1.2 Uitvoeren maatregelen fiets
4A2 Betere looproutes	4A2.1 Opstellen voetgangersbeleid
	4A2.2 Uitvoeren maatregelen looproutes

4A1.1 Opstellen fietsbeleid

De gemeente Leiden heeft de ambitie het al hoge fietsgebruik in Leiden verder uit de bouwen – vooral op de middenlange en lange afstanden. Hier wordt een grote doelgroep verwacht aan regionale forenzen die vaker de (elektrische) fiets pakken. Bovendien draagt dit bij aan een betere bereikbaarheid van Leiden rond de drukke spitstrajecten zoals de invalswegen Plesmanlaan, Lammenschansweg, Willem de Zwijgerlaan/Oegstgeesterweg, Churchillaan en Hoge Rijndijk.

De gemeenteraad heeft in oktober 2013 de 'nota herijking fietsroutes' vastgesteld, waarin de ambitie uit het uitvoeringsprogramma Bereikbaar Leiden (12/2012) van '10% meer (regionaal) fietsgebruik' werd geconcretiseerd. Hiervoor is een nieuw fietsnetwerk vastgesteld, flankerend beleid om het gebruik te stimuleren en zijn 43 maatregelen in een uitvoeringsprogramma 2013-2020 uitgewerkt, die aan de doelstelling moeten bijdragen. Deze maatregelen worden jaarlijks verder uitgewerkt en uitgevoerd. De gemeenteraad heeft in de motie bij het vaststellen (10/2013) uitgesproken in 2018 fietsstad van Nederland te willen worden. Waar nodig zal het uitvoeringsprogramma hierop worden aangepast. In het beleidsakkoord wordt bij de paragraaf over bereikbaarheid de uitvoering van het vastgestelde fietsprogramma nogmaals benadrukt.

In 2015 wordt aanvullend op de projecten uit het uitvoeringsprogramma gewerkt aan snelle fietsroutes in het kader van het rijksprogramma Beter Benutten. Voor regionale routes die de hoofdwegen door meer fietsgebruik kunnen ontlasten is de kans op subsidie hoog. Kansrijke corridors zijn Den Haag (snelfietsroute tot aan de topbestemmingen afronden), Zoetermeer, Katwijk en Alphen aan den Rijn.

Voor het stallen van de fiets worden conform het beleidsakkoord maatregelen uitgewerkt omtrent de uitbreiding van het aantal fietsstallingen bij het station. Het college zal met partners als de NS en Prorail voorstellen uitwerken voor realisatie en exploitatie van voldoende fietsplekken in het stationsgebied. Betaald parkeren voor fietsen kan daar onderdeel van zijn. Tijdens de uitwerking van deze voorstellen blijft gebruik van de ondergrondse stalling aan de Zeezijde gratis. In 2015 volgt besluitvorming over beheer, exploitatie en handhaving van het fietsparkeren in alle stationsstallingen.

Zie ook www.leiden.nl/fiets voor alle stukken en recente ontwikkelingen.

4A1.2 Uitvoeren maatregelen fiets

In 2015 zullen meerdere projecten uit het uitvoeringsprogramma nader worden uitgewerkt, waaronder het verbeteren van fietsvoorzieningen naar aanleiding van wensen en meldingen van bewoners, geconstateerde niet functionerende situaties, infrastructurele projecten en herbestratingen. In 2015 worden de volgende maatregelen uit het Uitvoeringsprogramma fietsroutes 2013-2020 uitgevoerd:

- Bewegwijzering hoofdroutes;
- Diverse ongevallenlocaties;
- Aanpassing kruispunten Herenstraat;
- Snelfietsroute Via 44 aansluiten;
- Quick wins corridor 3 Katwijk;

- Quick wins corridor 4 Kaag en Braassem;
- Tweezijdig fietspad Hoge Rijdiijk;
- Routes verbinden bij Kikkerpolder.

4A2.1 Opstellen voetgangersbeleid

De ambitie van hoogwaardige looproutes van het station en de parkeergarages naar het kernwinkelgebied zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma bereikbaar Leiden, het programma binnenstad en in het besluit over de parkeergarages. In 2015 wordt geen nieuw voetgangersbeleid opgesteld.

4A2.2 Uitvoeren maatregelen looproutes

Dit betreft het verbeteren van looproutes naar aanleiding van wensen en meldingen van bewoners, geconstateerde niet functionerende situaties, infrastructurele projecten en herbestratingen.

Effectindicatoren bij 4A Langzaam verkeer

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 4A1 Meer fietsgebruik						
4A1.a Tien procent meer fietsgebruik in 2020*	nulmeting 2014	+1,7%	+3,3%	+5,0%	+6,7%	team Verkeer

* 10% meer fietsritten in 2020: jaarlijks +1,5% op werkdagen op de 25 telpunten op de stadspoorten (locaties zie nota fietsroutes). Telling referentiejaar gepland vanaf 9/2014.

Beleidsterrein 4B Openbaar vervoer

Het streven van de gemeente Leiden is om de kwaliteit van het openbaar vervoer in de Leidse regio op een hoogwaardig niveau te brengen. Dit is belangrijk voor de bereikbaarheid, de economie en het leefklimaat in de stad en de regio. Bovendien is het van belang om de beperkte (provinciale) middelen zo effectief mogelijk in de Leidse regio in te zetten, om zowel de drukke woon-werk routes (economisch OV) hoogfrequent en snel te bedienen als ook het onderliggende netwerk (sociaal OV) op voldoende niveau te kunnen houden. Eerste stappen zijn hiervoor gemaakt met het besluit en de uitvoering van vijf hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) corridors (Bestuursovereenkomst HOV-NET Zuid-Holland Noord d.d. 17 mei 2013). In voorbereiding op de volgende busconcessie (2020/2022) wil Leiden een actieve rol spelen in de nadere verbetering van het openbaar vervoer.

Doelen en prestaties bij 4B Openbaar vervoer

Doel	Prestatie
4B1 Meer gebruik van het openbaar vervoer	4B1.1 Opstellen openbaarvervoerbeleid
	4B1.2 Uitvoeren maatregelen openbaar vervoer

4B1.1 Opstellen openbaarvervoerbeleid

Volgens de boven genoemde ambitie wordt in samenwerking met de Provincie Zuid-Holland, Arriva en regionale partijen gewerkt aan de verbetering van het OV netwerk, op de korte termijn (jaarlijkse dienstregeling) en de lange termijn (volgende busconcessie). Hiervoor zal in 2015 een beleidsstuk worden vastgesteld. Hiernaast worden de lopende OV-projecten en beleidsvragen voortvloeiend uit integrale bereikbaarheidsprojecten getoetst op de bovenstaande ambitie en op samenhang. De positionering van Leiden in langlopende beleidsinitiatieven in het spoornetwerk van de Randstad wordt ingezet onder anderen in projectgroepen als hoogfrequent spoor, Stedenbaan/Zuidvleugel, lange termijn spooragenda en spoorconcessie.

4B1.2 Uitvoeren maatregelen openbaar vervoer

Voor het verbeteren van het OV hebben de provincie Zuid-Holland en de gemeente Leiden in mei 2013 een bestuursovereenkomst gesloten. De bestuursovereenkomst ziet toe op het realiseren van vijf Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) corridors:

1. Leiden Centraal – Utrecht Centraal (trein)
2. Leiden Lammenschans – Zoetermeer (bus)
3. Leiden Centraal – Katwijk – Noordwijk (bus)
4. Leiden Centraal – Leiderdorp (bus)
5. Leiden Centraal – Leiden Lammenschans (bus)

Naast de aanleg van de vijf corridors is bij de tracékeuze voor HOV door de binnenstad eveneens besloten tot de ontwikkeling van een Kennislijn. De Kennislijn verbindt het BSP, station Leiden Centraal, de universiteitslocaties in de binnenstad en station Lammenschans met elkaar.

Verder heeft de gemeente Leiden bij de aanbesteding van de OV-concessie door de provincie Zuid-Holland aangegeven voornemens te zijn minder bussen door de binnenstad te laten rijden. Dit voornemen komt in hoofdzaak tot uitdrukking in onderstaande ontwikkelingen:

- Reduceren bussen over de Breestraat
- Verplaatsen busstation naar zeezijde

Het reduceren van het aantal bussen over de Breestraat is onderdeel van het ontwerpproces van de corridor Leiden Centraal – Leiden Lammenschans. Het verplaatsen van het busstation is onderdeel van de ontwikkeling stationsgebied.

Tot slot werkt de gemeente aan het toegankelijk maken van bushaltes. In 2015 wordt een tiental bushaltes toegankelijk gemaakt om de instap te vergemakkelijken.

Effectindicatoren bij 4B Openbaar vervoer

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 4B1 Meer en effectiever gebruik van het openbaar vervoer						
4B1.a Aantal in-/uitstappers Leidse bushaltes werkdag gemiddeld	Nulmeting 2013*	+1,25%				Arriva
4B1.b Aantal in- en uitstappers treinstations in Leiden gemiddeld per werkdag	63.598 (2010) 69.442 (2011) 71.196 (2012)	>66.135	>66.135	>66.135	>66.135	NS

* Gegevens zijn beschikbaar medio juli 2014

Beleidsterrein 4C Autoverkeer

Leiden wordt geflankeerd door de A4 en de A44, twee snelwegen die de Noord- en de Zuidvleugel met elkaar verbinden. De A4 wordt verbreed en aan beide snelwegen heeft de 'agglomeratie Leiden', inclusief Leiderdorp en Oegstgeest - drie afslagen. Vanaf de afslag A4/N11 is het 15 minuten rijden naar Schiphol, 20 minuten naar de Zuidas in Amsterdam, 10 minuten naar het Prins Clausplein in Den Haag en 20 minuten naar het Kleinpolderplein in Rotterdam. Het echte bereikbaarheidsprobleem van Leiden is gelegen in het onderliggend wegennet. De reistijd van het rijkswegennet tot aan de bestemming in Leiden is vaak relatief lang, zeker voor een stad met een omvang als die van Leiden. Het wegennet is gegroeid tot een diffuus en onbetrouwbaar netwerk. Het bestaat uit wegen en routes waartussen weinig onderscheid bestaat. Daardoor zijn er voor de lokaal bekende reiziger veel alternatieve routes te bedenken voor een bepaalde reis, maar ze zijn allemaal van matige kwaliteit qua doorstroming en betrouwbaarheid. Er bestaan maar weinig logische doorgaande routes door de stad, waardoor de oriëntatie vooral voor bezoekers die de stad niet kennen bijzonder lastig is.

Er wordt gewerkt aan een aantal maatregelen die dit routeprobleem oplossen: Binnenstad 30 km-zone; Leidse Agglomeratie Bereikbaar (LAB 071); de Rijnlandroute; de ontlasting van het Lammenschansplein en de Hoge Rijndijk en de herkenbaarheid van de hoofdroutes. Dit allemaal om te komen tot een betrouwbare en acceptabele reistijd van en naar de bestemming. Dit betreft in eerste instantie de reistijd van en naar de Leidse economische toplocaties: het Bio Science Park en de binnenstad. Een korte en betrouwbare reistijd van en naar deze bestemmingen is eerste prioriteit voor het realiseren van de Leidse ruimtelijke en economische ambities.

Doelen en prestaties bij 4C Autoverkeer

Doel	Prestatie
4C1 Betere doorstroming op het Leidse wegennet	4C1.1 Opstellen beleid autoverkeer
	4C1.2 RijnlandRoute
	4C1.3 Leidse Agglomeratie Bereikbaar
	4C1.4 Ontsluiting Bio Science Park
	4C1.5 Uitvoeringsprogramma Leiden Bereikbaar
	4C1.6 Uitvoeren maatregelen autoverkeer

4C1.1 Opstellen beleid autoverkeer

Wat betreft het opstellen van beleid voor autoverkeer is voorzien dat in 2014 de belangrijkste keuzen zijn gemaakt, waarbij met name de resultaten van de LAB071 verkenning zijn vertaald naar beleid en waarbij er voor infrastructuur een investeringsagenda is opgesteld. Op het gebied van beleid voor autoverkeer zal in 2015 waar nodig verdere invulling gegeven worden aan de inhoud van het beleid. Bijvoorbeeld, op het

gebied van Beter Benutten zullen in 2014 naar verwachting wel de hoofdkeuzen gemaakt zijn, maar een nadere detaillering is wel te voorzien. De exacte activiteiten zijn afhankelijk van het resultaat van de beleidsinspanning in 2014.

4C1.2 RijnlandRoute

In 2015 is het Provinciaal Inpassingsplan vastgesteld en wordt het Tracébesluit RijnlandRoute vastgesteld. Leiden blijft zich inzetten voor een goede landschappelijke en stedenbouwkundige inpassing van het tracé, die de hinder voor omwonenden zo veel mogelijk beperkt. Leiden werkt aan de uitvoering van de afspraken die zijn opgenomen in de Samenwerkingsovereenkomst Provincie Zuid-Holland-Leiden. Hierin staan afspraken over de integrale inpassing van het tracé, mitigerende en compenserende maatregelen (watercompensatie, weidevogelcompensatie, groencompensatie), over beperken van hinder tijdens de bouw, over vergunningen, over kabels en leidingen, etcetera. Verder blijft Leiden de afspraken volgen die gemaakt zijn in de financiële bestuurlijke overeenkomst Provincie Zuid-Holland- Holland Rijnland, in verband met de financiële bijdrage aan de RijnlandRoute.

4C1.3 Leidse Agglomeratie Bereikbaar

Na het vaststellen van de rapportage Kansrijke oplossingen, waarvoor in 2013 een verkenning naar de bereikbaarheid heeft plaats gevonden (LAB071) zijn door de Stuurgroep LAB071 aanbevelingen gedaan en ter kennisneming aan de colleges van Leiden en Leiderdorp (en Oegstgeest) aangeboden (maart 2014). Daarmee stopte de Verkenning van LAB071 in afwachting van de gemeenteraadsverkiezingen. Nu dat de nieuwe collegeakkoorden bekend zijn kan worden overgegaan tot nadere planuitwerking van LAB071.

De belangrijkste processtappen zijn:

- Het Kaderbesluit Ringweg Oost van 2010, met het tracé plan gedeeltelijk via Leiderdorp, zal worden ingetrokken. Een uitzondering hierop vormt de reconstructie van het zuidelijk gedeelte van de Kanaalweg, inclusief onderdoorgang onder het spoor. Dit onderdeel zal verder worden uitgewerkt. De resterende vrijkomende budgetreservering zal beschikbaar blijven voor het bereikbaarheidsprogramma.
- Het opstellen van een Bestuurs- / Samenwerkingsovereenkomst tussen Leiden en Leiderdorp (en Oegstgeest).
- Het Beleidskader Bereikbaarheid moet op diverse onderdelen worden geactualiseerd. Het actualiseren van het beleidskader Bereikbaarheid zal in nauwe afstemming met de agglomeratiegemeenten Leiderdorp en Oegstgeest en met belanghebbenden moeten plaatsvinden.
- Het nader uitwerken van de kansrijke oplossingen van LAB071 tot Kaderbesluit. Een nieuw op te stellen Kaderbesluit wordt gebaseerd op het geactualiseerde beleidskader. In dit kaderbesluit wordt een nadere uitwerking gemaakt van de maatregelen van de hoofdinfrastructuur voor de versterking van de buitenring. In datzelfde kaderbesluit worden ook de kaders aangegeven voor het programma onderdeel Beter Benutten / DVM, de samenhang met de inrichting van de Centrale As voor (H)OV en de samenhang met het masterplan fietsroutes.
- Bij het Kaderbesluit zal een voorstel gedaan worden om de verschillende maatregelen met bijbehorende budgetreservering op te nemen in een breder Investeringsprogramma Infrastructuur.

Bouw onderdoorgang onder het spoor in de Kanaalweg

Hoewel het Kaderbesluit Ringweg Oost zal worden ingetrokken zal de reconstructie van de Kanaalweg vanaf het Lammenschansplein tot aan de aansluiting van de Lorentzkade, en de bouw van een onderdoorgang onder het spoor in de Kanaalweg, in 2015 verder voorbereid worden, waarna in 2016-2017 de realisatie kan plaatsvinden. In 2016 wordt gestart met de feitelijke reconstructie van de Kanaalweg en de bouw van de onderdoorgang onder het spoor. Vooruitlopend zullen er voorbereidende activiteiten worden uitgevoerd in de vorm van verleggen kabels en leidingen. Omdat bekend is geworden dat op de bouwlocatie de mogelijkheid bestaat niet gesprongen explosieven uit de 2e Wereldoorlog aan te treffen zal voorafgaand aan de bouw een detectie worden uitgevoerd.

4C1.4 Ontsluiting Bio Science Park

De Plesmanlaan is vanaf de A44 de toegangsweg naar Leiden en de hoofdontsluitingsweg voor het Bio Science Park. Na ingebruikname van de RijnlandRoute wordt de Plesmanlaan nog belangrijker voor het verkeer dat dan vanaf de A4 via de RijnlandRoute ook aan de westzijde van de stad kan binnenrijden. Het project Ontsluiting Bio Science Park (OBSP) zorgt met een ingrijpende reconstructie van de kruisingen op de Plesmanlaan en Haagse Schouwweg voor een vlotte verkeersafwikkeling op de Plesmanlaan en een goede ontsluiting van het Leiden Bio Science Park.

In de eerste helft van 2014 is de dialoofase van de aanbestedingsprocedure voor OBSP afgerond. De opdrachtverlening van het D&C-contract vindt medio 2014 plaats. Het contract kent twee fasen namelijk:

1. de eerste contractfase; deze loopt van medio 2014 tot begin 2015 betreft de uitwerking van het inschrijvingsontwerp naar definitief ontwerp tot en met de voorbereiding en de aanvraag van de vergunningen. In deze fase worden ook de benodigde werkvoorbereidingen ten behoeve van de daadwerkelijke uitvoering gestart.

2. de tweede contractfase betreft uitvoeringsfase, deze beslaat de periode van begin 2015 tot eind 2016 waarin de bouwwerkzaamheden worden gerealiseerd.

Parallel hieraan werkt de gemeente aan de uitwerking van het bestemmingsplan voor het project OBSP. Vaststelling van het definitieve bestemmingsplan OBSP wordt uiterlijk 1ste kwartaal 2015 verwacht.

4C1.5 Uitvoeringsprogramma Leiden Bereikbaar

In 2015 wordt het uitvoeringsprogramma geactualiseerd en daar waar nodig in de begroting verwerkt. In 2014 is de concept-nota bewegwijzering opgesteld. De nota Bewegwijzering is als onderdeel van het project 'Beter benutten' in het uitvoeringsprogramma voor het programma Bereikbaarheid opgenomen. In de eerste kwartaal van 2015 worden de voorbereidende onderzoeken afgerond, in het tweede kwartaal gevolgd door het uitvoeringsplan. De uitvoering start in het derde kwartaal en zal in fasen worden opgeleverd.

4C1.6 Uitvoeren maatregelen autoverkeer

In 2015 worden onder meer de volgende weggedeelten aangepakt: voertgangsoversteekplaats Haarlemmerstraat; kruispunt Hoge Rijndijk - Willem van der Madeweg; voetgangsoversteekplaats Lammenschansweg; kruispunt Rijnsburgerviaduct - Stationsplein; aansluiting Boerhaaveklaan op Oegstgeesterweg; Lage Rijndijk - Herensingel - Zijlpoort.

Beleidsterrein 4D Parkeren

Goede, bereikbare en voldoende parkeergelegenheid is een voorwaarde voor een goede bereikbaarheid van de stad. Daarnaast is het ook van groot belang voor de economie, de cultuur en het woonklimaat in de gemeente Leiden. In Leiden is er een tekort aan goed bereikbare en kwalitatief hoogwaardige parkeerplaatsen voor bedrijven, maar ook voor bezoekers van het stadscentrum. Parkeren neemt veel ruimte in beslag, terwijl in Leiden de ruimte beperkt is. Toch moet Leiden investeren in meer parkeerplaatsen om bij te dragen aan de toegankelijkheid van de binnenstad en het functioneren van de toekomstige ringweg. Leiden bouwt parkeergarages aan de rand van het centrum, van waar bezoekers zo de binnenstad inlopen. Op het parkeerterrein bij de Morspoort is een parkeervoorziening gerealiseerd. Ook het parkeerterrein aan de Haagweg met circa 750 parkeerplaatsen en het vervoer met de pendelbusjes levert een belangrijke bijdrage aan de bereikbaarheid van Leiden.

Doelen en prestaties bij 4D Parkeren

Doel	Prestatie
4D1 Meer parkeerkwantiteit en betere parkeerkwaliteit	4D1.1 Opstellen parkeerbeleid
	4D1.2 Uitvoeren proef blauwe zones
	4D1.3 Realisatie parkeergarage Garenmarkt
	4D1.4 Realisatie parkeergarage Lammermarkt
	4D1.5 Parkeermanagement
	4D1.6 Uitvoeren maatregelen parkeren

4D1.1 Opstellen parkeerbeleid

Met het uitvoeringsbesluit van de raad in november 2013 over de bouw van parkeergarages onder de Lammermarkt en Garenmarkt is een belangrijke stap gezet op weg naar het doel om het parkeerareaal zowel kwantitatief als kwalitatief te verbeteren. Het uitvoeringstraject is ingezet. Na oplevering van (allereerst) de Lammermarktgarage zal het aantal parkeerplaatsen op straat worden aangepast en de openbare ruimte op beeldbepalende plekken verbeterd. Hiervoor zal in de loop van 2015 een voorstel aan de raad worden voorbereid. Dan zal ook het Parkeerroute Informatiesysteem (PRIS) worden geëvalueerd.

In woonwijken buiten de binnenstad, waar hoge parkeerdruk de leefbaarheid aantast, zal het parkeren worden gereguleerd met zones voor vergunninghouders en zones voor kortparkeerders. Dit geldt voor de hele stad, met uitzondering van de volgende gebieden: Merenwijk, Stevenshof, Bio Science Park, het gebied ten zuidwesten van de Doctor Lelylaan en de Churchilllaan en het gebied ten oosten van de Kanaalweg. Bewoners kunnen tegen kostprijs bewonersvergunningen aanschaffen, waarbij de prijs van de 2e (en 3e) vergunning even hoog is als van de eerste. Parkeerregulering door middel van blauwe zones komt dan te vervallen. De revenuen van parkeerregulering blijven behouden voor realisatie en exploitatie van parkeervoorzieningen en parkeerhandhaving.

Volgens planning zal over dit parkeerbeleid nog in 2014 een kaderbesluit en in het eerste kwartaal van 2015 een uitvoeringsbesluit aan de raad worden aangeboden.

4D1.3 en 4D1.4 Realisatie parkeergarage Garenmarkt en Lammermarkt

Eind 2013 heeft de raad ingestemd met de voorgestelde kredieten middels een uitvoeringsbesluit. Dit uitvoeringsbesluit omvatte de beide garages. Op basis van het uitvoeringsbesluit hebben de separate aanbestedingen van de beide garages plaatsgevonden. Inmiddels heeft in maart 2014 de gunning van de opdracht aan bouwcombinatie Dura Vermeer-Besix plaatsgevonden.

Heden wordt gewerkt aan de uitwerking van het DBM-contract (Design, Build & Maintain) in een ontwerp dat gereed is voor de aanvraag van de bouwvergunning. In het uitvoeringsbesluit van november 2013 is besloten dat zal worden gestart met het ontwikkelen van de garage op de Lammermarkt. Medio 2014 zal de bouwaanvraag worden ingediend. Aansluitend wordt eind 2014, begin 2015 gestart met bouwen van de garage Lammermarkt en eind 2016, begin 2017 gestart met de bouw van de garage Garenmarkt. Beide garages worden gefinancierd vanuit de Parkeerexploitatie, hiervoor zijn in het Kaderbesluit richtinggevende kaders meegegeven.

4D1.5 Parkeermanagement

Het parkeermanagement heeft de taak om het parkeerbeleid effectief en efficiënt in de praktijk te brengen en zodoende de parkeerruimte optimaal te benutten en de opbrengst van het parkeren binnen de beleidskaders te optimaliseren. Ook maakt parkeermanagement door middel van dienstverleningsovereenkomsten afspraken over de resultaten van de uitvoering, van de handhaving en het toezicht in de parkeerrestrictiegebieden.

Het parkeermanagement richt zich op het gebied waarvoor betaald parkeren is ingevoerd en op de door de gemeente geëxploiteerde parkeerplaatsen op straat en in parkeergarages.

Door het digitaliseren van de parkeerketen is de verwachting dat bespaard kan worden op de kosten voor parkeerhandhaving. Zodoende is er in de Perspectiefnota 2014-2017 een taakstelling van €400.000 opgenomen voor parkeerhandhaving. Digitalisering van de gehele parkeerketen maakt het mogelijk gebruik te maken van een scanvoertuig hetgeen leidt tot effectievere handhaving en daardoor een hogere betalingsbereidheid bij de parkeerder.

Effectindicatoren bij 4D Parkeren

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 4D1 Meer parkeerkwantiteit en betere parkeerkwaliteit						
4D1.a Percentage Leidenaren dat zelf veel overlast van parkeerproblemen ondervindt	20% (2012) 19% (2013)	-	<20%	-	<20%	Veiligheidsmonitor
4D1.b Percentage autobezitters dat parkeermogelijkheden in openbare ruimte bij huis met goed of voldoende beoordeelt	67% (2011) 74% (2013)	75%	-	75%	-	Stadsenquête
4D1.c Aantal straatparkeerplaatsen in gebieden met parkeerregulering*	6.312 (2011) 12.824 (2012) 12.824 (2013)	26.718	26.668	26.508	26.508	Team parkeermanagement
4D1.d Aantal parkeerplaatsen in openbaar toegankelijke parkeergarages in gebieden met parkeerregulering**	1.201 (2011) 1.330 (2012) 1.330 (2013)	1.330	1.915	1.915	1.915	Team parkeermanagement
4D1.e Aantal parkeerplaatsen op/in P+R-terreinen/garages ***	960 (2011) 960 (2012) 960 (2013)	960	960	960	960	Team parkeermanagement

* Dit betreft alle straatparkeerplaatsen die zich bevinden binnen de grenzen van gebieden waar enige vorm van parkeerregulering van kracht is, zoals betaald parkeren of blauwe zones.

Verdubbeling van de realisatiewaarde in 2012 is de optelsom van het opheffen van het Morspoortparkeerterrein (-101pp), de toevoeging van de wijk Transvaal I aan het areaal van het parkeerrestrictiegebied (+407pp) en het instellen van blauwe zones (+6.206pp). Begin 2014 is een blauwe zone ingesteld op de parkeerplaatsen in Transvaal II (+157pp). Eind 2014 wordt gestart met de bouw van de Lammermarktgarage (-46pp). Vanaf aanvang 2015 zijn de parkeerplaatsen op het terrein bij Molen de Valk niet beschikbaar vanwege de bouw van de Lammermarktgarage (-167pp). Hiervan wordt een deel tijdelijk gecompenseerd (+50pp). Aangenomen is dat in 2015 betaald parkeren wordt ingevoerd in de huidige blauwe zones en overige wijken rondom de binnenstad en het stationsgebied (+ca.14.000pp). Aangenomen is dat de aanleg van ondergrondse containers en de HOV-busbaan via onder andere de Langegracht in 2015 zorgt voor een afname van het aantal straatparkeerplaatsen (-100pp). Bij de openstelling van de Lammermarktgarage, in 2016, komen de tijdelijk aangelegde parkeerplaatsen te vervallen (-50pp). Tijdens de bouw van de Garenmarktgarage, vanaf 2017, zijn de parkeerplaatsen op de Garenmarkt en aanliggende straten niet beschikbaar (-160pp). Openingstelling van de Lammermarktgarage in 2019 wordt gecombineerd met het opnieuw in gebruik nemen van straatparkeerplaatsen, deels boven de nieuwe parkeergarage (+120pp).

** Dit betreft alle garageparkeerplaatsen die zich bevinden binnen de grenzen van gebieden waar enige vorm van parkeerregulering van kracht is: Morspoortgarage (399pp), Haarlemmerstraatgarage (269pp), Breestraatgarage (372pp), Langegrachtgarage (290pp), Maliebaan-noord en -zuid (270pp), Sportvoorziening Houtkwartier (60pp), Lammermarktgarage (525pp) en Garenmarktgarage (425pp).

In 2012 is de Morspoortgarage opgeleverd (+399pp) en zijn de beide Maliebaan garages niet meer openbaar toegankelijk (-270). Aangenomen is dat in 2016 de Lammermarktgarage (+525pp) en de garage bij de sportvoorziening in het Houtkwartier in gebruik wordt genomen (+60pp). Aangenomen is dat in 2019 de Garenmarktgarage in gebruik wordt genomen (+425pp).

*** Dit betreft alle parkeerplaatsen bij voorzieningen met natransport: Haagwegterrein (750pp) en het Transferium bij de A44 (210pp). In 2011 zijn 300 parkeerplaatsen toegevoegd aan het Haagwegterrein.

Beleidsterrein 4E Leefomgeving

Duurzame mobiliteit is integraal onderdeel van zowel beleid als projecten. Een duurzaam bereikbare stad is het uiteindelijke doel van elke gemeente. Duurzaam houdt hier aandacht voor people (kwaliteit leefomgeving, veiligheid), planet (milieu) en profit (bereikbaarheid) in. Dit is voor Leiden niet anders om de volgende redenen:

- Duurzame mobiliteit bevordert het beter benutten van de krappe infrastructuur in deze drukke historische stad;
- Duurzame mobiliteit draagt bij aan de betrouwbare reistijden van hoofdroutes;
- Duurzame mobiliteit draagt bij aan een leefbare (binnen-)stad.

Doelen en prestaties bij 4E Leefomgeving

Doel	Prestatie
4E1 Beter leefomgeving door verkeersmaatregelen	4E1.1 Opstellen verkeersveiligheidsbeleid
	4E1.2 Uitvoeren verkeersveiligheidsmaatregelen
4E2 Duurzame mobiliteit	4E2.1 Opstellen duurzame mobiliteitsbeleid
	4E2.2 Uitvoeren maatregelen duurzame mobiliteitsbeleid

4E1.1 Opstellen verkeersveiligheidsbeleid

In 2015 wordt geen specifiek verkeersveiligheidsbeleid opgesteld.

4E1.2 Uitvoeren verkeersveiligheidsmaatregelen

In 2015 wordt het project verkeersveilige schoolomgeving afgerond met de scholen Er Riseleh, Woutertje Pieterse, Leidse Houtschool en de Brede school.

4E2.1 Opstellen duurzaam mobiliteitsbeleid

In 2014 wordt de nota duurzame mobiliteit aan de raad voorgelegd. In 2015 wordt geen specifiek beleid geschreven op het gebied van duurzame mobiliteit.

4E2.2 Uitvoeren maatregelen duurzame mobiliteit

In 2014 wordt de nota duurzame mobiliteit aan de raad voorgelegd, deze biedt het kader om initiatieven op het gebied van Duurzame mobiliteit te kunnen beoordelen en te kunnen faciliteren. In 2015 wordt het beleidskader uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma met concrete maatregelen op het gebied van duurzame mobiliteit.

Effectindicatoren bij 4E Leefomgeving

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 4E1 Beter leefomgeving door verkeersmaatregelen						
4E1.a Aantal ziekenhuisongevallen*	40 (2009) 27 (2010)	<25	<25	<25	<25	Viastat

* Vanuit Viastat is het signaal afgegeven dat we geconfronteerd worden met cijfers die niet betrouwbaar zijn. Dit komt door de landelijke methode van registratie, die nu onderwerp van discussie is. De verwachting is dat dit weer op orde komt en dat er vanaf 2014 weer trends in beeld kunnen worden gebracht.

Kaderstellende beleidsstukken

- Begrotingswijziging in verband met verlengen proef Blauwe Zone (RV 13.0125)
- Krediet aanvullende plankosten verkenning bereikbaarheid Leidse agglomeratie (LAB071) (RV 13.0109)
- Parkeer en parkeerbelasting verordening en K .31.2 mantelzorg maatschaps vergunning (RV 13.0105)
- Uitvoeringsbesluit parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt (RV 13.0100)
- Uitvoeringsbesluit ontsluiting Bio Science Park deelproject 1 (RV 13.0096)
- Aanpassing wegsleepverordening Leiden (RV 13.0085)
- Gunningscriterium aanbesteding Project Ontsluiting Bio Science Park (RV 13.0084)
- Ambitiedocument voor verkenning bereikbaarheid Leidse Agglomeratie (LAB071) (RV 13.0081)
- Herijken fietsroutes (RV 13.0078)
- Voorbereidingsbesluit Groene recreatieve routes (RV 13.0067)
- Standpuntenbepaling in AB Holland Rijnland over bestuurlijke overeenkomsten bijdrage Regionaal Investeringsfonds aan de Rijnlandroute (RV 13.0059)
- Wensen en bedenkingen ten aanzien van voorlopige scope RijnlandRoute (RV 13.0045)
- Ruimtelijke investeringsagenda (RV 13.0030)

- Afsluiting project Rijn Gouwelijn en initiatief nieuw OV-project Zuid-Holland noord (RV 13.0019)
- Kredietaanvraag plankosten voor verkenning bereikbaarheid van de Leidse agglomeratie (RV 13.0010)
- Kaderbesluit 'Kwaliteitsverbetering Breestraat' (RV 13.0006)
- Wensen en bedenkingen met betrekking tot een brief aan Gedeputeerde Staten over de keuze van een HOV tracé door de Leidse binnenstad (RV 12.0138)
- Verordening op de heffing en invordering van parkeerbelastingen 2013 (RV 12.0127)
- Masterplan fietsparkeren Leiden centrum (RV 12.0103)
- Beschikbaar stellen voorbereidingskrediet RijnlandRoute (RV 12.0092)
- Uitvoeringsprogramma bereikbaarheid Leiden (RV 12.0084)
- Afsluiting project RGL en initiatief nieuw OV-project Zuid-Holland noord (RV 12.0053)
- Tracékeuze RijnlandRoute (RV 12.0052)
- Kaderbesluit parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt (RV 12.0047)
- Herinrichting Haagwegterrein (RV 12.0007)
- Meerjarige overeenkomst met Stichting Stadsparkerplan Leiden (SSL) (RV 11.0137)
- Wijziging Parkeerverordening 2006, wijziging verordening Parkeerbelasting 2009 Introductie werknemersvergunning, (RV 11.0133)
- Wijziging Verordening Parkeerbelasting 2009 (RV 11.0131)
- Ringweg Oost; voorbereiding herziening Kaderbesluit (RV 11.0130)
- Kaderbesluit Ontsluiting Bio Science Park deelproject1 (RV 10.0123)
- Wijziging Parkeerverordening 2006 vanwege introductie parkeervergunning Klussenbus, Wijziging verordening Parkeerbelasting 2009. (RV 11.0112)
- Kaderbesluit Ringweg Oost (RV 09.0118)
- Kadernota Bereikbaarheid (RV 09.0039)

Programmakosten

Bereikbaarheid bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Langzaam verkeer	Lasten	815	1.421	2.012	2.097	2.793	2.829
	Baten	0	-227	0	-230	-811	-811
Saldo		815	1.194	2.012	1.867	1.982	2.018
Openbaar Vervoer	Lasten	1.082	1.731	1.323	1.305	1.311	1.318
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		1.082	1.731	1.323	1.305	1.311	1.318
Autoverkeer	Lasten	3.996	16.204	8.873	2.282	10.163	5.771
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		3.996	16.204	8.873	2.282	10.163	5.771
Parkeren	Lasten	5.304	7.500	7.134	7.736	9.779	10.329
	Baten	-8.537	-9.596	-9.597	-10.025	-11.034	-11.034
Saldo		-3.233	-2.096	-2.463	-2.289	-1.255	-705
Leefomgeving	Lasten	1.303	1.254	1.027	1.224	1.541	1.546
	Baten	-109	-162	-164	-164	-164	-164
Saldo		1.193	1.093	863	1.061	1.377	1.382
Programma	Lasten	12.499	28.110	20.369	14.645	25.587	21.793
	Baten	-8.646	-9.985	-9.760	-10.418	-12.009	-12.009
Saldo van baten en lasten		3.853	18.125	10.608	4.226	13.578	9.784
Reserves	Toevoeging	26.263	4.944	9.869	5.851	5.489	5.890
	Onttrekking	-12.953	-7.892	-20.921	-4.979	-6.143	-6.699
Mutaties reserves		13.311	-2.947	-11.052	872	-654	-809
Resultaat		17.164	15.178	-444	5.098	12.925	8.975

Budgettaire ontwikkelingen

De mutaties van de lasten en baten worden onder andere veroorzaakt door indexering van de budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2015 - 2018. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hieronder per beleidsterrein toegelicht.

Beleidssterrein 4A Langzaam verkeer

De toename van de lasten wordt veroorzaakt door de toegenomen kapitaallasten van de investering in de ondergrondse fietsenstalling in het Rijnsburgerblok.

Bij de kaderbrief 2015 is besloten dat, tot aan de vaststelling van het voorstel voor fietsenstallingen in het Stationsgebied, de stalling aan de zeezijde gratis blijft. In de begroting 2014 is nog uitgegaan van inkomsten van een betaalde stalling van € 227.000.

Beleidssterrein 4B Openbaar vervoer

De daling van de lasten in 2015 wordt veroorzaakt door het feit dat in de begroting 2014 een bedrag van € 410.000 als bijdrage aan investeringen voor het Leids Openbaar Vervoer programma staat begroot. De bijdrage wordt gedekt door een onttrekking aan de reserve bereikbaarheidsprojecten. Wanneer deze bijdrage in 2014 niet wordt gerealiseerd, wordt dit budget overgeheveld naar 2015.

Beleidssterrein 4C Autoverkeer

De daling van de lasten in 2015 wordt voor € 7,3 mln. veroorzaakt door het feit dat in de begroting 2014 voor een bedrag van € 14,3 mln. als bijdragen aan investeringen in Ringweg Oost (€ 9,6 mln.), Leiden Bio Science Park (€ 3,3 mln.) en eerste fase Hallenweg (€ 1,4 mln.) staan begroot. De bijdragen worden onttrokken aan diverse reserves. In 2015 is een bijdrage aan de investering Leiden Bio Science Park opgenomen van € 7,0 mln. Wanneer deze bijdragen in 2014 niet worden gerealiseerd worden ze overgeheveld naar 2015.

Bij de kaderbrief 2015 is, voor de uitvoering van het Masterplan LBSP een krediet van € 2,5 mln. voor dit project opgenomen. De kapitaallasten hiervan (€ 150.000) zijn in de begroting verwerkt.

Beleidssterrein 4D Parkeren

De daling van de lasten heeft voornamelijk betrekking op het feit dat in 2014, bij de besluitvorming over de bestuursrapportage 2013, voor het laatste jaar, budget beschikbaar is gesteld voor de voortzetting van de proef met de blauwe zones in afwachting van een permanente oplossing.

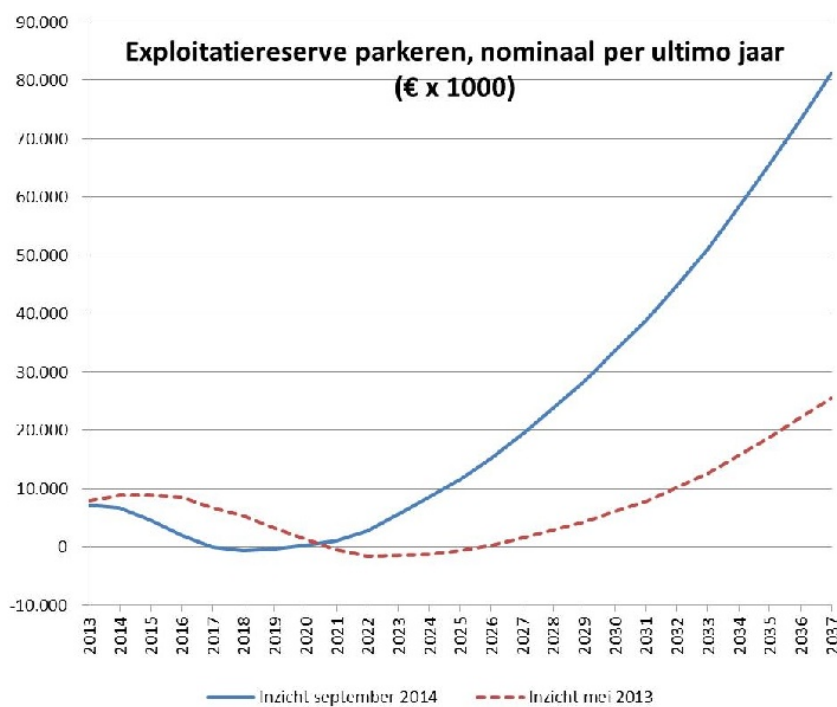
Ontwikkeling Parkeerreserve

Bij het uitvoeringsbesluit parkeergarages in mei 2013 (RV 13.0100) is inzicht gegeven in het meerjarig verloop van de parkeerreserve indien de verwachte kapitaallasten en exploitatieresultaten van de Lammermarkt- en Garenmarktgarages door de Parkeerreserve worden gedekt.

Ten opzichte van mei 2013 is er een aantal nieuwe ontwikkelingen dat van invloed zal zijn op het meerjarig verloop van de parkeerreserve. Voor een beeld van de huidige verwachting van het toekomstig verloop van de parkeerreserve hebben we rekening gehouden met de volgende, deels nog te besluiten ontwikkelingen:

1. De gunstiger aanbesteding dan begroot van de parkeergarages Lammermarkt en Garenmarkt;
2. Extra opbrengsten die ontstaan door invoeren betaald parkeren in de schilwijken;
3. Gunstiger exploitatieresultaat Kooipleingarages indien hier, als gevolg van punt 2, ook een 'betaald parkeren' regime ingevoerd wordt;
4. Eenmalige onttrekking van middelen ter financiering van de 'reserve economische impulsen en kennisstad';
5. De verlaging van uitvoeringskosten als gevolg van het digitaliseren van de gehele parkeerketen.

In onderstaande grafiek wordt het inzicht uit mei 2013 (rode lijn) en september 2014 (blauwe lijn) weergegeven.

Conclusies

Vergelijking van het beeld dat mei 2013 bij uitvoeringsbesluit parkeergarages is gepresenteerd met het recente beeld (september 2014) leidt tot volgende conclusies:

1. Het recente beeld laat zien dat de verwachting is dat de parkeerreserve 2 jaar een negatieve stand kent daar waar het inzicht 2013 uitging van een negatieve stand gedurende 5 jaar.
2. Bij Inzicht 2014 schuift het moment waarop de reserve negatief wordt 4 jaar naar voren in de tijd van 2021 in Inzicht 2013 naar 2018 bij Inzicht 2014.
3. Naast de kortere duur laat Inzicht 2014 zien dat de mate waarin de reserve negatief wordt ook minder is dan het beeld bij Inzicht 2013. Ter vergelijking: bij het beeld in 2013 zien we als meest negatieve stand ca. € 1,5 mln. negatief, terwijl de meest negatieve stand bij de huidige verwachting ongeveer € 0,5 mln. negatief bedraagt

Aandachtspunten

Het hier gepresenteerde verwachte verloop van de parkeerreserve (Inzicht september 2014) is gebaseerd op zowel vastgesteld als nog niet vastgesteld beleid. Onder nog niet vastgesteld beleid valt de uitbreiding betaald parkeren in de schilwijken welke is opgenomen in het beleidsakkoord 2014. Het college zal najaar 2014 met een voorstel aan de Raad komen over de uitgangspunten voor uitbreiding betaald parkeren in de schilwijken. Indien de huidige uitgangspunten ten aanzien van uitbreidingsgebied, tarieven en reguleringstijden gewijzigd vastgesteld worden zal dit van invloed zijn op het meerjarig verloop van de parkeerreserve. Er dient dus voorzichtigheid betracht te worden bij de berekeningen en het beeld dat nu geschetst wordt voor het meerjarig verloop van de parkeerreserve aangezien dit nog beïnvloed kan worden door o.a. wijzigende uitgangspunten.

De ontwikkeling parkeerreserve geeft een geprognosticeerd beeld van de stand van de parkeerreserve op basis van de huidige verwachtingen. Dit betekent niet dat nu al kredieten verlaagd worden binnen genomen besluiten tot bouw van parkeergarages. Deze projecten kennen hun eigen financiële verantwoording. "

De verwachtingen ten aanzien van de inkomsten uit straat- en garage parkeren zijn deels gebaseerd op ervaringscijfers en deels op verwachte ontwikkelingen zoals meer bezoekers aan de stad als gevolg van betere bereikbaarheid en een sterke binnenstad.

Gezien de vele ontwikkelingen die Leiden in de komende jaren doormaakt op het gebied van parkeren zal er jaarlijks gerapporteerd worden over het verwachte verloop van de parkeerreserve in aansluiting op de jaarrekening.

Beleidsterrein 4E Leefomgeving

De daling van de lasten wordt veroorzaakt door het feit dat in 2014 voor in totaal € 359.000 staat begroot voor bijdragen aan investeringen (voor onderzoek naar de Rijnland Route en W4-aquaduct en tunnelbak) . De bijdragen wordt onttrokken aan diverse reserves. Wanneer deze bijdragen niet in 2014 niet worden gerealiseerd worden ze overgeheveld naar 2015.

Reserves

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.4 toelichting reserves programma 4. De in het oog springende mutaties in 2015 betreffen:

Reserve parkeren: De toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met het resultaat op het beleidsterrein parkeren die ten gunste of ten laste van de reserve worden gebracht.

Reserve Ringweg Oost: De toevoeging van € 2,4 mln. in 2015 heeft betrekking op de rentetoevoeging aan de reserve van het saldo op 31-12-2014. Bij de kaderbrief 2015 is besloten incidentele middelen (€ 10,0 mln.) uit deze reserve vrij te laten vallen en de investering (die door een onttrekking aan deze reserve werd gedekt) te activeren.

Reserve fietsenstalling station: De toevoeging van € 2,8 mln. heeft betrekking op een eenmalige dotatie van € 2,6 mln. uit de vereveningsreserve, conform besluit RB 13.0114: Uitvoeringsbesluit Rijsburgerblok en de rentetoevoeging aan de reserve van het saldo op 31-12-2014. De onttrekking van € 403.000 heeft betrekking op de dekking van de kapitaallasten van het bouwrijpmaken en de stichtings- en inrichtingskosten van de ondergrondse fietsenstalling in het Rijsburgerblok.

Reserve ontsluiting Bio Science Park: De toevoeging van € 2,0 mln. heeft betrekking op de decentralisatie uitkering sterke regio's. De onttrekking van € 6,6 mln. uit de reserve heeft betrekking op de bijdrage aan het project ontsluiting Bio Science Park, deelproject 1, aanleg ongelijkvloerse kruising.

Reserves programma 4 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserve parkeren	Toevoeging	6.059	2.465	2.097	2.721	3.238	3.639
	Onttrekking	-6.325	-2.593	-3.406	-4.054	-5.141	-5.697
Saldo		-266	-128	-1.309	-1.333	-1.903	-2.058
Reserve bereikbaarheid	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-49	-15	0	0	0	0
Saldo		-49	-15	0	0	0	0
Reserve Ringweg Oost	Toevoeging	12.875	1.974	2.415	2.415	1.600	1.600
	Onttrekking	0	-3	-10.005	-5	-5	-5
Saldo		12.875	1.971	-7.590	2.410	1.595	1.595
Res. Kap.lasten parkeergarage Kooiplein	Toevoeging	2.956	74	74	0	0	0
	Onttrekking	0	-74	-74	-74	-74	-74
Saldo		2.956	0	0	-74	-74	-74
Reserve bereikbaarheidsprojecten	Toevoeging	1.984	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-5.046	-1.774	0	0	0	0
Saldo		-3.063	-1.774	0	0	0	0
Reserve fietsenstalling station	Toevoeging	0	0	2.840	272	209	209
	Onttrekking	0	0	-403	-403	-480	-480
Saldo		0	0	2.437	-131	-272	-272
Reserve Ontsluiting Bio Science Park	Toevoeging	2.090	0	2.000	0	0	0
	Onttrekking	-1.145	-3.000	-6.590	0	0	0
Saldo		945	-3.000	-4.590	0	0	0
Reserve afbouwregeling SSL	Toevoeging	300	431	443	443	443	443
	Onttrekking	-388	-433	-443	-443	-443	-443
Saldo		-88	-2	0	0	0	0
Reserves programma 4		13.311	-2.947	-11.052	872	-654	-809

Investerings

In het volgende overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2015-2018. In paragraaf 4.2.2 Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht

met te voteren kredieten. Een toelichting op de investeringen in jaarschijf 2015 is opgenomen in het prestatie-overzicht 2015-2018 bij de betreffende prestatie.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/reserve	2015	2016	2017	2018
4A1.2 Uitvoeren maatregelen fiets	Fietsvoorzieningen 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	595	596	593	593
4B1.2 Uitvoeren maatregelen openbaar vervoer	Leids OV-programma	Maatsch.	Verv.	-	518	-	-	-
	Nieuwe OV-terminal CS Zeezijde	Maatsch.	Verv.	-	4.267	-	-	-
	Leids OV-programma	Maatsch.	Verv.	-	1.524	-	-	-
4C1.2 Rijnlandroute	Rijnlandroute	Maatsch.	Verv.	16.817	16.817	-	-	-
4C1.3 Leidse Agglomeratie Bereikbaar (LAB71)	Ringweg Oost	Maatsch.	Nieuw	-	64.466	-	-	-
	Ringweg Oost 2013	Maatsch.	Nieuw	-	15.079	-	-	-
	Ringweg Oost 2014	Maatsch.	Nieuw	-	1.892	-	-	-
4C1.4 Ontsluiting BioSciencePark	LBSP infrastructuur	Maatsch.	Nieuw	1.300	3.625	-	-	-
	LBSP grond	Maatsch.	Nieuw	-	300	-	-	-
4C1.6 Uitvoeren maatregelen autoverkeer	Wijkactieplannen en Parkeren 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	121	129	129	129
	Herinrichting Haarlemmerweg	Maatsch.	Verv.	-	1.555	-	-	-
	Herinrichting infrastructuur	Maatsch.	Verv.	-	-	1.006	-	-
4D1.4 Realisatie parkeergarage Lammermarkt	Kwaliteitverbetering openbare ruimte Lammermarkt	Maatsch.	Nieuw	2.200	2.200	-	-	-
4D1.6 Uitvoeren maatregelen parkeren	Parkeermiddelen 2015-2018	Bedrijfsm.	Verv.	-	304	307	306	306
	Vervanging handhavings-informatiesysteem	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	72	-	-
4E1.2 Uitvoeren verkeersveiligheidsmaatregelen 2015-2018	Verkeersvoorzieningen 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	307	306	305	305
	Rotonde Oegstgeesterweg-Boerhaavelaan	Maatsch.	Verv.	-	524	-	-	-
	Uitvoeringsprogramma Bereikbaarheid	Maatsch.	Verv.	-	2.439	-	-	-
	Uitvoeringsprogramma Bereikbaarheid	Maatsch.	Verv.	-	1.900	-	-	-
Totaal programma 4				20.317	118.434	2.416	1.332	1.332

5

Omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit

Programmanummer	5
Commissie	Leefbaarheid en Bereikbaarheid
Portefeuille(s)	Bouw en Openbare Ruimte Onderwijs, Sport en Duurzaamheid

De missie van het programma Omgevingskwaliteit luidt:

De gemeente Leiden staat voor een stad met een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is, waar mensen graag vertoeven en die uitnodigt tot verantwoordelijk gedrag. Zij doet dit samen met alle gebruikers.

Inleiding

In programma 5 presenteert het college de plannen en ontwikkelingen op het gebied van de omgevingskwaliteit. Leiden investeert in duurzaamheid en zorgt voor een verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte en het openbare water in Leiden. Programma Omgevingskwaliteit is ingedeeld in vier beleidsterreinen, op basis van de drie elementen van de openbare ruimte (grijs, blauw, groen) en duurzaamheid als een overkoepelend element. Binnen de beleidsterreinen zijn kernachtige doelen geformuleerd voor de maatschappelijke effecten die we voor het beleidsterrein willen bereiken.

Beleidssterrein	Maatschappelijk effect	Vertaling naar een doel
5A Verharde openbare ruimte	Voldoende tevredenheid gebruikers openbare ruimte en verantwoordelijk gedrag van de gebruikers.	5A1 Schoon, heel en veilig
5B Openbaar water	Droge voeten.	5B1 Waterkwantiteit op orde
	Schoon water.	5B2 Verbeteren waterkwaliteit
	Voldoende tevredenheid recreatief gebruik van het water door bewoners en bezoekers en verantwoordelijk gedrag van de gebruikers.	5B3 Recreatieve waarde water vergroten
5C Openbaar groen	Voldoende tevredenheid gebruikers openbaar groen en verantwoordelijk gedrag van de gebruikers.	5C1 Behoud van de kwaliteit van het openbaar groen
	Meer gebruik van het recreatief groen door bewoners en bezoekers.	5C2 Verbeteren kwaliteit en vergroten recreatieve waarde openbaar groen
5D Duurzaamheid	De stad behouden voor toekomstige generaties.	5D1 Duurzaam Leiden

De meest in het oog springende plannen en ontwikkelingen voor de omgevingskwaliteit per beleidsterrein zijn:

- Verharde openbare ruimte: het uitvoering geven aan de beheerplannen, het realiseren van de ambitie uit de kadernota en handboek kwaliteit openbare ruimte, een verdere slag te slaan in het invoeren van ondergrondse afvalcontainers in de stad.

- Openbaar water: de aanpak van wateroverlast, met name in de Oude Kooi.
- Openbaar groen: het aanleggen van het Singelpark.
- Duurzaamheid: opstellen van een nieuwe duurzaamheidsagenda.

Ruimte om te leven

Speerpunten beheer 2014-2018

Het beeld

Werken aan een stad, die ruimte biedt om te leven, die een schone hele en veilige woonomgeving biedt en die multifunctioneel gebruik van de openbare ruimte mogelijk maakt is werken aan een stad waar ruimte de belangrijkste bouwsteen is. Hierdoor ontstaat een openbare ruimte waar de functie wordt bepaald door het gewenste gebruik en niet door ruimte vullende objecten tenzij we deze wensen, of tenzij deze noodzakelijk zijn. Een omgeving die verleidt tot samenwerken, samenleven en het nemen van onze eigen verantwoordelijkheid. Een omgeving waar niet de borden, palen en hekken de regels bepalen, maar waar nodig streng wordt gehandhaafd, alleen daar waar verleiding niet werkt. Kortom terug naar de basis openbare ruimte.

Voor het duurzaam in stand houden van de kapitaalgoederen, die voor deze openbare ruimte de basis vormen, worden de 80 % van de middelen die hiervoor nodig zijn rationeel, en dus planmatig en optimaal in samenhang met ander 'werk' ingezet. Deze basis biedt in het hier en nu de omgeving die goed is te onderhouden: schoon heel en veilig en optimaal is te gebruiken. Hiermee creëren we de ruimte waar de ene dag een evenement kan plaats vinden en waar de volgende dag op dezelfde plek wordt gewerkt of gesport. Waar de ruimte de bereikbaarheid bepaalt en waar de auto en de fiets zich te gast voelen. Een omgeving die de benodigde ruimte biedt aan de bomen om ze niet perse in aantal, maar in ieder geval in bladvolume te laten groeien en waar afval, dat steeds meer als herbruikbare grondstof wordt gezien, met minimale impact op de openbare ruimte en beeldkwaliteit kan worden aangeboden en omdat we een schone stad belangrijk vinden ook hier een consequente en strenge handhaving bij overtreding.

Een omgeving die ruimte biedt aan een eigen invulling voor mens en natuur en aanleiding geeft om te spelen, leren, creatief te zijn, te innoveren en mee te denken en mee te doen je mede eigenaar te voelen. Maar ook ruimte waar we kunnen ondernemen waar historie en toekomst samenkomen, kunst en cultuur zichtbaar worden en waar bezoekers zich welkom voelen. Ruimte biedt ook mentale ruimte, om te leren en ervaren, om te beleven en je te verwonderen, maar ook om je verantwoordelijk te voelen. Daar waar ruimte is kunnen we elkaar ontmoeten en in gesprek raken.

In de wijken ontstaat de mogelijkheid zelf kleur en identiteit te geven aan je buurt, zelf invulling te geven aan de ruimte, in overleg met elkaar soms tijdelijk of structureler en waar nodig door zelf te investeren en onderhouden maar altijd met de mogelijkheid makkelijk terug te keren naar de basis. De overheid is zichtbaar herkenbaar en aanspreekbaar en kom je in de openbare ruimte tegen als instandhouder van de basis, als partner bij ontwikkelingen in de stad en in de buurt maar ook als opsteller en handhaver van regels die een schone, hele en veilige openbare ruimte garanderen.

Dit is de uitdaging waar we de komende periode voor staan. Terug naar de basis. Terug naar de openbare ruimte waar verantwoordelijkheid en eigenaarschap vanzelfsprekend voorkomen uit de mogelijkheden die de ruimte biedt. Ruimte die vrijheid biedt zonder obstakels maar waar de mens de maat is. Ruimte waarin alles mogelijk is en niets vanzelfsprekend. Waar de ruimte slechts is gevuld met schone lucht en het geluid van een levende stad. Kortom een stad waar 24 uur per dag geleefd kan worden met respect voor hen die genieten van hun nachtrust.

Speerpunten

Bovenstaande vertaald naar enkele concrete acties met als resultaat objectief een betere score en subjectief een hogere waardering.

Keuze voor een schone hele en veilige stad

- Aanpakken zwerfvuil.
- Aanpakken hotspotsplekken die structureel laag scoren, zowel objectief als subjectief (alle hotspots de stad uit).
- Postzegelparken (hoogwaardig inrichten van slordige reststukjes in de openbare ruimte).
- Door campagnes wordt de Leidenaar bewust gemaakt van zijn verantwoordelijkheid voor zijn directe leefomgeving, zodat de inwoners en gebruikers van deze stad een bijdrage leveren aan het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte.
- Werk maken van snelle afhandeling van klachten / vragen / ideeën.
- Strengere handhaving als het verleiden tot gewenst gedrag niet werkt.

Ruimte om te leven

- Terugdringen op straat van objecten:
 - Prullenbakken (stuks 1300);
 - Palen (stuks 570 (afsluitbaar) en 16.000 standaard);
 - Banken (stuks 1280), waarbij rekening wordt gehouden met het behouden van bankjes rond woonzorgcentra;
 - Overige objecten (stuks 8000);
 - Verkeersborden.
- (Ontwerp) sobere en duurzame inrichting (gazon, verharding, water en bomen).
- Biodiversiteit.

Stad terug aan de burger/ onze eigen buurt

- Op basis van initiatieven uit de wijk participeren in samenwerkingsprojecten met de wijk (bv. op basis van groot onderhoud, vervanging, woningrenovaties, etc.). Voorbeelden hiervan zijn de Zeeheldenbuurt en de Tuinstadwijk. Het participeren geschiedt aan door het ontwikkelen van een breed gedragen visie op wijkbeheer en participatie met partners binnen de stedelijke organisatie en daarbuiten. Vanuit deze samenwerking kunnen ruimten in de buurten ontstaan waarop burgers zelf initiatieven kunnen ontplooiën;
- Bewoners, ondernemers, wijkbeheer handhaving in wijknetwerken betrekken bij het oplossen van de "hotspots";
- Nieuwe, innovatieve manieren om vragen en klachten door te geven én om sneller te reageren op ideeën en mensen daarin te activeren: transparant en actief ideeën management in wijken en buurten;
- Publieksparticipatie bij groot onderhoud spelen, groen en straatmeubilair;
- Stimuleren van zelfbeheer door afsluiten convenanten;
- Hotspots in de stad wijkgericht oppakken samen met burgers.

Beleidssterrein 5A Verharde openbare ruimte

De gemeente heeft de zorg voor een veilige, functionele en goed onderhouden openbare ruimte. Hiervoor worden ontwerp- en beleidsplannen ontwikkeld, gerealiseerd en beheerd. Dat wat in de openbare ruimte is gerealiseerd, wordt beheerd op basis van wettelijke regels, zorgplicht en de bedoelde functionaliteit en kwaliteit zoals die in de beleidskaders en beleidsplannen is benoemd.

De verharde openbare ruimte maakt een belangrijk onderdeel uit van de omgevingskwaliteit zoals die door de gebruiker van de openbare ruimte wordt ervaren en biedt o.a. functionaliteiten op het gebied van vervoer, verblijf en ontmoeten. Dit vraagt om voldoende kwaliteit om aan deze functionaliteiten te voldoen en de openbare ruimte ook als prettig te ervaren. Hiervoor worden dagelijkse verzorgende maatregelen genomen zoals het reinigen van de objecten en de verharding, het plegen van kleine technische onderhoudsmaatregelen en voor de instandhouding op de langere termijn het plegen van groot onderhoud en uiteindelijk het vervangen van onderdelen. Ook worden voorzieningen gefaciliteerd om verschillende afvalstromen aan te bieden en worden deze ingezameld. Ondergronds biedt de verharde openbare ruimte plaats voor nutsvoorzieningen als elektriciteit, telecomkabels en riolen.

Leiden wil alle verhardingen minimaal onderhouden op het wettelijke aansprakelijkheidsniveau (R-). Op basis van ervaring en wensen worden de inrichting en het gebruik van de openbare ruimte regelmatig aangepast om de kwaliteit te verbeteren. Hier werken de beheerder en de ontwikkelaar nauw samen in het voor de Leidse situatie beschreven stedelijke proces van ontwikkelen, inrichten en beheren. Binnen elke processtap zijn de taken en verantwoordelijkheden uitgelijnd en worden de ontwerpverzoeken en de beheerbare en financiële haalbaarheid op elkaar afgestemd. Het beheer van de openbare ruimte wordt in meerjaren beheer- en vervangingsplannen vastgelegd en jaarlijks vertaald naar uitvoeringsplannen. De meerjarenplannen beheer- en de vervangingsplannen worden onderling afgestemd en vervolgens ook afgestemd met de ontwikkelagenda. Hier wordt er naar gestreefd zoveel mogelijk werk met werk te maken.

Om een standaardisering in de openbare ruimte te realiseren inclusief het verkrijgen van bekendheid met en duidelijkheid over de te beheren materialen, is een handboek kwaliteit openbare ruimte vastgesteld dat dient als basis voor de inrichting van de openbare ruimte. Dit handboek wordt regelmatig met alle betrokken partijen geëvalueerd en waar nodig of wenselijk bijgesteld.

Voor het maken van beheer- en vervangingsplannen en het maken van een betere begroting kan gebruik gemaakt worden van een beheersysteem dat is aangesloten op de basiskaart van Leiden. In dit beheersysteem liggen alle objecten en beheerthema's (reinigen, onkruid op verharding, hondenbeleid etc.) in de openbare ruimte vast inclusief jaar van aanleg, doorlooptijd en benodigde maatregelen en de daaruit voortkomende kosten.

Het op de juiste wijze gebruiken van de verharde openbare ruimte is een belangrijke factor voor het in stand houden van de kwaliteit. Hiervoor zijn gebruiksregels ontwikkeld en worden bij afwijking vergunningen verleend met daarin voorwaarden en eventueel herstelverplichtingen. Vanuit de gemeente wordt toezicht gehouden op een juiste naleving van dit bijzonder gebruik en waar nodig gehandhaafd. Voor een goede afstemming is een start gemaakt met het ontwikkelen van een aantal instrumenten waaronder een afstemmingsprogramma tussen vergunningverlening, vergunninghouders en toezicht en handhaving.

Dit alles wordt gedaan om de burger als klant tevreden te stellen als gebruiker van de openbare ruimte. In het binnen Stedelijk Beheer georganiseerde wijkbeheer wordt - naast datgene wat (technisch) moet vanuit beheer - rekening gehouden met de mening en wens van de burger over de fysieke openbare ruimte. De wijkbeheerder werkt hierin nauw samen met alle stakeholders (sociaal wijkbeheer, burgers, bedrijven, politie, woningbouwverenigingen etc.) om meer complexe zaken tot integrale oplossingen te brengen.

Met de ambitie van het nieuwe gemeentebestuur komt in 2015 de burger centraal te staan en werken we verder aan een leefbare en veilige woonomgeving. Bewoners en hun wijkorganisaties willen we meer invloed geven op het beheer van de openbare ruimte in hun buurt. Ook willen we hen graag meer betrekken bij het behoud en beheer van stadsparken en bij maatregelen om de stad schoon te houden.

De taakstellingen van de vorige jaren konden worden opgevangen door efficiënter werken en verbetering van werkprocessen. Door te innoveren en keuzes te maken in het beheer moet de resterende taakstelling worden gerealiseerd. Vormen van samenwerking met burgers worden uitgewerkt. Uitgangspunt is dat de gemeente zorgt voor het basis beheerniveau en dat plustaken worden uitgewerkt in beheerconvenanten met bewoners.

In 2015 voert de gemeente haar zorgtaak voor de openbare ruimte uit: klein onderhoud, groot onderhoud en vervanging. Voor het wegwerken van de grote achterstanden in het onderhoud voor wegen, spelen en kunstwerken heeft de gemeente in samenhang met het vaststellen van de beheerplannen extra geld beschikbaar gesteld. De desbetreffende werkzaamheden zijn onderdeel van de begroting.

Doelen en prestaties bij 5A Verharde openbare ruimte

Doel	Prestatie
5A1 Schoon, heel en veilig	5A1.1 Ontwikkelen kaderstellend beleid openbare ruimte
	5A1.2 Realiseren beleid verbetering kwaliteit openbare ruimte
	5A1.3 Realiseren beleid inzamelen huishoudelijk afval
	5A1.4 Implementeren kadernota en handboek kwaliteit openbare ruimte
	5A1.5 Realiseren openbare ruimte projecten programma Binnenstad
	5A1.6 Beheren openbare verlichting
	5A1.7 Beheren bruggen en viaducten
	5A1.8 Beheren wegen
	5A1.9 Uitvoeren straatreiniging en graffiti bestrijding
	5A1.10 Inzamelen huishoudelijk afval
	5A1.11 Beheren walmuren
	5A1.12 Beheren straatmeubilair
	5A1.13 Beheren contracten buitenreclame
	5A1.14 Handhaven gebruik openbare ruimte
	5A1.15 Inzamelen bedrijfsafval
	5A1.16 Verminderen van de overlast in eigen wijk

5A1.1 Ontwikkelen kaderstellend beleid openbare ruimte

In 2015 wordt de voortgang van het uitvoeringsprogramma afval 2013-2016 gemonitord. 2015 is het laatste jaar van de Gevulei, per 2016 wordt de gemeenschappelijke regeling opgeheven. Het beheer van de afvalcontracten wordt nu uitgevoerd door Servicepunt71. Kringloopbedrijf het Warenhuis zet haar werkzaamheden na 2015 voort als zelfstandige stichting. In 2015 wordt verder gewerkt aan de voorbereiding van de verzelfstandiging van het kringloopbedrijf.

5A1.2 Realiseren beleid verbetering kwaliteit openbare ruimte

In 2015 wordt het vastgestelde beleid voor de openbare verlichting verder tot uitvoering gebracht. Ook wordt in 2015 het proces Ontwikkelen, Inrichten en Beheren (OIB) verder geoptimaliseerd. De ontwerpen

van nieuwe ontwikkelings- en bouwplannen in 2015 worden m.b.t. de aankleding van de openbare ruimte (gazon, verharding, water en bomen) gekenmerkt door een duurzame en verzorgde inrichting binnen de hiervoor beschikbare financiële middelen. Eén van de speerpunten van het beheer 2014-2018 is "stad terug aan de burger". In het kader van dit streven worden in 2015 één of meerdere participatiemodellen uitgezet in wijken die daarvoor in aanmerking komen zoals Zeeheldenbuurt en Tuinstadwijk. Uitgangspunt is om ruimte te creëren voor burgers om zelf initiatief te laten nemen tot inrichting en programma. Modellen hiervoor worden in 2015 uitgezet in samenspraak met burgers en andere partners in de gemeentelijke omgeving en daarbuiten. Het is voor 2015 en verder van belang middelen te reserveren voor het broedbeheer bij meeuwen om overlast tegen te gaan. De chemische onkruidbestrijding is in 2014 al volledig gestopt, alternatieve methoden (mechanisch en handmatig) worden ingevoerd.

Voor de binnenstad geldt dat gewerkt wordt aan een nieuwe uitgave van het Modellenboek Gevelreclame. In overleg met partners worden in 2015 voorstellen gedaan voor de aanpak van hotspots ter verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte.

In Leiden Noord zijn de werkzaamheden van de rioolvervanging en de vernieuwing van de bestrating gestart in de Hoven en de Prinszenbuurt en worden in 2015 afgerond. De werkzaamheden voor de herinrichting Sophiastraat starten in het voorjaar van 2015. Voor het Noordkwartier West zal de voorbereiding starten.

5A1.3 Realiseren beleid inzamelen huishoudelijk afval

De in 2015 geplande activiteiten uit het uitvoeringsprogramma Kaderstellend Afvalbeleid worden uitgevoerd. Speerpunt in 2015 is de overgang op inzameling met ondergrondse containers in de binnenstad en ter vervanging van de wijkcontainers.

5A1.4 Implementeren kadernota en handboek kwaliteit openbare ruimte

De inrichting van de openbare ruimte in Leiden vindt plaats op basis van de kaders en materialen uit de vastgestelde Kadernota en het Handboek kwaliteit openbare ruimte. Daarmee werken wij toe naar een hoge kwaliteit van de openbare ruimte die schoon, heel en veilig is, er hoogwaardig ziet en goed en efficiënt te onderhouden en beheren is. Er is daarbij oog voor maatwerk, burgerinitiatief en duurzaamheid. In de gehele organisatie wordt gewerkt aan de implementatie van de principes uit de kadernota en het handboek. De (interne) Toets- en adviescommissie openbare ruimte (TACOR) toetst alle ontwerpen openbare ruimte aan de hand van het vastgestelde beleid van Kadernota en Handboek.

5A1.5 Realiseren openbare ruimte projecten programma Binnenstad

Binnen Programma Binnenstad zijn overlegtafels geïntroduceerd, waarin stadspartners en de gemeente gezamenlijk een meerjarenplan opstellen voor vier thema's, waaronder 'prachtige levendige historische binnenstad' en 'mooie en schone openbare ruimte'. In 2015 worden de plannen verder uitgewerkt. In elk geval zullen in 2015 de volgende projecten worden uitgevoerd:

- De aanlooproute vanuit het bronpunt Morspoortgarage naar de binnenstad, de Morsstraat, wordt verbeterd en is gekoppeld aan het project Park Molen de Put, onderdeel van het Singelpark. De nadruk ligt hierbij vooral op het verbeteren van de kwaliteit voor de voetganger.
- De hanging baskets in de stad vanuit de bronpunten naar de binnenstad, op de Leidse Loperoute en aan de bruggen. Twee maal per jaar nieuwe bloemen in de permanente bloembakken in de binnenstad.
- Voor de Haarlemmerstraat zal een kaderbesluit worden genomen dat gebaseerd is op de visie die opgesteld is door de voorzitters van de bewonersverenigingen, ondernemersvereniging, vastgoedeigenaren, kerk, museum en Centrummanagement. Daarbij is niet alleen de inrichting maar ook de uitstraling van de winkels en uitstallingen en rustpunten voor het verbeteren van de winkelend publiek.
- Voor het groene cultuurplein en evenementenplein op de Lammermarkt zal een uitvoeringsbesluit worden voorbereid. Uiteraard is daarin een goede relatie gelegd met het (H)OVproject, de parkeergarage Lammermarkt en het project Singelpark. Het wordt een aantrekkelijke plek van waaruit bezoekers het cultuurkwartier en de binnenstad kunnen bezoeken, maar ook kunnen verblijven.

5A1.6 Beheren openbare verlichting

Als eigenaar en beheerder is de gemeente Leiden verantwoordelijk voor een goede verlichting van de openbare ruimte binnen de gemeentegrenzen, inclusief de bijbehorende onderdelen zoals: klokken, tunnelverlichting, illuminatieverlichting, eigenkabelnet, etc. Het beleidsplan openbare verlichting 2013 is in januari 2014 door de raad vastgesteld. Hiermee wordt een goede afstemming tussen de verschillende taakvelden verkregen en is er inzicht hoe doelstellingen gerealiseerd kunnen worden. Op deze wijze kan de openbare verlichting, nu en in de toekomst, blijven voldoen aan hetgeen wat van haar wordt gevraagd: het realiseren van een veilige, duurzame en sfeervolle omgeving voor alle gebruikers van de openbare ruimte. Als gevolg van het vastgestelde Energieakkoord van de SER voor duurzame groei, de nieuwe illuminatienota 2014 en het gepresenteerde Beleidsakkoord 2014-2018 dat de beleidsvoornemens van de collegepartijen voor de periode 2014-2018 bevat, wordt er in 2015 gewerkt aan een in 2014 gerealiseerde additionele beleidsnota (amendement Beleidsplan).

5A1.7 Beheren bruggen en viaducten

De bruggen, tunnels en viaducten worden beheerd en onderhouden op het vastgestelde onderhoudsniveau B. Dit gebeurt aan de hand van het meerjarenonderhoudsplan uit het beheerplan Kunstwerken 2012-2016. De

komende periode wordt het Strategisch Beheerplan Civiele Kunstwerken 2017-2022 opgesteld. De resultaten van het beheerplan worden meegenomen in de Kaderbrief in 2016. In 2015 wordt de bestaande Staatspoorbrug vervangen.

5A1.8 Beheren wegen

De wegen worden in 2015 beheerd op het vastgestelde wettelijke aansprakelijkheidsniveau (R-). Dit gebeurt aan de hand van het meerjarenonderhoudsprogramma uit het beheerplan Wegen 2012-2016. Voor het uitvoeren van vervangingen wordt gebruik gemaakt van het vervangingsplan wegen 2014-2017. De komende periode wordt het Strategisch Beheerplan Wegen 2017-2022 opgesteld. De resultaten van het beheerplan worden meegenomen in de Kaderbrief in 2016. Om een goede kwaliteit van de openbare ruimte te krijgen, wordt de openbare ruimte ingericht conform het Handboek Kwaliteit Openbare Ruimte. Dit betekent dat er bij een herinrichting duurdere, duurzamer materialen worden gebruikt (geen betonstraatstenen meer, maar gebakken klinkers, die 90 jaar meegaan). Met het vaststellen van de kaderbrief 2015-2018 zijn hiervoor nu structurele middelen gereserveerd.

5A1.9 Uitvoeren straatreiniging en graffiti bestrijding

Vanaf 2018 wordt de chemische onkruidbestrijding landelijk verboden. Al in 2014 zijn in Leiden alternatieve bestrijdingsmethoden ingevoerd. In het kader van het behouden van een schone, hele en veilige stad krijgt het aanpakken van het zwerfvuil in 2015 extra aandacht. Extra aandacht krijgt de aanpak van de hotspots. Als gevolg van het creëren van ruimte en het om die reden efficiënter uit te voeren onderhoud, kunnen hiervoor medewerkers worden ingezet. Daarnaast wordt er een beroep gedaan op de landelijke subsidieregeling "zwerfafvalsubsidie" van ruim €100.000.

5A1.10 Inzamelen huishoudelijk afval

In 2015 vervolgt de gemeente het project 'invoeren van ondergrondse containers' waarmee een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan de kwaliteit van de openbare ruimte en een meer efficiënte inzameling mogelijk is. Begin 2014 is een start gemaakt met de invoering van ondergrondse afvalbakken (totaal 565 stuks), het project wordt in 2015 afgerond. De plaatsing van containers in de binnenstad geschiedt eerst in de ring rond en daarna in het kernwinkelgebied. De vervanging van bovengrondse containers in de buitenwijken door ondergrondse containers wordt zoveel als mogelijk parallel aan de uitrol in de binnenstad uitgevoerd, maar de prioriteit ligt op de binnenstad. Voor de vervanging van de wijkcontainers is een implementatievolgorde vastgesteld. Voor de ingebruikname van de nieuwe ondergrondse containers wordt per buurt een communicatiecampagne gehouden. In de eerste maanden na ingebruikname van de containers wordt er gericht gehandhaafd op verkeerd aangeboden afval op en rond containerlocaties. De invoering van ondergrondse afvalcontainers moet een belangrijke bijdrage gaan leveren aan het verminderen van de meeuwenoverlast in de stad.

5A1.11 Beheren walmuren

In 2015 wordt op basis van het meerjaren onderhoudsplan Walmuren en beschoeiingen 2012-2016 gewerkt aan het beheren en onderhouden en in stand houden van poldermolentjes, fonteinen, steigers, walmuren en beschoeiingen.

5A1.12 Beheren straatmeubilair

In 2015 wordt het Strategisch beheerplan straatmeubilair 2017-2021 opgesteld. De resultaten van het beheerplan worden meegenomen in de Kaderbrief in 2016. In het kader van een leefbare stad wordt in 2015 ingezet op het creëren van ruimte. Dit wordt o.a. gerealiseerd met het terugdringen van de vele objecten in de openbare ruimte waar dat mogelijk is. Het betreft hier prullenbakken, paaltjes, borden, enzovoorts.

5A1.13 Beheren contracten buitenreclame

Om het huidige opbrengstenniveau inzake buitenreclame te behouden en de financiële risico's te beperken worden in 2015 de reclamecontracten actief gemonitord op contractmanagement en kansen die zich in de openbare ruimte voordoen.

5A1.14 Handhaven gebruik openbare ruimte

De relatie tussen handhaving in de openbare ruimte met de inzet op openbare orde en veiligheid wordt vanaf 2015 versterkt door de actualisatie van het Integraal Veiligheidsplan handhaving.

5A1.15 Inzamelen bedrijfsafval

In 2015 wordt de inzameling bedrijfsafval kostendekkend uitgevoerd.

5A1.16 Verminderen van overlast in eigen wijk

Tijdens de stadsenquête wordt bewoners naar de beoordeling van de netheid en onderhoud van een zevental aspecten gevraagd in de eigen wijk. Uit de stadsenquête van de afgelopen jaren (2013 en eerder) blijkt dat met name van zwerfvuil, hondenpoep, onkruid, en drijfvuil een deel van de inwoners dit als ernstig of zeer ernstig ervaart. Op grond van motie M120056/30 Perspectiefnota 2013-2016 is (met ingang van 2013) de prestatie "Verminderen van de overlast in de eigen wijk" daarom aan het programma Omgevingskwaliteit toegevoegd.

Het beoogde effect is dat het percentage “ervaren als ernstig tot zeer ernstig” op hierboven genoemde aspecten omlaag gaat. Het valt op dat wanneer de objectieve (technische) schouwresultaten vergeleken worden met de beleving zoals blijkt uit de stadsenquête, er een flinke discrepantie is. De beleving in de stadsenquête is negatiever dan naar aanleiding van het objectieve schouwbeeld verwacht zou mogen worden. Dit betekent dat het erg lastig sturen is op het realiseren van het gewenste effect door uitsluitend te focussen op intensivering van reinigingswerkzaamheden. In 2013 is een korte analyse naar de mogelijke oorzaken en oplossingen uitgevoerd, onder andere door het bezoeken van een aantal hotspots. Het blijkt dat een mix van instrumenten gezocht moet worden waar niet bij elke situatie een gelijke aanpak mogelijk is. Door het snel afhandelen van vragen en ideeën en door middel van campagnes worden o.a. de bewoners van de gemeente maar ook de gebruikers bewust gemaakt van hun verantwoordelijkheid voor hun directe leefomgeving en kunnen zij een bijdrage leveren aan het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte. Waar verleiding niet werkt, wordt ingezet op strengere handhaving en dat met name op de plekken die als hotspots beschouwd worden en laag scoren in de metingen. Extra aandacht krijgen daarbij het onderhoud dan wel de realisering van een verzorgde, nette inrichting binnen de hiervoor beschikbare middelen. Andere instrumenten zijn bijvoorbeeld intensivering van communicatie en/of een andere vorm van handhaving.

Effectindicatoren bij 5A Verharde openbare ruimte

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 5A1 Schoon, heel en veilig						
5A1.a Rapportcijfer onderhoud openbare ruimte	6,7 (2010) 6,9 (2011) 6,9 (2013)	7,1	-	7,1	-	Stadsenquête
5A1.b Rapportcijfer woonomgeving	7,3 (2011) 7,3 (2012) 7,3 (2013)	-	7,4	-	7,4	Veiligheidsmonitor
5A1.c Percentage inwoners dat 'behoorlijk wat' tot 'zeer ernstig' zwerfvuil ervaart	40% (2013)	34%	-	34%	-	Stadsenquête
5A1.d Percentage inwoners dat 'behoorlijk wat' tot 'zeer ernstig' onkruid ervaart*	40% (2013)	45%	-	50%	-	Stadsenquête
5A1.e Percentage inwoners dat 'behoorlijk wat' tot 'zeer ernstig' hondenpoep ervaart	27% (2013)	17%	-	17%	-	Stadsenquête
5A1.f Percentage inwoners dat 'behoorlijk wat' tot 'zeer ernstig' drijfvuil ervaart	26% (2013)	11%	-	11%	-	Stadsenquête

* De streefwaarde neemt toe als gevolg van het verbod op chemische onkruidbestrijding

Beleidsterrein 5B Openbaar water

Veranderende omstandigheden, zoals klimaatverandering en bodemdaling, vragen om een veranderende aanpak van de waterproblematiek. De maatregelen voor het waterbeheer hebben te maken met enerzijds het verminderen van wateroverlast door overvloedig hemelwater en anderzijds de verbetering van de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en het bevaarbaar houden van de watergangen.

Het is onze ambitie om de beleving en het gebruik van water te verbeteren, door de recreatieve en natuurlijke waarde te versterken en het benutten en verbeteren van de hoge cultuurhistorische waarde van de watergangen in de stad. Samen met bewoners worden maatregelen genomen zoals aanleg van natuurvriendelijke oevers en de verbetering van recreatiemogelijkheden. In samenwerking met de regio wordt ernaar gestreefd om de waterrecreatiemogelijkheden (o.a. verbindingen, aanlegsteigers, toegankelijke oevers) in de regio en Leiden verder te verbeteren. Om het water aantrekkelijk te houden is beleid ontwikkeld voor alle verschillende belangen op het water: woonfunctie, bedrijvigheid (rederijen, horeca, terrassen, etc.), pleziervaart (vaste ligplaatsen en passanten) en evenementen.

Doelen en prestaties bij 5B Openbaar water

Doel	Prestatie
5B1 Waterkwantiteit op orde	5B1.1 Realiseren beleid voorkomen wateroverlast
	5B1.2 Beheren riolering en gemalen
5B2 Verbeteren waterkwaliteit	5B2.1 Opstellen beleidskader water en baggeren
	5B2.2 Baggeren en schoonhouden watergangen
5B3 Recreatieve waarde water vergroten	5B3.1 Ontwikkelen kaderstellend beleid gebruik openbaar water
	5B3.2 Realiseren beleid gebruik openbaar water
	5B3.3 Exploiteren havens en waterwegen
	5B3.4 Verlenen ligplaatsvergunningen
	5B3.5 Handhaven gebruik openbaar water

5B1.1 Realiseren beleid voorkomen wateroverlast

Door nauwe samenwerking tussen de interne lijnafdelingen, de projectorganisatie en het Hoogheemraadschap van Rijnland wordt ook in 2015 voorkomen dat water voor overlast zorgt. Dat wordt enerzijds gedaan in de vorm van projecten, zoals de Oude Kooi, anderzijds door structureel overleg.

5B1.2 Beheren riolering en gemalen

In 2015 wordt gestart met het project "wateroverlast Oude Kooi" als onderdeel van het beheerplan riolering (vGRP 2014-2018). Daarnaast wordt verder onderzoek gedaan naar mogelijke waterproblemen in Houtkwartier (motie M140010/2) op basis van in 2014 uitgevoerd nader onderzoek en een opgesteld maatregelenplan. In ieder geval worden in 2015 de wateroverlastlocaties Mariënpoolstraat en Boerhaavelaan aangepakt en wordt geanticipeerd op de plannen uit het bestemmingsplan Dieperhout. Verdere werkzaamheden in 2015 betreffen o.a.: de riolering Hooigracht, de renovatie vacuüm systeem Cronesteijn en de rioolrenovatie in Vreewijk, Tuinstadwijk en Noorderkwartier.

5B2.1 Opstellen beleidskader water en baggeren

Het beleidskader voor water en baggeren bestaat o.a. uit het Waterplan Leiden (2008, met name over waterveiligheid en waterkwaliteit), beheerplannen voor water en oevers, de Nota Waterkracht (2014, over gebruik openbaar water), het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP 2014-2017, rioolbeleid- en voorkomen van wateroverlast) en het beleid van het Hoogheemraadschap van Rijnland. In 2015 wordt het beleid geïmplementeerd.

5B2.2 Baggeren en schoonhouden watergangen

In 2015 wordt het baggerproject 'Baggeren watergangen fase 2' voltooid. De komende periode wordt het Strategisch beheerplan water 2017-2021 opgesteld. De resultaten van het beheerplan worden meegenomen in de Kaderbrief in 2016.

5B3.1 Ontwikkelen kaderstellend beleid gebruik openbaar water

Het is onze ambitie om het gebruik en de beleving van het openbare water door bewoners en bezoekers sterk te verbeteren. We doen dat, samen met bewoners en ondernemers in de stad en met partners in de regio, door de natuurlijke, cultuurhistorische en recreatieve waarde van de watergangen te beschermen, te verbeteren en uit te dragen. Om het water aantrekkelijk te houden is beleid ontwikkeld voor alle vormen van het gebruik ervan: pleziervaart, bedrijvigheid, wonen en evenementen. De nota Waterkracht, waarin het kaderstellend beleid voor het gebruik van het openbaar water, wordt begin 2015 ter besluitvorming voorgelegd.

5B3.2 Realiseren beleid gebruik openbaar water

De realisatie van beleid openbaar water zal verder vorm krijgen na de (vaststelling van de) Nota Waterkracht en de implementatie van het rapport 'Concurrentieverhoudingen Leidse reders en de rol van het gemeentebestuur'. Nadat beide trajecten zijn afgerond, zal de realisatie van de genomen besluiten in 2015 gaan plaatsvinden.

5B3.3 Exploiteren havens en waterwegen

In 2015 wordt uitgewerkt hoe de functie van havenmeester gaat worden ingevuld.

5B3.4 Verlenen ligplaatsvergunningen

Als er in 2014 nieuw integraal waterbeleid is vastgesteld en de verordening op de bedrijfsvaartuigen is aangepast zal de vergunningverlening conform de nieuwe regelgeving plaatsvinden.

5B3.5 Handhaven gebruik openbaar water

In 2015 wordt er toezicht en handhaving uitgevoerd op veilig waterverkeer. Samen met de politie en andere toezichtpartners wordt gewerkt aan een handhavingsstrategie voor het water, dat wordt opgenomen in het te actualiseren Integraal VeiligheidsPlan 2015 - 2018. Er is aansluiting bij het speerpuntenbeleid van de politie.

Effectindicatoren bij 5B Openbaar water

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 5B2 Verbeteren waterkwaliteit						
5B2.a Beoordeling onderhoud watergangen	6,9 (2010) 6,6 (2011) 6,7 (2013)	7,0	-	7,0	-	Stadsenquête
Doel 5B3 Recreatieve waarde water vergroten						
5B3.a Rapportcijfer door Leidenaren voor de recreatieve kwaliteit van groen en water in Leiden	7,1 (2008) 7,0 (2010) 6,6 (2013)	7,3	-	7,3	-	Stadsenquête

Beleidsterrein 5C Openbaar groen

Leiden is een compacte stad met relatief weinig groen. Dat hoeft het woongenot niet te beperken, als de natuurlijke en recreatieve verbindingen met de gebieden buiten de stad maar goed zijn. In samenwerking met de regionale partners worden projecten ontwikkeld om het groen in het ommeland van de stad bereikbaar te maken. In aansluiting daarop wordt ook het Leidse stadsnatuurbeleid in regionaal verband verder ontwikkeld.

Omdat kennis bijdraagt aan de waardering voor groen en natuur, wordt ook geïnvesteerd in natuur- en milieueducatie en in communicatie over het groen en de natuur in de stad. Naast een goede kwaliteit van het groen zelf, is het van belang dat deze structuren bekend zijn, gewaardeerd worden en goed gebruikt worden door de inwoners van Leiden. In de participatie heeft de gemeente een belangrijke rol: afstemmen van vraag en aanbod, belangengroepen met elkaar in contact brengen, waar mogelijk initiatieven faciliteren, concrete mogelijkheden bieden om onderling kennis en diensten uit te wisselen, convenanten afsluiten.

Er wordt als uitwerking van de structuurvisie 2025 structureel geïnvesteerd in de groenstructuren die er zijn, met name in de parken en de samenhang tussen de groengebieden. Kwaliteitsverbetering en een kwaliteitsslag van het groenbeheer krijgen daarbij de volle aandacht. Het is onze ambitie om het groen in de stad te behouden en, waar mogelijk, te versterken. We willen dit realiseren met gebruik van bestaande middelen, door prioriteiten te stellen en door een gerichte inzet van het beschikbare budget.

Het bevorderen van biodiversiteit wordt uitgangspunt van beleid voor de stadsnatuur. Het groene en recreatieve karakter van de Oostvlietpolder wordt versterkt volgens het door de gemeenteraad vastgestelde merkenkompas. Speerpunten van gemeentebestuur zijn de aanleg van een recreatieve verbinding met polderpark Cronesteyn, de inrichting van weidevogelgebied 't Vogelhoff en de duurzame inpassing van de RijnlandRoute.

Doelen en prestaties bij 5C Openbaar groen

Doel	Prestatie
5C1 Behoud van de kwaliteit van het openbaar groen	5C1.1 Opstellen beheerbeleid groen
	5C1.2 Beheren openbaar groen
	5C1.3 Verlenen kapvergunningen
	5C1.4 Realiseren beleid verbetering gebruik openbaar groen
	5C1.5 Aanleggen van natuurvriendelijke oevers
	5C1.6 Beheren van natuurvriendelijke oevers
5C2 Verbeteren kwaliteit en vergroten recreatieve waarde openbaar groen	5C2.1 Ontwikkelen kaderstellend beleid openbaar groen en dierenwelzijn
	5C2.2 Uitbreiden en herinrichten begraafplaats Rhijnhof
	5C2.3 Uitvoeren telling stadsnatuurmeetnet
	5C2.4 Ontwikkelen beleid regionaal groen
	5C2.5 Uitvoeren groenplan Oostvlietpolder

Doel	Prestatie
5C2 Verbeteren kwaliteit en vergroten recreatieve waarde openbaar groen	5C2.6 Aanleggen Singelpark
	5C2.7 Aanbieden natuur- en milieueducatie

5C1.1 Opstellen beheerbeleid groen

In 2015 wordt het uitvoeringsprogramma voor de verbetering van de groene hoofdstructuur nader uitgewerkt. Hierin zijn de maatregelen opgenomen om de ambities in te vullen uit de Structuurvisie 2025 en de Kadernota kwaliteit openbare ruimte om het groensysteem in de stad zo robuust en kwalitatief hoogwaardig mogelijk te maken. Het uitvoeringsprogramma heeft een scope van 2015-2025. Het uitvoeringsprogramma is mede afhankelijk van de mogelijkheden om tot dekking van de gewenste maatregelen te komen. Die mogelijkheden kunnen pas bij het uitvoeringsprogramma zelf in kaart worden gebracht. Eerst wordt een 'kwaliteitsplan groene hoofdstructuur' opgesteld, waarin de huidige (beeld)kwaliteit van de groenstructuur, met name die van de lijnen in de stad en de verbindingen met de omgeving, wordt afgezet tegenover het gewenste beeld. Dit laatste is al deels vastgelegd in het Handboek kwaliteit openbare ruimte, maar vereist nader maatwerk. Het verschil tussen het huidige en het gewenste beeld vormt de basis voor het uitvoeringsprogramma. Dit bevat in ieder geval een nadere uitwerking van de groene recreatieve routes, die grotendeels deel uitmaken van de hoofdstructuur. Daarbij zullen we in het kader van verbindingen van de stad met het omland mogelijkheden van cofinanciering door de Provincie Zuid-Holland optimaal benutten. T.b.v. een schone, hele en veilige stad worden verder reststukjes en overhoeken omgevormd naar aantrekkelijke onderdelen van de openbare ruimte in de buurt of wijk.

5C1.2 Beheren openbaar groen

Het betreft het vergroten van de recreatieve waarden, toegankelijkheid en gebruikswaarde (functionaliteit) van het openbare groen en openbare speelplekken. Werkzaamheden binnen deze prestatie lenen zich bij uitstek voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Bij het uitbesteden van werk wordt hiermee in het kader van social return extra rekening gehouden. In 2015 wordt doorontwikkeld op de afspraken (2014) betreffende vergaande samenwerking ten aanzien van het groenonderhoud op het Bio Science Park tussen de gemeente en de overige behorende instanties op het Bio Science Park (LUMC, universiteit, enz.). De komende periode worden het Strategisch beheerplan groen 2017-2021 en het strategisch beheerplan spelen 2017-2021 opgesteld. De resultaten van beide beheerplannen worden meegenomen in de Kaderbrief in 2016.

5C1.3 Verlenen kapvergunningen

Omgevingsvergunning voor de activiteit kappen, beter bekend als kapvergunningen, worden verleend op basis van Bomenverordening 2012. In 2014 vindt een evaluatie van de Bomenverordening en de Groene Kaart plaats. Als hier aanpassingen in de verordening uit voortkomen zullen de kapvergunningen volgens deze aangepaste regelgeving worden verleend.

5C1.4 Realiseren beleid verbetering gebruik openbaar groen

De ontsluiting en bereikbaarheid van het groen in de stad en in de regio is van belang om de belevingswaarde van het groen te verbeteren en te stimuleren. De aanpak van het Heempark zal met name de biodiversiteit en ecologische waarde van dit gebied vergroten. De vervangingsinvesteringen in de Groene Singelrand worden volgens planning in de periode 2014/2017 besteed. In 2015 zal in de Tuin van Noord de doorsteek aangelegd worden tussen de Tuin van Noord en de Slaaghwijk. Hiervoor wordt ook een brug over de Slaaghsloot gerealiseerd. Wanneer de werkzaamheden uitgevoerd worden hangt af van de doorlooptijd van de omgevingsvergunning. De werkzaamheden zullen ongeveer een maand in beslag nemen. De aanpak van het park en het asfalteren van het Joop Vervoornpad is in 2014 uitgevoerd.

5C1.5 Aanleggen van natuurvriendelijke oevers

Waar zich bij ruimtelijke ontwikkelingen (projecten) of oeverbeschoeiingvervanging kansen voordoen worden natuurvriendelijke oevers aangelegd.

5C1.6 Beheren van natuurvriendelijke oevers

Het beheerplan natuurvriendelijke oevers is de basis voor de werkzaamheden in 2015. Tevens is sprake van een gericht beheer van natuurvriendelijke oevers aan de hand van richtsoorten.

5C2.1 Ontwikkelen kaderstellend beleid openbaar groen en dierenwelzijn

Het kaderstellend groenbeleid wordt in 2015 uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma voor de verbetering van de groene hoofdstructuur. In de gemeentelijke Nota Dierenwelzijn (2011) is vastgelegd welke onderwerpen op het terrein van dierenwelzijn voor Leiden relevant zijn om aandacht aan te besteden binnen de ruimte die de landelijke wetgeving daartoe biedt. Met het van kracht worden van de nieuwe wet Dieren (1 januari 2013) kunnen hierin wijzigingen ontstaan. De nieuwe wet is een raamwet. Veel onderwerpen die behandeld werden in afzonderlijke wetten zoals de Wet op de Dierenbescherming en de Gezondheid en Welzijnswet Dieren, zijn nog niet uitgewerkt voor de nieuwe Wet Dieren zodat de komende periode delen uit de oude

wetgeving nog van toepassing zullen blijven. Naast aandacht voor het uitvoeren van afspraken uit de Leidse Nota Dierenwelzijn, zullen ook wijzigingen in de landelijke wetgeving die consequenties kunnen hebben voor het lokale beleid, gesignaleerd worden.

5C2.2 Uitbreiden en herinrichten begraafplaats Rhijnhof

Er vinden geen werkzaamheden plaats in 2015.

5C2.3 Uitvoeren telling Stadsnatuurmeetnet

Het Stadsnatuurmeetnet is een monitoringsinstrument voor de flora en fauna in Leiden. Jaarlijks worden er tellingen gehouden onder een aantal verschillende soortgroepen. Hierdoor zijn na twee jaar alle soorten geteld. De gegevens worden gepresenteerd in een natuurwaardenkaart. De telgegevens worden geanalyseerd en gecommuniceerd en er worden aanbevelingen voor water- en groenbeheer gedaan. Het Stadsnatuurmeetnet levert gegevens voor een juiste uitvoering van de Flora- en faunawet, zowel voor beheer als voor ruimtelijke ontwikkelingen. De informatie van het meetnet wordt verder gebruikt als basisinformatie voor ecologieonderzoek bij bouwprojecten en voor communicatie met bewoners over wat er zoal in de stad te vinden is.

5C2.4 Ontwikkelen beleid regionaal groen

Het regionaal groenbeleid richt zich in 2015 op de uitvoering van het uitvoeringsprogramma Leidse Ommelanden. Aangestuurd wordt op een netwerk aan routes, die beginnen en eindigen in Leiden en lopen langs een aantal aantrekkelijke en bijzondere plekken in de ommelanden. De plekken worden gedragen, gerealiseerd en beheerd door eigenaren, investeerders en gebruikers. Economische, maatschappelijke, historische en ecologische functies worden gecombineerd en eigentijdse behoeften worden vervuld terwijl tegelijkertijd wordt bijgedragen aan de kwaliteiten van het landschap. In 2014 is er een intentieverklaring hiertoe gesloten en een samenwerkingsovereenkomst opgesteld. Dit vormt de basis voor het uitvoeringsprogramma.

5C2.5 Uitvoeren groenplan Oostvlietpolder

In 2015 (en 2016) wordt in het centrum van de polder de 2e fase van 'groen en recreatieve voorzieningen Oostvlietpolder' aangelegd op basis van het in 2013 vastgestelde Toetsingskader Oostvlietpolder (uitwerking Structuurvisie Leiden). Daarnaast worden plannen ontwikkeld voor verdere groene, recreatieve en agrarische ontwikkeling van de polder. Zoals de 3e fase en een uitvalsbasis met recreatieve en educatieve elementen voor de beheerder van het gebied het Zuid Hollands Landschap (ZHL). Partners zijn o.a. Provincie Zuid-Holland, Holland Rijnland, ZHL en de Vrienden van de Oostvlietpolder.

5C2.6 Aanleggen Singelpark

De gemeenteraad heeft eind 2013 het kaderbesluit Singelpark vastgesteld: een prachtig project om een aaneengesloten groene singelrand rondom de binnenstad van Leiden mogelijk te maken, waar je kan genieten van de natuur, varen, wandelen, spelen, picknicken, sporten of juist ontspannen. Een park van en voor de bewoners, een groene omlijsting van de historische binnenstad, een park waar Leiden zich nog meer mee op de kaart zet.

Bij de vaststelling van het Kaderbesluit Singelpark is door de raad een prioritering van deelgebieden en onderdelen vastgesteld en is de opdracht gegeven om deze verder uit te werken tot definitieve ontwerpen en in uitvoeringsbesluiten aan de Raad voor te leggen.

Bij het kaderbesluit zijn de volgende deelgebieden/onderdelen geprioriteerd:

1. Zeven brugverbindingen tbv de aaneengesloten singelrand
2. Singelroute met o.a routeaanduiding / routemarkering / entrees/ informatieverschaffing
3. Lammermarkt
4. Nuon-gebied
5. Arsenaalplein
6. Morspoort en Park de Put
7. Bleekerspark
8. Ankerpark
9. Katoenpark
10. Bereikbaarheid Hortus Botanicus

In 2014 zijn diverse geprioriteerde deelprojecten gestart. Dit zijn de brugverbindingen, de Singelroute, de Lammermarkt, het Nuongebied, de Morspoort en Park de Put en het Katoenpark. Deze worden in 2015 verder uitgewerkt en uitgevoerd. Geprioriteerde deelgebieden die nog niet zijn opgestart in 2014, worden opgestart in de periode 2015-2017.

5C2.7 Aanbieden natuur- en milieueducatie

Het gemeentelijk centrum voor natuur- en milieueducatie is in 2013 getransformeerd tot *Duurzaam Leiden*.

Duurzaam Leiden speelt ook in 2015 een belangrijke rol in het aanjagen en stimuleren van lokale initiatieven. Kapstok hiervoor is de nieuwe Duurzaamheidsagenda 2015-2018 en het collegeprogramma 'Samenwerken en Innoveren' dat de hoopvolle koppeling bevat tussen duurzaamheid en economie. Duurzaam Leiden zal in 2015 ook op deze gebieden verbindingen leggen, bijvoorbeeld met MKB en horeca. Tevens ondersteunt Duurzaam Leiden bewoners en lokale partijen door informatie te geven over beschikbare financiële prikkels (Duurzaamheidsfondsen, rijksmiddelen), het organiseren van informatieavonden over energiebesparing en het bij elkaar brengen van lokale aanbieders. Ook organiseert Duurzaam Leiden jaarlijks twee duurzaamheidsmarkten, WinterWarm en ZomerZon. Veel ondernemers uit Leiden e.o. doen hieraan mee. Gezamenlijke initiatieven en ontwikkelingen op het gebied van bijv. voedsel en energie (Green Deal) krijgen in 2015 een vervolg. Samen met Provincie Z-H, Sportservice Zuid-Holland, GGenGD HollandRijnland wordt tevens uitvoering gegeven aan Bewegen in het Groen. Ook krijgt Groen doet Goed inhoudelijk nog meer invulling in 2015. In het educatieve programma voor de scholen zal begin 2015 ook het accent op het onderwerp Voeding liggen. Het streven is om de koppeling te leggen tussen stadslandbouw, schooltuinen, volkstuincomplexen etc. maar ook om de producten uit de streek onder de aandacht te brengen van het brede publiek. Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan het thema afval in al zijn vormen (zwerfafval/ afvalberg/ verpakkingsafval/organisch (voedsel) afval).

Effectindicatoren bij 5C Openbaar groen

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 5C1 Behoud en verbetering van de kwaliteit van het openbaar groen						
5C1.a Beoordeling onderhoud groen	6,9 (2010) 6,8 (2011) 6,9 (2013)	7,0	-	7,0	-	Stadsenquête
Doel 5C2 Recreatieve waarde groen vergroten						
5C2.a Rapportcijfer door Leidenaren voor de recreatieve kwaliteit van groen en water in de omgeving van Leiden	7,3 (2008) 7,3 (2010) 7,3 (2013)	7,3	-	7,3	-	Stadsenquête

Beleidsterrein 5D Duurzaamheid

Het beleidsterrein duurzaamheid richt zich op het in stand houden en verbeteren van de luchtkwaliteit en leefomgeving voor wat betreft bodem, klimaat en tegengaan geluidsoverlast. Hoewel het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst West-Holland de kaders vaststelt waarbinnen de milieudoelstellingen voor Leiden worden gerealiseerd, ligt het accounthouderschap bij de gemeente Leiden. Zo zijn er milieutaken die door de Omgevingsdienst op projectbasis worden uitgevoerd en milieutaken die uitsluitend voor de gemeente Leiden bestaan (en niet voor de andere gemeenten in de GR).

Doelen en prestaties bij 5D Duurzaamheid

Doel	Prestatie
5D1 Duurzaam Leiden	5D1.1 Ontwikkelen duurzaamheidsbeleid
	5D1.2 Verbeteren luchtkwaliteit
	5D1.3 Uitvoeren geluidsanering
	5D1.4 Uitvoeren bodemsanering
	5D1.5 Uitvoeren duurzaamheidsbeleid
	5D1.6 Uitvoeren maatregelen milieubeheer

5D1.1 Ontwikkelen duurzaamheidsbeleid

De huidige Duurzaamheidsagenda heeft een looptijd tot en met 2014. In 2015 zal een Duurzaamheidsagenda voor 2015 en volgende jaren worden vastgesteld. Om onze duurzaamheidsambities te concretiseren worden hierin meetbare prestaties opgenomen op de terreinen energie (duurzame energieopwekking, energiebesparing), ruimte (duurzame stedelijke ontwikkeling, klimaatbestendigheid), economie (duurzaam ondernemen, mobiliteit, afvalverwerking) en leefbaarheid (groen, biodiversiteit, luchtkwaliteit, voeding). Voor onze inspanningen bij het realiseren van deze prestaties zijn samenwerking en innovatie, de leidende thema's uit het beleidsakkoord 2014-2018, richtinggevend. In het beleidsakkoord is uit de resterende NUON-middelen €7 miljoen gereserveerd voor Duurzaamheidsfondsen. In 2015 worden er op basis van de nieuwe duurzaamheidsagenda bestedingsvoorstellen gemaakt.

5D1.2 Verbeteren luchtkwaliteit

Het huidige luchtkwaliteitsplan loopt in 2014 af. In 2015 wordt een nieuwe duurzaamheidsagenda vastgesteld, waarin ook prestaties voor luchtkwaliteit worden meegenomen. Zie voor duurzame mobiliteit ook prestatie 4E2.2.

5D1.3 Uitvoeren geluidsanering

Ter vergroting van de leefbaarheid op de verkeersknelpunten moet de geluidsoverlast worden teruggedrongen. Dit vraagt onder meer om fysieke maatregelen aan woningen die door het verkeerslawaaï een te hoge geluidsbelasting hebben. Het middel hiervoor is gevelsanering. Leiden heeft zich verplicht om 760 woningen, die op de zgn. A-lijst staan, in 2020 te hebben gesaneerd. De projectbegeleiding vindt plaats door de Omgevingsdienst. Het behalen van de ISV-doelstelling (A-lijst) zal, ondanks de bezuiniging op de afgenomen uren Omgevingsdienst, niet in het gedrang komen.

De noodzaak van geluidsanering is afhankelijk van de planvorming met betrekking tot grote infrastructurele projecten. Immers, als de verkeerscirculatie wijzigt, verandert ook de geluidsbelasting. Door de sanering af te stemmen op de uitvoering van de grote infrastructurele projecten wordt voorkomen dat onnodige maatregelen worden genomen, dan wel dat er maatregelen worden genomen die niet afdoende zijn.

5D1.4 Uitvoeren bodemsanering

In de gemeente Leiden vindt de aanpak van bodemverontreiniging plaats via twee sporen. Enerzijds wordt zoveel mogelijk gesaneerd in samenloop met bouw- of herinrichtingsplannen. Daarmee wordt de omgevingskwaliteit integraal verbeterd. Anderzijds worden locaties aangepakt op grond van milieuhygiënische urgentie.

In 2009 hebben het Rijk, IPO, VNG en UvW het convenant 'Bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties' ondertekend. In dit Bodemconvenant is de doelstelling opgenomen dat ultimo 2015 de locaties met humane risico's zijn gesaneerd dan wel tijdelijke beveiligingsmaatregelen zijn getroffen waarmee de risico's worden beheerst. Voor de locaties met overige risico's (ecologie en verspreiding) is het streven om de risico's van bodemverontreiniging uiterlijk in 2015 te beheersen. De aanpak vindt bij voorkeur plaats door of op kosten van de veroorzaker of de juridisch eigenaar van de grond, zulks op grond van de Wet bodembescherming. De gemeente fungeert als vangnet.

In 2015 worden de ingezette werkzaamheden voortgezet. Begin 2014 waren er nog 13 locaties in de gemeente Leiden waar evident sprake is van milieuhygiënische urgentie (o.m. een locatie van een voormalige gasfabriek, locaties van voormalige chemische wasserijen, locaties met olieverontreiniging) en bij nog eens 3 locaties was mogelijk sprake van urgentie. Door het Rijk wordt een nieuw afsprakenkader voorbereid voor de periode 2016 t/m 2020. Begin 2015 zal naar verwachting duidelijk zijn welke de nieuwe convenants-afspraken voor die periode gaan worden, welke verplichtingen daaraan voor de gemeente Leiden zijn verbonden en welke rijksmiddelen hier tegenover staan. Ook is nog niet duidelijk welke mogelijkheden de decentrale overheden krijgen om zelf prioriteiten te stellen binnen de door het Rijk vastgestelde kaders.

5D1.5 Uitvoeren duurzaamheidsbeleid

In 2014/2015 zal de nieuwe Duurzaamheidsagenda opgesteld worden. Zie onder 5D1.1. In ieder geval zal de communicatie over de duurzaamheidsfondsen voortgezet worden, waarmee burgers worden gestimuleerd om te investeren in energiematregelen voor hun woning. Samenwerking met partners als 'MeerMetMinder' en 'Energiek Leiden' is daarbij erg belangrijk. Lokale partijen worden opgeroepen met duurzame ideeën te komen, waarbij de gemeente initiatieven met een financiële bijdrage wil ondersteunen. In de communicatie wordt veel aandacht besteed aan geslaagde voorbeelden uit de praktijk ter inspiratie en navolging. Hier speelt Duurzaam Leiden ook een rol door zijn etalagefunctie op de locatie van de kinderboerderij Merenwijk. Tevens is het streven dat de Green Deal over energiebesparing die in 2014 wordt afgesloten in 2015 een vervolg krijgt. Van alle initiatieven op het gebied van duurzaamheid in Leiden wordt regelmatig verslag gedaan in de Stadskrant via een speciale pagina over Duurzaamheid.

5D1.6 Uitvoeren maatregelen milieubeheer

Stedelijk Beheer neemt met betrekking tot schone motoren, het rijden op aardgas, elektrisch rijden, etc. de positie in van slimme volger. De aanschaf van bedrijfswagens wordt uitgewerkt in een business-case waarbij naast duurzaamheidsaspecten ook de bedrijfseconomische afwegingen worden meegenomen.

Effectindicatoren bij 5D Duurzaamheid

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 5D1 Duurzaam Leiden						
Effecten van afvalscheiding aan de bron:*						
5D1.a - groente, fruit en tuinafval	22% (2011)	-	-	30%	-	Sorteeranalyse

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
5D1.b - papier en karton	62% (2011)	-	-	68%	-	Sorteeranalyse
5D1.c - glas	63% (2011)	-	-	65%	-	Sorteeranalyse
5D1.d - kunststofverpakkingen	0% (2011)	-	-	15%	-	Sorteeranalyse
5D1.e - textiel	24% (2011)	-	-	30%	-	Sorteeranalyse
5D1.f - klein gevaarlijk afval	57% (2011)	-	-	63%	-	Sorteeranalyse
5D1.g - grof huishoudelijk afval	33% (2011)	-	-	39%	-	Sorteeranalyse
Luchtkwaliteit 23 gemeentelijke hoofdwegen in 2020:**						
5D1.h Concentratie ranges NO ₂ < 35 µg/m ³ (Streefwaarde 2020: 23 wegen)	3 (2009) 3 (2010) 2 (2012)	15	16	17	18	Ministerie I en M***
5D1.i Concentratie ranges NO ₂ 35-38,5 µg/m ³ (Streefwaarde 2020: 0 wegen)	4 (2009) 2 (2010) 5 (2012)	6	5	4	3	Ministerie I en M***
5D1.j Concentratie ranges NO ₂ 38,5-40,5 µg/m ³ (Streefwaarde 2020: 0 wegen)	6 (2009) 11 (2010) 11 (2012)	2	1	0	0	Ministerie I en M***
5D1.k Concentratie ranges NO ₂ >40,5 µg/m ³ (Streefwaarde 2020: 0 wegen)	10 (2009) 7 (2010) 4 (2012)	0	0	0	0	Ministerie I en M***

* Dit betreft het percentage van een afvalfractie dat gescheiden, oftewel niet in het huishoudelijk restafval, door de burger wordt aangeboden. Dit wordt driejaarlijks gemeten in een sorteeranalyse voor het gemeentelijk afvalbeleid.

** Eind 2014 loopt het Actieplan Luchtkwaliteit af; de luchtkwaliteit wordt vooral beïnvloed door landelijke ontwikkelingen; ook het Programma Bereikbaarheid kan invloed hebben. De 23 gemeentelijke hoofdwegen zijn: Churchilllaan, Dr Lelylaan, Haagweg, Haagse Schouwweg, Herenstraat, Hoge Rijndijk, Hooigracht, Kanaalweg, Kooilaan, Lammenschansweg, Langebrug, Langegracht, Levendaal, Noordeinde, Oranjeboomstraat, Plesmanlaan, Schipholweg, Schipholweg/ Stationsweg tunnelmonden, Stevenshofdreef, Vrijheidslaan, Willem de Zwijgerlaan, Willem van der Madeweg, Zijlsingel.

*** De monitoringstool van het ministerie geeft alleen berekende waarden voor de jaren 2015 en 2020. De streefwaarden 2016-2018 zijn tot stand gekomen door extrapolatie van de berekende waarden 2015 en 2020.

Kaderstellende beleidsstukken

- Concept begroting Gevulei 2015 (RV 14.0063)
- Jaarverslag 2013 Omgevingsdienst West-Holland (RV 14.0048)
- Begroting 2015 en Meerjarenraming 2016-2018 Omgevingsdienst West-Holland (RV 14.0047)
- Uitvoeringsbesluit 2e fase aanleg groen en recreatieve voorzieningen Oostvlietpolder (RV 14.0036)
- Kaderbesluit herinrichting Bètaplein (RV 14.0017)
- Beschikbaar stellen krediet realisatie groene daken (RV 14.0013)
- Beleidsplan openbare verlichting 2013 (RV 13.0146)
- Uitvoeringsbesluit Kwaliteitsverbetering Breestraat (RV 13.0145)
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2014-2018 (RV 13.0144)
- Bestemmingsplan Oostvlietpolder (RV 13.0143)
- Verordening op de heffing en invordering van afvalstoffenheffing 2014 (RV 13.0122)
- Verordening op de heffing en invordering van rioolheffing 2014 (RV 13.0120)
- Verordening op de heffing en invordering van precariobelasting 2014 (RV 13.0119)
- Verordening op de heffing en invordering van binnenhavengeld 2014 (RV 13.0117)
- Aankoop waterrechten Rijn van Noordman Hout B.V. (RV 13.0102)
- Kaderbesluit Singelpark 92.1Kb (RV 13.0098)
- Toetreding Noordwijk tot ODWH 7e wijziging (RV 13.0097)
- Uitvoeringsbeleid duurzaamheid fonds 2 lokale initiatieven (RV 13.0094)
- Vaststellen Subsidieverordening Duurzaamheidsfonds en Verordening Duurzaamheidslening en uitvoeringsbesluit Duurzaamheidsfonds 1- Investeren in thuis (RV 13.0093)
- Kaderbesluit aanpak wateroverlast Oude Kooi (RV 13.0087)
- Beleidskader wijkmanagement (RV 13.0079)
- Toetsingskader Oostvlietpolder (RV 13.0068)
- Voorbereidingsbesluit Groene recreatieve routes (RV 13.0067)
- Ruimtelijke Investeringsagenda (RV 13.0030)
- Vaststellen kaderstellend afvalbeleid (RV 13.0028)
- Kaderbesluit 'Kwaliteitsverbetering Breestraat' (RV 13.0006)
- Plan verbetering openbare ruimte Leiden Noord in kader van ISV3 (RV 13.0005)
- Beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte (RV 12.0142)

- Beheerplannen kapitaalgoederen (RV 12.0141)
- Beschikbaar stellen krediet voor onderzoek geothermie (RV 12.0109)
- Nota Dierenwelzijn (RV 12.0094)
- Ondergrondse Containers voor de inzameling van huishoudelijk restafval in de Binnenstad (RV 12.0090)
- Vaststelling Bomenverordening 2012 (RV 12.0085)
- Uitvoeringsbesluit saneren deelgebied A voormalig gasfabriekterrein (RV12.0041)
- Uitvoeringsbesluit Herinrichting openbare ruimte Haagwegkwartier Noord (RV12.0036)
- Actualisatie van Plankaart C (waterkaart) behorend bij het Ligplaatsenplan Pleziervaartuigen (RV12.0009)
- Aanvraag rijksbijdrage voor het beveiligd baggeren van 7 watergangen (RV12.0004)
- Vaststellen Plan van aanpak NME 2011-2014, inspraak verwerkt (RV 11.0139)
- Vaststellen Duurzaamheidsagenda 2011-2014 (RV 11.0136)
- Visie Leidse singels: het langste park van Nederland (RV 11.0129)
- Kadernota kwaliteit openbare ruimte 2025 (inspraak verwerkt) (RV 11.0117)
- Kaderstellend beleid buitenreclame (RV 11.0073)
- Krediet herinrichting Park de Bult (RV 11.0072)
- Uitbreiding en herinrichting begraafplaats Rhijnhof (RV 11.0064)
- Bloembakken binnenstad 2010-2014 (RV 10.0084)
- Aankoop percelen water Oude Rijn, Nieuwe Rijn en Rijn (RV 10.0047)
- Vaststellen ligplaatsen pleziervaartuigen 2010 inspraak verwerkt (RV 10.0046)
- Vaststellen verordening op de bedrijfsvaartuigen (RV 10.0017)
- Vaststellen verordening woonschepen (RV 10.0016)
- Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan 2009 -2013 (RV 09.0102)
- Structuurvisie 2025 inspraak verwerkt (RV 09.0130)
- Programma Binnenstad, inspraak verwerkt (RV 09.0050)
- Uitvoeringsbesluit Ontwikkelingskader Archeologisch park Matilo (RV 09.0042)
- Ligplaatsen bedrijfsvaartuigen 2009, inspraak verwerkt (RV 09.0030)
- Werkwijze 'Fiets fout = fiets weg' (RV 08.0116)
- Afvalstoffenverordening 2008 (RV 08.0060)
- Waterplan (RV 07.0150)
- Bestrijding meeuwenoverlast (RV 07.0147)

Programmamakosten

Omgevingskwaliteit bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Verharde openbare ruimte	Lasten	47.774	48.481	43.433	41.701	42.168	42.632
	Baten	-15.372	-15.415	-15.816	-16.263	-16.264	-16.364
Saldo		32.402	33.066	27.617	25.439	25.904	26.269
Openbaar water	Lasten	9.339	8.791	11.053	8.943	10.335	9.500
	Baten	-6.186	-6.196	-6.423	-6.448	-6.453	-6.498
Saldo		3.153	2.595	4.629	2.495	3.882	3.002
Openbaar groen	Lasten	11.195	12.971	10.502	10.060	10.216	9.947
	Baten	-1.121	-214	-9	-9	-9	-9
Saldo		10.074	12.757	10.493	10.051	10.207	9.939
Duurzaamheid	Lasten	4.031	6.666	4.273	3.945	3.945	3.945
	Baten	-234	0	0	0	0	0
Saldo		3.797	6.666	4.273	3.945	3.945	3.945
Programma	Lasten	72.339	76.909	69.260	64.649	66.663	66.025
	Baten	-22.913	-21.824	-22.247	-22.719	-22.725	-22.870
Saldo van baten en lasten		49.426	55.084	47.012	41.930	43.937	43.154
Reserves	Toevoeging	6.376	436	578	322	322	322
	Onttrekking	-3.985	-4.443	-2.097	-397	-347	-648
Mutaties reserves		2.391	-4.007	-1.520	-76	-26	-327
Resultaat		51.817	51.078	45.493	41.854	43.912	42.827

Budgettaire ontwikkelingen

De mutaties van de lasten en baten worden onder andere veroorzaakt door de indexering van de budgetten, de doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2015-2018.

Algemene uitkering

De decentralisatie- en integratie-uitkeringen die tot nu toe opgenomen zijn in het programma Algemene dekkingsmiddelen worden straks via de begrotingswijziging Werkbegroting 2015 overgeheveld van het programma Algemene dekkingsmiddelen naar het betreffende beleidsprogramma maar blijven onderdeel uitmaken van de prestatie Algemene dekkingsmiddelen. Vooruitlopend op deze begrotingswijziging worden de decentralisatie- en integratie-uitkeringen genoemd die betrekking hebben op dit programma:
Bodemsanering € 433.064

Beleidssterrein 5A Verharde openbare ruimte

Wegvallen tijdelijke budgetten (verlaging van € 1.028.000):

In het beleidsakkoord 'Samen Leiden' is voor de periode 2011-2014 jaarlijks € 400.000 beschikbaar gesteld voor het thema Schoon, heel en Veilig. Dit betekent voor begrotingsjaar 2015 een verlaging met € 412.000 (geïndexeerd).

De bijdragen uit het programma Binnenstad vervallen met ingang van begrotingsjaar 2015. Dit betekent een verlaging van € 96.000 voor het beheer van de openbare toiletten, veegcapaciteit in het stationsgebied, beheren van de fontein op de Beestenmarkt en de bekostiging van de "entree van de stad".

Met uitvoeringsbesluit kwaliteitsverbetering Breestraat (RB13.0145) is eenmalig in 2014 een bijdrage beschikbaar geweest van € 395.000

Eenmalige dotatie aan het krediet Inzamelmiddelen vanuit het project Schoon, Heel en Veilig (€ 125.000).

Wegvallen van eenmalige budgetten 2014 (€ 4.585.874) door bestemming jaarrekeningresultaat 2013: afname van de budgetten door de budgetoverheveling kadernota kwaliteit openbare ruimte (€ 396.329), door eenmalige bijdragen aan de investeringen voor Singelpark (€ 596.305), Breestraat (€ 1.253.881) en Openbare Ruimte Leiden Noord (€ 2.339.359).

Lastendaling van € 1.425.000 (waaronder door indexering €8.000 afname, kostenverdeelstaat € 616.000 afname, kapitaallasten € 105.000 toename, areaalmutatie € 1.000 toename)
Inkomstenstijging van € 207.000

Handhaven gebruik openbare ruimte: Voor de aanpak van het verwijderen van fietswrakken is in het begrotingsjaar 2015 € 30.000 beschikbaar voor het uitvoeren van twee acties.

Beheren openbare verlichting en beheren wegen: Met het uitvoeringsbesluit kwaliteitsverbetering Breestraat (RB13.0145) is structureel € 21.000 beheerbudget beschikbaar gesteld.

Baten inzamelen huishoudelijk afval: Na analyse van het rekeningresultaat 2013 zijn de inkomsten structureel met €357.000 verhoogd. Het bedrag is conform de kaderbrief.

Beheren contracten buitenreclame: De inkomsten (€ 100.000) zijn verhoogd voor een grote reclamezuil bij een van de uitvalswegen waartoe volgens in taakstelling bij het Palet 2010 is besloten en tot begrotingsjaar 2015 was uitgesteld. Echter vanwege diverse ontwikkelingen (faillissement exploitatie driehoeksborden, negatieve marktomstandigheden en technologische invloeden) kunnen geen hogere opbrengsten (€ 250.000) voor buitenreclame gerealiseerd worden. Gesaldeerd is de begroting met € 150.000 naar beneden bijgesteld.

Beheren bruggen en viaducten: Door de aanleg van een fietsbrug over de Vliet bij de Oostvlietpolder in het kader van het project Groene recreatieve routes nemen de beheerkosten met € 30.000 toe.

Uitvoeren straatreiniging en graffiti bestrijding: Door het vinden van een andere manier van onkruidbestrijding in plaats van een chemische, is het budget verhoogd met € 300.000.

Implementatie kadernota Handboek Openbare ruimte: Door de invoering van het handboek openbare ruimte dienen er bij herinrichting duurdere, duurzamer materialen te worden gebruikt (€200.000 toename).

Beleidssterrein 5B Openbaar water

Lastenstijging van € 1.944.000 (waaronder door indexering € 31.000 afname, kostenverdeelstaat € 90.000 afname, kapitaallasten € 15.000 toename)

Beheren riolering en gemalen: Met het uitvoeringsbesluit aanpak wateroverlast Oude Kooi (RB13.0140) wordt een bedrag van € 2.200.000 vanuit de vereveningsreserve ter dekking van het krediet Oude Kooi opgevoerd.

Baten rioolheffing: Na analyse van het rekeningresultaat 2013 zijn de inkomsten structureel met € 150.000 verhoogd. Het bedrag is conform de kaderbrief.

Beleidssterrein 5C Openbaar Groen

Lastendaling van € 15.000 (waaronder door indexering 61.000 toename, kostenverdeelstaat € 58.000 afname, kapitaallasten € 15.000 afname, areaalmutatie € 3.000 afname)

Verlaging door wegvallen tijdelijke budgetten:

De bijdragen uit het programma Binnenstad vervallen met ingang van begrotingsjaar 2015. Dit betekent een verlaging van € 16.000 voor het beheer van de bloembakken in het stationsgebied.

Met uitvoeringsbesluit 14.0013 heeft eenmalig in 2014 een bijdrage voor de groene daken plaatsgevonden van €200.000.

Voor het uitvoeren van duurzaamheidsfondsbeleid (RB13.0093) is in 2014 eenmalig € 550.000 beschikbaar geweest.

Voor het bomenfonds is in 2014 eenmalig de begroting aangepast voor zowel lasten en als baten voor € 205.000.

Voor het uitvoeringsbesluit fase 2 Oostvlietpolder is in 2014 eenmalig € 217.000 beschikbaar geweest.

Verlaging door wegvallen van eenmalige budgetten 2014 (€1.470.642) door bestemming jaarrekeningresultaat 2013: afname van de budgetten door de budgetoverheveling voor het luchtkwaliteitsplan (€ 500.000), door eenmalige bijdragen aan investeringen voor het opstellen beheerbeleid groen (€ 570.162) en Duurzaamheidsfonds (€ 400.000).

Beleidssterrein 5D Duurzaamheid

Lastenverlaging van € 44.000 (waaronder door indexering €42.000 toename, kostenverdeelstaat € 6.000 afname) Ontwikkelen duurzaamheidsbeleid: de bijdrage aan de omgevingsdienst is met ingang van 2015 met € 80.000 verlaagd.

Verlaging door wegvallen van eenmalige budgetten 2014 (€ 2.201.000) door bestemming jaarrekeningresultaat 2013: afname van de budgetten door de budgetoverheveling voor het luchtkwaliteitsplan (€ 1.869.090), Geothermie (€ 75.100) en Gevelsanering (€ 256.839).

Reserves

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.5 toelichting reserves programma 5. In het oog springende mutaties worden hierna toegelicht.

Wegvallen van eenmalige onttrekkingen vanwege de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2013: Reserve Onderhoud kapitaalgoederen en openbare ruimte (€ 675.186 Singelpark en Breestraat), Reserve duurzaamheidsfondsen € 400.000, Reserve Groene singels (€ 400.000) en Reserve klimaatmaatregelen (€ 75.100).

Reserve asbestsanering: Besluitvorming PRIL (14.0067) eenmalige onttrekking in 2014 van € 244.000 en een vrijval van de reserve asbest ad € 1.000.000 in 2015.

Reserve groen Oostvlietpolder: Uitvoeringsbesluit fase 2 Oostvlietpolder kent een eenmalige onttrekking aan de reserve van € 217.000

Reserve ondergrondse afvalcontainers: Vanaf 2015 wordt € 290.000 jaarlijks onttrokken aan de reserve ter dekking van de kapitaallasten van de ondergrondse containers.

Reserve duurzaamheidsfondsen: Realisatie groene daken (14.0013) kende in 2014 een eenmalige onttrekking aan de reserve ad € 80.000 en de onttrekking van duurzaamheidsfonds I is in 2015 € 550.000 lager.

Reserve klimaatmaatregelen kende in 2014 een eenmalige storting ter realisatie van de groene daken ad € 80.000 en een onttrekking van € 200.000 voor de realisatie groene daken (14.0013) en een onttrekking van € 150.000 voor de restauratie en uitbreiding van de Lakenhal

Reserve onderhoud kapitaalgoederen en herinrichting openbare ruimte: In 2015 wordt een bedrag gestort van € 500.000 (€ 250.000 meer dan 2014 conform besluitvorming voor de achterstand in onderhoud voor met name genoemde locaties, te weten Nieuwe Beestenmarkt, begraafplaats Groenesteeg en Breestraat. Voor deze laatste locatie wordt in 2015 € 28.500 onttrokken.

Volgens uitvoeringsbesluit (13.0145) is in 2014 € 350.000 onttrokken voor de Breestraat en volgens kaderbesluit Breestraat (13.0006) is in 2014 € 45.000 onttrokken.

Reserves programma 5 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserve herhuisvesting MB	Toevoeging	26	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-57	-57	-57	-57	-57	-57
Saldo		-31	-57	-57	-57	-57	-57
Reserve kap.lasten grond Oostvlietpolder	Toevoeging	266	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-1.366	0	0	0	0	0
Saldo		-1.100	0	0	0	0	0
Reserve asbestsanering	Toevoeging	0	106	106	106	106	106
	Onttrekking	-730	-244	-1.000	0	0	0
Saldo		-730	-138	-894	106	106	106
Reserve groen Oostvlietpolder	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-183	-217	0	0	0	0
Saldo		-183	-217	0	0	0	0
Reserve groene singels	Toevoeging	3.274	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-344	-400	0	0	0	0
Saldo		2.930	-400	0	0	0	0
Reserve ontsluiting van groengebieden	Toevoeging	140	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		140	0	0	0	0	0
Reserve ondergrondse afvalcontainers	Toevoeging	280	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	-290	-290	-290	-290
Saldo		280	0	-290	-290	-290	-290
Reserve duurzaamheidsfondsen	Toevoeging	420	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-2.030	-750	-50	0	0
Saldo		420	-2.030	-750	-50	0	0
Reserve klimaatmaatregelen	Toevoeging	70	80	0	0	0	0
	Onttrekking	-25	-425	0	0	0	0
Saldo		45	-345	0	0	0	0
Res. onderh kap.goed en herinr openb ruï	Toevoeging	1.900	250	472	216	216	216
	Onttrekking	-1.280	-1.070	0	0	0	-301
Saldo		620	-820	472	216	216	-86
Reserves programma 5		2.391	-4.007	-1.520	-76	-26	-327

Investerings

In het volgende overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2015-2018. In paragraaf 4.2.2 Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht met te voteren kredieten. Een toelichting op de investeringen in jaarschijf 2015 is opgenomen in het prestatie-overzicht 2015-2018 bij de betreffende prestatie.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
5A1.5 Realiseren openb ruimte proj Binnenstad	Kwaliteitsverbetering Breestraat tweede fase	Maatsch.	Verv.	2.050	4.525	-	-	-
	Kwaliteitsverbetering Breestraat tweede fase	Maatsch.	Verv.	301	936	-	-	-

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
5A1.6 Beheren openbare verlichting	Vervangen Openbare Verlichting 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	1.201	1.134	711	1.357
5A1.7 Beheren bruggen en viaducten	Investeringen bruggen 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	245	245	245	245
	Valkbrug	Maatsch.	Verv.	-	3.144	-	-	-
	Brug Poelgeest	Maatsch.	Nieuw	900	3.429	-	-	-
	Churchillbrug	Maatsch.	Verv.	-	691	-	-	-
	Staatsspoorbrug	Maatsch.	Verv.	-	1.990	-	-	-
5A1.8 Beheren wegen	Investering asfalt 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	475	476	476	476
	Investering wegen 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	2.201	2.244	2.418	2.418
5A1.10 Inzamelen huishoudelijk afval	Inzamelmiddelen 2015-2017	Bedrijfsm.	Verv.	-	425	425	425	425
5A1.12 Beheren straatmeubilair	Vervanging verkeerslichten 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	549	549	549	549
	Vervanging VRI's	Maatsch.	Verv.	-	147	-	-	-
	Vervanging VRI's/ Hooigracht-Langegracht	Maatsch.	Verv.	-	488	-	-	-
5B1.2 Beheren riolering en gemalen	afronding verv. Rioolgemaal Lammenschansweg	Econ.	Verv.	-	81	-	-	-
	Vervanging rioleringen 2015-2018	Econ.	Verv.	-	3.168	5.213	1.981	2.059
	Riolering Oude Kooi	Econ.	Verv.	-	9.209	-	-	-
5C1.1 Opstellen beheerbeleid groen	Park Kweeklust	Maatsch.	Verv.	-	57	-	-	-
	Van der Werfpark	Maatsch.	Verv.	-	350	-	-	-
	Uitbreiding en herinrichting Rhijnhof	Maatsch.	Nieuw	-	812	-	-	-
	Groene Singelrand	Maatsch.	Verv.	-	1.011	-	-	-
	Park Zeeheldenbuurt	Maatsch.	Verv.	-	-	190	-	-
	Parkje Rijndijk	Maatsch.	Verv.	-	-	187	-	-
	Herinrichting oude oprijlaan Rhijnhof	Maatsch.	Verv.	-	-	286	-	-
	Versterken groene hoofdstructuur Bernhardkade	Maatsch.	Verv.	-	-	-	354	-
	Versterken groene hoofdstructuur Korte Vlietzone	Maatsch.	Verv.	-	-	-	405	-
	Herinrichting grafvakken Rhijnhof	Maatsch.	Verv.	-	-	-	-	220
	Nader in te vullen parken 2018	Maatsch.	Verv.	-	-	-	-	405
Totaal programma 5				3.251	35.134	10.947	7.564	8.154

Bedragen * € 1.000

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subsidiejaar 2014	subsidiejaar 2015
Subsidie saldo	161.178	157.402

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

6

Stedelijke ontwikkeling

Stedelijke ontwikkeling

<i>Programmanummer</i>	6
<i>Commissie</i>	Stedelijke Ontwikkeling
<i>Portefeuille(s)</i>	Bouw en Openbare Ruimte

De missie van het programma Stedelijke ontwikkeling luidt:

De gemeente Leiden staat voor een optimale ruimtelijke ontwikkeling van de beschikbare, schaarse ruimte van stad en regio die gericht is op een kwalitatief hoogwaardige woon-, werk- en leefomgeving.

Inleiding

Leiden werkt aan de stad van morgen. In dit programma presenteren we onder andere de ruimtelijke projecten die voor de Leidse stadsontwikkeling van belang zijn. Nu de eerste tekenen van economisch herstel zichtbaar zijn hopen we dat er meer voortgang en realisatie van projecten mogelijk wordt in 2015.

De gemeente stimuleert dat burgers en ondernemers investeren in de stad waardoor de stad zich blijvend kan ontwikkelen. De gemeente investeert uiteraard zelf ook, zorgt voor financieel-economische onderbouwing van het ruimtelijk beleid en probeert optimaal grond en vastgoed te ontwikkelen, beheren en exploiteren.

Daarbij moet de komende jaren rekening worden gehouden met het feit dat er minder verdienend vermogen is. Ook kunnen geen bijdragen uit de Vereveningsreserve Grondexploitatie worden verwacht aangezien deze reserve leeg is. Leiden heeft geen 'weiland-locaties', maar realiseert haar ruimtelijke ambities in stedelijk gebied en vanwege de complexiteit van dit type locaties geldt dat 'Bouwen in de stad geld kost'.

De gemeente voert gesprekken met burgers en private partijen over de ontwikkeling van de stad. Voor de stedelijke ontwikkeling van de stad vormen programma Binnenstad, programma Bereikbaarheid, programma Kennisstad en Leiden als aantrekkelijke woonstad belangrijke thema's. Door middel van ruimtelijke structuurvisies, gebiedsvisies, specifieke programma's, bestemmingsplannen en sectoraal beleid draagt de gemeente uit welke ontwikkelrichtingen en kaders voor de stad van morgen nodig en wenselijk zijn en bewaakt ze de samenhang tussen de verschillende initiatieven.

Beleidsterrein 6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

Leiden nodigt burgers en marktpartijen uit met goede plannen te bouwen aan de stad van morgen. Burgers en marktpartijen hebben behoefte aan houvast bij het maken van die goede plannen. Dat doet de gemeente door inspirerende ruimtelijke visies en heldere ruimtelijke beleidsdocumenten te maken en aan te bieden. Het gaat dan onder andere om structuurvisies, gebiedsvisies, opstellen van een ruimtelijke agenda, opstellen van bestemmingsplannen, het mogelijk maken van bestemmingswijzigingen, advisering over complexe ruimtelijke initiatieven en het zelf investeren in de stad. Binnen het spanningsveld van de schaarste aan ruimte, de veelheid en diversiteit van ruimtebehoefte en ruimtelijke claims en de wettelijke en bestuurlijke beleidskaders wil de gemeente zo veel mogelijk ontwikkelingskansen benutten.

De gemeente denkt actief mee met de initiatiefnemer bij het vormgeven en uitvoerbaar maken van de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Naast meedenken omvat de gemeentelijke rol ook toezicht en handhaving. Het instrument voor het uitoefenen van toezicht en handhaving op het behoud, het gebruik en de verbetering van de kwaliteit van de bebouwde omgeving hoort ook tot dit beleidsterrein.

De toekomstvisie Leiden 2030, Stad van Ontdekkingen kent twee belangrijke pijlers van beleid: Kennisstad en Binnenstad. Een sterke kenniseconomie biedt de beste garantie op blijvende welvaart voor de inwoners van Leiden en voor die van de regio. Meer kwaliteit in de binnenstad komt alle Leidenaren ten goede en zorgt er bovendien voor dat bezoekers Leiden zullen vinden en daarmee een bijdrage leveren aan het verder versterken van het culturele en economische klimaat. Een goede bereikbaarheid is het fundament waarop de twee pijlers van Kennisstad en Binnenstad zijn gestoeld. Stedelijke ontwikkeling en bereikbaarheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Doelen en prestaties bij 6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

Doel	Prestatie
6A1 Toedelen van ruimte	6A1.1 Opstellen structuurvisies en gebiedsvisies als kaderstelling voor de ruimtelijke ontwikkeling
	6A1.2 Actualiseren ruimtelijke agenda
	6A1.3 Opstellen thematisch ruimtelijk beleid
	6A1.4 Stimuleren ruimtelijke kwaliteit
	6A1.5 Adviseren complexe ruimtelijke initiatieven
	6A1.6 Opstellen van bestemmingsplannen
	6A1.7 Actualiseren ruimtelijk instrumentarium
6A2 Ruimtelijke kwaliteit van de bebouwde ruimte	6A2.1 Behandeling verzoeken van omgevingsvergunningen
	6A2.2 Het voeren van vooroverleg
6A3 Veilig bouwen en veilig gebruiken van bebouwde ruimte	6A3.1 Toezicht en handhaving op veilig bouwen en gebruiken
6A4 Aantrekkelijke binnenstad door ruimtelijke ontwikkeling	6A4.1 Uitvoeren Aalmarktproject
	6A4.2 Realisatie terrassenplein Beestenmarkt
	6A4.3 Wonen boven winkels
	6A4.4 Ontwikkeling stationsgebied
	6A4.5 Ontwikkeling Meelfabriek
	6A4.6 Bouw parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt
	6A4.7 Project Singelpark

6A1.1 Opstellen structuurvisies en gebiedsvisies als kaderstelling voor de ruimtelijke ontwikkeling

De ruimtelijke Structuurvisie is vastgesteld in 2009. Er is inmiddels een start gemaakt met de revisie van deze Structuurvisie. Bedoeling is dat in de volgende editie van de Structuurvisie kansen voor ruimtelijke ontwikkeling meer zichtbaar gemaakt gaan worden en dat bij de totstandkoming de samenwerking wordt gezocht met de gemeenten in de Leidse regio omdat ruimtelijke ontwikkelingen over de stadsgrenzen heen reiken. Een geactualiseerde Structuurvisie kan zo waarde krijgen voor de gehele agglomeratie. De structuurvisie wil het algemene ruimtelijke kader bieden voor ontwikkelingen tot 2040. Het biedt de mogelijkheid om niet alleen ontwikkelingen die vanuit de overheid worden geïnitieerd te kunnen sturen, maar ook ontwikkelingen van derden te kunnen faciliteren. De structuurvisie wordt vormgegeven in samenspraak met de buurgemeenten, om zo de ruimtelijke ambities in het Leidse metropolitane gebied optimaal op elkaar af te stemmen. In 2014 is een start gemaakt met de herziening. Aan de hand van het in het college vastgestelde Manifest voor het Metropolitane Gebied Leiden geven we de structuurvisie verder vorm. In 2015 zal de herziening worden voltooid.

Als zich in een specifiek gedeelte van de stad kansen voordoen, of de ontwikkelingen daarom vragen, maken we een gebiedsvisie. In samenwerking met de Leidse Universiteit zal in 2015 een gebiedsvisie voor de omgeving van het universiteitscomplex aan de Witte Singel worden vastgesteld. Ook zal in 2015 een start worden gemaakt met een gebiedsvisie voor Meerburg.

6A1.2 Actualiseren Ruimtelijke Agenda

De ruimtelijke agenda is de uitvoeringsagenda van de ruimtelijke structuurvisie 2025. Deze agenda volgt uit de structuurvisie. In 2015 presenteren we de volgende editie van de ruimtelijke structuurvisie. Voorzover dat leidt

tot mutaties in de ruimtelijke agenda zullen ook deze mutaties in beeld worden gebracht. De projecten in de investeringsagenda vallen onder verschillende begrotingsprogramma's en lichten we daar toe. De weergave van de agenda is een kaart die in deze begroting is afgedrukt. Het kaartbeeld maakt inzichtelijk waar in de stad ambities liggen en toont de samenhang tussen de verschillende projecten. In 2014-2015 wordt hier de tweede stap in gezet waarbij beschikbare informatie digitaal ontsloten wordt en gepresenteerd kan worden. Daarmee verbetert de afstemming tussen ruimtelijke projecten en beheerwerkzaamheden.

6A1.4 Stimuleren ruimtelijke kwaliteit

Onder de noemer stimulering ruimtelijke kwaliteit vallen beleid en acties die betrekking hebben op de beleving van de leefomgeving. In de praktijk betreft dit met name de aspecten welstand, beeldkwaliteit en architectuur. Met het Rijnlands Architectuur Platform (RAP) is sinds enige jaren een hernieuwde subsidierelatie ontstaan. Met het door het RAP georganiseerde programma wordt de belangstelling voor architectuur en leefomgeving voor een breed publiek gestimuleerd. De instelling van de Architectuurprijs Leiden, in de vorm van een publieksprijs en een juryprijs, draagt hier ook aan bij. In 2015 zal de prijs voor derde maal uitgereikt worden. Vanuit de gemeente zullen wij ons nadrukkelijk blijven bezighouden met de ruimtelijke kwaliteit van de stad en zo mogelijk met de selectie van architecten bij grotere ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast is de welstandsnota in 2014 geactualiseerd en is de welstands- en monumentencommissie onlangs herbenoemd tot 1 april 2017.

6A1.5 Adviseren complexe ruimtelijke initiatieven

Aan nieuwe ruimtelijke initiatieven in de stad willen we graag meewerken. Bij een plan in de idee- of schetsfase dat niet binnen het bestaand beleid of een bestaand bestemmingsplan past kijken we of we dit initiatief kunnen faciliteren. De beoordeling van deze initiatieven vindt plaats op hoofdlijnen ten behoeve van besluitvorming door het ambtelijk management. Kern van het besluit is of een initiatief in principe wel of niet kansrijk wordt geacht voor een vervolgaanpak en verdere uitwerking. Wij ondersteunen een initiatief als het past in de visie van het ruimtelijk beleid en het collegeakkoord. Op grond van ervaringsgegevens van het afgelopen jaar worden 5 tot 10 complexe ruimtelijke initiatieven verwacht.

6A1.6 Opstellen van bestemmingsplannen

Per juli 2013 zijn alle bestemmingsplannen geactualiseerd. Ze worden blijvend om de 10 jaar geactualiseerd. De actualisaties zullen, op grond van ervaringen bij de vorige cyclus, conserverend van in steek blijven. Wenselijke nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zullen mogelijk gemaakt worden via aparte procedures. De nieuwe actualisatiecyclus zal onder andere door digitaal werken minder arbeidsintensief zijn dan de vorige cyclus.

6A1.7 Actualiseren ruimtelijk instrumentarium

Het kabinet Rutte-II heeft in juni 2014 het wetsvoorstel voor een nieuwe Omgevingswet aangeboden aan de Tweede Kamer. De wet vervangt 26 wetten die het kader vormen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Naast de Omgevingswet zelf, zijn ook invoeringsregelgeving, uitvoeringsregelgeving en aanpassing van digitale voorzieningen (zoals Ruimtelijkeplannen.nl en het omgevingsloket) noodzakelijk. De daadwerkelijke inwerkingtreding van de Omgevingswet is daarom volgens verwachting van het kabinet niet eerder dan in 2018. Op gemeentelijk niveau zullen voorbereidingen getroffen worden om tijdig aan de wet uitvoering te kunnen geven, met aandacht voor eventuele organisatorische consequenties. Dit naast het zo optimaal inzetten van de bestaande wettelijke instrumenten.

6A4.1 Uitvoeren Aalmarktproject

De herontwikkeling van de Aalmarkt en omgeving zorgt voor de noodzakelijke versterking en uitbreiding van het kernwinkelgebied, zoals de gemeente dat voor ogen heeft met het Programma Binnenstad. Het Aalmarktproject omvat de herontwikkeling van 24.000 m² winkeloppervlak, waarvan 8.000 m² uitbreiding en 16.000 m² renovatie. Rekening houdend met de monumenten in het gebied wordt een nieuwe winkelstraat en daarmee een verbetering van het winkelcircuit gecreëerd tussen Breestraat en Aalmarkt. Om de Aalmarkt goed te verbinden met de winkelstraat Haarlemmerstraat wordt de Waaghoofdbrug verlegd. De invulling van het winkelgebied focust zich op mode. Grotere winkelunits worden gecreëerd waardoor Leiden grotere fashionketens in het Aalmarktgebied kan vestigen. Boven de winkelpanden worden appartementen gerealiseerd. Het Waagblok is begin 2014 opgeleverd met onder andere een vernieuwde V&D, The Sting en de Waagstalling. De Waag zal eind 2014 worden opgeleverd waarna Debuut met daghoreca haar deuren kan openen. De ontwikkelaar ASR heeft de winkelruimten in het Stadsgehoorzaalblok nagenoeg verhuurd en zal deze ontwikkeling eind 2014 willen aanvangen. In het vierde kwartaal van 2015 zal de gemeente dan vervolgens uitvoering geven aan de nieuwe Catharinabrug ter vervanging van de Waaghoofdbrug. Het Stadsgehoorzaalblok zal in de tweede helft van 2016 worden opgeleverd. Er is belangstelling getoond voor retail in het Haarlemmerstraatblok. De gemeente gaat hiervoor met partijen in gesprek.

6A4.3 Wonen boven winkels

Eind 2012 is gestart met de stimuleringsregeling wonen boven winkels. Het doel van deze regeling is om private eigenaren te stimuleren leegstaande verdiepingen weer in gebruik te nemen als woonruimte. De ambitie is om met het budget van €1 mln. 50 à 70 woningen te laten realiseren. Tot en met april 2014 zijn er 10 projecten positief beoordeeld voor het toekennen van een subsidie voor een haalbaarheidsonderzoek. Van deze 10

projecten zijn er 3 projecten afgerond, waarmee 14 woningen zijn gerealiseerd. 1 project zit in bouwfase en behelst de realisatie van 3 woningen. 6 projecten zitten in de onderzoeksfase. Deze 6 projecten omvatten een totale ontwikkeling van ca. 38 zelfstandige woningen en 8 onzelfstandige woningen. De uitvoering van deze projecten kan pas starten nadat er een omgevingsvergunning is afgegeven. De verwachting is dat begin 2015 met de bouwwerkzaamheden van een aantal van de projecten is begonnen. Hetgeen opvalt is dat actieve acquisitie onvoldoende aanvragen realiseert om het gestelde subsidieplafond in 2014 te bereiken. Daartegenover staat dat het resultaat, na realisatie van alle projecten die in procedure zijn genomen, een totaal behelst van 63. Hierdoor wordt met minder subsidiegeld dan begroot toch het gestelde doel (50 à 70 woningen) gerealiseerd. Kortgezegd, het project is succesvol, echter duurt het proces langer qua tijd om de doelen te realiseren. Daarom zal nog in 2014 een voorstel aan de raad worden voorgelegd om het bestaande projectbudget voor een langere termijn te mogen inzetten, alsook voor uitbreiding van het project en projectbudget.

6A4.4 Ontwikkeling Stationsgebied

Het Stationsgebied heeft in de huidige situatie niet de uitstraling die past bij de ruimtelijk-economische ambities van Leiden zoals onder andere verwoord in haar programma's Binnenstad, Bereikbaarheid en Kennisstad. Het Stationsgebied verbindt de historische binnenstad en het Bio Science Park met elkaar tot een samenhangend, bereikbaar en levendig geheel. De huidige stedenbouwkundige opzet, de staat van de gebouwde omgeving en de inrichting van de openbare ruimte blokkeren echter deze gewenste vernieuwing. Het is daarom van groot belang om samen met de markt en andere partners de komende 15 jaar het Stationsgebied stapsgewijs te gaan (her-)ontwikkelen conform de op 11 oktober 2012 door de gemeenteraad vastgestelde stedenbouwkundige, programmatische en financiële ontwikkelkaders.

Gebiedsvisie Zeezijde

Voor het gebied 'Zeezijde', ten westen van Leiden Centraal, zijn meerdere programmatische wensen. In 2005 is een bestemmingsplan vastgesteld in overleg met het LUMC. De gemeenteraad heeft in 2012, als onderdeel van het kaderbesluit STEO, besloten het busstation te willen verplaatsen naar de westzijde van het station. Voor de inpassing en uitvoering van deze OV terminal dienen nog nadere onderzoeken te worden uitgevoerd op gebied van verkeer, milieu en financiën. De plaats van het busstation bepaalt ook de OV routes naar het busstation. Een daarvan is de nieuwe HOV bus corridor 'Leiden-Katwijk-Noordwijk'. Voor het bepalen van de route van deze HOV corridor is door de gemeente met LUMC, Universiteit en gemeente Oegstgeest afgesproken een integraal gebiedsplan op te stellen. Vanwege de verschillende wensen en belangen wordt hiertoe eerst een procesplan opgesteld.

Rijnsburgerblok

Het Rijnsburgerblok, begrensd door ruwweg het Schuttersveld, het Ballonpad, de Stationsweg en het Stationsplein, is het eerste project in de (her-)ontwikkeling van het Stationsgebied. Deze locatie ligt er op dit moment troosteloos bij. Het project Rijnsburgerblok beoogt de locatie in alle opzichten beter te benutten door middel van nieuwbouw in een hoge dichtheid met een kwalitatief goede uitstraling. Daartoe heeft de gemeenteraad op 13 februari 2014 het Uitvoeringsbesluit Rijnsburgerblok genomen. Onderdeel van het Uitvoeringsbesluit is een Akkoord op Hoofdlijnen met de ontwikkelcombinatie OVG en Syntrus Achmea. In het Akkoord op Hoofdlijnen staan de belangrijkste afspraken over het bouwplan (Voorlopig Ontwerp), het programma en de grondprijs verwoord. Het Akkoord op Hoofdlijnen eindigt op het moment dat partijen een grondreserveringsovereenkomst sluiten, of indien het partijen niet lukt om deze overeenkomst te sluiten per 31 december 2013. OVG en Syntrus Achmea hebben in het voorjaar van 2014 moeten concluderen dat het deelproject vooralsnog niet gezamenlijk gerealiseerd kan worden. Op verzoek van OVG en Syntrus Achmea heeft de gemeente uitstel verleend tot 1 april 2014. Met de kanttekening dat de periode tot 1 april 2014 door partijen benut zou worden om een nieuwe samenwerkingspartner te vinden. Omdat de termijn van 1 april 2014 is verstreken is aan zowel OVG als Syntrus Achmea bevestigd dat de exclusiviteit is komen te vervallen. De overleggen met OVG en Syntrus Achmea zijn wel voortgezet waarbij de mogelijkheden voor het opnieuw verlenen van exclusiviteit worden onderzocht. Het contracteren van een nieuwe ontwikkelcombinatie kost tijd, maar het college acht de realisatie van het project nog steeds haalbaar conform het Akkoord op Hoofdlijnen en het Uitvoeringsbesluit Rijnsburgerblok gezien de voortgang in de overleggen.

Integrale businesscase fietsparkeren

In het collegeakkoord is de uitbreiding van het aantal fietsenstallingen bij station Leiden CS opgenomen. Het college zal met de partners NS en ProRail voorstellen uitwerken voor realisatie en exploitatie van voldoende fietsparkeerplekken in het Stationsgebied. Betaald parkeren voor fietsen kan daar onderdeel van zijn. Tijdens de uitwerking van deze voorstellen blijft gebruik van de ondergrondse stalling aan de Zeezijde gratis. De formele gesprekken met NS en ProRail inzake de integrale businesscase zijn, na de presentatie van de nieuwe visie van NS op het fietsparkeren in stationsgebieden (eerste 24 uur gratis) gestart. In 2015 moet dit leiden tot het vaststellen van een, door de drie partijen gedragen, integrale businesscase door het college met daarbij een globale kostenverdeling van de investerings-, exploitatie- en handavingskosten.

6A4.5 Ontwikkeling Meelfabriek

De Meelfabriek ligt aan de oostelijke Singelrand van Leiden, tussen de Oosterkerkstraat en de Zijlsingel. Het complex is eigendom van de Meelfabriek C.V. en staat al geruime tijd leeg. De eigenaar heeft een plan voor herontwikkeling opgesteld, dat past binnen het gemeentelijk beleid, dat gericht is op het mogelijk maken van nieuwe functies in het omvangrijke en beeldbepalende complex. De herontwikkeling moet recht doen aan de karakteristieken van de locatie en passen bij de omliggende woonbuurt. Het betreft een particuliere ontwikkeling op particulier eigendom. De gemeente heeft een regisserende rol, bewaakt de publiekrechtelijke aspecten, en verzorgt planbegeleiding, daar waar dat door de Meelfabriek CV gevraagd wordt. Na voltooiing van het plan zal een veelbelovende impuls voor de stad ontstaan zijn met daarin wonen, werken, leren, cultuur en recreatie. Het plan voor de herontwikkeling van de Meelfabriek past binnen het vigerende bestemmingsplan binnenstad I. Indien nodig zal op onderdelen nog een Wabo-procedure gevolgd worden. Volgens de door de ontwikkelaar afgegeven globale planning zal de bouwaanvraag eerste fase bestaande uit commercieel en recreatief vastgoed en studentenhuisvesting eind 2014 door de eigenaar/ontwikkelaar ingediend worden. Het gehele plan zal in deelfasen worden gerealiseerd. Volgens informatie van de ontwikkelaar start de bouw van enkele onderdelen in 2015.

6A4.6 Bouw parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt

Eind 2013 heeft de raad ingestemd met de voorgestelde kredieten middels een uitvoeringsbesluit. Dit uitvoeringsbesluit omvatte de beide garages. Op basis van het uitvoeringsbesluit hebben de separate aanbestedingen van de beide garages plaatsgevonden. Voor de garages is op basis van prijs en kwaliteit gekozen voor dezelfde aannemingscombinatie. Na het afsluiten van de PreDesign fase wordt voor beide garages een DBM (design, Build & Maintain) contract getekend. Eind 2014 wordt gestart met de bouw op de Lammermarkt, aansluitend wordt de Garenmarkt gerealiseerd. Voor de parkeergarage op de Garenmarkt wordt een bestemmingsplan procedure doorlopen. Hiervoor is thans een voorontwerp gereed. De garages worden gefinancierd vanuit de Parkeerreserve; hiervoor zijn in het Kaderbesluit richtinggevende kaders meegegeven. Voor beide garages zal de omgeving intensief betrokken blijven. De gemeentelijke uitvoeringsorganisatie is hier op ingericht door het aanstellen van een omgevingsmanager per garage. Ook vanuit de aannemerscombinatie is een omgevingsmanager aangesteld. Door intensief de omgeving te informeren en te raadplegen kan de overlast tot een minimum worden beperkt. De communicatie zal een open en transparant karakter hebben.

6A4.7 Project Singelpark

Onder verwijzing naar programma 5

5C2.6 Aanleggen Singelpark

De gemeenteraad heeft eind 2013 het kaderbesluit Singelpark vastgesteld: een prachtig project om een aaneengesloten groene singelrand rondom de binnenstad van Leiden mogelijk te maken, waar je kan genieten van de natuur, varen, wandelen, spelen, picknicken, sporten en ontspannen. Een park van en voor de bewoners, een groene omlijsting van de historische binnenstad, een park waar Leiden zich nog meer mee op de kaart zet.

Beleidssterrein 6B Gemeentelijk vastgoed

De gemeente exploiteert en onderhoudt de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Dit betekent dat zij verantwoordelijk is voor de verhuur, de doorbelasting van kosten en het (dagelijks en het langjarig) onderhoud van het vastgoed. De panden worden ingezet voor de huisvesting van organisaties die de gemeente beleidsmatig wil ondersteunen en voor de huisvesting van het ambtelijk apparaat. Ook omvat de portefeuille vastgoed dat haar functie heeft verloren (bijvoorbeeld voormalige schoolgebouwen), panden die ooit zijn verworven ten behoeve van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen of objecten die bij de gemeente in bezit of beheer zijn als monument. De gemeente ziet zichzelf hier als sociaal belegger; de portefeuille wordt op professionele wijze geëxploiteerd en onderhouden, met inachtneming van de maatschappelijke betekenis die de panden of de gebruikers hebben voor Leiden. Panden die geen beleidsdoel dienen en geen monumentale betekenis hebben, kunnen in principe worden afgestoten. Het definiëren welk vastgoed de gemeente in bezit wil behouden en wat kan worden verkocht, is een belangrijke beslissing en vereist een goede kennis van de portefeuille en van de gewenste beleidsdoelen. Een kleinere portefeuille vergroot de financiële spankracht van de gemeente door (incidentele) verkoopopbrengsten en (structureel) lagere onderhoudskosten. Het langetermijnperspectief noodzaakt tot het maken van keuzes. Vanuit dit beleidssterrein denkt de gemeente na over de ontwikkelingsmogelijkheden van grond en vastgoed waardoor (maatschappelijke) waardecreatie wordt bereikt. Ook erfpachtconversie past daarbij, waarin door functiewijziging van panden (leegstaand kantoor krijgt een andere functie), erfpachtinkomsten worden gegenereerd.

Doelen en prestaties bij 6B Gemeentelijk vastgoed

Doel	Prestatie
6B1 Optimale exploitatie van gemeentelijk vastgoed	6B1.1 Voeren van een erfpachtbedrijf
	6B1.2 Opstellen PRIL - Vermogensbeheer en Grondexploitaties
	6B1.3 Exploiteren van gemeentelijk vastgoed

6B1.2 Opstellen PRIL - Vermogensbeheer en Grondexploitaties

Opstellen van PRIL – Grondexploitaties is onderdeel van de jaarrekeningcyclus. In deze rapportage wordt verantwoording afgelegd over de lopende (en in voorbereiding zijnde) grondexploitaties. Onderstaande tabel toont de projecten die in PRIL – Grondexploitaties 2014 zijn opgenomen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in Bouwgronden In Exploitatie (BIE) ofwel projecten na uitvoeringsbesluit, Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) ook wel projecten na kaderbesluit, alsook bijzondere projecten. In de tabel wordt zowel de status en benaming ten tijde van PRIL 2013 als de nieuwe status en benaming in PRIL 2014 weergegeven.

Tabel 1: Rubricering van projecten in PRIL 2014 in vergelijking met PRIL 2013

	Projectnaam	Status/benaming in PRIL 2014	Status/benaming in PRIL 2013
Nr.	Bouwgrond in exploitatie (BIE)		
8	Trekvaartplein Wonen	BIE	Na uitvoeringsbesluit
13	A4/W4	BIE	Na uitvoeringsbesluit
19	Groenordhallen en omgeving (deelplannen Groenordhallenterrein en Van Voorthuysenlocatie)	BIE	Na uitvoeringsbesluit
22	Haagwegkwartier (deelplan Islamitisch centrum)	BIE	Na kaderbesluit
23	De Nobel grondexploitatie	BIE	Na uitvoeringsbesluit
28	Dieperhout (ROC-locatie)	BIE	Na uitvoeringsbesluit
30	Lorentzschool	BIE	Na uitvoeringsbesluit
37	Oppenheimstraat fase II	BIE	Na kaderbesluit
39	Het Gebouw (Brede School Leiden Noord)	BIE	Na uitvoeringsbesluit
73	Aalmarkt	BIE	Na uitvoeringsbesluit
Nr.	Niet in exploitatie genomen grond (NIEGG)	PRIL 2014	PRIL 2013
19	Groenordhallen en omgeving (deelplannen bedrijventerrein en Groenord Noord)	NIEGG	Na kaderbesluit
22	Haagwegkwartier (deelplannen ROC-locatie en noordelijke sportvelden)	NIEGG	Na kaderbesluit
28	Dieperhout (Agnes-locatie)	NIEGG	Na kaderbesluit
45	Stationsgebied	NIEGG	Na kaderbesluit
	Materiele vaste activa	PRIL 2014	PRIL 2013
	Stationsgebied (deelgebied Morssingelblok)	Voor Kaderbesluit	Voor kaderbesluit
	Bijzondere projecten	PRIL 2014	PRIL 2013
	Lammenschanspark	Bijzonder project	Bijzonder project
	Kooiplein	Bijzonder project	Bijzonder project
	Leiden BioScience Park (LBSP)	Bijzonder project	Bijzonder project
	Parkeergarages	Bijzonder project	Bijzonder project
	Betaplein	Bijzonder project	Bijzonder project

Het opstellen van PRIL – Vermogensbeheer is onderdeel van de Perspectiefnota, in 2014 vervangen door de kaderbrief. In deze rapportage worden de ruimtelijke ambities gerelateerd aan grondexploitaties i.c. stedelijke (her)ontwikkelingen, afgezet tegen de financiële spankracht van de gemeente. Het centrale onderdeel van

het vermogensbeheer is de Vereveningsreserve Grondexploitaties. Er dient een sluitend perspectief van deze reserve te worden gepresenteerd. De netto verkoopopbrengsten van verkoop gemeentelijk vastgoed leveren een bijdrage in de dekking van ruimtelijke ambities. Met het sluitend perspectief van de Vereveningsreserve Grondexploitaties en de daarbij behorende besluiten, doet het college een voorstel aan de gemeenteraad voor dekking van de ruimtelijke ambities. Voeding van de Vereveningsreserve Grondexploitaties vanuit projecten met een batig saldo wordt minder zodat aanvulling vanuit andere bronnen noodzakelijk is.

6B1.3 Exploiteren van gemeentelijk vastgoed

In 2013 hebben wij een nadere uitwerking van het Beleidskader Vastgoed en een daaraan gekoppelde inspraakprocedure vastgesteld. Dit zal worden voorgelegd aan de (nieuwe) Gemeenteraad. Belangrijk uitgangspunt is dat voor de gehele portefeuille geldt dat een marktconforme huur het uitgangspunt is. Het Beleidskader Vastgoed maakt onderscheid tussen maatschappelijk te ondersteunen en maatschappelijk niet te ondersteunen functies. Dit betekent dat organisaties die de gemeente beleidsmatig wil ondersteunen, in de toekomst één totaalsubsidie ontvangen ten behoeve van activiteiten en huisvesting en dit betekent dat er voorstellen zullen worden gemaakt voor budgetwijzigingen. Na instemming van de gemeenteraad kan het Beleidskader Vastgoed worden ingevoerd; dit uiteraard met inachtneming van een overdrachtstermijn. De onderhoudsplannen voor de gemeentelijke vastgoedportefeuille zijn in 2013 vastgesteld, met uitzondering van de onderhoudsplannen voor de monumentale eigendommen. Voor de monumenten is eind 2013 het achterstallig onderhoud geïnventariseerd en is onderzocht wat de kosten zijn voor toekomstig onderhoud op monumentaal nivo. Deze inventarisaties worden vertaald in Meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's). Met deze extra kosten is rekening gehouden in de omvang van de onderhoudsbudgetten zoals deze in de Kaderbrief zijn genoemd. Er wordt inmiddels uitvoering gegeven aan het planmatig onderhoud en in 2015 zal een aantal aanbestedingen worden uitgezet, waardoor er maximaal uitvoering gegeven wordt aan het efficiënt en planmatig uitvoeren van het onderhoud aan het gemeentelijk vastgoed. Ook zijn de vastgoedexploitaties per pand beschikbaar die inzage geven in de kosten en opbrengsten op pandnivo. Deze informatie is noodzakelijk om de goede keuzes te kunnen maken over de toekomstige samenstelling van de portefeuille en om inzicht te hebben in de financiële situatie.

Beleidssterrein 6C Wonen

De gemeenteraad heeft op 14 februari 2013 de nota Wonen 2020 "Leiden kijkt vooruit en pakt door" vastgesteld. Leiden is een aantrekkelijke woonstad. De meeste Leidenaren zijn erg tevreden over hun woning en woonomgeving. Dit willen we graag zo houden! Om Leiden aantrekkelijk te houden als woonstad hebben wij extra woningen nodig. Dat is in deze tijd best lastig te realiseren, al lijken er signalen te zijn dat we over het dieptepunt van de woningmarkt heen zijn. Het huidige economisch klimaat heeft op onderdelen geleid tot bijstelling van de projecten om beter in te spelen op veranderingen in de vraag. We zien dat een aantal projecten wel doorgaat vanwege de goede locatie en prijs-kwaliteit-verhouding. Ook merken we aan de belangstelling van diverse grote investeerders dat Leiden volop kansen heeft. Leiden heeft hiervoor de zogenaamde Kansencarta ontwikkeld. We pakken deze kansen dan ook met beide handen aan en kijken naar wat wel mogelijk is. Ook voor de lopende projecten. We blijven doorgaan op de ingeslagen weg: streven naar meer en betere woningen die passen bij de aantrekkelijke stad die Leiden wil blijven. Kortom, Leiden kijkt vooruit en pakt door.

Prestatieafspraken

In 2014 is gestart met het maken van nieuwe Prestatieafspraken met corporaties. Voor de gemeente is het Beleidsakkoord 2014-2018 richtinggevend bij het opstellen hiervan. In de prestatieafspraken krijgt de betaalbaarheid van woningen meer nadruk. Voor het onderwerp 'duurzaamheid' gaat, bij het verbeteren van de kwaliteit van de woningvoorraad in Leiden, de voorkeur van de gemeente uit naar renovatie. In de prestatieafspraken zal bij het onderwerp 'wonen en zorg' aandacht worden besteed aan levensloopbestendige woningen en ander (nieuwe) woonvormen. In 2015 geven wij uitvoering aan de in 2014 vastgestelde prestatieafspraken.

20% van de woningbouw is sociale huur

Bij nieuwbouwprojecten is 20% van de woningbouw (exclusief woonruimte voor studenten) sociale huur. Dit percentage geldt voor de hele stad; bij afzonderlijke projecten kan dit percentage hoger of lager uitvallen. Dit uitgangspunt nemen we ook mee in het opstellen van de prestatieafspraken.

Studentenhuisvesting

Op basis van de verwachte stijgende vraag van de Universiteit Leiden en de Hogeschool Leiden, blijven wij de groei van het aantal studentenwoningen sterk stimuleren; o.a. door nauwe samenwerking met de stadspartners in de Task Force Studentenhuisvesting, door het maken van Prestatieafspraken met DUWO en door het beschikbaar stellen van startersleningen voor woningen op de Leidse Schans. Per oktober 2014 komt nieuw onderzoek naar de vraag van studentenhuisvesting beschikbaar. Het is nog onduidelijk welke invloed het komende sociaal leenstelsel en handhaving van de ov-jaarkaart op de behoefte naar studentenhuisvesting

zal hebben. Vergelijkbare maatregelen in het buitenland leverden een kortstondige vraagvermindering op en daarna herstel. Daarnaast bevorderen we de huisvesting van PhD-students en andere kenniswerkers verbonden aan onderwijsinstellingen.

Doelen en prestaties bij 6C Wonen

Doel	Prestatie
6C1 Hogere kwaliteit en toename van de woningvoorraad	6C1.1 Uitvoeren van de nota Wonen
	6C1.2 Actualiseren van de prestatieafspraken met corporaties
	6C1.3 Bijdrage aan opstellen regionale woonvisie en woonruimteverdeling
	6C1.4 (Laten) uitvoeren van projecten (inclusief studentenhuishuizing)
6C2 Opheffen illegale huisvesting	6C2.1 Toezien en handhaven op onrechtmatige bewoning
6C3 Beter leefklimaat in Leiden Noord	6C3.1 Kooiplein
	6C3.2 Van Voorthuizenlocatie
	6C3.3 Groenordhallen e.o.
	6C3.4 Oude Kooi
	6C3.5 Programmasturing WOP Leiden Noord

6C1.1 Uitvoeren van de nota Wonen

Ook in 2015 gaan we door met het uitvoeren van de nota Wonen. Deze acties zijn gericht op de drie hoofdpunten van ons woonbeleid:

1. Een betere balans tussen vraag naar en aanbod van woningen;
2. Versterking van de kwaliteit van de woning en leefomgeving;
3. Voldoende aanbod voor hen die niet op de particuliere markt terecht kunnen.

Dit doen we o.a. door

- Acquisitie: het verleiden van beleggers om te investeren in huurwoningen boven de liberalisatiegrens
- Afspraken te maken met de corporaties (zie hieronder)
- Het afmaken (en zonodig bijstellen van) lopende projecten zoals de Leidsche Schans, het stationsgebied en wonen boven winkels.
- De kwaliteit van de woningvoorraad en leefomgeving te verbeteren
- Te anticiperen op vergrijzing en extramuralisering van de zorg. Zie hiervoor ook programma 9.

De extramuralisering en het scheiden van wonen en zorg vraagt om een nauwere samenwerking tussen zorgaanbieders en woningcorporaties omdat meer mensen met lichamelijke, geestelijke en/ of psychische beperkingen in de wijk in een/hun eigen woning wonen dan voorheen het geval was. Om dit goed te laten verlopen, is het nodig de expertise en mogelijkheden van beide partijen (en die van de gemeente als verantwoordelijke voor o.a. WMO voorzieningen en de inrichting van de openbare ruimte) te bundelen. De afbouw van intramuraal plaatsen zorgt waarschijnlijk voor extra druk op de sociale woningmarkt. De beperkte ruimte voor bijzondere woonvormen maakt dat er creatieve oplossingen gezocht moeten worden binnen maatschappelijk vastgoed, in samenwerking met corporaties, gemeenten in de regio en andere betrokkenen.

Samenwerking met alle partijen die iets betekenen voor de Leidse woningmarkt zien we nog steeds als erg belangrijk. Hierin blijven we dan ook investeren o.a. via het (mede) organiseren van woondebatten. Tot slot willen we met de verordening op de woning en kamerbemiddeling 2014 meer grip krijgen op eventuele bemiddelingsbureaus die misbruik maken van de schaarste aan woonruimte. In 2015 wordt geëvalueerd of en in hoeverre deze verordening daarbij dienstig is.

6C1.2 Actualiseren van de prestatieafspraken met corporaties

De huidige Prestatieafspraken met de vijf woningcorporaties lopen tot 2015. Daarom is begin 2014 gestart met het maken van nieuwe Prestatieafspraken, nadat de huidige afspraken zijn geëvalueerd. De belangrijkste les van de evaluatie is dat de voortgang van de afspraken uitsluitend goed kan worden gemeten als de afspraken SMART zijn geformuleerd. Een belangrijk document voor de nieuwe Prestatieafspraken is het *Beleidsakkoord 2014-2018* van het college. De prioritaire thema's daaruit en de daarover opgenomen teksten zijn uitgewerkt in de nieuwe Prestatieafspraken. Die thema's en teksten zijn:

Betaalbaarheid:

- De betaalbaarheid van woningen krijgt meer nadruk. In Leiden bestaat een grote behoefte aan (starters)woningen voor huishoudens met middeninkomens (woningen met een huurprijs van € 800 tot € 1.000 of een koopprijs tussen € 200.000 en € 250.000).
- 20% van de woningbouw (exclusief woonruimte voor studenten) is sociale huur. Dit percentage geldt voor de hele stad; bij afzonderlijke projecten kan dit percentage hoger of lager uitvallen.

Duurzaamheid:

- Om de kwaliteit van de woningvoorraad in Leiden te verbeteren, gaat de voorkeur van de gemeente uit naar renovatie, tenzij nieuwbouw mogelijk is met lagere woonlasten als resultaat.
- Na gebieds- en wijkvisies voor De Kooi, Tuinstadwijk, De Hoven & Prinsessenbuurt en de Zeeheldenbuurt willen we ook zo'n visie voor Meerburg.

Wonen en Zorg:

- Aandacht voor levensloopbestendige woningen en andere (nieuwe) woonvormen.

De huurdersorganisaties zijn nauw betrokken bij het opstellen van de Prestatieafspraken. In 2015 geven wij uitvoering aan de in 2014 vastgestelde prestatieafspraken.

6C1.3 Bijdrage aan opstellen regionale woonvisie en woonruimteverdeling

In 2015 geven wij uitvoering aan de volgens planning in 2014 vastgestelde Regionale Woonagenda. Daarin wordt het regionale bouwprogramma jaarlijks geactualiseerd en afgestemd.

Regionale woonruimteverdeling

Op 1 januari 2015 wordt de Huisvestingswet 2014 van kracht. Mogelijk heeft dit consequenties voor onze regionale Huisvestingsverordening, waardoor die aangepast zou moeten worden.

6C1.4 (Laten) Uitvoeren van projecten (inclusief studentenhuysvesting)

Dieperhout

Project Dieperhout omvat totaal 140 woningen. Kaderbesluit is september 2011 genomen. Voor het deelplan ROC-locatie is in februari 2013 een uitvoeringsbesluit genomen en in juni 2013 een overeenkomst ondertekend met Smit's Bouwbedrijf BV voor de ontwikkeling en realisatie van 60 woningen, waarvan 12 appartementen. In 2014 zal de ontwikkelaar in samenwerking met de gemeente het stedenbouwkundig plan verder uitwerken. Voor het deelplan Agnes-locatie is in maart 2014 een uitvoeringsbesluit genomen en in juni 2014 een overeenkomst ondertekend voor de ontwikkeling en realisatie van 80 woningen, waaronder 28 sociale koopwoningen. In 2014 zal de ontwikkelaar in samenwerking met de gemeente een uitwerkingsplan opstellen.

Haagwegkwartier-west

Project Haagwegkwartier kent drie deellocales: Islamitisch Centrum, ROC-locatie en Noordelijke Sportvelden. De start van de bouw van het Islamitisch Centrum is in juni 2014, de oplevering van de ruwbouw in 2015. Vooruitlopend op de start van de bouw heeft de gemeente de locatie van het Islamitisch Centrum en het aangrenzend openbaar gebied bouwrijp gemaakt. De voormalige ROC-gebouwen die niet hoeven te worden gesloopt voor de bouw van het Islamitisch Centrum worden vanaf eind 2014 voor een periode van 6 jaar verhuurd voor studentenhuysvesting. Vooruitlopend daarop zal Minerva haar lustrumfeest op de locatie vieren. Passend binnen de door de raad vastgestelde herontwikkelstrategie is de gemeente doende om koopovereenkomsten op te stellen met een marktpartij die circa 200 woningen in het middensegment in een mix van koop en huur en een zorginstelling die circa 60 zorgeenheden gaan realiseren. Ambitie van gemeente en marktpartijen is om in de loop van 2015 te starten met de bouw.

Lakenplein

Portaal werkt aan een plan waarbij sloop en vervangende nieuwbouw gepleegd wordt en waarbij het Lakenplein onbebouwd blijft. Om dit plan te kunnen realiseren wordt in 2014 een nieuwe Samenwerkingsovereenkomst met Portaal gesloten. De bestaande woningen zijn voorjaar 2014 gesloopt, in 2015 bouwt Portaal circa 59 sociale huurwoningen terug.

Lammenschanspark

Medio 2013 is begonnen met de bouw van fase 1 van de Leidse Schans (Blok B en C), bestaande uit 120 starterswoningen (koop en huur), 580 studentenwoningen en 590 m2 BVO commerciële ruimte (detailhandel en horeca). De bouw van fase 2 van de Leidse Schans met 90 starterskoopwoningen start in september 2014. De oplevering van fase 1 is vanaf begin 2015, fase 2 eind 2015. Doelgroepen zijn studenten en net-afgestudeerden. De gunstige verkoopprijzen en de uitstekende financieringsmogelijkheden leiden tot snelle verkoop van de starterskoopwoningen. Het verstrekken van startersleningen gefinancierd door gemeente en rijk draagt hier in grote mate aan bij.

Langebrug

De woningen van DUWO aan de Langebrug met 219 kamers voor studenten zullen vanaf eind 2015 gereed komen voor bewoning. Het verlenen van de omgevingsvergunning vergde de nodige tijd, terwijl natuurlijk ook het archeologisch onderzoek moest worden afgerond voordat met de bouw kon worden gestart. De 35 studentenstudio's in het monumentale gedeelte aan de Steenschuur zijn al in gebruik genomen.

Lorentzhof

Eind 2013 hebben de betrokken partijen de conclusie getrokken dat er geen mogelijkheden meer zijn om de samenwerkingsovereenkomst van 2010 tot uitvoer te brengen. Libertas Leiden heeft in 2014 besloten om tot renovatie van de Lorentzhof over te gaan, het aantal eenheden zal daarbij teruggaan van 119 naar 74. Langs de Lammenschansweg blijven de locaties voormalig rioolgemaal en de praktijkschool beschikbaar voor herontwikkeling.

Onderzoek nieuwbouw Universiteit Leiden Witte Singel / Doelencomplex

De Universiteit Leiden onderzoekt de mogelijkheid om de Faculteit Geesteswetenschappen te concentreren langs/rondom de Witte Singel. Dit kan betekenen dat de huidige gebouwen of een deel daarvan worden vervangen door nieuwbouw. Het gaat om de herontwikkeling van het gebied tussen de Rijn- en Schiekade en de Doelengracht. In samenwerking met de stad en de gemeente wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn. In 2014 wordt het participatieproces uitgewerkt en wordt voorbereidend (cultuurhistorisch) onderzoek gedaan. Eind 2014 wordt gewerkt aan een gebiedsvisie. Wanneer begin 2015 de gebiedsvisie door zowel de Universiteit Leiden als de gemeenteraad van Leiden is vastgesteld, start de uitvoering van de herontwikkeling van het Doelencomplex. In het participatietraject zal de gemeente nadrukkelijk betrokken blijven en voor de wijzigingen in het bestemmingsplan faciliterend. Of en hoe de gemeente leidend wordt in de ontwikkeling van de openbare ruimte ten behoeve van het Singelpark en/of de gemeente een samenwerking aangaat met de Universiteit Leiden in de vele jaren van herontwikkeling die gaan volgen, is nog niet bekend. In een open planproces dient de mate van samenwerking te worden gedefinieerd en dienen in een overeenkomst nadere prestatieafspraken te worden vastgelegd.

Oppenheimstraat

Het project bestaat uit 27 zorgappartementen (voor Gemiva die huurt van De Sleutels), een gemeentelijke gymzaal (capaciteit toevoegen n.a.v. een motie in de raad), herhuisvesting van 2 peuterspeelzalen en herhuisvesting van buitenschoolse opvang en uitbreiding van een voorschool groep. Medio 2012 is de intentieovereenkomst getekend met de woningcorporatie de Sleutels en het uitvoeringsbesluit vastgesteld door de Raad. Het bouwplan is uitgewerkt tot en met bestek niveau. Een volgende stap is het doorlopen van de uitgebreide Wabo procedure en de voorbereidingen om te komen tot een Europese aanbesteding van het werk. Doordat begin 2014 dit project inzet is geworden van politiek debat in de wijk wordt de voortgang vertraagd. Aan de wijk is de toezegging is gedaan dat de gehele verkeerssituatie beoordeeld gaat worden voordat een volgende stap in het proces zal worden gezet. In het verkeersonderzoek wordt de verkeerdruk rondom de 3 basisscholen en de hockeyvereniging onderzocht en worden verbeteringen voorgesteld. Het verkeersonderzoek wordt in 2014 afgerond. Risico is een capaciteitsprobleem voor de gymvoorziening in de wijk en een vertraagde herhuisvesting van de woonvoorziening voor Gemiva. Vanaf het moment van indienen bouwaanvraag is er een kleine 2 jaar nodig tot oplevering en ingebruikname.

Tuinstadwijk

Woningcorporatie De Sleutels heeft een groot herstructureringsproject in de Tuinstadwijk uitgevoerd in de achterliggende jaren. Ruim 400 woningen komen aan de beurt. In mei 2014 heeft De Sleutels de 2e fase van de aanpak voor 252 woningen groot onderhoud inclusief energie- en keuzepakketten afgerond. In 2015 wordt gestart met het vervangen door nieuwbouw van 125 woningen.

Van Vollenhovenkade

Eind 2013 is de ontwikkelaar in gebreke gesteld inzake het niet naleven van de uitvoeringsovereenkomst van 2007. Gemeente en ontwikkelaar zijn met elkaar in gesprek getreden over de mogelijkheid van planaanpassingen binnen de financiële kaders van de overeenkomst en het bestemmingsplan.

Nieuw Leyden (Skyline)

Aan het einde van 2014 zal de entiteit Nieuw Leyden CV/BV zijn ontbonden en heeft de financiële afwikkeling plaats gevonden. Maar daarmee zijn aan het einde van 2014 de bouwactiviteiten nog niet afgerond. Gedurende 2015 zullen de velden 25, 41 en 42, die in particulier opdrachtgeverschap zijn uitgegeven, worden afgebouwd. Portaal die na de bouwvakvakantie van 2014 is begonnen met de realisatie van de velden 3&4 (Skyline next) zal eind 2015 op deze locatie 122 koopappartementen en 13 grond gebonden koopwoningen opleveren. In het voormalige 50KV-station, dat aan Skyline next grenst, worden in de loop van 2015 10 lofts gerealiseerd. Aan het eind van 2015, uiterlijk begin 2016, zal ook het openbare gebied grenzend aan de hierboven gememoreerde velden zijn ingericht en is de wijk Nieuw Leyden helemaal gereed.

6C3.1 Kooiplein

Het project Kooiplein e.o. is een speerpunt binnen het WOP Noord. In het verlengde hiervan heeft de gemeente met de marktpartij Proper-Stok/Heijmans en woningbouwcorporatie de Sleutels (verenigd in een CV/BV) een raamovereenkomst gesloten waarin de CV/BV de integrale realisatie van het plan (vastgoed- en grondexploitatie) ter hand neemt. Deze oorspronkelijke afspraken zijn in het voorjaar van 2014 op onderdelen uitgewerkt en aangepast om zo te voldoen aan vigerende Europese aanbestedingsregelgeving. Dit houdt in dat de gemeente de verantwoordelijkheid voor het doorlopen van de aanbestedingsprocedures en het

daaruit voortvloeiende opdrachtgeverschap ten aanzien van de realisatie van de publieke voorzieningen (openbare ruimte en twee openbare parkeergarages) in het project op zich neemt. De geplande realisatie van het project is aan verandering onderhevig. De in 2010 vastgestelde plannen/programma kunnen niet zonder meer op de toen beoogde wijze in de markt worden gezet. De vraag uit, en de prijsvorming in de markt hebben zich anders ontwikkeld. Het is van belang dat voor de nog in uitvoering te nemen deelgebieden getoetst wordt of en wanneer het oorspronkelijke plan in de daadwerkelijke behoefte vanuit de markt voorziet. Dit heeft invloed op de fasering van de uitvoering van met name de deelgebieden 1a/b, 2a/b en 4a. Hier zal naar verwachting geruime vertraging worden opgelopen. Voor de deelgebieden 1a/b en 2a/b is op dit moment niet goed in te schatten wanneer deze, met een goede aansluiting op de markt, kunnen worden uitgevoerd. Voor deelgebied 4a wordt nu gestreefd naar start van de uitvoering medio volgend jaar. De overige deelgebieden en de openbare ruimte ten zuiden van de Willem de Zwijgerlaan hebben vertraging opgelopen. Inmiddels is de uitvoering van het eerste deel van de openbare ruimte in voorbereiding. In 2014 wordt begonnen met de eerste aanbestedingsprocedures en opdrachtverleningen voor de aansluiting van de Kooilaan op de Willem de Zwijgerlaan en de realisatie van de eerste openbare parkeergarage. Eind 2014 staat de start van de werkzaamheden voor de ophoging van de Kooilaan gepland. Technische complicaties maken dit voorsnog een ambitieuze planning. In 2015 is de ophoging voltooid en is de zuidelijke aansluiting van de Kooilaan op de Willem de Zwijgerlaan gerealiseerd. Daarnaast is ook een aantal deelgebieden in 2014 uitvoering genomen; de realisatie van deelgebied 3a is gestart en zal eerste helft 2015 worden opgeleverd, de realisatie van deelgebieden 3b en 5a/b is gestart en zal in 2016 worden voltooid. Het project kent een grote mate van complexiteit, voor een deel inherent aan het feit dat het hier een binnenstedelijke gebiedsontwikkeling betreft, voor een deel voortkomend uit de vigerende regelgeving waardoor de Raamovereenkomst voor de uitvoering van het project nader moest worden uitgewerkt en aangepast en voor een deel door technische oorzaken. De opgelopen vertraging, het doorlopen van extra aanbestedingsprocedures, de technische complexiteit en de benodigde extra inzet van gemeentezijde, leiden tot extra plankosten die niet zijn voorzien. Hiervoor is in het PRIL, grondexploitaties 2014, een uiteenzetting en een vertaling naar benodigde extra middelen opgenomen.

Het programma Kooiplein omvat voorsnog in totaal:

- 432 woningen, waarvan 324 koop- en vrije sector huurwoningen en 108 sociale huurwoningen;
- ca. 9.400 m² BVO commercieel, incl. 800 m² maatschappelijke voorzieningen;
- Nieuw in te richten openbare ruimte en aan te leggen infrastructuur;
- 851 gebouwde parkeerplaatsen.

Naast het realiseren van het nieuwbouwprogramma blijven 168 woningen en 1200 m² commerciële voorzieningen in het plan gehandhaafd. In 2013 heeft de Brede School haar deuren geopend. Belangrijk aandachtspunt is de verkeersveiligheid rondom de school in relatie tot de werkzaamheden aan het Kooiplein.

6C3.2 Van Voorthuijsenlocatie

De Van Voorthuijsenlocatie omvat de realisatie van nieuwe openbare ruimte (afgerond), nieuwbouw van het Stedelijk Gymnasium (afgerond), een Moskee (afgerond) en woningen. De ontwikkeling van de woningbouw is door Ymere verkocht aan de Sleutels. De bouw van fase 1 en 2, 178 sociale woningen, start in de zomer van 2014. Voor de ontwikkeling van fase 3 hangt af van het vinden van een belegger voor de eindsituatie. Het Gymnasium heeft het bestaande gebouw uitgebreid met nieuwbouw. Kabels en leidingen ten behoeve van het theehuis in de tuin van Noord en ten behoeve van de woningbouw zijn verlegd. De openbare ruimte bij het Gymnasium wordt na afronding van de bouw definitief aangelegd. De openbare ruimte behorende bij de woningbouw wordt direct aansluitend aan de realisatie van fase 2 aangelegd.

6C3.3 Groenordhallen e.o.

De nieuwe woonwijk op het voormalige Groenordhallenterrein wordt steeds meer zichtbaar, al verloopt de verkoop en de bouw van de woningen wat minder snel dan gepland. In 2015 zijn naar verwachting alle bouwblokken van de laagbouw in aanbouw genomen. Aansluitend aan blok 1 wordt mogelijk ook de restkavel aan de Gabriel Metzstraat door Groenord CV (Ymere) in ontwikkeling genomen. De openbare ruimte van de Gabriel Metzstraat tot de aansluiting met de Haarlemmerweg zal daarom opnieuw ingericht worden. Voor de invulling van Veld A in Groenord wordt de mogelijkheid van woningbouw onderzocht. Aansluitend aan de realisatie van blok 1 wordt de Floris Versterlaan opnieuw ingericht. Groenord CV (Ymere) heeft de gemeente aangegeven Fase 2 uit te stellen tot na 2017. Mogelijk wordt de ontwikkeling van deze fase verkocht of herontwikkeld. Het bouwterrein wordt tijdelijk ingericht of ingezaaid. Voor de ontwikkeling van Bedrijventerrein de Hallen zal een plan worden gemaakt voor tijdelijke inrichting.

6C3.4 Oude Kooi

Voor de aanpak van haar 572 woningen in de Oude Kooi heeft De Sleutels een gebiedsaanpak vastgesteld. Dit plan behelst een gemengde aanpak van groot onderhoud, renovatie en deels nieuwbouw. Begin 2013 is duidelijk geworden dat er onder de bewoners van de Noordelijke Blokken voldoende draagvlak is voor de door de corporatie voorgestelde sloop/nieuwbouw van alle 91 woningen. De zittende bewoners zijn medio 2014 allen verhuisd. Na de sloop wordt in 2015 met de nieuwbouw van 73 woningen gestart.

Zie ook prestatie 5B1.2 voor de aanpak wateroverlast Oude Kooi.

6C3.5 Programmasturing WOP Leiden Noord

Bij de vaststelling van het PRIL 2013 is besloten dat programmasturing voor het wijkontwikkelingsplan in 2014 en 2015 zal worden voortgezet. Hoewel Nieuw Leyden in 2014 is afgerond, zijn de meeste andere ontwikkellocaties nog in ontwikkeling. Om zicht te houden op de voortgang, het draagvlak en de beperking van de overlast is het gewenst hierop een beperkte sturing inclusief communicatie naar de bewoners aan te houden. Zie ook het bijzonder programma WOP Noord.

Effectindicatoren bij 6C Wonen

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 6C1 Hogere kwaliteit en toename van de woningvoorraad						
6C1.a Toename aantal huurwoningen (incl. studentenwoningen)	291 (2011) 734 (2012) 529 (2013)	442	207	505	317	Nieuwbouwmonitor
6C1.b Toename aantal koopwoningen	149 (2011) 302 (2012) 137 (2013)	252	187	169	14	Nieuwbouwmonitor
6C1.c Aantal vernietigde woningen	19 (2011) 108 (2012) 31 (2013)	224	60	0	0	Nieuwbouwmonitor
Doel 6C3 Beter leefklimaat in Leiden Noord						
6C3.a Rapportcijfer woonomgeving Leiden Noord*	6,7 (2009) 6,9 (2011) 6,5 (2013)	6,9	-	6,9	-	Veiligheidsmonitor

* In WOP Noord is een ambitie vastgelegd van 6,9 in 2018. De Veiligheidsmonitor wordt alleen in de oneven jaren op districtniveau gehouden. (Leiden Noord is één van de tien Leidse districten).

Kaderstellende beleidsstukken

- Vaststelling bestemmingsplan Witte Singel 1-8 (RV 14.0069)
- Vaststelling bestemmingsplan Nieuwe Rijn (RV 14.0065)
- Actualisatie Welstandsnota Leiden (RV 14.0049)
- Kaderbesluit herinrichting Betaplein (RV 14.0017)
- Uitvoeringsbesluit herontwikkeling Lammenschanspark Fase 2 Blok D (RV 14.0014)
- Uitvoeringsbesluit Agnes-locatie, project Dieperhout (RV 14.0011)
- Vaststelling bestemmingsplan Dieperhout e.o. (RV 14.0010)
- Vaststelling bestemmingsplan Rijnlandblok (RV 14.0002)
- Vaststelling bestemmingsplan Oostvlietpolder (RV 13.0143)
- Bestemmingsplan Trekvlief nabij Corbulo Ligplaatsen Woonschepen (RV 13.0134)
- Uitvoeringsbesluit Rijnsburgerblok (RV 13.0114)
- Aankoop recht van erfpacht Wernink terrein (RV 13.0101)
- Uitvoeringsbesluit parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt (RV 13.0100)
- Kaderbesluit Singelpark (RV 13.0098)
- Nieuwbouw Noordelijke Blokken Oude Kooi (RV 13.0071)
- Toetsingskader Oostvlietpolder (RV 13.0068)
- PRIL het perspectief 2013-2017 (RV 13.0065)
- Bestending voorkeursrecht Lammenschansweg 128 (RV 13.0007)
- Plan verbetering openbare ruimte Leiden Noord in het kader van ISV3 (RV 13.0005)
- Vaststelling bestemmingsplan Roomburg (RV 13.0002)
- Kaderbesluit Kwaliteitsverbetering Breestraat (RV 13.0006)
- Vaststelling bestemmingsplan Haagwegterrein Oost (RV 13.0008)
- Studentenhuisvesting Langebrug vaststelling (RV 13.0020)
- Ruimtelijke investeringsagenda (RV 13.0030)
- Tijdelijke toevoeging Trekvaartplein aan Bestemmingsreserve .Woongebieden Portaal (RV 13.0036)
- Vaststelling bestemmingsplan Morskwartier (RV 13.0041)
- Vaststelling bestemmingsplan Leiden Schuttersveld (RV 13.0039)
- Vaststelling bestemmingsplan A4/Cronesteyn (RV 13.0041)
- Vaststelling bestemmingsplan De Waard na Raad van State (RV 13.0046)
- Uitvoeringsbesluit Herontwikkeling Lammenschanspark Fase 1 (RV 13.0047)
- Verordening starterslening (RV 13.0050)
- PRIL 2013 de rekening 2012 (RV 13.0062)

- Stimuleringsregeling wonen boven winkels (RV 12.0045)
- Eindrapportage Wijkontwikkelingsplan Leiden Zuid-West (RV 12.0091)
- Kaderbesluit herontwikkeling Stationsgebied Leiden Centraal (RV 12.0063)
- Vaststelling bestemmingsplan Leiden Noordwest (RV 12.0049)
- Besluit vaststelling wijziging bouwverordening gemeente Leiden (RV 12.0071)
- Vaststelling bestemmingsplan Aalmarkt-Mandenmakerssteeg deel 3 stadsgehoorzaal (RV 12.0093)
- Vaststellen bestemmingsplan De Leidse Schans (RV 12.0099)
- Ruimtelijke Agenda 2025 (RV 12.0051)
- Vaststelling 'Nota Wonen 2020 Leiden kijkt vooruit en pakt door inspraak verwerkt' (RV 12.0011)
- Vaststelling bestemmingsplan Kooiplein (RV 12.0117)
- Vaststelling bestemmingsplan Lammenschansdriehoek (RV 12.0128)
- Ontwikkelstrategie Lammenschansdriehoek (RV 12.0133)
- Uitvoeringsbesluit ROC locatie project Dieperhout (RV 12.0146)
- Vaststelling bestemmingsplan Vondellaan 47 (RV12.0154)
- Vaststelling bestemmingsplan Delftse Jaagpad (RV 12.015)
- Bestemmingsreserve Sociale Huurwoningen (RV 12.0008)
- Programma Ruimtelijke Investerings Leiden (PRIL) 2012 - Het Perspectief 2012-2016 (RV 12.0058)
- Programma Ruimtelijke Investerings Leiden (PRIL) 2012 - De Rekening 2011 (RV 12.0057)
- Afronding projectovereenkomst 2006 inzake nieuwbouw ROC/Da Vinci College aan de Lammenschans (RV 12.0013)
- Vaststelling 1e partiële herziening bestemmingsplan Stationsgebied Stadszijde deel I (RV 12.0014)
- Toepassing juridisch instrumentarium Trekvaartplein (RV 12.0022)
- Toevoeging project Trekvaartplein aan bestemmingsreserve Herstructurering Woongebieden De Sleutels (RV 12.0023)
- Bestemmingsplan Hogewoerd (RV 12.0031)
- Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Aalmarkt-Mandenmakerssteeg e.o. deel 2 Haarlemmerstraatblok (RV 12.0032)
- Milieueffectrapportagebeoordeling De Leidse Schans (RV 12.0030)
- Vaststelling bestemmingsplan De Waard (RV 12.0033)
- Knellende kaders in het geval van planvorming bij vastgoed- en gebiedsontwikkelingen (RV 12.0028)
- Kwaliteitsimpuls Stationsweg en uitbreiding subsidieregeling Historisch Stadsbeeld (RV 12.0035)
- Kaderbesluit parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt (RV 12.0047)
- Gewijzigde vaststelling bestemmingsplan Aalmarkt-Mandenmakerssteeg e.o. deel 1 Waagblok (RV 11.0126)
- Bestemmingsplan Haagwegkwartier Noordwest (RV 11.0982)
- Kaderbesluit deelproject Levendige Waag (RV 11.0110)
- Projectopdracht ontwikkeling Kaasmarkt (RV 11.0105)
- Herziening structuurvisie Leiden 2025 onderdeel bedrijventerrein Oostvlietpolder (RV 11.0104)
- Kaderbesluit Rijnsburgerblok (RV 11.0036)
- Vaststelling bestemmingsplan Prinsessekade (RV 11.0076)
- Verdeling ISV3-budget gemeente Leiden (RV 11.0083)
- Eerste partiële herziening Regionale Structuurvisie Holland Rijnland (RV 11.0089)
- Kaderbesluit herontwikkeling Lammenschanspark (RV 11.0069)
- Aanwijzing Wet voorkeursrecht gemeenten Oostvlietpolder (RV 11.0078)
- Kaderbesluit locatie Dieperhout (RV 11.0034)
- Krediet herstructurering Alexanderstraat (RV 11.0048)
- Parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt (RV 11.0041)
- Vaststelling beleidsregels parkeernormen (BW 12.0189)
- Agenda voor Gebiedsvisie De Waard (RV 11.0019)
- Planologisch beleid ten aanzien van kamerbewoning in bestemmingsplannen (RV 11.0015)
- Toekomstperspectief Slaaghwijk (RV 11.0009)
- Bestemmingsplan Leiden Noord 1e herziening (RV 11.0005)
- Instelling en kaderstelling nieuwe welstands- en monumentencommissie (RV 11.0006)
- Aanwijzing wet voorkeursrecht gemeenten in verband met ontwikkeling Stationsgebied (RV 11.0018)
- Kredietaanvraag openbare fietsenstalling Aalmarktproject (RV 11.0020)
- Onderzoek naar de aanbestedingsprocedure project Huis van de Sport (RV 11.0025)
- Kaderbesluit herontwikkeling Ananasweg-Lammenschans (RV 10.0161)
- Nota van Uitgangspunten voor herontwikkeling Stationsgebied Leiden Centraal (RV 10.0129)
- Uitgangspunten voor opstellen Handhavingsnota gemeente Leiden 2011-2014 (RV 10.0160)
- Aalmarkt, stedenbouwkundig plan (RV 10.0132)
- Structuurvisie Leiden 2025 (RV 09.0130)
- Welstandsnota 2010 (RV 09.0122)
- Nota van uitgangspunten voor de herontwikkeling van de locatie Lammenschanspark (RV 09.0164)
- Stedenbouwkundige uitgangspunten Oude Kooi (RV 09.0153)

Programmakosten

Stedelijke ontwikkeling bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	Lasten	8.020	8.874	6.492	6.155	5.735	5.534
	Baten	-3.100	-3.962	-3.012	-3.012	-3.012	-3.012
Saldo		4.920	4.911	3.480	3.143	2.723	2.522
Gemeentelijk vastgoed	Lasten	56.377	101.504	38.792	39.295	23.580	29.818
	Baten	-35.066	-60.624	-37.468	-35.360	-17.587	-24.684
Saldo		21.311	40.880	1.324	3.935	5.993	5.134
Wonen	Lasten	1.028	1.508	808	800	801	800
	Baten	-18	-99	-99	-99	-99	-99
Saldo		1.010	1.409	708	701	702	701
Programma	Lasten	65.425	111.886	46.091	46.250	30.116	36.153
	Baten	-38.185	-64.685	-40.579	-38.471	-20.698	-27.795
Saldo van baten en lasten		27.240	47.201	5.512	7.779	9.418	8.358
Reserves	Toevoeging	37.910	23.847	10.585	10.338	7.045	4.482
	Onttrekking	-56.437	-61.915	-13.545	-7.158	-12.921	-7.510
Mutaties reserves		-18.527	-38.068	-2.960	3.180	-5.877	-3.028
Resultaat		8.713	9.133	2.551	10.959	3.541	5.330

Budgettaire ontwikkelingen

De mutaties van de lasten en baten worden onder andere veroorzaakt door indexering van de budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2015-2018. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hieronder per beleidsterrein toegelicht.

Beleidssterrein 6A Ruimtelijke planvorming en plantoetsing

De daling in lasten van € 2,1 mln binnen dit beleidsterrein wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van incidentele budgetten die in 2014 waren geraamd voor realisatie terrassenplein Beestenmarkt (€ 0,5 mln), stimuleren ruimtelijke kwaliteit (€ 0,3 mln), programmasturing binnenstad (€ 0,6 mln) en exploitatie-bijdragen aan kredieten (€ 0,4 mln).

Conform kaderbrief 2015-2018 is er een daling opgenomen van inkomsten uit bouwleges met € 1 mln.

Beleidssterrein 6B Gemeentelijk vastgoed

Het beleidsterrein gemeentelijk vastgoed bestaat uit de prestaties voeren erfpachtbedrijf, uitvoeren PRIL en exploiteren gemeentelijk vastgoed. De daling in baten (€ 23,1 mln) en de lasten (€ 62,7 mln) binnen het beleidsterrein worden voornamelijk veroorzaakt door de verschillen in jaarschijven van de onderliggende grondexploitaties/projecten uit de prestatie uitvoeren PRIL. De (plan)kosten van de uit te voeren werkzaamheden en opbrengsten middels (grond)verkoop zijn niet jaarlijks constant. Binnen grondexploitatie Aalmarkt zijn bijvoorbeeld de baten in 2015 € 3,3 mln hoger dan 2014, terwijl de lasten € 1,6 mln lager zijn. Deze verschillen hebben echter geen effect op het begrote resultaat van programma 6 omdat het saldo van elke jaarschijf via het onderhanden werk (mutatie voorraad) naar de balans wordt geboekt. Tevens wordt de daling van de lasten bij prestatie uitvoeren PRIL veroorzaakt door € 38,5 mln minder incidentele exploitatie-bijdragen aan kredieten in 2015 (hetgeen wordt gecompenseerd door een lagere onttrekking aan verschillende reserves voor hetzelfde bedrag).

Daarnaast zijn er diverse mutaties binnen dit beleidsterrein opgenomen conform kaderbrief 2015-2018:

- Stijging lasten maatschappelijk vastgoed met € 400.000 (OZB, energie & onderhoud)
- Daling baten maatschappelijk vastgoed met € 2,2 mln
- Daling baten strategisch vastgoed met € 750.000
- Stijging baten maatschappelijk vastgoed € 350.000 (subsidies en doorbelasting nutskosten)
- Stijging lasten met € 400.000 vanwege correctie ten onrechte afgeraamd exploitatiebijdragen aan kredieten uit programma ruimtelijke investeringen

Tenslotte is bij de baten 'grondexploitatie algemene dienst' een incidentele grondopbrengst van € 6 mln geraamd voor Leiden Bio Science Park.

Beleidsrelin 6C Wonen

De daling in de lasten van € 0,7 mln binnen prestatie wonen wordt met name veroorzaakt door een exploitatiebijdrage aan investeringen (€ 0,6 mln) die in 2014 incidenteel is geraamd bij lokaal volkshuisvestingsbeleid (uitvoering nota wonen).

Reserves

De voornaamste mutaties vinden plaats binnen de vereveningsreserve grondexploitaties, reserve risico's projecten in uitvoering & bijzondere projecten en de reserve bodemsanering. Deze mutaties zijn conform de vastgestelde stortingen en onttrekkingen uit de meest recente actualisatie van PRIL - Grondexploitaties en PRIL - Vermogensbeheer. Aanvullend is er conform het collegeprogramma een storting van € 5 mln geraamd in de vereveningsreserve grondexploitaties.

Op basis van de uitgangspunten van het BBV (notitie erfpacht van de commissie uit 2013) zal de € 25 mln die door reserve afkoopsommen erfpacht is 'geleend' aan de reserve weerstandsvermogen parkeren en stedelijke investeringen (WPSI) moeten worden terugbetaald om de noodzakelijke omvang van de reserve afkoopsommen erfpacht te garanderen. Bij de bestuursrapportage 2014 is vooruitlopend € 8 mln overgeheveld naar de reserve afkoopsommen erfpacht. De volledige financiële afwikkeling en opheffing van de reserve WPSI zal plaatsvinden bij PRIL - vermogensbeheer 2015. In 2012 is € 16,5 mln vanuit reserve WPSI onttrokken om de cashflow-problematiek bij de vereveningsreserve grondexploitaties op te lossen, in de periode 2015-2018 zal € 10,5 mln hiervan worden teruggestort naar de reserve afkoopsommen erfpacht.

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.6 Toelichting reserves programma 6.

Reserves programma 6 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Vereveningsreserve grondexploitatie	Toevoeging	26.108	12.648	7.571	4.462	509	460
	Onttrekking	-39.085	-17.124	-9.751	-4.537	-3.647	-4.742
Saldo		-12.977	-4.476	-2.180	-75	-3.138	-4.282
Reserve bovenwijkse voorz. grondbedrijf	Toevoeging	159	317	9	10	10	10
	Onttrekking	-5	-149	0	0	0	0
Saldo		154	167	9	10	10	10
Reserve afkoopsommen erfpacht	Toevoeging	0	27	2.000	2.500	3.000	3.000
	Onttrekking	-750	-776	-804	-832	-861	-861
Saldo		-750	-750	1.196	1.668	2.139	2.139
Reserve afkoop adm.kst. Erfpacht	Toevoeging	0	1	0	0	0	0
	Onttrekking	-3	-3	-3	-3	-3	-3
Saldo		-3	-2	-3	-3	-3	-3
Egalisatiereserve inkomsten bouwleges	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-56	-195	-25	0	0	0
Saldo		-56	-195	-25	0	0	0
Reserve sociale huurwoningen	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-596	-30	-30	0	0
Saldo		0	-596	-30	-30	0	0
Reserve herstruct. Woongebieden Portaal	Toevoeging	107	101	95	99	102	106
	Onttrekking	0	-540	0	0	0	0
Saldo		107	-439	95	99	102	106
Reserve strategische aankopen	Toevoeging	143	136	133	132	131	130
	Onttrekking	-336	-456	-179	-179	-179	-179

Reserves programma 6 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Saldo		-193	-320	-47	-48	-49	-50
Reserve bodemsanering	Toevoeging	1.376	1.010	4	-2	-2	-2
	Onttrekking	-1.383	-16.231	-293	0	0	0
Saldo		-7	-15.221	-290	-2	-2	-2
Reserve vastgoedexpl. Stadsgehoorzaal	Toevoeging	29	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-66	-37	-37	-37	-37	-37
Saldo		-37	-37	-37	-37	-37	-37
Reserve herstruct.woongebieden SvZ&V	Toevoeging	225	58	25	26	27	28
	Onttrekking	-639	-5.499	0	0	0	0
Saldo		-414	-5.441	25	26	27	28
Reserve herstruct.woongebieden Ons Doel	Toevoeging	1.294	142	147	152	157	163
	Onttrekking	-596	-1.142	0	0	0	0
Saldo		698	-1.000	147	152	157	163
Reserve renterisico erfpachtsbedrijf	Toevoeging	250	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-750	0	0	0	0	0
Saldo		-500	0	0	0	0	0
Reserve risico's projecten in uitvoering	Toevoeging	1.839	136	99	101	103	105
	Onttrekking	0	-4.033	0	0	0	0
Saldo		1.839	-3.897	99	101	103	105
Reserve risico's bijzondere projecten	Toevoeging	78	767	95	97	99	101
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		78	767	95	97	99	101
Reserve NV stadsherstel	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-2.000	0	0	0	0
Saldo		0	-2.000	0	0	0	0
Reserve Lammenschanspark	Toevoeging	4.029	3.195	80	60	42	26
	Onttrekking	-2.684	-3.164	-1.083	-928	-868	-868
Saldo		1.345	31	-1.004	-868	-826	-842
Reserve voorziene investeringen	Toevoeging	0	4.567	0	2.328	2.500	0
	Onttrekking	-9.776	-9.617	-918	0	-6.611	0
Saldo		-9.776	-5.050	-918	2.328	-4.111	0
Res. weerstandsverm.parkeren en sted.Inv	Toevoeging	590	272	307	305	299	290
	Onttrekking	-308	-308	-378	-465	-570	-675
Saldo		282	-36	-70	-160	-271	-385
Res. kap.lasten brede school Merenwijk	Toevoeging	582	20	20	19	18	18
	Onttrekking	0	-44	-43	-42	-41	-41
Saldo		582	-23	-23	-23	-23	-23
Res.kap.lasten gym.lok.Oppenh.str.	Toevoeging	900	0	0	32	31	31
	Onttrekking	0	0	0	-42	-42	-42
Saldo		900	0	0	-11	-11	-11
Reserve exploitatie Oppenheimstraat	Toevoeging	200	0	0	3	3	3
	Onttrekking	0	0	0	-29	-29	-29

Reserves programma 6 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Saldo		200	0	0	-25	-25	-25
res.kap.lstn uitbr.foyer Leidse Schouwv.	Toevoeging	0	450	0	16	15	14
	Onttrekking	0	0	0	-34	-33	-32
Saldo		0	450	0	-18	-18	-18
Reserves programma 6		-18.527	-38.068	-2.960	3.180	-5.877	-3.028

Investeringsen

Er staan geen investeringen in het meerjareninvesteringsplan voor programma 6.

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subsiestaat 2014	subsiestaat 2015
Subsidie saldo	194.720	33.118

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf subsidies.

7

Jeugd en onderwijs

Jeugd en onderwijs

<i>Programmanummer</i>	7
<i>Commissie</i>	Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Jeugd, Zorg en Welzijn Onderwijs, Sport en Duurzaamheid

De missie van het programma Jeugd en onderwijs luidt:

In Leiden krijgen kinderen en jongeren de kans gezond en veilig op te groeien in een stimulerende omgeving, zodat zij hun talenten kunnen ontwikkelen en volwaardig aan de samenleving kunnen deelnemen.

Inleiding

In de programmabegroting 2014 vormde het geheel aan activiteiten rond de drie decentralisatie nog een bijzonder, afzonderlijk, programma (programmabegroting 2014 nr. 4.3.5. Bijzonder programma 3 decentralisaties, pag. 150 e.v.). Met ingang van 2015 zullen deze drie decentralisaties, bestaande uit de volgende componenten:

- decentralisatie van de Jeugdzorg, waardoor gemeenten verantwoordelijk worden voor alle jeugdhulp;
- decentralisatie van de extramurale begeleiding en persoonlijke verzorging vanuit de AWBZ, waardoor de WMO wordt uitgebreid;
- invoering van de Participatiewet, waardoor de huidige Wajong-groep voor een belangrijk deel naar de gemeenten wordt overgeheveld en er wijzigingen plaatsvinden in de sociale werkvoorziening;

zijn ingevoegd in de bestaande programmastructuur, respectievelijk in de programma's 7, 9 en 10.

2015: een jaar waar we ons al geruime tijd op voorbereiden. Het jaar waarin gemeenten verantwoordelijk worden voor vrijwel alle taken op het gebied van jeugdhulp. Naast al datgene wat we al veel langer doen om onze missie (zie hierboven) te verwezenlijken komen er belangrijke nieuwe taken bij: hulp en ondersteuning voor kinderen en hun gezinnen die nodig is in verband met problemen rond opvoeden en opgroeien, beperkingen, psychische problemen, en zorgen rondom gedrag of veiligheid.

De bredere focus die hierdoor ontstaat (ook nog eens in combinatie met de nieuwe taken op het gebied van de WMO en de participatiewet) geeft extra het belang weer van de sociale en zorgzame stad die Leiden wil zijn. Veel onderwerpen die elders in de begroting worden genoemd (sport, cultuur, welzijnswerk, minimabeleid, huisvesting, vrijwilligers, schuldhulp, etc.) dragen namelijk bij aan een zo goed mogelijke ontwikkeling van de jeugd en zorgen voor een stevige basis.

In 2015 krijgen de samenwerking van het onderwijs met de Jeugdzorg en de intensiveringen van Kennisstad projecten in het onderwijs extra accent. In een interactief proces zal met het Leidse onderwijsveld een Onderwijsagenda worden opgesteld die Leiden als onderwijsstad verder moet ontwikkelen en profileren.

Coalitieakkoord 2015-2018

Zachte landing nieuwe taken jeugdhulp

In het beleidsakkoord Samenwerken en Innoveren wordt bovenstaande lijn bevestigd. Niet alleen het belang van meedoen, op alle fronten, maar ook van het organiseren van ondersteuning dicht bij mensen en samen met de stad. Hoewel het streven is de taken vanaf 2018 uit te voeren binnen het budget dat hiervoor beschikbaar gesteld wordt, worden er voor de eerste jaren middelen uitgetrokken om een zachte landing van de nieuwe taken (waaronder jeugdhulp) mogelijk te maken. Het anders organiseren vraagt immers, zeker in het begin, om ruimte om snel te kunnen doen wat nodig is. Net zoals dit gevraagd wordt van de aanbieders die de hulp uitvoeren.

Onderwijsagenda

Het coalitieakkoord en de in de kaderbrief genoemde extra middelen voor intensivering van het onderwijsbeleid in relatie tot Kennisstad zijn aanleiding een samenwerkingsproces op gang te brengen met en tussen de onderwijs- en kennisinstellingen. Doel is de samenwerking zo te versterken dat Leiden Kennisstad ook met recht dé onderwijsstad van Nederland genoemd kan worden. De eerste stap is het opstellen van een Onderwijsagenda. Deze agenda zal ver uitgaan boven het klassieke onderwijsdomein van gemeenten. Het moet een overeenkomst worden tussen de partners die in de Leidse regio actief zijn om de nieuwe generatie voor te bereiden op een toekomst in een internationale samenleving. Van 0 tot 25 jaar, van voorschool tot wetenschappelijk onderwijs en daarmee alle soorten onderwijs omvattend. Het gaat om kansen voor alle leerlingen ongeacht hun talenten en beperkingen. Belangrijk daarbij zijn ook de verbindingen vanuit de (voorschoolse) educatie met de arbeidsmarkt, de wijken en de jeugdzorg.

De gemeente Leiden wil optreden als initiatiefnemer en in het begin ook trekker maar het succes staat of valt met het inspireren van alle partners. Er wordt daarbij voortgebouwd op reeds gestarte Kennisstadprojecten.

Transitie Jeugdzorg en Passend Onderwijs

Per 2015 moeten we klaar staan om de nieuwe taken uit te voeren, met als richting de toekomstvisie zoals die verwoord is in het beleidsplan transitie jeugdzorg Hart voor de Jeugd. Beseft moet worden dat 'het bouwwerk' dan niet af is. In 2015 en de jaren daarna zullen we samen met jeugdigen, ouders en partners in de stad moeten blijven investeren in het optimaliseren van de hulp aan jeugd, bij voorkeur in de eigen omgeving. Daarbij zullen ook de rijksbezuinigingen (4% in 2015, 6% in 2016 en 5% in 2017) een rol spelen. Dit doorontwikkelen moet zeker ook samen met onderwijspartijen: hun verantwoordelijkheid voor passend onderwijs ligt in het verlengde van die van gemeenten voor de jeugdhulp.

Op 1 augustus 2014 is de Wet passend onderwijs van kracht gegaan. De veranderingen die de wet met zich meebrengt hebben vooral te maken met de manier waarop de ondersteuning wordt geregeld. Het gaat om een passend aanbod voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Alleen als zeer specifieke ondersteuning nodig is, gaat een kind naar het speciaal onderwijs. De regie voor de uitvoering van de wet ligt bij het onderwijs. In 2015 zal verdere uitvoering gegeven worden aan de 'ontwikkelagenda'; deze agenda is begin 2014 vastgesteld door de schoolbesturen en gemeenten in de Leidse regio. Op deze agenda staan de onderwerpen die nadere uitwerking behoeven in de samenwerking tussen en verantwoordelijkheid van deze partners: de aansluiting van de jeugdhulp op de ondersteuning die het onderwijs biedt, leerlingenvoer, de aanpak van thuiszittersproblematiek, de overgangen tussen de verschillende vormen van onderwijs en de aansluiting op de onderkant van de arbeidsmarkt.

Belangrijk element in de nieuwe visie op de zorg voor jeugd zijn de jeugd- en gezinsteams als nieuw onderdeel van de CJG's (Centra voor Jeugd en Gezin). Deze zullen in 2015 de hele stad moeten bedienen. Inbedding in de sociale structuren binnen de wijken en nauwe samenwerking met de eveneens gebiedsgerichte Sociale Wijkteams is cruciaal. De jeugd- en gezinsteams spelen ook een belangrijke rol in de aansluiting op hulp in het onderwijs.

Onverminderd blijft het belang van preventie en de mogelijkheid snel ondersteuning te kunnen bieden op de plek waar kinderen zich bevinden. Dat is een van de redenen waarom we op zoek gaan naar structurele middelen om de inzet van het maatschappelijk werk binnen de jeugd- en gezinsteams te kunnen continueren. Tot voor kort werd deze inzet (vooral bedoeld voor ondersteuning binnen het onderwijs, zowel primair als voortgezet) betaald vanuit provinciale RAS-middelen en incidentele gemeentelijke middelen. Voor 2015 is er eenmalig budget gereserveerd en zal het overige worden gefinancierd uit de middelen voor de zachte landing. Vanaf 2016 zal er een voorstel komen voor structurele financiering. Voor de inzet van MEE (ondersteuningsorganisatie voor mensen met een beperking) in de jeugd- en gezinsteams en in de Integrale Vroeghulp is er in het sociaal deelfonds een deel voor jeugd gereserveerd (zie programma 9).

In 2015 wordt invulling gegeven aan de afspraken die vanaf 2013 in regionaal verband gemaakt zijn om continuïteit van zorg voor zittende cliënten (en die op de wachtlijst) te kunnen bieden. De gemeenten

in Holland Rijnland hebben besloten het regionaal opdrachtgeverschap jeugdhulp te beleggen bij het samenwerkingsverband Holland Rijnland en dit gezamenlijk aan te sturen. Daarmee wordt voldaan aan de plicht om samen te werken met andere gemeenten. Daarnaast is ook de beschikbaarheid van gespecialiseerde zorg beter gegarandeerd. Bovendien kan er door de bundeling van krachten beter gestuurd worden op de benodigde transformatie en op de prijs-kwaliteitverhouding van de zorg. Meer geld kan gaan naar de daadwerkelijke hulp doordat de gemeentelijke inzet efficiënter is. Deze constructie betekent wel dat het grootste deel van het budget voor de nieuwe taken via dit opdrachtgeverschap wordt uitgegeven.

Onderdeel van dit in gezamenlijkheid vormgeven van het opdrachtgeverschap is het sturen op onder andere kwaliteit en met behulp van effectindicatoren. In de wet zijn kwaliteitscriteria benoemd, evenals de verplichting om per 1 januari 2015 aan te geven welke outcomecriteria worden gehanteerd voor jeugdhulpvoorzieningen. Omdat het niet efficiënt is wanneer elke gemeente zijn eigen set gaat ontwikkelen, is er door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) een geharmoniseerde basisset ontwikkeld. De outcomecriteria zullen gekoppeld worden aan typen diensten, en kunnen per type verschillen. Er is gekozen voor de volgende drie criteria: uitval, tevredenheid en doelrealisatie. Omdat er landelijk wordt gewerkt aan een plan van aanpak voor de verdere invoering, maken effectindicatoren geen onderdeel uit van deze begroting. Wel zal worden gewerkt aan de verdere ontwikkeling en implementatie en zal hierover worden gerapporteerd.

Beleidssterrein 7A Jeugd

In het toekomstmodel jeugdhulp, dat aangeeft op welke manier gemeenten in Holland Rijnland de nieuwe zorgtaken anders willen organiseren, wordt de basis gevormd door de samenleving: de inwoners en de voorzieningen die voor iedereen beschikbaar zijn, zoals scholen, gezondheidszorg, welzijnswerk, vrijwilligerswerk, et cetera. Deels onderwerpen die elders in de begroting terug te vinden zijn. Binnen deze krachtige pedagogische samenleving is de participatie van jeugdigen een groot goed. Behalve dat dit op deelonderwerpen een gebruikelijke procedure is, is er binnen dit beleidssterrein ook apart aandacht voor: trendrapportages, adviesessies, debatten, ontwikkelen talenten en het stimuleren van deelname aan culturele en sportieve activiteiten door middel van de vakantiepas. Het stimuleren en faciliteren van spel en spelen zien wij eveneens als een heel belangrijke, basale opdracht.

De jeugdgezondheidszorg (JGZ), die voor iedere jeugdige beschikbaar is, is ook onderdeel van de basis. Het basispakket JGZ en de kosten van Basiszorg Kwetsbare Kinderen (BKK), worden per 2015 vergoed vanuit het BPI (basisbedrag per inwoner), en (net als de huisvestingskosten) in één keer betaald vanuit programma 9.

Een belangrijke rol is weggelegd voor de CJG's en de jeugd- en gezinsteams die hier deel van uitmaken. Deze gebiedsgerichte teams worden gevormd door een mix van ambulante werkers die samen een brede expertise hebben; expertise op het gebied van opvoed- en opgroei problemen die kunnen worden veroorzaakt door gezinsomstandigheden, kindfactoren, psychiatrische aandoeningen, lichamelijke en/of verstandelijke beperkingen. Deze teams versterken ouders en de basisvoorzieningen, onder andere door het bieden van consultatie en advies, ze verlenen ambulante hulp waarbij ze volgens de principes van 1Gezin1Plan werken en er indien nodig andere disciplines (ook andere leefdomeinen) bij betrekken. Als de veiligheid van kinderen in het geding is, kan ook de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) worden ingeschakeld. Belangrijk is dat de jeugd- en gezinswerker zorgt voor continuïteit en coördinatie en dat ouders, jongeren en voorzieningen te maken hebben met één contactpersoon binnen het team.

Meer specialistische hulp moet in voldoende mate beschikbaar zijn, van goede kwaliteit zijn, en steeds meer toegespitst zijn op de vraag. Er ligt een relatie met het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) (WMO, programma 9).

Doelen en prestaties bij 7A Jeugd

Doel	Prestatie
7A1 Een krachtige pedagogische samenleving	7A1.1 Betrekken van de jeugd via jeugdparticipatie
	7A1.2 Waarborgen kwaliteit (openbare) speelruimte
	7A1.3 Ondersteunen spelbevordering
7A2 Goede (gebiedsgerichte) ondersteuning en hulp aan jeugd en gezin	7A2.1 Vanuit het CJG uitvoeren Wet Publieke Gezondheid
	7A2.2 Vanuit het CJG organiseren van informatie en advies en opvoedingsondersteuning
	7A2.3 Vanuit het CJG organiseren van jeugdhulp door middel van jeugd & gezinsteams
7A3 Goede specialistische hulp beschikbaar	7A3.1 Het doen organiseren van specialistische hulp

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 7A1 Een goede gezondheid voor de jeugd						
7D1.a Percentage inwoners dat vindt dat er goede speelplekken zijn	54% (2011) 59% (2012) 57% (2013)	60%	61%	62%		Veiligheidsmonitor
7D1.b Percentage inwoners dat vindt dat er goede voorzieningen voor jongeren zijn	18% (2011) 27% (2012) 26% (2013)	23%	24%	25%		Veiligheidsmonitor

Beleidsterrein 7B Peuterspeelzalen en kinderopvang

Het Rijk wil de onderlinge afstemming van kinderopvang, peuterspeelzaalwerk en onderwijs optimaliseren. Hiervoor ontwikkelt het Rijk beleid om peuterspeelzalen en kinderdagopvang verder te harmoniseren. Tussen 2015 en 2017 zullen de kwaliteitseisen voor het peuterspeelzaalwerk en de kinderopvang gefaseerd gelijk worden getrokken. Vanaf 2017 zal peuterspeelzaalwerk voor kinderen van werkende ouders onder financiering van de wet Kinderopvang worden gebracht. Het Rijk wil hiervoor vanaf 2017 een uitname uit het gemeentefonds doen, die gecompenseerd wordt door het wegvallen van gemeentelijke taken. In 2014 en 2015 worden deze landelijke plannen verder uitgewerkt en zal doorvertaling naar de Leidse situatie plaatsvinden. De relatie met prestatie 7C1.1 Waarborgen van aanbod, kwaliteit en deelname aan voor- en vroegschoolse educatie (VVE) wordt hierbij bewaakt.

Doelen en prestaties bij 7B Peuterspeelzalen en kinderopvang

Doel	Prestatie
7B1 Kwalitatief goed en toegankelijk aanbod van kindercentra	7B1.1 Zorg dragen voor voldoende aanbod peuterspeelzaalwerk
	7B1.2 Waarborgen kwaliteit kinderopvang / peuterspeelzalen

Effectindicatoren bij 7B Peuterspeelzalen en kinderopvang

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 7B1 Kwalitatief goed en toegankelijk aanbod van kindercentra						
7B1.a Percentage 2- en 3-jarigen dat gebruikmaakt van een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal*	92% (2011) 83% (2012) 80% (2013)	85%	85%	85%	85%	B4KIDS, SPL, GBA, LRKP

* Deze indicator is slechts beperkt beïnvloedbaar door de gemeente. Op basis van de realisatiewaarden 2012 en 2013 zijn de streefwaarden bijgesteld.

Beleidsterrein 7C Onderwijsbeleid

Leiden is een echte onderwijsstad. Dit maakt het mogelijk dat zowel leerlingen die een steuntje nodig hebben als leerlingen die getalenteerd zijn alle kansen krijgen om zich naar hun mogelijkheden en behoeften verder te ontwikkelen. Daarbij moet het onderwijs steeds meer inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen zoals internationalisering, de kenniseconomie en de veranderende arbeidsmarkt. De pijler onderwijs van Leiden Kennisstad is daarvoor bedoeld. Vanaf 2015 wordt structureel geld vrijgemaakt om deze pijler te versterken zonder dat dit ten koste gaat van de bestaande gemeentelijke onderwijstaken. Met deze nieuwe middelen kunnen zowel nieuwe initiatieven uit het programma Kennisstad alsook nieuwe initiatieven binnen het onderwijsbeleid die zijn gericht op samenwerking en innovatie structureel worden ondersteund en/of mede gefinancierd.

De gemeente Leiden wil samen met de onderwijspartners en anderen die een bijdrage leveren aan de kwaliteit van het onderwijs werken aan een gezamenlijke Onderwijsagenda. Deze agenda zal leiden tot concrete voorstellen voor de toedeling van de (nieuwe) middelen voor het onderwijsbeleid vanaf 2016 met een uitdrukkelijke relatie met Leiden Kennisstad. In het tussenjaar 2015 wordt gewerkt aan de Onderwijsagenda en zullen de extra middelen worden toegedeeld aan het ondersteunen en mede financieren van die projecten en activiteiten die voortbouwen op hetgeen in 2013 en 2014 in het kader van de pijler onderwijs van Leiden Kennisstad met partners in de stad in gang is gezet. Deze betreffen vooralsnog:

- De Leidse Aanpak voor Talentontwikkeling.
- Internationaal onderwijs.
- Buitenschools leren.
- Samenhangend en transparant aanbod kennismaken met onderzoek, wetenschap en techniek.

Uiteraard blijft de bestaande inzet op kinderen die hun schoolcarrière met een (taal)achterstand beginnen, die samenhangt met economische, sociale en culturele factoren, gehandhaafd: het OnderwijsKansenbeleid dat tot doel achterstand bij kinderen te voorkomen en tegengaan en een wettelijk kader heeft in de wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (OKE). Dit verplicht de gemeente in de voorschoolse periode een goed aanbod Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) te realiseren. Zo veel mogelijk doelgroepkinderen worden gestimuleerd gebruik te maken van voorschoolse VVE-voorzieningen om zo beter voorbereid aan de basisschool te beginnen. Dit is de basis van het OnderwijsKansenbeleid in Leiden.

Op het gebied van leerplicht, de regionale meld- en coördinatiefunctie (RMC) en voortijdig schoolverlaten (VSV) zal nieuw beleid worden vastgesteld. De huidige beleidsvisies lopen eind 2014 af. Het Regionaal Bureau Leerplicht is nauw betrokken bij passend onderwijs en bij de vormgeving van de jeugdhulp. Leerplicht en RMC gaan qua werkwijze beter op elkaar aansluiten. Om voortijdige schooluitval verder terug te dringen zal voortgebouwd worden op de gezamenlijke aanpak van VO, MBO en gemeenten.

Doelen en prestaties bij 7C Onderwijsbeleid

Doel	Prestatie
7C1 Goede onderwijskansen voor doelgroepkinderen tot twaalf jaar	7C1.1 Waarborgen van aanbod, kwaliteit en deelname aan voor- en vroegschoolse educatie
	7C1.2 Stimuleren hoogwaardig taalaanbod op onderwijskansenscholen
	7C1.3 Doen bevorderen van ouderbetrokkenheid bij doelgroepkinderen
7C2 Goede onderwijs-ondersteuning en samenwerking in het onderwijs	7C2.1 Ondersteunen zorg voor leerlingen met specifieke behoeften
	7C2.2 Stimuleren samenwerking en voorzieningen in het onderwijs
7C3 Excellent onderwijs*	7C3.1 Stimuleren van het aanbod waarin leerlingen hun eigen talenten kunnen ontwikkelen in een doorlopende leerlijn
	7C3.2 Stimuleren dat leerlingen worden voorbereid op een internationale samenleving
	7C3.3 Bevorderen van buitenschools leren door samenwerking van onderwijs, bedrijven en instellingen
7C4 Zoveel mogelijk leerlingen worden behouden voor het onderwijs en halen een startkwalificatie	7C4.1 Sturing geven op uitvalcijfers met RMC werkplan en het gericht inzetten van projecten
	7C4.2 Tegengaan verzuim leerplichtigen

* Het doel en de prestaties van 7C3 zijn aangepast aan de ambities van het college om te streven naar excellent onderwijs zoals verwoord in het beleidsakkoord 2015-2018 Samenwerken en Innoveren. Er zijn hieronder nog geen effectindicatoren opgenomen voor deze prestatie. We zullen het formuleren van goede effectindicatoren meenemen in het proces onderwijsagenda.

Effectindicatoren bij 7C Onderwijsbeleid

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 7C1 Goede onderwijskansen voor doelgroepkinderen tot twaalf jaar						
7C1.a Gemiddelde CITO-score van de onderwijskansenscholen	531,5 (2009) 533,1 (2010) 533,5 (2011)	534,0	535,0	535,0		PLATO
7C1.b % Gewichtenpeuters dat deelneemt aan VVE-voorzieningen (lokale meting)*	43% (2009) 60% (2010) 70% (2011)	70%	70%	70%		PLATO
Doel 7C4 Zo veel mogelijk leerlingen worden behouden voor het onderwijs en halen een startkwalificatie**						
7C4.a Gemiddelde uitval MBO niveau 2	13,6 % (2013)	10,0%	-	-	-	DUO
7C4.b Gemiddelde uitval MBO niveau 3/4	4% (2013)	2,8%	-	-	-	DUO
7C4.c Gemiddelde uitval bovenbouw VMBO	2,2 % (2013)	4,0%	-	-	-	DUO
7C4.d Gemiddelde uitval bovenbouw havo/vwo	0,4 % (2013)	0,5%	-	-	-	DUO

*'Gewichten' is een maat op basis van het opleidingsniveau van ouders om achterstand te voorspellen. De gemeente heeft de wettelijke taak tot een inspanningsverplichting van 100% doelgroepbereik. Sinds 2008 heeft de gemeente de doelgroep voor VVE lokaal uitgebreid met zogeheten 'sterretjes'-kinderen: kinderen die geen formeel gewicht hebben, maar wel een risico lopen op (taal)achterstand. In de afgelopen jaren hebben 141 (2009), 126 (2010), 125 (2011) en 106 (2012) 'sterretjes'-kinderen deelgenomen aan een VVE voorziening, deze zijn niet meegerekend in de bovenstaande indicator zoals door het Rijk gesteld.

** Betreft de doelstellingen van OCW die voor alle regio's gelden voor de convenantsperiode t/m 2015. Als gemeente hanteren we dezelfde percentages. Vanaf 2016 zijn de doelstellingen door OCW nog niet geformuleerd.

Beleidsterrein 7D Onderwijshuisvesting

Het doel is het creëren van een adequate en zo goed mogelijk op de behoefte afgestemde onderwijshuisvesting. Onderwijshuisvesting is een belangrijke randvoorwaarde voor het geven van kwalitatief goed en op de lokale situatie afgestemd onderwijs. Onderwijshuisvesting is een wettelijke taak die is vastgelegd in de Wet op het primair onderwijs, de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet op de expertisecentra. Op gemeentelijk niveau is deze taak verder uitgewerkt in de recent vernieuwde Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs. Naast nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen omvat onderwijshuisvesting ook gymnastiekvoorzieningen, verzekeringen, (vandalisme-)schade, vergoeden van OZB-aanslagen en dergelijke.

Bij de planning van onderwijsvoorzieningen en het maken van onderwijshuisvestingsbeleid wordt in samenwerking met de schoolbesturen gestreefd naar:

- Een aanbod basis-, speciaal- en voortgezet onderwijsvoorzieningen dat aansluit bij de feitelijke en verwachte behoefte en toekomstige ontwikkelingen in de stad;
- Geïntegreerd huisvestingsbeleid afgestemd op de mogelijkheden in de specifieke lokale situatie;
- Optimaal, zo mogelijk multifunctioneel, gebruik van onderwijsgebouwen.

De planning van nieuwbouw en uitbreiding van schoolgebouwen wordt beschreven in het Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs 2012-2027 (IHP). Het IHP is in 2012 vastgesteld; inmiddels zijn de voorgestelde investeringen grotendeels in gang gezet. Als zich wijzigingen voordoen (bijvoorbeeld omdat de leerlingenaantallen van een school zich anders ontwikkelen dan eerder berekend) dan zal een gewijzigd voorstel voor de investering aan de raad worden voorgelegd.

In 2015 worden uitgevoerd:

- De nieuwbouw van een gymnastieklokaal aan de Oppenheimstraat 4
- De nieuwbouw van de basisscholen Telders en Sleutelbloem en een gymnastieklokaal
- Voorbereiding van de uitbreiding van het Da Vinci College, locatie Kagerstraat 7
- Verdere voorbereiding goede huisvesting basisschool Pacelli
- De nieuwbouw van de Leo Kannerschool
- Start van de bouw van de school voor voortgezet onderwijs Het Driestar College met 2 sportzalen (4 vloerdelen)
- Start van de bouw van een sportzaal met 2 vloerdelen in de Kikkerpolder
- Voorbereiding van de nieuwbouw van het Leonardo College
- Verdere planontwikkelingen en uitwerking van het VMBO initiatief van SCOL
- Voor de drie basisscholen op het Broekplein wordt renovatie onderzocht

De in het regeerakkoord 'Bruggen slaan' afgesproken overheveling van de middelen en taken voor onderhoud en aanpassing aan de schoolgebouwen in het primair onderwijs naar de schoolbesturen is gerealiseerd. Vanaf 2015 vervalt deze taak voor de gemeente met uitzondering van de gymnastieklokalen.

Herijking Gemeentefonds: PM

Doelen en prestaties bij 7D Onderwijshuisvesting

Doel	Prestaties
7D1 Goede kwantiteit en kwaliteit van onderwijshuisvesting	7D1.1 Realisatie van nieuwbouw, uitbreiding en vervanging van lesgebouwen en gymnastieklokalen
	7D1.2 In stand houden van de bestaande gebouwenvoorraad door onderhoud en aanpassingen
	7D1.3 Uitvoering van de overige wettelijke taken zoals ozb, schadeherstel en bekostiging gymnastiekonderwijs

Effectindicatoren bij 7D Onderwijshuisvesting

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 7D1 Goede kwantiteit en kwaliteit van onderwijshuisvesting						
7D1.b Rapportcijfer inwoners voor de kwaliteit van schoolgebouwen	6,9 (2008) 7,1 (2010) 7,2 (2013)	7,5	-	7,5	-	Stadsenquête

Kaderstellende beleidsstukken

- Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs (RV 07.0095)
- Integraal huisvestingsplan voor het onderwijs 2012-2027 (RV 12.0018)
- Verordening ruimte- en inrichtingseisen peuterspeelzalen Leiden (RV 11.0125)
- RMC Beleidsplan Zuid-Holland Noord 2011-2014 (Holland Rijnland)
- Deelverordening tijdelijke subsidieregeling combinatiefuncties (RV 10.0103)
- Samenwerken aan onderwijskansen, onderwijskansenbeleid in Leiden 2014-2017 (RV 13.0077)
- Deelverordening "subsidieregeling peuterspeelzaalwerk inclusief VVE voor kindercentra en peuterspeelzaalwerk, Leiden 2014" (RV13.0132)

Programmakosten

Jeugd en onderwijs bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Jeugd	Lasten	4.711	3.041	29.083	27.913	27.138	27.336
	Baten	-12	0	-35	-35	-35	-35
Saldo		4.699	3.041	29.047	27.878	27.103	27.301
Peuterspeelzalen en kinderopvang	Lasten	1.799	1.906	1.858	1.552	1.552	1.552
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		1.799	1.906	1.858	1.552	1.552	1.552
Onderwijsbeleid	Lasten	9.107	9.212	9.075	7.200	7.199	7.199
	Baten	-4.037	-4.052	-3.871	-2.803	-2.803	-2.803
Saldo		5.070	5.160	5.204	4.397	4.396	4.396
Onderwijshuisvesting	Lasten	14.112	13.842	12.522	13.266	13.919	14.058
	Baten	-346	-379	-382	-418	-383	-383
Saldo		13.765	13.463	12.141	12.848	13.536	13.674
Programma	Lasten	29.729	28.001	52.538	49.930	49.808	50.144
	Baten	-4.395	-4.431	-4.288	-3.256	-3.221	-3.221
Saldo van baten en lasten		25.334	23.571	48.250	46.675	46.586	46.923
Reserves	Toevoeging	8.653	384	205	367	370	370
	Onttrekking	-3.511	-2.158	-1.880	-1.595	-1.826	-1.810
Mutaties reserves		5.142	-1.774	-1.674	-1.227	-1.456	-1.439
Resultaat		30.476	21.796	46.575	45.447	45.130	45.484

Budgettaire ontwikkelingen

De mutaties van de lasten en baten worden onder andere veroorzaakt door indexering van de budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2014-2017. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hieronder per beleidsterrein toegelicht.

Algemene uitkering

De decentralisatie- en integratie-uitkeringen die tot nu toe opgenomen zijn in het programma Algemene dekkingsmiddelen worden straks via de begrotingswijziging Werkbegroting 2015 overgeheveld van het programma Algemene dekkingsmiddelen naar het betreffende beleidsprogramma maar blijven onderdeel uitmaken van de prestatie Algemene dekkingsmiddelen. Vooruitlopend op deze begrotingswijziging worden de decentralisatie- en integratie-uitkeringen genoemd die betrekking hebben op dit programma:

Voortijdig schoolverlaten € 213.580

Brede school combinatiefuncties € 284.600

Peuterspeelzaalwerk € 169.446

Centra voor jeugd en gezin € 2.497.577

Beleidsterrein 7A Jeugd

In de kaderbrief is € 24.522.000 opgenomen voor Jeugdzorg waarvan € 24.317.000 is opgenomen op dit beleidsterrein voor specialistische hulp in natura, jeugd- en gezinsteams, PGB en voor transitie. Het verschil van € 205.000 is voornamelijk gestort in de reserve zachte landing 3D op het programma Algemene dekkingsmiddelen.

In de mei-circulaire 2014 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor Jeugdzorg. De lasten in 2015 stijgen daardoor met € 330.000 ten opzichte van 2014 en de kaderbrief.

In totaal is dan € 24.852.000 vanuit het Rijk beschikbaar waarvan € 19.540.000 bestemd voor regionale inkoop en € 5.312.000 voor lokale uitvoering.

Door wegvallen van provinciale gelden stond de inzet van (school)maatschappelijk werk in de jeugd- en gezinsteams onder druk. Compensatie is gevonden door een onttrekking van € 90.000 uit de reserve zachte landing 3D's.

Beleidsterrein 7B Peuterspeelzalen en Kinderopvang

Beleidsterrein 7C Onderwijsbeleid

In het meerjarenbeeld dalen de lasten in 2015 met € 194.000 en de baten dalen met € 180.000. De daling van de lasten en baten worden grotendeels verklaard door de volgende mutaties:

- een vermindering van € 179.000 voor verstrekken van subsidies.
- een vermindering van € 180.000 aan ontvangsten rijksbijdragen voor Onderwijs Achterstandbeleid.
- een vermindering van € 200.000 voor de Combinatiefuncties.
- een vermindering van € 150.000 bruidsschat openbaar PO/SO. In 2014 is voor het laatste jaar een bruidsschat verstrekt.
- een vermindering van € 40.000 wegens de bruidsschat aan voortgezet onderwijs ten behoeve van de verzelfstandiging. In 2014 is voor het laatste jaar een bruidsschat verstrekt.
- voor het Samenwerking Onderwijs stijgen de lasten met € 300.000.

Beleidsterrein 7D Onderwijshuisvesting

De dalen van de lasten in 2015 met € 1.320.000 wordt grotendeels verklaard door het overbrengen van het buitenonderhoud naar de schoolbesturen. Dit is het gevolg van het uitnemen van een bedrag uit het gemeentefonds vanaf 2015, voor buitenonderhoud van de gemeente naar de schoolbesturen. De aanvragen voor onderhoud in 2014 uit te voeren zullen de laatste zijn die door de schoolbesturen bij de gemeente ingediend kunnen worden.

Reserves

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.7 Toelichting reserves programma 7.

Reserves programma 7 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserve vastgoedexploitatie BSLN	Toevoeging	250	183	181	179	183	183
	Onttrekking	-198	-535	-528	-520	-520	-520
Saldo		52	-352	-347	-341	-337	-337
Reserve kap. lasten Da Vinci	Toevoeging	2.074	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-693	-289	-388	-386	-385	-370
Saldo		1.381	-289	-388	-386	-385	-370
Reserve combinatiefuncties	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-210	-698	-405	0	0	0
Saldo		-210	-698	-405	0	0	0
Reserve centra voor jeugd en gezin	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-100	-100	0	0	0
Saldo		0	-100	-100	0	0	0
Reserve onderwijshuisvesting	Toevoeging	120	52	0	0	0	0
	Onttrekking	-210	-124	0	0	0	0
Saldo		-90	-72	0	0	0	0
Reserve onderwijshuisvesting (Nuon)	Toevoeging	1.322	125	0	165	165	165

Reserves programma 7 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
	Onttrekking	-2.200	-63	-62	-298	-533	-532
Saldo		-878	62	-62	-133	-368	-367
Reserve kap. lasten gymzaal binnenstad	Toevoeging	1.000	24	24	23	22	22
	Onttrekking	0	-42	-101	-100	-99	-98
Saldo		1.000	-18	-77	-77	-77	-76
Reserve kap. lasten Marecollege	Toevoeging	3.887	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-307	-296	-290	-290	-290
Saldo		3.887	-307	-296	-290	-290	-290
Reserves programma 7		5.142	-1.774	-1.674	-1.227	-1.456	-1.439

Investerings

In het volgende overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2015-2018. In paragraaf 4.2.2 Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht met te vateren kredieten. Een toelichting op de investeringen in jaarschijf 2015 is opgenomen in het prestatie-overzicht 2015-2018 bij de betreffende prestatie.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
7A1.2 Waarborgen kwal openbare speelruimte	Speeltuinen 2015-2018	Econ.	Verv.	-	550	410	406	405
7D1.2 In stand houden bestaande gebouwenvoord	Visser 't Hooft college uitbreiding	Econ.	Verv.	908	2.557	-	-	-
	Specifiek locatiegebonden kosten 2015-2018	Econ.	Verv.	-	631	454	338	442
	Herhuisvesting Pacelli	Econ.	Verv.	-	1.774	-	-	-
	Gymzaal Driestar, Dieperhout	Econ.	Nieuw	1.200	1.200	-	-	-
	Nieuwbouw Leonardo college incl. twee gymzalen	Econ.	Verv.	4.101	-	9.008	-	-
	Broekplein 3 scholen en gymzaal	Econ.	Verv.	2.000	-	-	-	2.000
Totaal programma 7				8.209	6.712	9.873	744	2.847

Bedragen * € 1.000

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subdiestaat 2014	subdiestaat 2015
Subsidie saldo	10.185.186	11.225.106

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

8

Cultuur, sport en recreatie

Cultuur, sport en recreatie

Programmanummer	8
Commissie	Werk en Middelen
Portefeuille(s)	Bereikbaarheid, Economie, Binnenstad en Cultuur Onderwijs, Sport en Duurzaamheid

De missie van het programma Cultuur, sport en recreatie luidt:

Cultuur, cultuurhistorie, sport, recreatie en evenementen zijn belangrijk voor de sociale structuur van de stad. Cultuur, cultuurhistorie en evenementen zijn van grote waarde voor de versterking van de positie van Leiden in de Randstad. Het aanbod van voorzieningen zal toegankelijk zijn om de ontwikkeling en ontspanning van inwoners te verzekeren en, voor wat betreft cultuur, cultuurhistorie en evenementen, onderscheidend om de centrumfunctie voor bezoekers te benutten.

Inleiding

Beleidsterrein 8A Cultuur

Cultuur is van grote waarde voor de stad. Cultuur draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de stad, aan het woonklimaat voor de Leidenaren, aan het vestigingsklimaat voor ondernemers en aan de aantrekkingskracht voor talentvolle bewoners en voor bezoekers. Cultuur en kennis zijn de belangrijkste pijlers van 'Leiden stad van ontdekkingen' en raken aan het programma Binnenstad, de citymarketing met de stadspartners, de ontwikkeling van het 'Cultuurkwartier' en het evenementenbeleid.

Doelen en prestaties bij 8A Cultuur

Doel	Prestaties
8A1 Een breed en divers cultuuraanbod met meer kwaliteit en vernieuwing en een regionaal en/of nationaal bereik	8A1.1 Doen aanbieden van een breed en divers kunst- en cultuurprogramma door de gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen
	8A1.2 Exploitatie Museum De Lakenhal
	8A1.3 Restauratie en nieuwbouw Museum De Lakenhal
8A2 Culturele levendigheid en culturele identiteit van de (binnen)stad	8A2.1 Doen bevorderen van de culturele levendigheid van de (binnen)stad door met de gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen afspraken te maken over: 1. het gebruik van stad als podium, 2. het ontwikkelen van het Cultuurkwartier als kloppend hart, 3. het verbinden van cultuur met kennis en historie
	8A2.2 Meer plek en aandacht creëren voor beeldende kunst in de openbare ruimte
	8A2.3 Beschikbaar stellen van incidentele subsidie voor bijzondere kunst- en cultuurprojecten en -initiatieven
8A3 Culturele ontwikkeling die past bij Leiden, Stad van ontdekkingen	8A3.1 Doen aanbieden van een breed en diverse cultuureducatief programma door de gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuureducatie-instellingen
	8A3.2 Afspraken maken met de gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuureducatie-instellingen over: 1. speciale aandacht voor de ontdekking en ontwikkeling van talent en 2. speciale aandacht voor jongeren, kenniswerkers en expats

8A1.1 Doen aanbieden van een breed en divers kunst- en cultuurprogramma door de gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen

Door het intensieve contact met de culturele instellingen, de inzet van de Cultuurmakelaar en de financiële ondersteuning vanuit de gemeente kent het cultuuraanbod in Leiden een divers aanbod, biedt het kwaliteit, heeft het regelmatig een vernieuwend karakter en kent het veelal een regionaal en soms zelfs nationaal bereik. Door de afbouw van de financiële ondersteuning door Fonds 1818 aan het Cultuurfonds Leiden, zullen de subsidiemogelijkheden van de cultuurmakelaar in 2015 helaas worden beperkt.

De afgelopen jaren is op verzoek van de gemeente door Stadspodia een ingrijpend verbeterplan in uitvoering genomen om de kosten substantieel te reduceren en de inkomsten waar mogelijk te verbeteren. Dit plan zal in 2015 verder worden uitgevoerd. Voorts is - mede op basis van de door de Gemeenteraad beschikbaar gestelde extra financiële middelen - het eigen vermogen van Stadspodia op een meer verantwoord niveau gebracht. In 2015 blijft de ontwikkeling van het eigen vermogen bijzondere aandacht houden. In de zomer van 2015 wordt de foyer uitgebreid.

Dat geldt ook voor BplusC. BplusC is gevraagd om aanvullende maatregelen te treffen om de financiële doelstellingen te behalen. Bekeken is hoe tot een structureel positief resultaat te komen, zodat realisatie van de taakstellingen en opbouw van het eigen vermogen is gegarandeerd. Daarnaast zijn er vanaf 2015 veranderingen in de bibliotheekwetgeving. De gevolgen hiervan (stapsgewijze uitname gemeentefonds ten behoeve van digitale content) worden verder merkbaar na 2015.

In het nieuwe beleidsakkoord is bibliotheekvernieuwing opgenomen. Wij zullen dit in het kader van Leiden Kennisstad op gaan pakken. Samen met BplusC gaan wij in 2015 de verkenning hiervoor starten.

In 2014 is de nieuwbouw van Gebr. de Nobel afgerond en heeft het nieuwe muziekcentrum haar deuren geopend. 2015 zal het eerste hele jaar zijn van de exploitatie van Gebr. de Nobel.

In 2015 komt er meer duidelijkheid over de toekomst van het Muziekhuis/Qbus, de daarin aanwezige functies en de exploitatie van het geheel.

8A1.2 Exploitatie Museum De Lakenhal

Door het grootschalig onderhoud en de nieuwbouw programmeert het museum vanaf medio 2015 tot en met najaar 2017 geen grote tentoonstellingen. Wel zal het museum, mede op basis van het beschikbare programmabudget het cultuuraanbod blijven ondersteunen, bijvoorbeeld door projecten elders in de stad, door invulling van het educatief programma en digitale projecten. Hiermee wordt ook de zichtbaarheid van het museum gewaarborgd.

In 2013 is het bedrijfsplan 2014-2018 opgesteld. Dit geeft aan op welke manier het exploitatiebudget zich na restauratie en uitbreiding ontwikkelt, en binnen welke kaders het museum financieel levensvatbaar is. Met het uitvoeringsbesluit Restauratie en Uitbreiding Museum De Lakenhal (RV13.0142) is het minimaal noodzakelijke budget voor de bedrijfsvoering beschikbaar vanaf 2017. De opstelling van de exploitatiebudgetten voor het bedrijfsplan is ook gebruikt om de tussenliggende jaren door te rekenen. Immers, tijdens de sluiting vallen de inkomsten uit bezoek weg en zullen geen grote tentoonstellingen in het museum geprogrammeerd kunnen worden. Hier staat tegenover dat de lasten samenhangend met het openhouden van het museum deels wegvallen. De ruimten worden niet meer schoongemaakt, de balie hoeft niet meer bezet te zijn. Veel lasten blijven echter. Zo moet de collectie ondergebracht en beheerd worden terwijl de aard- en nagelvaste collectie geklimatiseerd moet blijven. Ook zal de periode van sluiting gebruikt worden om het aanbod te versterken, bijvoorbeeld educatieve programma's en toekomstige tentoonstellingen. Uit de doorrekening blijkt dat het museum niet noemenswaardig hoeft in te teren op de bedrijfsreserve tijdens de sluiting. Omdat het museum in 2015 deels nog open is, doen de voornaamste financiële effecten zich pas in 2016 voor.

8A1.3 Restauratie en nieuwbouw Museum De Lakenhal

Op 13 februari 2014 is het uitvoeringsbesluit genomen. Na uitwerking van het Voorlopig en Definitief Ontwerp, het schrijven van bestekken, het starten van het vergunningetraject en het opstarten van de aanbesteding in 2014, zal in 2015 de uitvoering gegund worden en gestart worden met de werkzaamheden. Dit houdt in dat het museum medio 2015 zal sluiten, de collectie elders ondergebracht wordt. Met de voortgangsberichten wordt de raad geïnformeerd over de actuele stand van zaken.

8A2.1 Doen bevorderen van de culturele levendigheid van de (binnen)stad door met de gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen afspraken te maken over: 1. het gebruik van stad als podium, 2. het ontwikkelen van het Cultuurkwartier als kloppend hart, 3. het verbinden van cultuur met kennis en historie

De culturele instellingen benutten meer dan ooit de (binnen)stad als cultureel podium. De succesvolle Signatures, Leidse Cultuurweken, in 2014 voor de tweede keer georganiseerd, zijn hier een goed voorbeeld van. Onder deze 'paraplu' bieden Leiden Marketing en Cultuurfonds Leiden (met financiële en facilitaire ondersteuning vanuit de gemeente) tien evenementen aan op diverse bijzondere locaties in de stad. Zoals

b.v. de Concerten in de Leidse hofjes, de Leidse Olympus bij de Burcht en Beelden in Leiden op de Hooglandse Kerkgracht, Schemerstad op de Leidse grachten en singels, Openlucht hotel in tuin en singelrand rond Museum Volkenkunde, etc. De gezamenlijke marketing is met name bedoeld om bezoekers van buiten de regio naar Leiden te laten komen. De Signatures Cultuurweken worden gezien als belangrijke meerwaarde voor de stad. In 2015 wordt geïntensiveerd op de samenwerking van de diverse partners en gemeenschappelijke promotie. Ook in 2015 zullen met de gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen afspraken gemaakt worden over voortzetting en uitbreiding van activiteiten op het raakvlak van kennis, cultuur en historie. Binnen én buiten de Cultuurweken. Zo zullen met o.a. het Kunst- en Kennisfestival, maar ook de Wetenschapsroute kennis, cultuur en historie in samenhang worden gepresenteerd.

Mede dankzij de steun van de gemeente Leiden heeft het Leiden International Film Festival in 2013 enkele belangrijke stappen kunnen zetten: de introductie van de nieuwe American Indie Competition, een groei van het aantal festivaldagen van 6 naar 10 en een verdere professionalisering van de organisatie en de externe communicatie. Het festival is verder gegroeid naar ruim 30.000 bezoekers, heeft zich met een onderscheidende programmering op de kaart gezet binnen het Nederlandse culturele landschap en heeft zich ondertussen ontwikkeld tot een festival met een zekere mate van internationaal bereik. De komende jaren heeft het festival zich ten doel gesteld om deze ontwikkelingen door te zetten en uit te groeien tot een belangrijke pijler op de (inter)nationale culturele agenda. Niet alleen qua bezoekers, maar ook qua publieksbeleving en (inter)nationale pers- en media aandacht. Daarnaast wil het festival zich nog steviger verankeren in de stad Leiden en de Leidse regio.

8A2.2 Meer plek en aandacht creëren voor beeldende kunst in de openbare ruimte

In 2014 is met twee locaties het project gestart om onder de titel 'Hier kan kunst kaart' de komende jaren op een aantal plekken in de stad kunst tijdelijk te kunnen presenteren. Daarbij zal ruimte voor diverse uitingsvormen (zoals beelden; projecties; schilderijen) van tijdelijke presentaties aan kunstenaars beschikbaar worden gesteld. In 2015 zullen meer locaties worden toegevoegd.

Een belangrijke rol speelt de Stichting Beelden in Leiden. Niet alleen met de expositie in de zomerperiode op de Hooglandse kerkgracht, maar ook bij de ondersteuning van initiatieven op andere plaatsen in de stad (zoals het kunstwerk op de kruising Schuttersveld/Schipholweg).]

Voorts krijgt het Internationaal Foto Festival Leiden een steeds prominenter plaats in het cultureel aanbod van Leiden, met toonaangevende exposities op de Hooglandse Kerkgracht en het Stadhuisplein. Deze initiatieven zullen niet alleen financieel maar ook vergunning-technisch in 2015 wederom door de gemeente mogelijk worden gemaakt.

8A2.3 Beschikbaar stellen van incidentele subsidie voor bijzondere kunst- en cultuurprojecten en –initiatieven

Op basis van de Deelverordening Cultuursubsidies zal de gemeente ook in 2015 culturele initiatieven uit de stad steunen, die bijdragen aan Leiden, Stad van Ontdekkingen en in het bijzonder aan de doelen van de Cultuur- en Evenementennota. Variërend van locatietheater, tentoonstellingen, orgelconcours, studentenkamerfestival, muziekkuitvoeringen op bijzondere plekken in de stad, tot apps bij beeldende kunst en culturele lezingen.

8A3.1 Doen aanbieden van een breed en diverse cultuureducatief programma door de gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuureducatie-instellingen

In 2015 zal het cultuur-educatief programma Museum en School door de Cultuureducatiegroep Leiden, BplusC en Kunstgebouw Zuid-Holland in samenwerking met scholen in Leiden en de regio worden uitgevoerd. Dit gebeurt in het kader van de subsidieregeling 'Cultuureducatie met kwaliteit' van het Fonds cultuurparticipatie welke subsidie door de gemeenten in Holland Rijnland worden gecofinancierd.

8A3.2 Afspraken maken met de gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuureducatie-instellingen over: 1. speciale aandacht voor de ontdekking en ontwikkeling van talent en 2. speciale aandacht voor jongeren, kenniswerkers en expats

In 2014 is het LISFE (Leiden International Short Film Experience) een nieuwe weg ingeslagen. Dit festival - dat zich primair op expats richt - zal in 2015 een verdere doorontwikkeling krijgen. Ook in 2015 zal de Leidse Jazz Award zich blijven richten op toptalent van de Jazzafdelingen van de Nederlandse conservatoria.

8A3.3 Bevorderen van een productieklimaat waarin makers en amateurkunst zichtbaar zijn in de stad

Op basis van de Cultuurnota is in de Deelverordening Cultuursubsidies een Leidse Makers Stipendium opgenomen. Hiermee kunnen Leidse makers een stipendium krijgen voor maximaal 3 jaar om activiteiten te realiseren die bijdragen aan Leiden, Stad van Ontdekkingen en aan de doelen uit de Cultuurnota (zoals aantrekkelijke binnenstad, stad als podium, vernieuwing aanbod, ontwikkeling Cultuurkwartier etc.). In 2014 zijn PStheater, Fields of Wonder en Theatergroep Nieuw Leiden gesteund en bij gebleken resultaten wordt dit in 2015 verlengd. Mede door een financiële bijdrage van de gemeente en de medewerking van BplusC (Centrum Amateurkunst Leiden) en Stadspodia Leiden ontwikkelt het Leids Amateurkunst Festival zich tot een toonaangevend amateurkunst evenement.

Effectindicatoren bij 8A Cultuur

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 8A1 Een breed en divers cultuuraanbod met meer kwaliteit en vernieuwing en een regionaal en/of nationaal bereik						
8A1.a Aantal culturele bezoeken door Nederlanders aan Leiden (x 1.000)	872 (2011) 829 (2012) 636 (2013)	700*	750*	800	800	CVO
8A1.b Percentage Leidenaren dat per jaar een culturele voorstelling of voorziening bezoekt	78% (2011) 79% (2013)	70%*	-	80%	-	Stadsenquête
8A1.c Aantal bezoeken aan gemeentelijke en/of gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen (x 1.000)	205 (2010) 207 (2011) 198 (2012)	170*	180*	200	200	Jaaropgave culturele instellingen
8A1.d Rapportcijfer van Leidenaren voor de kwaliteit van concerten en voorstellingen	7,2 (2011) 7,3 (2013)	7,5	-	7,5		Stadsenquête
8A1.e Rapportcijfer van Leidenaren voor de variatie in het aanbod van concerten en voorstellingen	7,1 (2011) 7,1 (2013)	7,0*	-	7,5		Stadsenquête
Doel 8A2 Culturele levendigheid en culturele identiteit van de (binnen)stad						
8A2.a Percentage Leidenaren dat vindt dat er genoeg te beleven valt in de binnenstad van Leiden	76% (2011) 78% (2013)	70%*	-	80*		Stadsenquête
8A2.b Rapportcijfer voor de levendigheid van de binnenstad	7,3 (2011) 7,1 (2013)	7,5	-	7,5		Stadsenquête
Doel 8A3 Culturele ontwikkeling die past bij Leiden, Stad van ontdekkingen						
8A3.a Percentage Leidenaren dat actief participeert in kunst en cultuur	43% (2011) 43% (2013)	45%	-	45%		Stadsenquête

* De streefcijfers worden tijdelijk naar beneden bijgesteld op grond van verschillende programma-aanbod remmende factoren. De BV Stadspodia Leiden hebben behoorlijk in de omvang van het programma moeten snijden (zie ook de toelichtende teksten bij prestatie 8A1.1 en de paragraaf Programmakosten), binnen enkele jaren sluiten het Rijksmuseum van Oudheden, Naturalis en De Lakenhal enige tijd i.v.m. ingrijpende verbouwingen en het theater Ins Blau heeft een kleinere programmering dan het in 2012 gesloten LAK-theater.

Beleidsterrein 8B Cultureel erfgoed

In 2014 is de nieuwe Erfgoednota (2014–2020) door de Raad vastgesteld. Het erfgoedbeleid draagt bij aan de toekomstvisie Leiden, Stad van Ontdekkingen (internationale kennis en historische cultuur). Leiden heeft met erfgoed een onderscheidende kracht in huis; zo heeft Leiden en de (internationale) kennis en collectie, en de aantrekkelijke historische stad en de grote mate van betrokkenheid van bewoners. Zowel gemeente als vele stadspartners dragen bij aan het realiseren van de ambities zoals die onder 8B1 zijn toegevoegd.

Doelen en prestaties bij 8B Cultureel erfgoed

Doel	Prestaties
8B1. Het Leids verleden wordt duurzaam ingezet als onderscheidende kracht: kennis en collecties op het gebied van cultureel erfgoed zijn bruikbaar voor diverse groepen en het cultureel erfgoed wordt behouden voor toekomstige generaties. Leiden staat met erfgoedkennis en –collecties nationaal en internationaal aan de top; behouden, benutten en versterken van de historische omgevingskwaliteit voor een aantrekkelijke, vitale en toekomstbestendige stad; Leiden bruist van erfgoedbeleving voor en door bewoners en bezoekers.	8B1.1 Exploitatie en beheer Erfgoed Leiden en Omstreken
	8B1.2 Exploitatie en beheer Molen de Valk
	8B1.3 Toezicht en handhaven monumenten
	8B1.4 Uitvoeren erfgoedbeleid met partners

8B1.1 Exploitatie en beheer Erfgoed Leiden en Omstreken

Erfgoed Leiden en Omstreken brengt kennis van het verleden bij elkaar en maakt deze bruikbaar voor iedereen, vanuit de overtuiging dat erfgoed bijdraagt aan de kwaliteit van de moderne leefomgeving. Speerpunt voor dit kenniscentrum is de integratie van collecties en kennis zodat het verhaal van Leiden en Omstreken integraal verteld kan worden. Daarom is integrale digitale ontsluiting van alle collecties het project dat in de jaren 2014-2018 hieraan inhoud moet geven. Dit project wordt met een groot aantal stads- en (inter) nationale partners uitgevoerd. Er wordt geïnvesteerd in het vergaren, ontsluiten en verspreiden van kennis op hedendaagse en innovatieve wijze.

Kennis en collecties

- De mogelijkheden van co-creatie met partners in stad en land worden verder uitgebreid.

- Samenwerking binnen Europa (Apex, Europeana, contacten met Brugge, Norwich en Arles) als ook met private partners wordt nadrukkelijk gezocht om meer mogelijk te maken dan de budgetten toelaten. Het toepassen van Open Data speelt hierin een belangrijke rol.
- In 2014 zijn de eerste kaarten in de Cultuurhistorische Atlas gereed gekomen. Dit is een online serie kaarten waar mensen interactief de wijzigingen in stad en landschap kunnen zien. Voor ontwikkelaars worden de cultuurhistorische waarden in de stad zichtbaar gemaakt. Ook historische gebeurtenissen kunnen op een kaart gepresenteerd worden. In 2015 en verder wordt de CHA verder uitgebreid met themakaarten.
- Ontwikkeling nieuw lespakket *Kasteel om de hoek* over (stads)kastelen in de eigen omgeving. Bij de ontwikkeling wordt het accent nadrukkelijk gelegd op de beleving van het verhaal door integrale inzet van alle collecties.
- Continuering van onderzoek naar de wijze waarop erfgoed (-kennis) stevig verankerd blijft bij projecten ten aanzien van ruimtelijke ordening.
- Vanwege de Wet Revitalisering Generiek Toezicht (KPI's) en de gemeentelijke organisatiewijzigingen in 2014 moeten wijzigingen in het Archieftoezicht nog geïmplementeerd worden.
- In 2015 zal een begin gemaakt worden met de uitwerking van de business case e-depot.
- De in 2014 uitgevoerde verbouwing en het gereed komen van het nieuwe depot zullen in 2015 nog veel verhuisbewegingen tot gevolg hebben.

Historische omgevingskwaliteit

- Erfgoed Leiden is de noodzakelijke (vaak wettelijk voorgeschreven) specialist bij de begeleiding en controle van onderzoeken, programma's, projecten en processen waar het Leidse erfgoed in beeld is op de terreinen projectontwikkeling, stadsbeleving, toerisme.
- De inspanningen in Programma Binnenstad (winkelpuien, advies modellenboek gevelreclame) worden voortgezet.

Erfgoedbeleving

- In 2015 zal verder invulling gegeven worden aan de doorontwikkeling van de publieksfunctie zodat deze ook beter aansluit bij de veranderende vraag van het publiek. Nadrukkelijk wordt hierbij onderzocht hoe - voor wat betreft kennis en competenties - uiteenlopende doelgroepen betrokken kunnen worden bij hun erfgoed. Erfgoed Leiden levert telkens maatwerk. Alles wat binnen de instelling gebeurt staat uiteindelijk ten dienste van de gebruikers; de kennis moet voor iedereen bruikbaar zijn.
- Erfgoed Leiden levert een bijdrage aan de organisatie van de Open Monumentendagen wanneer iedereen kennis kan nemen van de monumenten in de stad en de verhalen die daarbij horen.

8B1.2 Exploitatie en beheer Molen de Valk

Molen de Valk zal in 2015 een nieuwe huisstijl implementeren, die de molen nadrukkelijker zal profileren als een organisatieonderdeel van Erfgoed Leiden. Tevens zal de bouw van de parkeergarage op de Lammermarkt waarschijnlijk invloed hebben op de bezoekcijfers; hopelijk niet op het gebouw zelf.

8B1.3 Toezicht en handhaven op monumenten

De activiteiten waarop onder andere ingezet worden voor het toezicht en handhaven op monumenten zijn het vergunning gebonden toezicht, het onderzoeken van klachten en meldingen en verzoeken tot handhaving. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het stoplichtenmodel om de prioriteit vast te stellen. Constructieve – en brandveiligheid, monumenten (Binnenstad) en asbest hebben hierbij de hoogste prioriteit. Tevens wordt rekening gehouden met bestuurlijke wensen. Er wordt zowel een preventieve als proactieve rol vervuld.

8B1.4 Uitvoeren erfgoedbeleid met partners

Zowel gemeente als uiteenlopende partners van binnen en buiten de stad dragen bij aan het realiseren van de ambities uit de Erfgoednota. In overleg met partners stimuleren & continueren we in 2015 deelinspanningen zoals een strategisch erfgoedakkoord en ontwikkelingen in (erfgoed)clustervorming, maar ook bijvoorbeeld het publieksbereik voor de Limes (Matilo / Unesco). Het Archeologisch Park Matilo maakt deel uit van de voordracht voor de Unesco wereld-erfgoedstatus van de Nederlandse Limes. Leiden zet in op vergroting van het publieksbereik van de Limes / park Matilo. Hiervoor is in 2014 een subsidieaanvraag gedaan bij het Rijk. Indien de aanvraag wordt gehonoreerd dan kan dit in 2015 (en 2016) worden uitgevoerd. Per 1 januari 2011 is de Subsidie Op Termijnregeling voor de cascorestauratie van gemeentelijke monumenten stopgezet. Sinds die tijd worden geen nieuwe aanvragen meer in behandeling genomen. Lopende dossiers worden – gezien de 15 jaar termijn van de regeling na definitieve beschikking – nog over een langere periode afgehandeld in samenwerking met het Nationaal restauratiefonds.

Effectindicatoren bij 8B Cultureel erfgoed

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 8B1 Het Leids verleden is duurzaam ingezet als onderscheidende kracht; kennis en collecties op het gebied van cultureel erfgoed zijn bruikbaar; cultureel erfgoed is behouden voor toekomstige generaties						
8B1.a Percentage Leidenaren met belangstelling voor cultureel erfgoed	81% (2013)	60%	-	60%	75%	Stadsenquête
8B1.b Aantal bezoekers Archeologisch Centrum	7.205 (2011) 7.800 (2012) 7.462 (2013)					ELeO
8B1.c Aantal bezoeken websites * 1.000	370 (2011) 400 (2012) 403 (2013)	450	500	500	500	ELeO
8B1.d Aantal bezoekers Boisotkade	6.800 (2011) 7.244 (2012) 5.700 (2013)	7.000	7.000	7.000	7.000	ELeO

Beleidsterrein 8C Sport

In de Sportnota Verleiden tot bewegen 2013 - 2018 staan de sportambities geformuleerd voor de komende jaren op het gebied van de sportaccommodaties, de verenigingsondersteuning en de sportstimulering. De belangrijkste doelstelling is dat in 2016 meer Leidenaren gaan sporten en bewegen en dat 75 % van de Leidenaren voldoet aan de beweegnorm. In de Sportnota is als integraal onderdeel een sportaccommodatieplan opgenomen voor de periode 2013 – 2025 waarin alle noodzakelijke investeringen voor de sport zijn opgenomen inclusief de benodigde dekking.

In 2015 zal - in overleg met de KNVB en de voetbalverenigingen - een plan worden opgesteld om de voetbalverenigingen te vitaliseren. De vertrekpunten hierbij zullen onder meer zijn een optimalisering van de bespeling van de velden, financieel gezonde verenigingen en verenigingen met toekomstperspectief. De voorbereidingen van de bouw van een nieuw binnenzwembad aan de Vliet in combinatie met de handhaving van het bestaande 50 meter buitenbad en een ligweide van zwembad De Vliet worden voortgezet. Het nieuwe binnenbad is een vervanging van het verouderde Vijfmeibad. Bij de toekomstige exploitatie van het nieuwe zwembad wordt ook de rol van de zwemverenigingen onderzocht.

De gemeente stimuleert de sportbeoefening van alle Leidenaren met een extra inspanning voor bepaalde doelgroepen zoals jeugd, ouderen en mensen met een beperking. De combinatiefunctionarissen en de consultant voor sport voor mensen met een beperking spelen hierbij een belangrijke rol.

Doelen en prestaties bij 8C Sport

Doel	Prestaties
8C1 Leiden zorgt voor voldoende en kwalitatief goede sportvoorzieningen	8C1.1 Exploiteren, beheren en onderhouden van de gemeentelijke sportaccommodaties (sporthallen, zwembaden, sportvelden, tennisbanen en overige sportaccommodaties)
	8C1.2 Uitvoering geven aan het sportaccommodatieplan v.w.b. de jaarschijf 2015
8C2 Leiden ondersteunt haar sportverenigingen zodat ze sterk zijn en naast hun sportfunctie ook een maatschappelijk functie vervullen	8C2.1 Ondersteunen van sportverenigingen
8C3 Leiden stimuleert dat alle inwoners meer sporten en bewegen	8C3.1 Organiseren van kennismakingscursussen
	8C3.2 Stimuleren en faciliteren van sportevenementen (Marathon, Singelloop) door subsidiëring
	8C3.3 Verstrekken van sportstimuleringssubsidies
	8C3.4 Stimuleren aandacht voor fair play
	8C3.5 Ondersteunen en faciliteren topsport

8C1.1 Exploiteren, beheren en onderhouden van de gemeentelijke sportaccommodaties (sporthallen, zwembaden, sportvelden, tennisbanen en overige sportaccommodaties)

- *Actualiseren van de bestaande beheerplannen*
Iedere 4 jaar worden de beheerplannen voor sportaccommodaties geactualiseerd. Het plan dateert van 2010, eerste actualisering is doorgevoerd in 2014.
- *Stimuleren van een efficiënt en effectief gebruik van sportaccommodaties*

Bij drie sporten zijn ruimtelijke frictieproblemen vastgesteld: hockey maar ook tennis heeft dringend behoefte aan extra velden, voetbal zit wat ruim in het jasje en datzelfde geldt voor korfbal. Naar verwachting zal eind 2014 een haalbaarheidsonderzoek zijn afgerond om te komen tot een oplossing voor met name hockey en tennis.

Voor de geconstateerde ruimteproblemen bij Docos en UVS zoeken we naar mogelijkheden door ofwel aanleg van extra kunstgras ofwel het inzetten van een veld op een aanpalend complex.

Voor de langere termijn constateren wij dat de voetbalsector met een aantal problemen worstelt: sommige verenigingen worden erg klein, de clubfinanciën staan hier en daar onder zware druk doordat leden moeite hebben hun contributie te betalen en sponsoren afhaken, en het aantal kaderleden neemt snel af.

Een aantal voetbalverenigingen heeft het Sportbedrijf in individuele gesprekken aangegeven dat zij een sturende rol van de gemeente op het gebied van het revitaliseren van de sector noodzakelijk achten. Wij onderkennen de noodzaak van een programma dat leidt tot een sterkere sector en beraden ons op de vraag hoe wij een dergelijke rol, eventueel in samenwerking met de KNVB, op ons kunnen nemen.

Een bond als de KNVB constateert dat de verenigingen winst kunnen boeken bij het binnenhalen van specifieke doelgroepen:

De KNVB (en de clubs) kunnen (veel) ledenwinst boeken door in te zetten op de werving van speciale doelgroepen. Deze speciale doelgroepen zouden voetbalmomenten aangeboden kunnen worden op andere momenten dan de zaterdag, dan wel op momenten waarop accommodaties niet goed bezet zijn.

Wij zullen in 2015 de verenigingen stimuleren om in samenwerking met hun bonden de mogelijkheden te onderzoeken.

- **Stimuleren kostenbesparingen en duurzame oplossingen**

Een quick scan naar de mogelijkheden voor ledverlichting is afgerond, het toepassen van Ledverlichting is voor sportveldverlichting nog geen alternatief, omdat de aanschafkosten te hoog zijn in relatie tot het gebruik. Bij de vervanging van installaties, lichtarmaturen of renovaties wordt overleg gevoerd met de verenigingen of gebruikers om die maatregelen te nemen die energie- en kosten besparend zijn.

- **Stimuleren medegebruik accommodaties door scholen, specifieke doelgroepen en wijkbewoners**

Scholen maken ruim en vaak gebruik van de buitenaccommodaties. Dit is zeker niet het geval voor specifieke doelgroepen zoals hierboven genoemd. Een paar sportaccommodaties zijn inmiddels opengesteld voor de bewoners uit de wijk. Een aantal sportverenigingen heeft aangegeven dat ze veel overlast ondervinden van het medegebruik door een (klein) deel van de wijkbewoners: vervuiling, vernielingen, vandalisme en wangedrag. Zij zien een oplossing in het aanstellen van toezichthouders of toch de terreinen gedurende een deel van het etmaal afsluiten. Begin 2015 zullen wij voorstellen doen hoe met dit probleem om te gaan. Het verder openstellen en/of doorgankelijk maken van sportaccommodaties (Genoemd zijn Tuin van Noord, Montgomerypark, Morskwartier en Roomburg) heeft geen prioriteit zo lang het genoemde probleem nog niet is opgelost.

- **Efficiënter gebruik accommodaties door betere verdeling zaterdag en zondag**

- **Vervangen gras door kunstgras**

In een aantal gevallen maakt dit deel uit van een breder proces zoals herinrichting van een sportpark. Voor de korte termijn zijn al in 2014 toplagen van drie kunstgrasvelden vervangen die in de meerjarenbegroting zijn voorzien voor 2015 en 2016. In het meerjaren investeringsplan is voorzien in een aantal nieuwe of te vervangen kunstgrasvelden. Een deel daarvan is voorzien voor de jaren na 2020.

8C1.2 Uitvoering geven aan het sportaccommodatieplan v.w.b. de jaarschijf 2015

Het accommodatieplan bestaat uit: beheerplan Klein Onderhoud, beheerplan Groot Onderhoud en Meerjarenraming Investerings Sportaccommodaties. Voor 2015 zijn o.a. opgenomen het realiseren van 2 extra hockeyvelden (wordt wellicht 1) en de realisatie van sportzalen Dieperhout waarvan de start van de bouw door vergunning perikelen langer op zich laat wachten dan gewenst.

De bouw van een combibad aan de Voorschoterweg kan betekenen dat een herinrichting/verdichting van de voetbalvelden noodzakelijk is op sportpark De Vliet om het zwembad te kunnen inpassen. Het proces om het voetbal te vitaliseren kan ook leiden tot een herinrichting van de voetbalvelden als dit leidt tot een betere benutting van de velden. Het streven is om deze deelplannen te combineren tot een totaal integraal plan voor de bespeling van de sportterreinen in Leiden, maar het is de vraag of dat mogelijk is omdat de deelplannen een verschillende tijdsplanning en een verschil in urgentie hebben.

Ten behoeve van de oplossing van het vraagstuk tekort hockey en tennis vs. onderbespeling bij andere sporten; er wordt onderzocht of het mogelijk is TC Roomburg te verplaatsen naar de Zoeterwoudsesingel waardoor de hockeyaccommodatie met een veld kan worden uitgebreid. Met korfbalvereniging Trigon wordt gesproken over de mogelijkheden van alternatieve huisvesting. Nog in 2014 zal blijken of deze oplossing haalbaar is, vanaf 2015 zal dan de uitwerking volgen.

8C2.1 Ondersteunen van verenigingen

- **Ondersteunen sportverenigingen bij de organisatie en samenwerking en bij de opleiding van kader**

Een aantal sportverenigingen worstelen met problemen op het gebied van ledenwerving, financieel beheer, vormgeving organisatie en communicatie. Ook de samenwerking tussen verenigingen kan in een aantal gevallen beter: de verenigingen zouden expertise en methodieken meer kunnen delen dan nu het geval

is. Daarvoor is kader nodig en de wil om samen te werken. Dit is de kern van de opdracht van de nieuwe breedtesportcoördinator.

- **Ondersteunen van het vervullen van de maatschappelijke functie van verenigingen**
Een aantal verenigingen heeft te maken met specifieke omstandigheden door de wijk waarin ze zijn gevestigd of door andere factoren. Deze verenigingen hebben niet alleen een sportieve rol maar ook een maatschappelijke. Door de inzet van combinatiefunctionarissen en aandacht van jongerenwerk en andere organisaties proberen wij hen in deze rol te faciliteren.
- **Instellen van de functie breedtesportcoördinator**
De door de verenigingen gewenste breedtesportcoördinator zal per 1 januari 2015 aan de slag gaan. De functie is inmiddels beschreven. De kern van de functie is het bieden van ondersteuning aan sportorganisaties, zoeken van verbinding tussen maatschappelijke partijen en organisaties en de sportwereld door het creëren van een platform waar partijen elkaar ontmoeten en stimuleren van de samenwerking tussen sportverenigingen onderling.
- **Na evaluatie opnieuw aanstellen combinatiefunctionarissen**
Op basis van de evaluatie van het bestaande project combinatiefuncties zal in 2015 een nieuwe regeling combinatiefuncties worden ingevoerd.

8C3.1 Organiseren van kennismakingscursussen

Met ingang van het jaar 2014 is de opzet en de organisatie van de kennismakingscursussen gedigitaliseerd. Deelnemers en aanbieders kunnen het programma rechtstreeks via internet benaderen. Dit zal naar verwachting leiden tot zowel vermindering inzet personeel (dat zal worden ingezet ten behoeve van de breedtesportcoördinatie) als (op enige termijn) groeien van het aantal deelnemers.

8C3.2 Stimuleren en faciliteren van sportevenementen (Marathon, Singelloop) door subsidiëring

De huidige aanpak en praktijk zal voor wat betreft de grotere evenementen in 2015 worden voortgezet. Voor wat betreft de kleinere evenementen is er een bescheiden budget dat jaarlijks kan worden ingezet.

8C3.3 Verstrekken van sportstimuleringssubsidies

De huidige aanpak en praktijk zal in 2015 worden voortgezet.

8C3.4 Stimuleren aandacht voor fair play

Er wordt in 2015 een pilot voortgezet bij LHC Roomburg met als inhoud:

- Opstellen gedragscode
- Uitdragen gedragscode
- Borgen gedragscode

De resultaten van deze pilot zullen worden geëvalueerd en de opgedane ervaringen en methodiek aangeboden aan andere verenigingen.

8C3.5 Ondersteunen en faciliteren topsport

Voor 2015 zijn drie acties voorzien:

- Waar mogelijk accommodaties geschikt maken voor topsport; bij de planvorming van het nieuwe zwembad aan de Voorschoterweg wordt ernaar gestreefd het bad geschikt te maken voor waterpolo op topsportniveau;
- Voortzetten van de subsidiëring van de Stichting Topsport en zo de continuïteit van de functie topsportcoördinator te borgen;
- Ondersteunen van talenten met status NOC*NSF via het Olympisch Netwerk.

Effectindicatoren bij 8C Sport

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 8C1 Voldoende kwalitatieve en kwantitatieve sportvoorzieningen						
8C1.a Rapportcijfer Leidenaren voor kwantiteit sportvoorzieningen	7,2 (2011) 7,3 (2013)	7,4	-	7,4	-	Stadsenquête
8C1.b Rapportcijfer Leidenaren voor kwaliteit sportvoorzieningen	7,0 (2011) 7,2 (2013)	7,4	-	7,4	-	Stadsenquête
8C1.c Aantal bezoekers zwembaden	394.000 (2012) 418.000 (2013)	418.000	420.000	420.000	420.000	Sportbedrijf Leiden
Doel 8C3 Voldoende sportstimuleringsactiviteiten voor Leidenaren						
8C3.a Percentage Leidenaren dat sport	66% (2011) 73% (2013)	72%	-	74%	-	Stadsenquête

Beleidsterrein 8D Recreatie

Inleiding beleidsterrein 8D Recreatie

Hieronder vallen: subsidie voor amateurtuinders, beheer en exploitatie van de volkstuinten en van het Jeugdorpsterrein naast zwembad De Vliet. Met het bevorderen van de recreatiemogelijkheden voor de Leidse burger wordt beoogd mogelijkheden te scheppen voor een zinvolle vrijetijdsbesteding en als stimulans voor meer sociale cohesie.

In 2015 wordt verder gewerkt aan de uitvoering van het evenementenbeleid 2013-2018. Het beleid is gericht op het identificeren en selecteren van het evenementenaanbod van kwalitatief hoog niveau: evenementen die zich richten op versterking van het profiel van Leiden en nauw aansluiten bij de pijlers kennis en cultuur in de historische binnenstad.

Doelen en prestaties bij 8D Recreatie

Doel	Prestaties
8D1 Voldoende recreatieve mogelijkheden voor Leidenaren	8D1.1 Beheer en exploitatie van Jeugdorp Zuid-west
	8D1.2 Beheer en exploitatie van volkstuinten
	8D1.3 Verstrekken van subsidie aan amateurtuinders
8D2 Voldoende onderscheidende evenementen ter versterking van de levendigheid in de stad, het aantrekken van extra bezoekers en versterking van de lokale economie	8D2.1 Evenementencoördinatie
	8D2.2 Be/afhandelen van aanvragen evenementenvergunning
	8D2.3 Ondersteunen van de drie grootschalige en overige evenementen
	8D2.4 Verstrekken van evenementensubsidie
	8D2.5 Meerjarige resultaatafspraken met organisatoren van identiteitsversterkende evenementen

Prestaties bij 8D Recreatie

8D1.1 Beheer en exploitatie van Jeugdorp Zuid-west

Uit het beheerplan dagelijks en groot onderhoud is gebleken dat de houten gebouwen op korte termijn vervangen dienen te worden. In 2015 zal hier verder uitwerking aan worden gegeven, uiteindelijk moeten in 2016 alle 6 gebouwen vervangen zijn.

8D1.2 Beheer en exploitatie van volkstuinten

8D1.3 Verstrekken van subsidie aan amateurtuinders

8D2.1 Evenementencoördinatie

Voor de grotere B en alle C evenementen worden coördinatie-overleggen gevoerd met politie, brandweer, GHOR, de organisator, een vertegenwoordiger van de betreffende bewonersvereniging en de betrokken gemeentelijke afdelingen. Daarnaast wordt gewerkt aan de uitvoering van de actiepunten opgenomen in het evenementenbeleid.

8D2.2 Be/afhandelen van aanvragen evenementenvergunning

Conform de in het evenementenbeleid beschreven werkwijze, het behandelen en afgeven van evenementenvergunningen

8D2.3 Ondersteunen van de drie grootschalige en overige evenementen

Het ondersteunen van Koningsdag, Lakenfeesten, 2 en 3 oktoberviering en de evenementen tijdens de cultuurmaand overeenkomstig het vastgestelde evenementenbeleid

8D2.4 Verstrekken van evenementensubsidie

8D2.5 Meerjarige resultaatafspraken met organisatoren van identiteitsversterkende Evenementen

Effectindicatoren bij 8D Recreatie

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 8D2 Voldoende onderscheidende evenementen ter versterking van de levendigheid in de stad, het aantrekken van extra bezoekers en versterking van de lokale economie						
8D2.a Rapportcijfer levendigheid van de stad door Leidenaren	7,3 (2011) 7,1 (2013)	7,3	-	7,3	-	Stadsenquête

Kaderstellende beleidsstukken

- RV 11.0134 (16 februari 2012) Cultuurnota 2012-2018
- RV 12.0042 (24 mei 2012) Kaderbesluit Restauratie en Uitbreiding Museum De Lakenhal
- RV 11.0101 (12 december 2011) Uitvoeringsbesluit Muziekcentrum de Nobel
- RV 10.0018 (18 februari 2010) Uitvoeringsplan Atelierbeleid 'Ruimte voor Kunst'
- RV 05.0103 nota Cultureel Erfgoed Leiden, *Monumenten, Bouwhistorie en Archeologie* (2005-2015), actualisatie in 2013 als gevolg van ontwikkelingen
- RV 12.0118 Verleiden tot bewegen – kadernota Sport en Bewegen 2012-2017
- Sportaccommodatieplan 2012-2025
- Evenementenbeleid 2013-2018

Programmakosten

Cultuur, sport en recreatie bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Cultuur	Lasten	16.725	15.682	16.359	15.811	15.958	17.121
	Baten	-2.018	-808	-534	-534	-534	-534
Saldo		14.706	14.873	15.825	15.277	15.423	16.586
Cultureel erfgoed	Lasten	5.861	6.714	6.325	6.261	6.199	6.186
	Baten	-156	-362	-366	-366	-366	-366
Saldo		5.705	6.352	5.958	5.894	5.832	5.820
Sport	Lasten	12.067	12.577	12.553	12.199	12.236	12.340
	Baten	-3.038	-3.459	-3.550	-3.539	-3.536	-3.536
Saldo		9.029	9.119	9.003	8.660	8.700	8.804
Recreatie	Lasten	1.512	1.533	1.363	1.349	1.341	1.331
	Baten	-301	-260	-263	-341	-341	-341
Saldo		1.211	1.273	1.100	1.009	1.000	990
Programma	Lasten	36.164	36.506	36.600	35.620	35.733	36.978
	Baten	-5.513	-4.889	-4.714	-4.780	-4.777	-4.777
Saldo van baten en lasten		30.651	31.617	31.886	30.840	30.956	32.200
Reserves	Toevoeging	5.744	3.925	298	294	290	1.490
	Onttrekking	-2.625	-1.672	-820	-804	-805	-1.106
Mutaties reserves		3.119	2.253	-522	-510	-515	383
Resultaat		33.771	33.870	31.364	30.330	30.441	32.584

Budgettaire ontwikkelingen

De mutaties van de lasten en baten worden onder andere veroorzaakt door indexering van de budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2015-2018. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hieronder per beleidsterrein toegelicht.

Algemene uitkering

De decentralisatie- en integratie-uitkeringen die tot nu toe opgenomen zijn in het programma Algemene dekkingsmiddelen worden straks via de begrotingswijziging Werkbegroting 2015 overgeheveld van het programma Algemene dekkingsmiddelen naar het betreffende beleidsprogramma maar blijven onderdeel uitmaken van de prestatie Algemene dekkingsmiddelen. Vooruitlopend op deze begrotingswijziging worden de decentralisatie- en integratie-uitkeringen genoemd die betrekking hebben op dit programma: Brede school sport en cultuur € 191.134

Beleidssterrein 8A Cultuur

De verhoging van de lasten in 2015 is het gevolg van een viertal wijzigingen. Voor de bodemsanering van Lakenhal is er een bedrag van € 293.500 ter beschikking gesteld uit de Bestemmingsreserve Bodemsanering (RB 13.0142 "Uitvoeringsbesluit Restauratie en uitbreiding Museum De Lakenhal"). Conform RB 14.0038 uitbreiding

foyer Stadspodia is een huursubsidie geraamd voor Stadspodia ten behoeve van kostprijsdekkende huur, waardoor het budget toe neemt met € 90.000 ten opzichte van 2014. Met ingang van 2015 vervalt de extra subsidie aan het Leidse filmfestival van € 30.000 uit programma Binnenstad. In 2015 daalt het budget voor de bibliotheek met € 58.000, omdat de inkoop van e-boeken wordt gecentraliseerd. Het restant bedrag heeft betrekking op budgettaire ontwikkelingen en met name een stijging van de kapitaallasten.

De daling van de baten wordt veroorzaakt doordat er in 2014 eenmalig een storting heeft plaatsgevonden voor een bedrag van € 329.412 in de reserve kapitaallasten Museum De Lakenhal.

Vanaf 2016 is er een taakstelling op het beleidsterrein Cultuur van € 200.000. Over de invulling van deze taakstelling zal in 2015 besloten worden.

Beleidsterrein 8B Cultureel erfgoed

De daling van de lasten in 2015 wordt met name veroorzaakt door het feit dat in de begroting 2014 een bedrag van € 64.537 als bijdrage aan de investering Gemeentelijke monumentenzorg staat begroot. De bijdrage wordt gedeekt door een onttrekking aan de reserve gsb-middelen ISV/EZ. Wanneer deze bijdrage in 2014 niet wordt gerealiseerd, wordt dit overgeheveld naar 2015. De nog uit te betalen beschikkingen van het Nationaal Restauratiefonds à € 273.880 zijn bij de jaarrekening 2013 overgeheveld naar 2014.

Beleidsterrein 8C Sport

Er zijn geen beleidswijzigingen met financiële consequenties.

Beleidsterrein 8D Recreatie

De daling op dit beleidsterrein wordt onder andere veroorzaakt doordat er bij de jaarrekening 2013 eenmalig € 19.455 is overgeheveld naar 2014 voor evenementenfonds (RB14.0061). Dit komt in 2015 te vervallen. Het restant bedrag heeft betrekking op budgettaire ontwikkelingen zoals bovenaan omschreven.

Reserves

De bestemming van het resultaat van de jaarrekening 2013 (RV 14.0061) heeft in 2014 geresulteerd in een toevoeging van € 254.115 aan de reserve bedrijfsvoering ELO.

Conform RV 13.0142 (Uitvoeringsbesluit Restauratie en uitbreiding Museum De Lakenhal) is er een bedrag van € 3.479.412 gestort in de reserve kapitaallasten Museum De Lakenhal. Dit is als volgt opgebouwd:

- € 1.000.000 te onttrekken aan de Reserve uitbreiding foyer schouwburg.
- € 2.000.000 te onttrekken aan de Reserve NV Stadsherstel en deze reserve vervolgens op te heffen, conform kaderbesluit (RV12.0042).
- € 150.000 conform kaderbesluit (RV12.0042) te onttrekken aan de Reserve klimaatregelen.
- van € 329.000 te onttrekken aan de voorziening groot onderhoud Museum De Lakenhal.

Op basis van Uitvoeringsbesluit Muziekcentrum De Nobel (RV 11.0101) staat er voor 2015 en onttrekking begroot van € 132.000,- voor de kapitaallasten die voortvloeien uit de investering in het gebouw en de theatertechniek.

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.8 Toelichting reserves programma 8.

Reserves programma 8 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserve publicaties Erfgoed Leiden e.o.	Toevoeging	0	2	0	0	0	0
	Onttrekking	-88	0	0	0	0	0
Saldo		-88	2	0	0	0	0
Reserve aankopen kunst De Lakenhal	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-351	0	0	0	0	0
Saldo		-351	0	0	0	0	0
Bedrijfsreserve Museum De Lakenhal	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-53	-17	0	0	0	0
Saldo		-53	-17	0	0	0	0
Reserve investering Molen de Valk	Toevoeging	13	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-13	-16	-16	-16	-16	-16

Reserves programma 8 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Saldo		0	-16	-16	-16	-16	-16
Reserve Haagweg 4	Toevoeging	48	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-164	-115	-115	-115	-115	-115
Saldo		-115	-115	-115	-115	-115	-115
Reserve Archeologischspark Matilo	Toevoeging	11	10	0	0	0	0
	Onttrekking	-531	-21	0	0	0	0
Saldo		-520	-11	0	0	0	0
Reserve herontwikkeling sportvelden	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-1.023	-115	-115	-115	-115	-115
Saldo		-1.023	-115	-115	-115	-115	-115
Reserve uitbreiding foyer Schouwburg	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	-1.000	0	0	0	0
Saldo		0	-1.000	0	0	0	0
Reserve exploitatie De Nobel	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-15	-49	-13	-13	-13	-13
Saldo		-15	-49	-13	-13	-13	-13
Reserve kapitaallasten De Nobel	Toevoeging	249	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-51	-1	-133	-133	-133	-133
Saldo		198	-1	-133	-133	-133	-133
Reserve jeugdsportfonds Leiden	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-50	-50	-17	0	0	0
Saldo		-50	-50	-17	0	0	0
Reserve Pieterskerk	Toevoeging	5.422	180	176	172	168	168
	Onttrekking	-287	-288	-289	-290	-291	-291
Saldo		5.136	-108	-113	-118	-123	-123
Reserve kap. lasten sportaccommodaties	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	-35
Saldo		0	0	0	0	0	-35
reserve kap.lasten Museum De Lakenhal	Toevoeging	0	3.479	122	122	122	1.322
	Onttrekking	0	0	-122	-122	-122	-388
Saldo		0	3.479	0	0	0	934
Reserve bedrijfsvoering ELO	Toevoeging	0	254	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	254	0	0	0	0
Reserves programma 8		3.119	2.253	-522	-510	-515	383

Investerings

In het volgende overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2015-2018. In paragraaf 4.2.2 Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht met te voeren kredieten. Een toelichting op de investeringen in jaarschijf 2015 is opgenomen in het prestatie-overzicht 2015-2018 bij de betreffende prestatie.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
8A1.1 Aanbieden kunst- en cultuurprogramma	VVI Kunstinstanties 2015-2018	Bedrijfsm.	Verv.	-	294	294	292	292
	VVI Stadspodia 2015-2018	Inv. derden	Verv.	-	177	177	177	177
8A1.3 Exploitatie Stedelijk Museum de Lakenhal	Renovatie en verbouw Lakenhal	Econ.	Verv.	-	12.493	-	-	-
8C1.1 Exploiteren gem sportaccommodaties	Toplaag kunstgras Sportpark de Vliet	Econ.	Verv.	-	218	-	-	-
	Toplaag kunstgras Morskwartier	Econ.	Verv.	-	218	-	-	-
	Bijdrage ijsbaan	Econ.	Verv.	-	4.000	-	-	-
	Bijdrage zwembad De Vliet/ Vijfmeibad	Econ.	Verv.	-	1.016	-	-	-
	Bijdrage sportzalen Dieperhout	Econ.	Verv.	-	1.372	-	-	-
	Vervanging natuurgras in kunstgras diverse parken	Econ.	Verv.	-	1.389	-	-	-
	Toplaag kunstgras Kikkerpolder II	Econ.	Verv.	-	-	381	-	-
	Riolering sportaccommodaties 2016-2018	Econ.	Verv.	-	-	116	115	115
	Vervanging machines Sportbedrijf 2016-2017	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	147	46	-
	Vervanging wettraveld Sportpark Noord	Econ.	Verv.	-	-	-	274	-
	Nieuwbouw Vijfmeibad	Econ.	Verv.	9.000	-	-	9.000	-
	Nieuwbouw vijfmeihal	Econ.	Verv.	564	-	-	11.125	-
	Totaal programma 8				9.564	21.176	1.114	21.030

Bedragen * € 1.000

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subsiestaat 2014	subsiestaat 2015
Subsidie saldo	10.933.967	11.067.001

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

9

Maatschappelijke Ondersteuning

Maatschappelijke Ondersteuning

<i>Programmanummer</i>	9
<i>Commissie</i>	Onderwijs en Samenleving
<i>Portefeuille(s)</i>	Jeugd, Zorg en Welzijn

De missie van het programma Maatschappelijke Ondersteuning luidt:

“De gemeente Leiden wil een stad zijn waarin alle mensen, inclusief die met een zorgbehoefte, actief kunnen participeren en zelf de regie in handen hebben bij de wijze waarop hun zorgbehoefte wordt vervuld. Het gemeentelijke beleid is gericht op het activeren van mensen om hen in staat te stellen zelf deel te nemen aan de samenleving. Daarnaast organiseren we een vangnet voor de ondersteuning van zeer kwetsbare burgers die onvoldoende in staat zijn om voor zichzelf te zorgen.”

Inleiding

In de programmabegroting 2014 vormde het geheel aan activiteiten rond de drie decentralisatie nog een bijzonder, afzonderlijk, programma (programmabegroting 2014 nr. 4.3.5 Bijzonder programma 3 decentralisaties, pag. 150 e.v.). Met ingang van 2015 zullen deze drie decentralisaties, bestaande uit de volgende componenten:

- decentralisatie van de Jeugdzorg, waardoor gemeenten verantwoordelijk worden voor alle jeugdhulp;
- decentralisatie van de extramurale begeleiding en persoonlijke verzorging vanuit de AWBZ, waardoor de WMO wordt uitgebreid;
- invoering van de Participatiewet, waardoor de huidige Wajong-groep voor een belangrijk deel naar de gemeenten wordt overgeheveld en er wijzigingen plaatsvinden in de sociale werkvoorziening;

zijn ingevoegd in de bestaande programmastructuur, respectievelijk in de programma's 7, 9 en 10.

Beleidssterrein 9A Sociale binding en participatie

Een groot deel van de Leidse bevolking is goed in staat om eigen problemen op te lossen en biedt ook regelmatig anderen een helpende hand. Deze groep vormt de basis van de Leidse samenleving. In aansluiting op de nieuwe Wmo versterken we deze basis door eigen kracht, sociale samenhang en leefbaarheid te bevorderen en stimuleren mensen om zich voor elkaar in te zetten.

Doel daarbij is het zelfstandig en zelfredzaam functioneren van mensen in de samenleving. Bij een vraag om ondersteuning kijken we welke rol de sociale omgeving kan spelen in de (tijdelijke) ondersteuning die iemand nodig heeft. Hierbij wordt zoveel mogelijk wijkgericht gewerkt.

Clïëntparticipatie krijgt een centrale plek bij het ontwikkelen van beleid, cliënten/mensen denken en werken mee bij het samenstellen van arrangementen.

Doelen en prestaties bij 9A Sociale binding en participatie

Doel	Prestatie
9A1 Sociale binding en participatie van inwoners is hoog	9A1.1 Doen organiseren van een passend voorzieningenaanbod dat aansluit op de sociale situatie van de wijk
	9A1.2 Doen organiseren van activiteiten die maatschappelijke participatie bevorderen en sociaal isolement voorkomen
	9A1.3 Doen bevorderen van cliëntbetrokkenheid en publieksparticipatie op het gebied van maatschappelijke ondersteuning
	9A1.4 Opdracht geven voor het uitvoeren van de vijf basisfuncties voor lokale ondersteuning van vrijwilligerswerk

9A1.1 Doen organiseren van een voorzieningenaanbod dat aansluit op de sociale situatie van de wijk

We vergroten de sociale binding in de stad door het organiseren van een passend voorzieningenaanbod dat aansluit op de sociale situatie in de wijk. We bieden organisaties voor welzijnswerk in de stad ruimte om activiteiten op te zetten die bijdragen aan de sociale binding én door actieve burgers en organisaties in de wijk te vragen mee te denken en actie te ondernemen op de prioriteiten in de wijk. We gaan meer sturen op resultaten en kiezen daarbij voor maatwerk per wijk. De komende jaren werken we volgens de methodiek van Communities that Care (CtC) aan het opstellen van wijkagenda's, door en voor bewoners, vrijwilligers en professionals. Buurtbewoners, vrijwilligers en professionals leveren een bijdrage aan de uitvoering van de wijkagenda. We stellen onze prioriteiten op basis van knelpunten en de kracht van de wijk. Organisaties, bewoners, vrijwilligers en professionals pakken de uitvoering van de prioriteiten op en de gemeente zal dit ondersteunen.

9A1.2 Doen organiseren van activiteiten die maatschappelijke participatie bevorderen en sociaal isolement voorkomen

In Leiden willen we de participatie van burgers bevorderen en sociaal isolement voorkomen. Dit stimuleren we door de subsidiering van activiteiten die gericht zijn op maatschappelijke participatie en ontmoeting. We hechten tevens belang aan de bevordering van de diversiteit in organisaties in de stad. Hierover worden afspraken gemaakt met maatschappelijke organisaties in de stad.

9A1.3 Doen bevorderen van cliëntbetrokkenheid en publieksparticipatie op het gebied van maatschappelijke ondersteuning

De Adviesraad WMO Leiden adviseert de gemeente op een breed terrein van het maatschappelijk leven. De Adviesraad wil met zijn adviezen eraan bijdragen dat elke burger in Leiden mee kan doen. Daarnaast zullen inwoners die bijdragen aan de door de gemeente gestelde doelen ondersteund worden door de partners in de stad en de gemeentelijke organisatie.

9A1.4 Opdracht geven voor het uitvoeren van de 5 basisfuncties voor lokale ondersteuning van vrijwilligerswerk

De inzet van vrijwilligerswerk is belangrijk. Wij ondersteunen vrijwilligers en organisaties die met vrijwilligers werken. Het gaat om het vergemakkelijken, faciliteren en stimuleren van vrijwillige inzet in Leiden. We kijken daarbij hoe we met innovatieve werkwijzen (o.a. sociale media) nieuwe doelgroepen kunnen werven en bestaande groepen kunnen behouden. Jaarlijks geven we de ondersteuning van het vrijwilligerswerk vorm door de 5 basisfuncties ter ondersteuning van het vrijwilligerswerk in te vullen. De 5 basisfuncties worden omschreven als:

1. het vertalen van de maatschappelijke ontwikkelingen;
2. het verbinden en makelen van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties;
3. het versterken van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties;
4. het verbreiden van het vrijwilligerswerk
5. het verankeren van best practices.

In 2015 zullen we monitoren wat het effect is van de invulling van de nieuwe Wmo op de vraag naar meer vrijwilligers en de ondersteuningsvraag. Waar mogelijk zullen we de lokale ondersteuning van het vrijwilligerswerk aanpassen op de vraag.

Effectindicatoren bij 9A Sociale binding en participatie

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 9A1 Sociale binding en participatie van inwoners is hoog						
9A1.a Schaalscore sociale cohesie*	5,7 (2012) 5,7 (2013)	pm	pm	6,1	-	Veiligheidsmonitor

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
9A1.b Percentage inwoners dat het eens is met de stelling "Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen"	34% (2012) 30% (2013)	pm	pm	pm	-	Veiligheidsmonitor
9A1.c Percentage Leidenaren dat vrijwilligerswerk doet*	29% (2011) 32% (2013)	pm	-	31%	-	Stadsenquête

* Ambitie voor 2017 is genoemd in Beleidsplan Maatschappelijke Ontwikkeling 2013 - 2017.

Beleidsterrein 9B Preventie

Bij preventie gaat het om inzet en/of maatregelen die bewust worden genomen om problemen vroegtijdig te signaleren en het verergeren ervan te voorkomen. Preventie is belangrijk, omdat het voor een zorgvrager prettig is om zo lang mogelijk gezond, onafhankelijk en maatschappelijk actief te blijven, maar ook omdat dit goedkoper is dan gespecialiseerde langdurige zorg. Voorbeelden van preventiebeleid zijn de voorlichting rond gezondheidsthema's, de jeugdgezondheidszorg, geestelijk gezondheidszorg, verslavingspreventie, maar ook om te voorkomen dat mantelzorgers overbelast raken, en voor de groep mensen die hulp nodig heeft, maar dit niet zelf (durft) zal vragen.

Doelen en prestaties bij 9B Preventie

Doel	Prestatie
9B1 Burgers zijn zo zelfredzaam mogelijk	9B1.1 Doen organiseren van een samenhangend aanbod van informatieverstrekking, advies en cliëntondersteuning
9B2 Gezondheidsproblemen worden voorkomen	9B2.1 Doen uitvoeren van wettelijke taken basisgezondheidszorg
	9B2.2 Doen Uitvoeren van regionaal en lokaal gezondheidsbeleid

9B1.1 Doen organiseren van een samenhangend aanbod van informatieverstrekking, advies en cliëntondersteuning

In de keten van preventie tot zorg vervullen collectieve welzijnsinstellingen/voorzieningen een belangrijk rol. Zij dragen bij aan het bestrijden van eenzaamheidsgevoelens, participatie en sociale binding. Daarnaast wordt ook ingezet op vroegsignalering. Een groot deel van de inwoners zoekt zelf hulp en ondersteuning als dat nodig is, maar er is ook een groep mensen die dat niet doet. Van belang is dat men weet waar het signaal kwijt kan en dat men merkt dat het signaleren effect heeft. Maatschappelijke dienstverlening is ambulante- en wijkgericht en daardoor toegankelijk voor iedereen en biedt veel mogelijkheden voor preventie. Mantelzorg geven kan fysiek maar ook emotioneel, zwaar zijn, terwijl het niet gemakkelijk is deze taken te beëindigen vanwege de emotionele en persoonlijke band met de hulpbehoevende. Wij vinden het belangrijk te voorkomen dat mantelzorgers overbelast raken en zelf een zorgvrager worden. Daarom zet de gemeente in op vroegtijdige signalering van overbelasting en gerichte ondersteuning, en erkenning voor het belang van de mantelzorg(ers). De afspraken hierover hebben geresulteerd in het Leids Mantelzorgakkoord 2013. Gebruik van hulp van (zorg)vrijwilligers en maatjesprojecten en het eigen sociale netwerk kunnen de mantelzorgers ontlasten. Tevens zorgt de gemeente voor een goed samenhangend aanbod van informatieverstrekking, advies en cliëntondersteuning, zowel op wijk- als stedelijk niveau

9B2.1 Doen uitvoeren van de wettelijke taken basisgezondheidszorg

De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden (RDOG) voert de wettelijke basistaken uit die zijn gericht op gezondheidsbescherming en –preventie van de burgers in het algemeen en in het bijzonder van groepen die gemiddeld minder lang leven en minder lang gezond leven en op andere kwetsbare groepen. Vooral mensen met een lagere sociaal economische status en groepen als kinderen/jongeren en ouderen behoren tot deze bijzondere aandachtsgroepen. De verwachting is dat bij deze groepen de meeste winst valt te behalen. De thema's waarop de RDOG zich daarbij vooral richt zijn overgewicht, alcohol- en drugsgebruik, diabetes, eenzaamheid/depressie en roken, met het doel een gezondere leefstijl bij deze groepen te bewerkstelligen.

9B2.2 Doen uitvoeren van regionaal en lokaal gezondheidsbeleid

In 2012 is, voor een periode van 5 jaar, het preventieprogramma JOGG Leiden gestart met het doel om met name overgewicht en gebrek aan beweging bij jongeren te verminderen. De verwachting is dat er pas in 2017 effecten kunnen worden gemeten omdat dit een programma van 'lange adem' is.

- In 2012 is door Leiden als centrumgemeente tevens gewerkt aan de 'Regionale Beleidsvisie Verslavingspreventie Zuid-Holland Noord'. Deze richt zich met name op het voorkomen van (overmatig) alcoholgebruik door jongeren, maar ook op (soft)drugsgebruik en overige verslavingsvormen. De beleidsvisie bestaat uit een gecombineerde regionale en lokale aanpak, beiden integraal en gericht op meerdere

beleidsterreinen, waar in 2015 uitvoering aan wordt gegeven. In 2015 zal eveneens een evaluatie van de uitvoering van deze beleidsvisie worden opgestart.

- De gemeenten van Holland Rijnland, met uitzondering van Kaag en Braassem, financieren op basis van een lichte gemeenschappelijke regeling (waarin alleen uitvoeringsafspraken zijn vastgelegd) preventie- en voorlichtingsactiviteiten op het gebied van de GGZ. Daarnaast worden gezamenlijk voorzieningen als Inloophuis Psychiatrie, Informatiepunt GGZ en zorgvragersoverleg ZON gefinancierd.

Met de GGZ subsidies worden tegen relatief geringe kosten voorzieningen in het preventieve vlak gefinancierd. Betreffende organisaties verzetten veel werk met inzet van vrijwilligers. Met dit GGZ preventie-aanbod krijgen mensen met psychiatrische problematiek ondersteuning om het leven aan te kunnen.

Effectindicatoren bij 9B Preventie

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
9B1 Burgers zijn zo zelfredzaam mogelijk						
9B1.a Percentage mantelzorgers dat zich tamelijk zwaar, zeer zwaar tot overbelast voelt*	18% (2011) 19% (2013)	18%	18%	18%	-	Stadsenquête

* Streefwaarden zijn afkomstig uit Beleidsplan Maatschappelijke Ontwikkeling 2013 - 2017. Het totale percentage in 2011 is verdeeld in 16% tamelijk zwaar belast, 2% zeer zwaar belast en 0% overbelast. Het totale percentage in 2013 is verdeeld in 16% tamelijk zwaar belast, 3% zeer zwaar belast en 0% overbelast.

Beleidsterrein 9C Ondersteuning

In Leiden hanteren we een gekantelde werkwijze: vraaggericht en met als uitgangspunt wat iemand wel kan. Bij een hulpvraag wordt er breder gekeken dan die vraag alleen. Uitgangspunt is om integraal te bezien wat iemands problemen en mogelijkheden zijn op de verschillende leefgebieden. Ook bij het zoeken naar oplossingen wordt een integrale aanpak gehanteerd. Dit leidt tot een arrangement op maat gericht op die leefgebieden waar mensen ondersteuning nodig hebben. Dit kan zijn wonen, zorg, welzijn, opvoeden, opgroeien, veiligheid, participatie, werk en inkomen, schuldhulpverlening.

Vanaf 2015 wordt de Wmo uitgebreid met een aantal nieuwe taken (decentralisatie AWBZ). We verweven bestaande individuele en algemene/collectieve voorzieningen en de nieuwe taken in elkaar tot een nieuw geheel. Dit is een grote (financiële) opgave. Transformatie vraagt om een open proces waar meer ruimte komt en blijft voor vernieuwing die we lerende weg vormgeven. De opgaven en oplossingsrichtingen formuleren we gezamenlijk met inwoners en aanbieders. Als gemeente zetten we vooral hoofdlijnen uit o.a. door middel van bestuurlijk contracteren.

Doelen en prestaties bij 9C Ondersteuning

Doel	Prestatie
9C1 Integraal zorg en ondersteuning op maat	9C1.1 Organiseren toegang zorg en welzijn door middel van sociale wijkteams
	9C1.2 Doen bevorderen samenwerking 0de, 1ste en 2de lijnszorg
9C2 Mensen met een beperking zijn in staat zelfstandig te leven	9C2.1 Doen organiseren van een samenhangend en passend aanbod van algemene Wmo-voorzieningen
	9C2.2 Doen organiseren van een samenhangend en passend aanbod van maatwerk Wmo-voorzieningen

9C1.1 Organiseren toegang zorg en welzijn door middel van sociale wijkteam

De Leidse sociaal wijkteams borgen de toegang tot welzijn en (Wmo) zorg inclusief de nieuwe taken waar de gemeenten vanaf 2015 voor verantwoordelijk is. Bewoners kunnen bij de wijkteams terecht met vragen op de leefgebieden werken, leren, wonen, sociale relaties, inkomen, vrije tijd en gezondheid. In de wijkteams werken deskundigen van verschillende organisaties samen, waarbij zij zich ontwikkelen tot generalist. Zo ontstaat een nieuwe praktijk om invulling te geven aan de opdracht van de 3 decentralisaties en antwoord op huidige knelpunten, zoals een niet efficiënte en effectieve ondersteuning van bewoners.

De leefsituatie van bewoners is sturend in de uitvoering van de zorg - organisatorische grenzen zijn daaraan ondergeschikt. Complexe problematiek in een huishouden krijgt een gezamenlijke aanpak en een sterke aansturing dichtbij. Bewoners worden gestimuleerd om hun vraagstukken zelf op te lossen, al dan niet met inzet van hun eigen netwerk. Ook verbinden de sociaal wijkteams zich met vrijwilligersnetwerken in de wijk en het stedelijk aanbod van vrijwillige ondersteuning om bewoners te begeleiden in het oplossen van hun hulpvraag. Indien nodig, verbinden de medewerkers van de sociaal wijkteams professionals aan de bewoner. En is er een sterke verbinding in de samenwerking met de Centra voor Jeugd en Gezien en de Jeugd en gezinsteams.

Het doorvoeren van verandering in het sociale domein is daarmee niet alleen een kwestie van structuren wijzigen. Het vraagt om een andere manier van denken en handelen van overheden, organisaties en bewoners en een lange adem.

9C1.2 Doen bevorderen samenwerking 0de, 1ste en 2de lijnszorg

De gemeenten in Holland Rijnland en het zorgkantoor en zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid hebben een regionale samenwerkingsagenda opgesteld die, deels, op lokaal niveau uitgewerkt wordt. De thema's van de samenwerkingsagenda zijn:

- geïntegreerde zorg en ondersteuning in de wijk;
- preventie en gezondheidsbevordering;
- samenwerking binnen inkoop en sturing;
- extramuralisering / wonen, zorg en welzijn;
- jeugdhulp.

De gemeente Leiden, Zorg en Zekerheid en betrokken instellingen werken deze regionale samenwerkingsagenda voor Leiden uit.

9C2.1 Doen organiseren van een samenhangend en passend aanbod van algemene Wmo-voorzieningen

We gaan in gesprek met mensen die voor ondersteuning een beroep doen op de gemeente. In het gesprek is het uitgangspunt het zo veel mogelijk inzetten op de eigen kracht en eigen netwerk. Dit betekent dat we mensen helpen om te zoeken naar oplossingen voor hun hulpvraag.

Door het ontwikkelen van een passend algemeen en collectief aanbod stellen we mensen met een beperking in staat zelfstandig te leven en te participeren. Hiertoe gaan we in gesprek met organisaties en cliëntgroepen om algemene en collectieve voorzieningen beter te benutten.

9C2.2 Doen organiseren van een samenhangend en passend aanbod van maatwerk Wmo-voorzieningen

Voorafgaand aan het verstrekken van een nieuwe voorziening wordt eerst een gesprek gevoerd met de zorgvrager om te bekijken welke mogelijkheden hij/zij zelf heeft en welke ondersteuning er nodig is.

Die verstrekking kan zowel in de naturavorm (waarbij de gemeente de voorziening regelt en de leverancier betaalt) als in de vorm van een persoonsgebonden budget (waarbij de cliënt – eventueel na enig advies van de gemeente - de voorziening zelf regelt en de leverancier betaalt).

Effectindicatoren bij 9C Ondersteuning

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
9C2 Mensen met een beperking zijn in staat zelfstandig te leven						
9C2.a Percentage Leidenaren van 75 jaar en ouder dat zelfstandig woont	89,8% (2012) 90,5% (2013)	pm	pm	pm	pm	GBA

Beleidsterrein 9D Kwetsbare groepen

Doelen en prestaties bij 9D Kwetsbare groepen

Doel	Prestatie
9D1 Stabiele leefsituatie voor kwetsbare groepen	9D1.1 Doen uitvoering geven aan preventie en herstel t.a.v. verslaving en dak- en thuisloosheid
	9D1.2 Doen uitvoering geven aan toeleiding naar zorg van mensen met verslavings- en psychiatrische problematiek en begeleiding van ex-gedetineerden en vreemdelingen in nood
	9D1.3 Doen uitvoering geven aan opvang en huisvesting van kwetsbare groepen
	9D1.4 Doen uitvoering geven aan beschermd wonen
9D2 Verminderen van (de gevolgen van) huiselijk geweld	9D2.1 Doen uitvoering geven aan maatregelen die het voorkómen van geweld in huiselijke kring, het stoppen van geweld en het herstel van veiligheid in het huishouden of gezin bevorderen
	9D2.2 Doen uitvoering geven aan opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring

9D1.1 Doen uitvoering geven aan preventie en herstel t.a.v. verslaving en dak- en thuisloosheid

9D1.2 Doen uitvoering geven aan toeleiding naar zorg van mensen met verslavings- en psychiatrische problematiek en begeleiding van ex-gedetineerden en vreemdelingen in nood

9D1.3 Doen uitvoering geven aan opvang en huisvesting van kwetsbare groepen

9D1.4 Doen uitvoering geven aan beschermd wonen

Met preventie, signalering en vroeg interventie wordt multi-problematiek waar mogelijk voorkomen. Afspraken met corporaties en hulpverlening dienen ertoe om huisuitzetting te voorkomen. Zo mogelijk wordt ambulante begeleiding ingezet en alleen indien noodzakelijk, is opvang aan de orde. Het realiseren van de inloopfunctie GGZ, een nieuwe taak binnen de Wmo, heeft tot doel om contact, structuur en participatie van kwetsbare inwoners te bevorderen. Diegenen die zelf geen hulpvraag stellen maar wel hulp nodig hebben wordt op een outreachende wijze benaderd en naar zorg toegeleid.

In de begeleiding wordt aangesloten bij de mogelijkheden van de cliënt (eigen kracht). Iedereen heeft een vorm van activering om herstel en maatschappelijke participatie te bevorderen. Ook is aandacht voor het herstel van het sociale netwerk van de cliënt. De opvang is zo kort mogelijk en erop gericht om de stap naar zelfstandig wonen en deelname aan de maatschappij te realiseren. In onze subsidieafspraken sturen we hierop.

Een belangrijke basis voor herstel is huisvesting. De krapte op de woningmarkt maakt het noodzakelijk om de woonagenda en de OGGZ-doelstellingen beter op elkaar af te stemmen. Zo wordt er gekeken naar intramurale plaatsen worden afgebouwd en wat dit betekent voor de zorg én voor de ontwikkelingen op de woonmarkt. De beperkte ruimte voor bijzondere woonvormen maakt dat er creatieve oplossingen gezocht moeten binnen maatschappelijk vastgoed, in samenwerking met corporaties, gemeenten in de regio en andere betrokken partijen. De verbinding met de nieuwe Wmo taak Beschermd wonen kan ook een kans zijn om creatiever te zijn met huisvesting voor kwetsbare doelgroepen.

Stichting Vluchtelingen Werk Zuid-Holland-Noord wordt gesubsidieerd voor de realisatie van de taakstelling huisvesting en begeleiding van vluchtelingen met een verblijfsvergunning die door het Rijk aan de gemeente jaarlijks wordt opgelegd. De hoogte van de taakstelling wordt ieder jaar door het Rijk bepaald.

Stichting Uitgeprocedeerde Vluchtelingen biedt tijdelijke ondersteuning aan uitgeprocedeerde vluchtelingen en andere vreemdelingen in nood die geen recht (meer) hebben op wettelijke voorzieningen. Doel van de tijdelijke ondersteuning is te voorkomen dat deze personen in de marge van de samenleving terecht komen, terwijl zij met tijdelijke hulp zich zelf kunnen redden in de toekomst. Het aantal hulpvragen varieert per jaar.

9D2.1 Doen uitvoering geven aan maatregelen die het voorkómen van geweld in huiselijke kring, het stoppen van geweld en het herstel van veiligheid in het huishouden of gezin bevorderen

9D2.2 Doen uitvoering geven aan opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring

De regiovisie Geweld in Huiselijke kring bepaalt de doelstellingen voor de komende jaren. Belangrijk punt is vergroten van bekendheid, zodat iedereen weet waar men met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling terecht kan. Daarnaast is versterking van de uitvoering gericht op het stoppen van geweld en het waarborgen van veiligheid. Dit is uitgangspunt bij subsidieverlening. In het kader van de decentralisaties zal per 2015 het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling als één organisatie uitvoering geven aan de aanpak van Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.

Door de landelijke herverdeling van middelen Vrouwenopvang en huiselijk geweld wordt het budget van centrumgemeente Leiden t.b.v. de regio ZHN gekort met 36%. De korting wordt gefaseerd uitgevoerd in de jaren 2016 – 2018. Welke consequenties dit heeft en wat binnen het beleidsveld op te vangen is, wordt uitgewerkt.

Rosa Manus zorgt voor opvang indien dat nodig is. De begeleiding in de opvang is gericht op versterken van de eigen kracht van vrouwen. Ook is er extra aandacht voor kinderen om intergenerationele overdracht van geweld te stoppen. Hiervoor wordt de methodiek Veerkracht geïmplementeerd. De opvang is zo kort als mogelijk. Ambulante hulp is een optie als nazorg, maar opvang kan ook voorkomen worden door intensieve ambulante gezinsbegeleiding. Opvang blijft echter voorlopig nodig, omdat bij escalatie van geweld een veilige opvangplek essentieel is. Met de regio zijn hierover afspraken gemaakt.

Effectindicatoren bij 9D Kwetsbare groepen

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 9D1 Stabiele leefsituatie voor kwetsbare groepen						
9D1.a Aantal feitelijk daklozen	294 (2011) 212 (2013)	125	125	125	125	GGD
9D1.b Aantal huisuitzettingen Leiden	31 (2011) 22 (2012) 36 (2013)	12	12	12	12	GGD
9D1.c Gemiddelde verblijfsduur in nachtopvang (dagen)	66 (2011)	50	50	50	50	Binnenvest
9D1.d Gemiddelde verblijfsduur in de crisisopvang in dagen*	92 (2012) 79 (2013)	90	90	90	90	Binnenvest
9D1.e Gemiddelde verblijfsduur in de vrouwenopvang in maanden*	5 (2011) 6 (2012) 6 (2013)	6	6	6	6	Rosa Manus

* Streefwaarden vastgesteld in Belidesplan Maatschappelijke Ontwikkeling 2013 - 2017.

Kaderstellende beleidsstukken

- Beleidsplan Maatschappelijke Ontwikkeling 'Iedereen telt mee' (B&W 13.0049)

Programmamakosten

Maatschappelijke ondersteuning bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Sociale binding en participatie	Lasten	1.245	8.316	6.238	5.739	5.688	5.687
	Baten	-114	-48	0	0	0	0
Saldo		1.130	8.268	6.238	5.739	5.687	5.686
Preventie	Lasten	9.973	7.067	7.344	7.021	6.953	6.902
	Baten	-53	-551	-558	-558	-558	-558
Saldo		9.920	6.516	6.786	6.463	6.395	6.344
Ondersteuning	Lasten	3.138	18.988	30.250	31.899	29.489	29.384
	Baten	-19	-1.516	-1.535	-1.535	-1.535	-1.535
Saldo		3.119	17.471	28.715	30.363	27.953	27.849
Kwetsbare groepen	Lasten	14.629	12.019	39.101	39.001	38.585	37.962
	Baten	-1.692	-148	-150	-150	-150	-150
Saldo		12.937	11.870	38.951	38.851	38.435	37.812
Prev., opvang en onderdak kwetsbare grp	Lasten	12.523	0	0	0	0	0
	Baten	-474	0	0	0	0	0
Saldo		12.050	0	0	0	0	0
Programma	Lasten	41.508	46.390	82.933	83.660	80.715	79.936
	Baten	-2.352	-2.264	-2.244	-2.244	-2.244	-2.244
Saldo van baten en lasten		39.156	44.126	80.689	81.416	78.471	77.692
Reserves	Toevoeging	1.322	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-302	-1.174	-724	-24	0	0
Mutaties reserves		1.020	-1.174	-724	-24	0	0
Resultaat		40.177	42.952	79.965	81.392	78.471	77.692

Budgettaire ontwikkelingen

De mutaties van de lasten en baten worden onder andere veroorzaakt door indexering van budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjaren investeringsplan 2015 – 2018. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hierna per beleidsterrein toegelicht.

Algemene uitkering

De decentralisatie- en integratie-uitkeringen die tot nu toe opgenomen zijn in het programma Algemene dekkingsmiddelen worden straks via de begrotingswijziging Werkbegroting 2015 overgeheveld van het programma Algemene dekkingsmiddelen naar het betreffende beleidsprogramma maar blijven onderdeel uitmaken van de prestatie Algemene dekkingsmiddelen. Vooruitlopend op deze begrotingswijziging worden de decentralisatie- en integratie-uitkeringen genoemd die betrekking hebben op dit programma:

- Integratie-uitkering WMO (Hulp bij het huishouden) € 7.502.648
- Vrouwenopvang/Huiselijk geweld € 3.103.250
- Maatschappelijke opvang/VB/OGGz € 8.593.014
- Mantelzorg € 35.722
- Gezond in de stad € 51.000

Beleidsterrein 9A Sociale binding en participatie

Diverse budgetten inzake jeugd zijn overgeheveld naar programma Jeugd en Onderwijs. De lasten dalen in 2015 hierdoor met € 1.143.000. In 2013 heeft de sociaal-maatschappelijke ondersteuning voor het Trekvaartplein minder gekost dan begroot. Dit voordeel is via resultaatbestemming overgeheveld naar 2014. De lasten dalen in 2015 daardoor met € 76.000. Voor het realiseren van een nieuw stedelijk jongeren centrum is in 2014 een incidenteel budget voor inhuur beschikbaar gesteld. De lasten nemen ten opzichte van 2014 af met € 40.000. Het budget voor maatschappelijke stages daalt met € 179.000 ten opzichte van 2014.

Beleidsterrein 9B Preventie

Voor het project Zichtbare Schakel (sociale wijkteams) is een incidentele projectsubsidie begroot in 2014. De lasten in 2015 dalen daardoor met € 175.000 ten opzichte van 2014. Van het Rijk is vanaf 2015 € 400.000 verkregen voor het vormgeven van het mantelzorgcompliment ter ondersteuning van de mantelzorgers.

Beleidsterrein 9C Ondersteuning

Voor de overheveling van taken vanuit de AWBZ naar de WMO is in 2014 een incidenteel invoerings- en voorbereidingsbudget beschikbaar. De lasten in 2015 zijn daardoor ten opzichte van 2014 € 1.349.000 lager. De kosten voor de sociale wijkteams nemen in 2015 met € 67.000 toe ten opzichte van 2014.

Voor het project wijkverbetering Slaagwijk is in 2014 een investeringsbijdrage begroot. De lasten in 2015 dalen ten opzichte van 2014 met € 611.000.

In de decembercirculaire 2013 waren structureel extra middelen opgenomen voor de Hulp bij het huishouden. Deze middelen waren nog niet verwerkt in het meerjarenbeeld. De lasten in 2015 stijgen daardoor met € 830.000 t.o.v. 2014.

Op de raming Algemene uitkering onderdeel integratie-uitkering WMO stond nog een structureel uitgavenbudget begroot. Deze middelen zijn nu overgeheveld. De lasten in 2015 op dit beleidsterrein stijgen daardoor met € 98.000 t.o.v. 2014.

In de kaderbrief is een budget opgenomen voor de nieuwe WMO-taken (begeleiding, respijtzorg, dagbesteding etc.). De lasten in 2015 stijgen daardoor ten opzichte van 2014 met € 9.773.000. In de mei-circulaire 2014 bleek dat de middelen hoger waren vastgesteld. De lasten in 2015 stijgen daardoor met € 114.000 ten opzichte van 2014 en de kaderbrief.

In de kaderbrief is tevens een transitiebudget opgenomen voor de nieuwe WMO-taken. De lasten in 2015 stijgen daardoor met € 1.440.000 ten opzichte van 2014.

Nog te verwachten

Medio 2014 heeft de staatssecretaris bericht dat macro € 75 miljoen beschikbaar worden gesteld voor 2015 en 2016 om te proberen de werkgelegenheid in de thuiszorg te behouden. Voor Leiden zou dat circa € 450.000 zijn. Om in aanmerking te komen moet een plan worden ingediend. De middelen zijn daarom nog niet opgenomen in de begroting 2015.

De nieuwe middelen in het sociaal domein zijn op het prijspeil 2014. Bij de septembercirculaire 2014 zal de indexering door het Rijk bekend worden gemaakt.

Beleidsterrein 9D Kwetsbare groepen (maatschappelijke opvang, OGGZ en verslavingsbeleid)

In 2013 is er een lagere besteding geweest op de bijzondere woonvoorzieningen. Dit incidentele voordeel is via budgetoverheveling overgeheveld naar 2014. De lasten dalen daardoor ten opzichte van 2014 met € 150.000. Het budget voor subsidies die verstrekt worden aan organisaties die zich inzetten voor ex-gedetineerden is in 2015 € 122.000 lager ten opzichte van 2014. De bestaande subsidies aan stichting Exodus Leiden, stichting de Schuilplaats en stichting de Binnenvest kunnen in 2015 op hetzelfde niveau worden gehandhaafd als in 2014. Vanuit de AWBZ is vanaf 2015 € 3.472.000 toegevoegd voor de begeleiding en persoonlijke verzorging voor zover die in het verlengde liggen van de begeleiding van personen in instellingen MO/VB/OGGz. Het Rijk kort € 43.000 vanaf 2015 op de middelen voor vrouwenopvang en huiselijk geweld. Deze korting wordt in mindering gebracht op het beschikbare budget vanaf 2015. Voor de nieuwe taak beschermd wonen is vanaf 2015 € 23.955.000 beschikbaar.

Reserves

Er is een onttrekking geraamd van € 24.000 uit de reserve OGGZ ter dekking van compensatiekosten herhuisvesting GGZ-instellingen (RB 11.0023).

Er is een onttrekking geraamd van € 700.000 uit de reserve sociaal-maatschappelijke en culturele voorzieningen. De onttrekking dient ter dekking van het project Versterking buurtfunctie speeltuinen (RB 13.0080). De corresponderende lasten zijn geraamd in programma 7 Jeugd en onderwijs.

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.9 Toelichting reserves programma 9.

Reserves programma 9 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserve gemeentelijk deel GSB OGGZ	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-231	-358	-24	-24	0	0
Saldo		-231	-358	-24	-24	0	0
Reserve soc.-maatsch. En cult. Voorz	Toevoeging	1.322	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-42	-817	-700	0	0	0
Saldo		1.280	-817	-700	0	0	0
Res.financ.bijdr.woningonttrek.	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-29	0	0	0	0	0
Saldo		-29	0	0	0	0	0
Reserves programma 9		1.020	-1.174	-724	-24	0	0

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subdiestaat 2014	subdiestaat 2015
Subsidie saldo	21.200.916	19.997.202

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

10

Werk en inkomen

Werk en inkomen

<i>Programmanummer</i>	10
<i>Commissie</i>	Werk en Middelen
<i>Portefeuille(s)</i>	Werk en Inkomen, Wijken en Financiën

De missie van het programma Werk en inkomen luidt:

De gemeente Leiden stimuleert haar inwoners om door werk zelfstandig in het bestaan te voorzien, bevordert maatschappelijke participatie en biedt waar nodig een financieel vangnet.

Inleiding

In de programmabegroting 2014 vormde het geheel aan activiteiten rond de drie decentralisaties nog een bijzonder, afzonderlijk, programma (programmabegroting 2014 nr. 4.3.5. Bijzonder programma 3 decentralisaties, pag. 150 e.v.). Met ingang van 2015 zullen deze drie decentralisaties, bestaande uit de volgende componenten:

- decentralisatie van de Jeugdzorg, waardoor gemeenten verantwoordelijk worden voor alle jeugdhulp;
- decentralisatie van de extramuraal begeleiding en persoonlijke verzorging vanuit de AWBZ, waardoor de WMO wordt uitgebreid;
- invoering van de Participatiewet, waardoor de huidige Wajong-groep voor een belangrijk deel naar de gemeenten wordt overgeheveld en er wijzigingen plaatsvinden in de sociale werkvoorziening;

zijn ingevoegd in de bestaande programmastructuur, respectievelijk in de programma's 7, 9 en 10.

Werk en inkomen

In het programma Werk en Inkomen gaat in 2015 veel veranderen. Op 1 januari 2015 treden de Invoeringswet Participatiewet, de Wet maatregelen WWB en de Wet hervorming kindregelingen in werking. Ook de Wet Afschaffing Wtcg (regelingen voor chronisch zieken), die in 2014 in werking is getreden heeft gevolgen voor het Programma Werk en Inkomen in 2015.

Beleidssterrein 10A Arbeidsparticipatie

Participatiewet

De Participatiewet is de opvolger van de Wet werk en bijstand. De doelstelling van de wet is dat zoveel mogelijk mensen regulier aan het werk gaan. Instroom in de Wet sociale werkvoorziening is niet meer mogelijk. De Wajong (Wet arbeid en ondersteuning jonggehandicapten) is alleen nog toegankelijk voor mensen zonder arbeidsvermogen. De gemeente heeft de taak om werkzoekenden met inbegrip van deze nieuwe doelgroepen te begeleiden naar werk. In het Beleidsplan Participatiewet zijn de kaders voor het beleid vastgesteld. De gemeente richt zich op de hele brede doelgroep van de Participatiewet maar in het bijzonder op werkzoekenden die niet in staat zijn om zelfstandig het minimumloon te verdienen. Als regulier werk niet mogelijk is worden andere vormen van betaald werk georganiseerd. DZB is de hoofdvoerder van het re-integratiebeleid. Voor jongeren tot 27 jaar is de uitvoering van het re-integratiebeleid belegd bij het Project JA. Vanaf 1 januari 2015 geldt een aan de Participatiewet aangepaste re-integratieverordening.

In de arbeidsmarktregio Holland-Rijnland werkt Leiden samen met UWV, werkgeversorganisaties, werknemers en de overige Holland-Rijnlandgemeenten in het Werkbedrijf. Doelstelling van deze samenwerking is dat de werkgevers in de arbeidsmarktregio op eenzelfde wijze worden bediend en dus niet worden geconfronteerd met verschillende werkwijzen en per gemeente afwijkende regelingen.

Doelen en prestaties bij 10A Arbeidsparticipatie

Doel	Prestatie
10A1 Leidenaren hebben werk en zijn daardoor minder uitkeringsafhankelijk	10A1.1 Inzetten van re-integratie en participatievoorzieningen
	10A1.2 Aanbieden volwasseneneducatie
	10A1.3 Inzetten project Jongeren op de Arbeidsmarkt (Project JA)
10A2 Mensen met loonwaarde onder het wettelijk minimumloon werken zo regulier mogelijk	10A2.1 Inzetten sociale werkvoorziening
	10A2.2 Inzetten beschut werk
	10A2.3 Inzetten loonkostensubsidie

10A1.1 Inzetten van Re-integratie en participatievoorzieningen

Re-integratie Leiden blijft als onderdeel van DZB ook onder de Participatiewet de belangrijkste uitvoerder van het re-integratiebeleid. Naast het Participatiecentrum is in september 2014 gestart met het project Leidse kracht. Een innovatief project waarbij samengewerkt wordt met een private uitzendorganisatie op locatie DZB, gericht op uitstroom naar regulier werk door middel van korte arbeidsbemiddelingstrajecten. Hiervan is landelijk aangetoond dat dit het meeste effect heeft. Het project duurt twee jaar en wordt gedekt met incidentele middelen.

Het Participatiebudget is t/m 2014 nog een specifieke uitkering, maar zal vanaf 2015 een integratie-uitkering worden binnen de Algemene uitkering. Het macrobudget van het participatiebudget is verdeeld op basis van een nieuw verdeelmodel. Voor de klassieke doelgroep (o.a. WWB) is het aantal bijstandsontvangers de belangrijkste maatstaf, voor de nieuwe doelgroep Wajong/WSW de historische instroom en voor de huidige WSW de hoogte van de natuurlijke uitstroom (o.a. pensioen).

10A1.2 Aanbieden volwasseneneducatie

De Tweede Kamer is in juni 2014 akkoord gegaan met een wetwijziging voor de volwasseneneducatie. De Eerste Kamer neemt naar verwachting in najaar 2014 een besluit. Het budget zal dan niet langer onderdeel zijn van het Participatiebudget. Het wordt ook niet meer toegekend aan alle gemeenten binnen Holland-Rijnland maar aan Leiden zijnde de centrumgemeente van de arbeidsmarktregio. De centrumgemeente wordt daardoor verantwoordelijk voor de inzet en verantwoording. De verplichte winkelnering bij de ROC's wordt stapsgewijs afgebouwd en de centrumgemeente is vrij om een aanbieder te kiezen. De middelen kunnen – zoals al eerder is bepaald - alleen worden ingezet voor taal en rekenen. Er wordt nog uitgezocht of de vigerende gemeenschappelijke regeling aangepast dan wel beëindigd wordt. Er wordt in de uitvoering gewerkt met de Taalmeter, een instrument waarmee binnen een kwartier wordt vastgesteld of iemand moeite heeft met lezen en schrijven. Wanneer iemand beter leest en schrijft, zo blijkt uit landelijk onderzoek, vergroot dat de kansen op een baan en wordt hij/zij sociaal actiever en gelukkiger. Het streven is om het aanbod van volwasseneneducatie aan te laten sluiten op de uitkomsten van de Taalmeter.

10A1.3 Inzetten project Jongeren op de Arbeidsmarkt (Project JA)

Jongeren die een uitkering aanvragen hebben te maken met een wachttijd van vier weken. Voorafgaand krijgen zij voorlichting over de rechten en plichten. Jongeren die nog gebruik kunnen maken van studiefinanciering worden geactiveerd om terug te keren naar het onderwijs. Met een gerichte aanpak worden jongeren die een beroep doen op een bijstandsuitkering intensief begeleid naar de arbeidsmarkt of terug naar school. Op jaarbasis betreft het circa 750 jongeren die zich melden voor een uitkering waarvan circa 100 met multiproblematiek zoals ex-gedetineerden, psychiatrische en/of verslavingsproblemen, licht verstandelijk gehandicapten, zwerfjongeren en tienermoeders. Voor de begeleiding van deze groep wordt intensief samengewerkt met jeugdzorginstellingen. Het aantal jongeren met een bijstandsuitkering zal vanaf 2015 stijgen vanwege de instroom uit de nieuwe doelgroepen door invoering van de Participatiewet (veranderingen Wajong/WSW).

10A2.1 Inzetten sociale werkvoorziening

Onder de Participatiewet daalt het aantal WSW-ers met vijf à zes procent per jaar. Het Participatiebudget onderdeel WSW daalt van €18,2 miljoen in 2014 naar €17,1 miljoen in 2015. WSW-medewerkers die bij de inwerkingtreding van de Participatiewet in dienst zijn, behouden hun rechten. De doelstelling is ook voor deze groep om hen zo veel mogelijk onde te brengen bij reguliere werkgevers. Mensen die uitsluitend in een beschermde omgeving kunnen functioneren, werken bij DZB intern.

10A2.2. Inzetten beschut werk

Voor mensen die uitsluitend in een beschutte omgeving onder aangepaste omstandigheden mogelijkheden tot arbeidsparticipatie hebben organiseert DZB ook onder de nieuwe wet 'Beschut werk'. Op elke drie uitstromende WSW-ers kan één persoon op een beschutte werkplek instromen. De gemeente kan iemand bij het UWV voordragen voor indicatie. Dat gebeurt alleen als er een beschutte werkplek beschikbaar is. Voor beschut werk zal een jaarlijks bij te stellen budgettaire plafond worden aangehouden.

10A2.3 Inzetten loonkostensubsidie

De nieuwe vorm van loonkostensubsidie, maximaal ter hoogte van 70% van het minimumloon, wordt naar het zich laat aanzien een belangrijk instrument om werkzoekenden bij reguliere werkgevers aan een baan te helpen. De subsidie wordt betaald uit het inkomensdeel en kan tot het einde van het dienstverband worden verstrekt. Als de loonwaarde stijgt daalt de subsidie.

Effectindicatoren bij 10A Arbeidsparticipatie

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 10A1 Leidenaren hebben werk en zijn daardoor minder uitkeringsafhankelijk						
10A1.a Personen 18 t/m 64 jaar met uitkering Participatiewet/loaw/loaz (% van totaal aantal personen van 18 t/m 64 jaar)	3,9% (2011) 4,0% (2012) 4,3% (2013)	4,4%	4,4%	4,4%	4,4%	W&I/CBS
Doel 10A1.b Jongeren tot 27 jaar werken of volgen onderwijs en zijn daardoor niet uitkeringsafhankelijk						
10A.1c Aantal jongeren met uitkering (ultimo jr.)	241 (2011) 173 (2012) 209 (2013)	220	240	260	280	W&I
Doel 10A2 Mensen met loonwaarde onder het minimumloon werken zo regulier mogelijk*						
10A2.1 Aantal Leidse SE's**	732 (2011) 721 (2012) 706 (2013)	658	618	581	546	DZB

* De indicator '% WSW'ers dat gedetacheerd is of begeleid werkt' is opgenomen in het prestatie-overzicht.

**SE=standaardeenheid (vgl. fte). Aantal correspondeert met de hoogte van het door het Rijk beschikbaar gestelde budget.

Beleidssterrein 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Het Leids minimabeleid ondersteunt mensen met lage inkomens bij maatschappelijke participatie en voorziet in tegemoetkomingen in bijzondere noodzakelijke kosten. In de Wet WWB Maatregelen is onder meer opgenomen dat de categoriale bijzondere bijstand wordt afgeschaft met uitzondering van de mogelijkheid om bij te dragen in de premie voor een aanvullende ziektekostenverzekering. Ook de wettelijke grens van 110% van de bijstandsnorm vervalt. De langdurigheidstoelage wordt vervangen door een individuele inkomensvoorslag. De Rijksoverheid wil met dit alles bereiken dat bijzondere bijstand weer individueel maatwerk wordt.

De Wtcg (regelingen voor chronisch zieken en gehandicapten) is per 1 januari 2014 ingetrokken. Voor minima kan het wegvallen van de Wtcg deels gecompenseerd worden via het Minimabeleid. Voor 2015 zijn hiervoor middelen ontvangen van het Rijk. In 2015 gaat het om circa € 1,6 miljoen. Een deel wordt besteed aan uitbreiding van de collectieve ziektekostenverzekering voor minima. De mogelijkheden om bijzondere bijstand te verlenen in onverzekerbare met chronische ziekte of handicap samenhangende kosten worden uitgebreid.

In het beleidsakkoord 'Samenwerken en Innoveren' hebben de coalitiepartijen afgesproken dat de inkomensgrens voor de declaratieregeling wordt opgetrokken naar 120% van de bijstandsnorm. Het college stelt nu voor om de 120%-grens voor alle regelingen van het minimabeleid in te voeren. Een uitzondering is de individuele inkomensvoorslag, die de langdurigheidstoelage vervangt. Daarvoor blijft de inkomensgrens 100% van de bijstandsnorm. De referteperiode wordt drie jaar. Voor de langdurigheidstoelage was de referteperiode vijf jaar. Deze keuzes zorgen ervoor dat de toeslag terecht komt bij de groep die het financieel het zwaarst heeft. Een uitgewerkt voorstel met deze en andere wijzigingen wordt nog in het najaar van 2014 aan de raad voorgelegd.

Voor de uitvoering blijft de inzet onveranderd: de (digitale) aanvragen snel afhandelen met oog voor rechtmatigheid en een minimum aan bureaucratie. Het niet-gebruik wordt zoveel mogelijk teruggedrongen.

Doelen en prestaties bij 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Doel	Prestatie
10B1 Minima doen mee in de samenleving en raken niet in een sociaal isolement	10B1.1 Uitvoeren declaratieregeling en behandelen aanvragen overige participatie bevorderende voorzieningen
10B2 Armoedebestrijding	10B2.1 Behandelen aanvragen individuele bijzondere bijstand en individuele inkomenstoelag
	10B2.2 Verstrekken (bijdrage in) premie Collectieve Ziektekostenverzekering Minima
	10B2.3 Verstrekken tegemoetkoming kinderopvang op Sociaal Medische Indicatie
	10B2.4 Kwijtschelding gemeentelijke heffingen
	10B2.5 Subsidies minimabeleid

Effectindicatoren bij 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 10B1 Minima doen mee in de samenleving en raken niet in een sociaal isolement						
10B1.a Aantal verstrekte tegemoetkomingen op grond van de declaratieregeling	3.878 (2011) 3.198 (2012) 3.990 (2013)	4.000	4.000	4.000	4.000	W&I
Doel 10B2 Armoedebestrijding						
10B2.a Aantal toekenningen Individuele inkomenstoelag	1.457 (2010)	1.450	1.450	1.450	1.450	W&I*

* De streefwaarde voor 2015 t/m 2018 houdt nog geen rekening met de aanpassingen in het minimabeleid.

Beleidsterrein 10C Inkomensvoorzieningen

Voor de mensen die niet in staat zijn om in hun levensonderhoud te voorzien biedt de gemeente een financieel vangnet in de vorm van een uitkering.

Doelen en prestaties bij 10C Inkomensvoorzieningen

Doel	Prestatie
10C1 Leidenaren (18 t/m AOW-leeftijd) voor wie een financieel vangnet nodig is, ontvangen inkomensondersteuning	10C1.1 Behandelen aanvragen en beheer uitkeringen Participatiewet, loaw, loaz, Bbz- inkomensvoorzieningen
	10C1.2 Uitvoeren fraudepreventie en opsporen uitkeringsfraude
	10C1.3 Uitvoeren terugvordering en verhaal

10C1.1 Behandelen aanvragen en beheer uitkeringen WWB, loaw, loaz, Bbz-inkomensvoorzieningen

Het aantal bijstandsuitkeringen wordt sterk beïnvloed door de economische conjunctuur. In Leiden is de geregistreerde werkloosheid de laatste jaren sterk gestegen. Van 3200 medio 2012 naar bijna 6000 medio 2014. Het UWV registreert de niet-werkende werkzoekenden. Deze groep bestaat grotendeels uit WW-ers, bijstandsgerechtigden met een arbeidsplicht en niet-uitkeringsgerechtigden. Het economisch herstel is nog onzeker en zal in Leiden door de aard van de werkgelegenheid niet direct een groot effect hebben. Ten gevolge van de bezuinigingen van het Rijk zou de werkloosheid in Leiden zelfs nog verder kunnen oplopen.

Het Inkomensdeel, het rijksbudget waarmee de bijstandsuitkeringen kunnen worden bekostigd, is een specifieke uitkering verstrekt door het Rijk. Als Leiden erin slaagt om meer mensen te laten uitstromen en te voorkomen dat zij instromen in de bijstand is de kans groot dat het rijksbudget niet volledig wordt besteed. Deze onderbesteding is voor de gemeente vrij besteedbaar. Het macrobudget zal door het Rijk vanaf 2015 anders worden verdeeld namelijk op basis van het zogenaamde Multiniveaun-model, dat ontwikkeld is door het SCP. Dit model is gebaseerd op de kans op bijstand op het niveau van huishouden, wijk, gemeente en regio. Voor het nieuwe verdeelmodel is een overgangsregime vastgesteld van drie jaar. In 2015 en 2016 zal 50% van het budget worden verdeeld op basis van historische uitgaven en 50% volgens het nieuwe model. In 2017 verschuift dat naar 25% historisch en 25% nieuw. In 2017 vindt er een evaluatie plaats. Pas dan wordt beslist of de historische component nog zal worden meegenomen in de verdeelsystematiek vanaf 2018. Het voorlopig budget 2015 wordt in september 2014 bekendgemaakt, een bijstelling vindt plaats medio 2015 en het definitieve budget 2015 wordt eind september 2015 vastgesteld.

Voor de bijstandsgerechtigde die met één of meer meerderjarige personen in de zelfde woning zijn hoofdverblijf heeft, geldt vanaf 1 januari 2015 de kostendelersnorm. De uitkering is lager naarmate meer mensen in hetzelfde huis wonen.

De Wet hervorming kindregelingen betekent voor alleenstaande ouders met een uitkering dat de aanvulling van 20 procent verdwijnt. De uitkeringshoogte van alleenstaande ouders is in het vervolg gelijk aan die van een alleenstaande. De alleenstaande ouders krijgen via de belastingdienst voortaan extra kindgebonden budget, de zogeheten alleenstaande ouderkop. Dit hogere kindgebonden budget compenseert het verlies aan inkomen door de lagere WWB-, IOAW- en IOAZ-uitkering niet helemaal. De alleenstaande ouders hebben vanaf 1 januari 2015 een lager inkomen dan in 2014. Omdat er nog meer veranderingen in het kindgebonden budget zijn, zoals verhogingen voor het eerste en tweede kind, verschillen de gevolgen voor alleenstaande ouders van geval tot geval. Leiden zal beleid ontwikkelen ter compensatie van ongewenste gevolgen voor zover de wet en de budgettaire kaders dat toelaten. Voor alleenstaande ouders die (voor de belastingdienst) een toeslagpartner hebben is de verlaging van de WWB-uitkering met 20 procent uitgesteld tot 1 januari 2016. Zij hebben geen recht op het extra kindgebonden budget.

Vanaf 1 januari 2015 wordt de bijstandsuitkering bij het niet nakomen van een aantal in de wet genoemde arbeidsverplichtingen verlaagd met 100% gedurende ten minste een maand. Het gaat onder meer om het niet aanvaarden of het niet behouden van algemeen geaccepteerde arbeid. Deze verlaging is op grond van de wet zelf verplicht. De gemeente mag de verrekening van het bedrag wel spreiden over maximaal drie maanden. De gemeenteraad stelt hiervoor regels vast in de nieuwe Afstemmingsverordening, die de Maatregelenverordening WWB en Maatregelenverordening loaw/loaz vervangt.

De gemeente is verplicht beleid te ontwikkelen betreffende de inhoud, omvang en duur van de tegenprestatie. De tegenprestatie mag het re-integratiebeleid niet doorkruisen. Ook de Verordening Tegenprestatie treedt op 1 januari 2015 in werking.

10C1.2 Uitvoeren fraudepreventie en opsporen uitkeringsfraude

In het beleidsakkoord is afgesproken dat maatregelen tegen fraude en oneigenlijk gebruik worden geïntensiveerd. Het instrument Klant in Beeld wordt daarbij ingezet. Gegevens uit gemeentelijke systemen worden gecombineerd bekeken en via geobjectiveerde kansberekening wordt de kans op fraude van nieuwe en bestaande klanten door het systeem berekend en teruggekoppeld aan de medewerker. Muterende gegevens in de gemeentelijke systemen dan wijzigen de kansen. Met behulp van dit systeem kan onderzoekscapaciteit selectiever en effectiever worden benut.

Er zal meer onderzoek gedaan worden naar klanten die mogelijk over vermogen in het buitenland beschikken.

10C1.3 Uitvoeren terugvordering en verhaal

Ten onrechte betaalde bijstand wordt altijd teruggevorderd. Voor fraudevorderingen is dat een wettelijke verplichting. Eind 2014 wordt gestart met inzet van een extern incassobedrijf om de opbrengsten uit terugvorderingen te verhogen waarbij de debiteur niet of slecht te traceren is. Het project duurt in principe een jaar en werkt op basis van no cure no pay. In het najaar van 2014 gaat de aanbesteding van start.

Effectindicatoren bij 10C Inkomensvoorzieningen (NB getallen worden naar boven bijgesteld)

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 10C1 Leidenaren (18 t/m 64 jaar) voor wie een financieel vangnet nodig is, ontvangen inkomensondersteuning						
10C1.a Gemiddeld aantal uitkeringen per jaar (aantal correspondeert met beschikbaar budget)	2.876 (2011) 2.885 (2012) 3.016 (2013)	3.086	3.086	3.086	3.086	W&I*

* Het gemiddeld aantal WWB/loaw/loaz-uitkeringen voor 2015 t/m 2018 is gebaseerd op het bijgestelde voorlopige budget 2014 en de geraamde gemeentelijk bijdrage 2015. De gemiddelde uitkering is bepaald op € 15.200 exclusief uitvoeringskosten.

Beleidssterrein 10D Schuldhelpverlening

Het kabinet heeft besloten het armoede- en schuldenbeleid te intensiveren. Daarom is er vanuit het rijk extra geld beschikbaar gesteld voor schuldhelpverlening. Ook in het beleidsakkoord is opgenomen dat extra wordt ingezet op het voorkomen en aanpakken van schulden en intensivering van het aanbod.

Er wordt een plan gemaakt om de extra middelen te besteden. De nadruk komt daarin te liggen op preventie. In november 2014 wordt een conferentie georganiseerd met ketenpartners (woningbouwcorporaties, energiebedrijven, maatschappelijk werk etc) die in hun werk te maken hebben met burgers met (dreigende) schulden. Doel van de conferentie is dat nog meer dan nu al het geval is duidelijk wordt hoe het komt dat mensen in een problematische schuldensituatie terechtkomen en hoe dat kan worden voorkomen. De

ketenpartners worden uitgenodigd om aan te geven waarin de huidige preventieve aanpak volgens hen tekortschiet en mee te denken over verbetering. Zij kunnen op de conferentie expliciet uitspreken wat zij van de gemeente en de Stadsbank in het bijzonder verwachten. De resultaten van de conferentie worden verwerkt in het preventieplan.

Er zal extra personeel ingezet worden om de enorme toestroom van klanten - de 40% toename in 2013 heeft zich voortgezet in 2014 -, te kunnen verwerken en afhandelen. Extra medewerkers zijn nodig om de kwaliteit van de dienstverlening te waarborgen.

Doelen en prestaties bij 10D Schuldhulpverlening

Doel	Prestatie
10D1 Het ontstaan dan wel escalatie van problematische schuldensituaties is voorkomen	10D1.1 Uitvoeren van budgetbeheer, stabilisatietrajecten en overige preventieve maatregelen
10D2 Problematische schuldensituaties zijn beheersbaar gemaakt en (zo mogelijk) opgelost	10D2.1 Uitvoeren schuldhulpverlening

Effectindicatoren bij 10D Schuldhulpverlening

Effectindicator	Realisatie	Streefwaarden				Bron
		2015	2016	2017	2018	
Doel 10D1 Het ontstaan dan wel escalatie van problematische schuldensituaties is voorkomen						
10D1.a Aantal deelnemers aan preventieve trajecten	393 (2011) 262 (2012) 353 (2013)	395	395	395	395	Stadsbank
Doel 10D2 Problematische schuldensituaties zijn beheersbaar gemaakt en (zo mogelijk) opgelost						
10D2.a Aantal schuldbemiddelingstrajecten en saneringskredieten	207 (2011) 144 (2012) 256 (2013)	250	250	250	250	Stadsbank
10D2.b Aantal geslaagde schuldbemiddelingstrajecten en saneringskredieten	109 (2011) 90 (2012) 117 (2013)	125	125	125	125	Stadsbank

Kaderstellende beleidsstukken

- Vernieuwde visie DZB en herstructureringsplan (RV 12.0019)
- Verordening inburgering (RV 11.0672)
- Handhavingsverordening WWB (RV 08.0045)
- Verordening persoonsgebonden budget WSW 2008 (RV 08.0044)
- Verordening Cliëntenparticipatie Werk en Inkomen 2014

In het kader van de invoering van de Participatiewet worden in het najaar van 2014 aan de Raad voorgelegd:

- Beleidsplan Participatiewet 'Aan de slag bij gewone werkgevers'
- Re-integratieverordening Participatiewet 2015
- Notitie tegenprestatie
- Verordening tegenprestatie
- Verordening individuele studietoelage
- Afstemmingsverordening Participatiewet
- Beleidsnota Minimabeleid 2015
- Verordening Individuele Inkomensloeslag

Programmakosten

Werk en inkomen bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Arbeidsparticipatie	Lasten	56.338	54.922	51.124	48.028	46.002	44.538
	Baten	-52.284	-51.016	-24.489	-22.741	-21.849	-21.721
Saldo		4.054	3.906	26.635	25.287	24.153	22.817
Maatsch. participatie en onderst. minima	Lasten	8.610	9.285	10.933	11.038	11.186	11.185
	Baten	-260	-267	-270	-270	-270	-270
Saldo		8.350	9.018	10.663	10.768	10.916	10.915
Inkomensvoorzieningen	Lasten	55.644	62.086	56.574	56.578	56.573	56.230
	Baten	-48.590	-51.972	-47.529	-47.529	-47.529	-47.498
Saldo		7.053	10.115	9.046	9.049	9.044	8.732
Schuldhelpverlening	Lasten	2.593	2.734	2.896	2.903	2.900	2.899
	Baten	-336	-364	-367	-367	-367	-367
Saldo		2.257	2.370	2.529	2.536	2.533	2.532
Programma	Lasten	123.185	129.028	121.527	118.547	116.660	114.852
	Baten	-101.471	-103.618	-72.655	-70.907	-70.014	-69.856
Saldo van baten en lasten		21.714	25.409	48.872	47.640	46.646	44.996
Reserves	Toevoeging	45	1.982	561	442	484	45
	Onttrekking	-284	-369	-9	-9	-9	-9
Mutaties reserves		-239	1.613	552	433	475	36
Resultaat		21.475	27.022	49.424	48.073	47.121	45.032

Budgettaire ontwikkelingen

De mutaties van de lasten en baten worden onder andere veroorzaakt door indexering van budgetten, doorrekening van de kostenverdeelstaat en de kapitaallasten die zijn berekend vanuit het meerjareninvesteringsplan 2015 – 2018. Beleidswijzigingen met financiële consequenties worden hierna per beleidsterrein toegelicht.

Beleidssterrein 10A Arbeidsparticipatie

De baten Participatiebudget dalen met € 5.143.000 omdat de rijksmiddelen vanaf 2015 onderdeel zijn van de Algemene uitkering onderdeel integratie-uitkering Sociaal domein. De WSW-baten dalen met € 17.553.000 omdat de rijksmiddelen vanaf 2015 onderdeel zijn van de Algemene uitkering onderdeel integratie-uitkering Sociaal domein.

Vanaf 2015 factureert DZB niet meer intern bij BOD/Werk en Inkomen. Daardoor dalen de interne lasten en interne baten ieder met € 3.982.000.

In 2014 is er een incidenteel rijksbudget beschikbaar voor ontsluiting van het regionaal werkzoekendenbestand. Ten opzichte van 2014 dalen de lasten met € 82.000 in 2015. Het re-integratiebudget voor de klassieke en nieuwe doelgroepen neemt per saldo toe met € 105.000 ten opzichte van 2014.

Dat de lasten niet in dezelfde mate stijgen maar sterker komt doordat in het bestaande meerjarenbeeld al extra middelen waren opgenomen ter gedeeltelijke compensatie van de rijksbezuinigingen op de klassieke doelgroep, ook wel het Leids participatiebudget genoemd. De lasten nemen toe ten opzichte van 2014 toe met € 469.000.

Vorig jaar is al besloten om het regionaal actieplan jeugdwerkloosheid, waaronder het JA-project, voort te zetten in 2015. Ten opzichte van de 2014 dalen de lasten en de baten met € 240.000.

De lasten en baten van DZB dalen voornamelijk door de invoering van de participatiewet per 1-1-2015. De ontwikkelingen (o.a. interne kostenbesparingen, daling loonkosten WSW-ers door afname van het aantal WSW-ers, daling NTW door daling WSW-ers) waren al opgenomen in de Perspectiefnota 2014. De lasten dalen daardoor met € 981.000 en de baten met € 889.000 ten opzichte van 2014.

Leiden ontvangt als centrumgemeente van de regio Holland Rijnland vanaf 2015 het volledige rijksbudget voor volwasseneneducatie. De lasten en baten stijgen ten opzichte van 2014 met € 1.175.000.

Beleidssterrein 10B Maatschappelijke participatie en ondersteuning minima

Er zijn extra middelen van het rijk via de algemene uitkering verkregen voor intensivering van de armoedebestrijding en schulpverlening. Ten opzichte van 2014 stijgen de lasten op dit beleidsterrein met € 600.000. Er zijn tevens extra middelen van het Rijk ontvangen voor het instellen van een financiële maatwerkvoorziening. Gedacht wordt om de collectieve ziektekostenverzekering uit te breiden. Ten opzichte van 2014 stijgen de lasten met € 1.240.000. De middelen behoren tot de integratie-uitkering Sociaal domein onderdeel WMO.

Beleidssterrein 10C Inkomensvoorzieningen

Het laatst bekende Inkomensdeel, rijksbudget waarmee de uitkeringen worden bekostigd, is lager vastgesteld. De rijksbaten en de bijstandsuitgaven dalen ieder met € 4.451.000. Eind september 2014 wordt een betere indicatie van het rijksbudget 2015 verkregen, maar dat komt te laat om het in de begroting 2015 te verwerken. In het bestaande meerjarenbeeld was al een daling opgenomen inzake de gemeentelijke bijdrage bovenop het rijksbudget. Ten opzichte van 2014 dalen de lasten met € 198.000 in 2015. Voor invoering van de Participatiewet is in 2014 een incidenteel rijksbudget beschikbaar. Ten opzichte van 2014 dalen de lasten met € 33.000.

Beleidssterrein 10D Schuldhulpverlening

Er zijn extra middelen van het rijk via de algemene uitkering verkregen voor intensivering van de armoedebestrijding en schulpverlening. Ten opzichte van 2014 stijgen de lasten op dit beleidsterrein met € 200.000.

Reserves

De onttrekking van € 150.000 uit de reserve frictiekosten ID/WIW-banen is ter dekking van de kosten van de resterende 5 WIW-ers (RB 14.0019).

De storting in de reserve zachte landing rijksbezuinigingen WSW bedraagt € 516.000 en was al opgenomen in de Perspectiefnota 2014. De reserve wordt ingezet voor herstructureringskosten.

Er vindt een structurele onttrekking plaats van € 9.344 uit de bedrijfsreserve DZB ter dekking van hogere investeringskosten van de nieuwbouw van de Kas (RV 09.0037). Daarnaast vindt een structurele storting in de bedrijfsreserve DZB plaats van € 45.016 als vaste voeding van de reserve.

Een nadere toelichting op alle reserves binnen dit programma is te vinden in paragraaf 5.2.10 Toelichting reserves programma 10.

Reserves programma 10 bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserve frictiekosten ID/WIW-banen	Toevoeging	0	959	0	0	0	0
	Onttrekking	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	959	0	0	0	0
Bedrijfsreserve dzb-Leiden wsw	Toevoeging	45	753	45	45	45	45
	Onttrekking	-76	-9	-9	-9	-9	-9
Saldo		-31	743	36	36	36	36
Reserve zachte landing rijksbez. Wsw/ dzb	Toevoeging	0	270	516	397	439	0
	Onttrekking	-208	-360	0	0	0	0
Saldo		-208	-90	516	397	439	0
Reserves programma 10		-239	1.613	552	433	475	36

Investerings

In het volgende overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2015-2018. In paragraaf 4.2.2 Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht met te voteren kredieten. Een toelichting op de investeringen in jaarschijf 2015 is opgenomen in het prestatie-overzicht 2015-2018 bij de betreffende prestatie.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
10A3.1 Inzetten van door het Rijk beschikbaar gestelde WSW-formatie	Vervanging bedrijfsmiddelen 2015-2018	Bedrijfsm.	Verv.	-	491	491	489	489

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
Totaal programma 10				-	491	491	489	489
Bedagen * € 1.000								

Subsidies

Totaal volume aan subsidies opgenomen in het subsidie-overzicht

	subdiestaat 2014	subdiestaat 2015
Subsidie saldo	759.251	260.014

Het volledige subsidie-overzicht is opgenomen in paragraaf 3.2.8 subsidies.

3.1.11 Algemene dekkingsmiddelen

Binnen de begroting bestaat er onderscheid tussen specifieke dekkingsmiddelen en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen (bijvoorbeeld opbrengsten voor ophalen afval, verstrekken van vergunningen, onderhouden van het riool, reisdocumenten etc.) hangen samen met een concreet beleidsveld en staan opgenomen in de betreffende programma's. Deze dekkingsmiddelen verlagen het saldo van lasten en baten op de betreffende programma's in de begroting.

De algemene dekkingsmiddelen onderscheiden zich van specifieke dekkingsmiddelen doordat zij vrij aan te wenden zijn. De besteding van deze inkomsten is niet aan een bepaald programma (doel) gebonden. De algemene dekkingsmiddelen vormen de financiële dekking van de bestedingen van de programma's 1 tot en met 10 en zijn ingedeeld naar voorgeschreven categorieën en onvoorzien.

In dit hoofdstuk lichten wij de algemene dekkingsmiddelen toe.

Algemene dekkingsmiddelen en Onvoorzien

Algemene middelen bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Lokale heffingen	Lasten	244	0	0	0	0	0
	Baten	-54.868	-53.545	-54.208	-54.724	-55.100	-54.795
Saldo		-54.624	-53.545	-54.208	-54.724	-55.100	-54.795
Algemene uitkering	Lasten	0	543	-110	18	141	371
	Baten	-162.281	-150.610	-231.274	-229.424	-224.975	-223.219
Saldo		-162.281	-150.066	-231.384	-229.405	-224.834	-222.848
Dividend	Lasten	3.137	1.961	1.961	314	314	314
	Baten	-4.158	-3.168	-3.638	-1.727	-1.727	-1.727
Saldo		-1.021	-1.207	-1.678	-1.413	-1.413	-1.413
Saldo financieringsfunctie	Lasten	530	217	252	226	215	93
	Baten	-17.462	-15.476	-15.844	-14.564	-13.730	-12.804
Saldo		-16.932	-15.259	-15.592	-14.337	-13.515	-12.711
Overige alg.dekkingsmiddelen	Lasten	3.043	1.871	-3.671	-5.164	-8.996	-10.942
	Baten	-1.578	-380	55	289	622	938
Saldo		1.465	1.491	-3.616	-4.874	-8.375	-10.003
Onvoorzien	Lasten	0	78	32	32	32	32
	Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo		0	78	32	32	32	32
Programma	Lasten	6.953	4.671	-1.537	-4.573	-8.294	-10.131
	Baten	-240.346	-223.179	-304.909	-300.149	-294.911	-291.607
Saldo van baten en lasten		-233.392	-218.508	-306.446	-304.723	-303.205	-301.737
Reserves	Toevoeging	30.075	8.764	11.938	8.074	3.611	6.341
	Onttrekking	-99.407	-30.387	-3.272	-5.254	-598	-598
Mutaties reserves		-69.333	-21.623	8.666	2.820	3.013	5.743
Resultaat		-302.725	-240.132	-297.780	-301.903	-300.192	-295.994

Lokale heffingen

In de paragraaf lokale heffingen hierna is een toelichting gegeven op het beleid en op de opbrengsten van belastingen. De kosten van invordering van belastingen en de waardebeoordeling van de onroerende zaken zijn geraamd in programma 1 Bestuur en dienstverlening.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Jaarlijks ontvangt elke gemeente volgens een bepaalde verdeelstelsel een uitkering uit het Gemeentefonds. De uitkering is bestemd voor de bekostiging van autonome taken van de gemeente, taken die veelal dicht bij de burger liggen. Het verdeelstelsel is opgenomen in de Financiële verhoudingswet. In de verdeling wordt rekeninggehouden met onderlinge verschillen in de kosten waar de gemeenten voor staan en met de draagkracht van de gemeenten (de belastingcapaciteit). Karakteristiek voor de algemene uitkering is dat elke gemeente vrij is in de besteding. De omvang van de algemene uitkering is voor de gemeenten een gegeven, maar de gemeente kan zelf bepalen aan welke voorzieningen zij haar geld besteedt (eigen prioriteitenstelling).

De groei of afname van het gemeentefonds is gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven (de netto gecorrigeerde rijksuitgaven). Eenvoudig gezegd: als het Rijk meer uitgeeft, dan neemt de omvang van het gemeentefonds toe. Geeft het Rijk daarentegen minder uit, dan neemt de omvang van het gemeentefonds af. De ontwikkeling van de algemene uitkering staat verder toegelicht in de financiële begroting.

Er zijn in 2015 twee majeure ontwikkelingen in de algemene uitkering. De eerste is de instelling van de integratie-uitkering Sociaal domein in verband met de decentralisatie van de nieuwe WMO, de Jeugdzorg en de Participatiewet. Leiden ontvangt in 2015€ 83,2 miljoen, maar de integratie-uitkering in het fonds loopt af tot € 79,1 miljoen in 2017. Het bedrag voor 2018 komt voorsnog uit op € 77,7 miljoen.

De tweede ontwikkeling is het definitief worden van de eerste tranche van het groot onderhoud aan het verdeelstelsel voor de algemene uitkering. Het verdeelstelsel wordt aangepast om de verdeling van het gemeentefonds beter te laten aansluiten op de kostenontwikkeling bij gemeenten. Deze herijking/herverdeling levert voor Leiden voorsnog een voordeel op van € 3 miljoen. Dat voordeel kan nog in omvang wijzigen na het definitief worden van de tweede tranche en als gevolg van mutatie van het aantal woonruimten door wijziging van de Basisadministratie adressen en gebouwen.

Dividend

De belangrijkste deelnemingen van Leiden zijn productie- en leveringsbedrijf Nuon Energy NV, netwerkbedrijf Alliander NV, Duinwaterbedrijf Zuid-Holland (DUNEA) en NV Bank voor Nederlandse Gemeenten. Op deze prestatie wordt de van deelnemingen te ontvangen dividend begroot.

Financiële functie

In de paragraaf financiering (3.2.4.) wordt ingegaan op de financiering van de gemeente en de ontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt. Voor een toelichting op de ontwikkeling van het resultaat op geldleningen en op bespaarde rente verwijzen wij naar deze paragraaf.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen zijn de stelposten concern, oninbare vorderingen, saldi kostenplaatsen bedrijfsvoering en plankosten.

- Op **stelposten concern** worden de budgetten en taakstellingen opgenomen die nog niet direct aan een specifieke prestatie kunnen worden toebedeeld. Leiden streeft er naar, en dit wordt ook door de provincie geëist, om zo min mogelijk en tegelijk zo kort mogelijk stelposten in de begroting op te nemen. Als een stelpost niet concreet en realiseerbaar is kan de toezichthoudende provincie oordelen dat deze niet bijdraagt aan een structureel sluitende begroting en meerjarenraming. Wij voeren regelmatig overleg met de provincie over de voortgang en invulling van de stelposten.
- **Oninbare vorderingen** betreft de mutatie op de voorziening oninbare vorderingen voor de vorderingen op reguliere debiteuren en de vorderingen op (ex)bijstandsgerechtigden.
- Met een eenduidige en integrale kostenverdeelsystematiek worden lasten en baten van (ondersteunende) afdelingen toegewezen aan de prestaties en dus aan de programma's in deze begroting. Op **saldi kostenplaatsen bedrijfsvoering** worden de lasten en baten verantwoord die volgens de systematiek niet rechtstreeks ten gunste of ten laste van prestaties binnen de programma's kunnen worden gebracht.
- Het budget voor de **plankosten definitiefase** komt voort uit de nota Plankosten Leiden (RB 12.0153).

Onvoorzien

Het budget onvoorzien wordt ingezet voor uitgaven die als onuitstelbaar en onvermijdbaar worden aangemerkt en waarvoor in de begroting verder geen raming is opgenomen. Indien de uitgave een structureel karakter heeft dan worden de meerjarige consequenties als autonome ontwikkeling in de volgende begroting verwerkt.

Reserves

Een toelichting op de reserves binnen dit programma is opgenomen in paragraaf 5.2.11.

Reserves AD bedragen x € 1.000,-		Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Reserve compensatie dividend Nuon	Toevoeging	0	4.062	4.774	0	0	0
	Onttrekking	-53.328	-200	0	0	0	0
Saldo		-53.328	3.862	4.774	0	0	0
Concernreserve	Toevoeging	24.741	1.539	2.982	4.670	823	5.538
	Onttrekking	-38.816	-16.749	-2.275	-4.666	0	0
Saldo		-14.075	-15.210	708	5	823	5.538
Reserve opbrengst verkoop aandelen NUON	Toevoeging	0	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-3.381	-99	0	0	0	0
Saldo		-3.381	-99	0	0	0	0
Reserve gsb-middelen ISZ/EZ	Toevoeging	3.044	1.861	0	0	0	0
	Onttrekking	-2.535	-11.456	-356	0	0	0
Saldo		508	-9.595	-356	0	0	0
Reserve bedrijfsvoering plankosten	Toevoeging	2.290	1.267	551	588	598	598
	Onttrekking	-1.347	-1.884	-551	-588	-598	-598
Saldo		943	-617	0	0	0	0
Reserve zachte landing 3D's	Toevoeging	0	36	3.630	2.815	2.190	205
	Onttrekking	0	0	-90	0	0	0
Saldo		0	36	3.540	2.815	2.190	205
Reserves AD		-69.333	-21.623	8.666	2.820	3.013	5.743

Investerings

In het volgende overzicht staan de investeringen zoals opgenomen in het investeringsplan 2015-2018. In paragraaf 4.2.2. Investerings wordt de ontwikkeling van de kapitaallasten toegelicht en staat een overzicht met te voteren kredieten. Een toelichting op de investeringen in jaarschijf 2015 is opgenomen in het prestatie-overzicht 2015-2018 bij de betreffende prestatie.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/reserve	2015	2016	2017	2018
11. Bedrijfsvoering Concernstaf	Meubilair	Bedrijfsm.	Verv.	-	2.042	-	-	-
11. Bedrijfsvoering Concernstaf (team gegevens)	Auto's voor landmeters	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	40	-	-
11. Bedrijfsvoering Handhaving	Vervanging handterminals voor GOA's	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	318	-	-
11. Bedrijfsvoering Stedelijk Beheer	Wagenpark 6 jaar 2015	Bedrijfsm.	Verv.	-	2.660	-	-	-
	Wagenpark 8 jaar 2015 en 2017	Bedrijfsm.	Verv.	-	2.372	-	1.608	-
	Wagenpark 10 jaar 2014	Bedrijfsm.	Verv.	-	188	-	-	-
Totaal Bedrijfsvoering				-	7.261	359	1.608	-

3.2 Paragrafen

3.2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf bevat informatie over de lokale heffingen. Eerst komt de actualiteit aan de orde. Daarna worden de heffingen behandeld die deel uitmaken van de zogenaamde woonlasten, te weten de onroerende-zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Vervolgens wordt ingegaan op de heffingen die geen deel uitmaken van de woonlasten: de parkeerbelastingen, de toeristenbelasting, de precariobelasting en overige heffingen. Tot slot wordt het kwijtscheldingsbeleid van de gemeente Leiden behandeld.

A. Overzicht van de lokale heffingen

De volgende heffingen worden door de gemeente Leiden geïnd:

1. Onroerende-zaakbelastingen,
2. Afvalstoffenheffing,
3. Rioolheffing,
4. Parkeerbelasting,
5. Toeristenbelasting,
6. Precariobelasting.

B. Ontwikkelingen / Actualiteit

Precariobelasting kabels en leidingen

De minister van Binnenlandse Zaken heeft op 1 juli 2011 in een brief aan de Tweede Kamer aangekondigd met een wet te komen die er in voorziet netwerken van nutsbedrijven vrij te stellen van precariobelasting. De minister geeft hiermee gehoor aan de wens van de Tweede Kamer om een eerder ingetrokken wetsvoorstel, dat die vrijstelling regelde, alsnog in te dienen. In zijn brief geeft de minister aan dat in overleg met de VNG en de Unie van Waterschappen zal worden gezocht naar een uitwerking van het wetsvoorstel, waarbij de gevolgen voor de decentrale overheden zo beperkt mogelijk worden gehouden.

In september 2012 heeft de Raad van State een advies uitgebracht over het concept-wetsvoorstel. Naar aanleiding van dit advies heeft de minister van Binnenlandse Zaken besloten het wetsvoorstel nog niet naar de Tweede Kamer te sturen. De minister neemt meer tijd om te studeren op reële alternatieven. Daarbij wordt onderzocht of een analogie met de 'gedoogconstructie' in de Telecomwet mogelijk is. Het wetsvoorstel tot afschaffing precariobelasting op kabels en leidingen van nutsbedrijven wordt tot die tijd aangehouden.

Macronorm

Om er voor te zorgen dat de onroerende-zaakbelastingen jaarlijks (OZB) niet te veel toenemen, heeft het rijk met de VNG een bovengrens afgesproken voor de stijging van de OZB. De macronorm voor de OZB geeft aan met hoeveel procent landelijk (macro) de OZB-opbrengst jaarlijks mag stijgen.

Deze norm is voor 2014 na correctie vastgesteld op 2,45%. Deze norm is overschreden met 0,30%. Dit komt doordat de verdiscontering van overschrijdingen in 2012 en 2013 niet geheel is gerealiseerd. In de meicirculaire van 2014 wordt geen nieuwe macronorm genoemd. In het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen van september 2014 zal gesproken worden over de macronorm 2015 waar gemeenten rekening mee moeten houden.

Trendverhoging

De trendverhoging voor 2015 is in Leiden berekend op 1,25% voor de belastingen en de retributies die hieronder worden gespecificeerd.

Beleid lokale heffingen (tarieven)

Onroerende-zaakbelastingen

Onroerende-zaakbelastingen worden geheven van eigenaren van onroerende woningen en niet-woningen en van gebruikers van onroerende niet-woningen. De eigenaar/gebruiker op 1 januari van enig jaar is belastingplichtig voor het gehele jaar. Grondslag is de waarde van de onroerende zaak die is vastgesteld met een WOZ-beschikking. Voor het belastingjaar 2015 geldt de waarde van de onroerende zaak per 1 januari 2014.

Zoals verwoord in het Beleidsakkoord 2014-2018 wordt de OZB voor woningeigenaren verlaagd met 1,5% per jaar. De trendmatige verhoging in de tarieven van de onroerende-zaakbelastingen wordt niet doorgevoerd op

woningen. De tarieven voor niet-woningen worden in beginsel verhoogd met de trend van 1,25%. Na bepaling van de nieuwe WOZ-waarden zullen alle tarieven aan die nieuwe waarden worden bijgesteld.

De verwachte opbrengst uit OZB wordt niet alleen beïnvloed door de trendverhoging. Met name in 2016 en 2017 worden meer opbrengsten als gevolg van areaaluitbreidingen verwacht. Daartegenover staat dat voorzien wordt dat, wegens de economische situatie, de opbrengsten lager uitvallen als gevolg van leegstand en oninbare aanslagen. De ramingen zijn gebaseerd op een (voorzichtige) inschatting van de Leidse ervaring en een opgave van de BSGR.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een heffing ter bestrijding van kosten van beheer van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing komt ten laste van gebruikers van percelen waarvoor de gemeente een inzamelverplichting voor huishoudelijk afval heeft. De heffing is afhankelijk van de omvang van het betreffende huishouden. Er worden drie tarieven gehanteerd, namelijk voor een-, twee- en drie- of meerpersoonshuishoudens.

In het Beleidsakkoord 2014-2018 is opgenomen dat de afvalstoffenheffing uitsluitend trendmatig verhoogd wordt. Wijzigingen in aantal te belasten huishoudens, oninbaarheid, dan wel kwijtscheldingen hebben hierdoor geen invloed meer op de hoogte van de tarieven, maar op de begrote opbrengst, dan wel de verwachte kosten van kwijtscheldingen. Dit leidt ertoe dat een hogere opbrengst wordt verwacht van circa € 340.000 in 2015.

Voor de afvalstoffenheffing geldt dat de geraamde baten de geraamde lasten niet mogen overstijgen. Met de geraamde opbrengst voor 2015 zal de kostendekkendheid op circa 50% liggen.

Rioolheffing

Rioolheffing wordt geheven van gebruikers van percelen van waaruit water direct of indirect wordt afgevoerd op de gemeentelijke riolering. Bij woningen is het tarief afhankelijk van de omvang van het huishouden. Er zijn drie tarieven, namelijk voor een een-, twee- en drie- of meerpersoonshuishoudens. Bij niet-woningen is het tarief afhankelijk van het waterverbruik met een vast bedrag voor gebruik van maximaal 250 m³.

In het Beleidsakkoord 2014-2018 is opgenomen dat de rioolheffing uitsluitend trendmatig verhoogd wordt. Net als bij de afvalstoffenheffing hebben wijzigingen in aantallen huishoudens en oninbaarheid dan invloed op de hoogte van de begrote opbrengst en niet meer op de tarieven. Hierdoor wordt een hogere opbrengst verwacht van circa € 150.000 in 2015.

Voor de rioolheffing geldt dat de geraamde baten de geraamde lasten niet mogen overstijgen. Met de geraamde opbrengst voor 2015 zal de kostendekkendheid op circa 64% liggen.

Parkeerbelasting

Parkeerbelastingen worden geheven voor het parkeren van een voertuig op een aangewezen plaats en tijdstip of voor verleende parkeervergunningen. Met de heffing van parkeerbelastingen worden algemene inkomsten verkregen. Zie voor een toelichting op de ontwikkeling parkeerbelastingen de tekst bij het programma bereikbaarheid.

Toeristenbelasting

Voor overnachtingen in hotels, pensions of andere vakantieonderkomens binnen de gemeente Leiden wordt van niet-ingezetenen toeristenbelasting geheven. De belasting wordt geheven van degene die de gelegenheid tot overnachting biedt (de hotelier, pensionhouder, e.d.); deze mag de belasting doorberekenen aan degene die overnacht. In overleg met de belastingplichtigen wordt de toeristenbelasting niet jaarlijks met de trend verhoogd. Dit in verband met de door hen te maken aanpassingen. De trendverhoging wordt daarom cumulatief eens in de drie jaar toegepast. De trendverhoging heeft voor het laatst voor 2010 plaatsgevonden en gold voor de jaren 2010 tot en met 2012. Op 5 april 2012 is (bij raadsvoorstel RV12.0015) besloten de tarieven voor 2013, 2014 en 2015 niet aan te passen.

Het tarief bedraagt € 2,00 per persoon per nacht. Voor campingovernachtingen geldt een verlaagd tarief van € 0,55.

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. De belasting is verschuldigd door degene die de voorwerpen daar heeft of ten behoeve van wie ze daar zijn. Met de heffing van precariobelasting worden algemene inkomsten verkregen. Voor 2015 worden de tarieven verhoogd met de trend van 1,25%. De aanslagen worden achteraf opgelegd. De aanslagen over 2014 worden dus in 2015 opgelegd.

Opbrengsten

Voor 2015 raamt de gemeente Leiden aan te ontvangen lokale heffingen de volgende bedragen:

Soort	Begroting 2015	Begroting 2014
Afvalstoffenheffing	11.044	10.556
OZB	46.024	45.462
Parkeerbelastingen	8.429	8.370
Precariobelasting	8.184	8.078
Rioolheffing	5.968	5.746
Toeristenbelasting	380	380
Totaal	80.029	78.592

Bedragen * € 1.000

Lokale lastendruk

Onderstaand is de lokale lastendruk in de jaren 2014 en 2015 aangegeven. De lasten zijn weergegeven voor een huurwoning en een koopwoning en onderscheiden in de verschillende huishoudengrootten waarvoor Leiden verschillende tarieven kent. Het betreft de tarieven voor eenpersoonshuishoudens (1 PH); voor tweepersoonshuishoudens (2 PH) en voor drie- of meerpersoonshuishoudens (3 PH).

Bij een huurwoning bestaan de lasten uit afvalstoffenheffing en rioolheffing. Bij een koopwoning bestaan de lasten uit, naast de genoemde gebruikerslasten, ook uit de door eigenaren verschuldigde onroerende-zaakbelastingen.

Uitgangspunten zijn een woning met een gemiddelde WOZ-waarde en de naar verwachting door een huishouden verschuldigde afvalstoffenheffing en rioolheffing. De gemiddelde WOZ-waarde van een woning in Leiden was voor het belastingjaar 2014 circa € 208.000 (herleid uit Coelo, *Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2014*). In het belastingjaar 2014 zullen weer nieuwe WOZ-waarden (naar prijspeil 2014) gelden.

	2015 1 PH	2014 1 PH	2015 2 PH	2014 2 PH	2015 3 PH	2014 3 PH
Huurwoning						
Afvalstoffenheffing	146	144	210	207	274	270
Rioolheffing	66	65	94	93	122	120
Totaal	212	209	304	300	396	390
Koopwoning						
Onroerende-zaakbelasting	359	365	359	365	359	365
Afvalstoffenheffing	146	144	210	207	274	270
Rioolheffing	66	65	94	93	122	120
Totaal	571	574	663	665	755	755

Vergelijking lastendruk met omliggende gemeenten over jaar 2014

In de tabel hieronder staan, op alfabetische volgorde, de woonlasten 2014 weergegeven van de aan Leiden grenzende gemeenten. De cijfers zijn overgenomen uit de Atlas lokale lasten 2014 van het Coelo. Daarin staan de lasten voor eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens in koopwoningen. Voor Leiden wordt voor de woonlasten van meerpersoonshuishoudens het tarief voor 3- of meerpersoonshuishoudens gehanteerd.

Gemeente	Woonlasten eenpersoonshuishoudens	Woonlasten meerpersoonshuishoudens
Katwijk	573	671
Leiden	574	755
Leiderdorp	653	836
Leidschendam-Voorburg	609	665
Oegstgeest	681	794

Gemeente	Woonlasten eenpersoonshuishoudens	Woonlasten meerpersoonshuishoudens
Teylingen	624	693
Voorschoten	806	865
Wassenaar	965	1.183
Zoeterwoude	770	845

Vergelijking lastendruk met gemeenten met vergelijkbare aantal inwoners over het jaar 2014

In de tabel hierna staan de woonlasten 2014 weergegeven van de qua inwoneraantal met Leiden vergelijkbare gemeenten. De cijfers van de woonlasten zijn overgenomen uit de Atlas lokale lasten 2014 van het Coelo. De inwoneraantallen komen uit een rapport van het CBS uit 2013. Leiden heeft in dat jaar 119.800 inwoners. Opgenomen zijn de woonlasten van de gemeenten die volgens het genoemde rapport 10% meer of minder inwoners hadden dan gemeente Leiden.

Gemeente	Inwoneraantal (2013)	Woonlasten eenpersoonshuishoudens	Woonlasten meerpersoonshuishoudens
Ede	109.823	643	685
Emmen	108.392	736	770
Dordrecht	118.466	624	624
Leiden	119.800	574	755
Maastricht	121.819	672	705
Zoetermeer	123.092	668	710
Zwolle	122.562	563	617

Kwijtscheldingsbeleid

Voor de volgende heffingen kan om kwijtschelding worden verzocht:

- Onroerende-zaakbelastingen;
- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing;
- Precariobelasting voor woonboten als de aanslag wordt opgelegd aan een belastingplichtige die de woonboot als permanente woning gebruikt;
- Binnenhavengeld voor woonboten als de belastingplichtige de woonboot als permanente woning gebruikt.

Of iemand in aanmerking komt voor kwijtschelding wordt getoetst aan de betalingscapaciteit en de hoogte van het vermogen van een belastingschuldige. Hier zijn normeringen voor. Minimaal 80% van de betalingscapaciteit dient te worden aangewend ter voldoening van belastingschulden. De betalingscapaciteit wordt berekend door het netto besteedbaar inkomen te verminderen met de genormeerde kosten van bestaan. Deze genormeerde kosten van bestaan betreffen een percentage van de uitkering die de belastingschuldige naar de normen van de bijstandsregelgeving zou kunnen krijgen. De gemeente Leiden kent in het kader van het kwijtscheldingsbeleid een 100%-norm. Dit is het maximaal toegestane percentage.

3.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Inleiding

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen worden uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen en afgezet tegen de algemeen geldende weerstandsnorm. Die ratio geeft de mate aan, waarin de gemeente in staat is om tegenvallers op te vangen zonder effecten voor het voorzieningenniveau.

Weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. In theorie bestaat deze capaciteit uit een incidenteel en een structureel deel. Het is een politieke afweging om te bepalen welke delen van de incidentele en structurele componenten men tot de weerstandscapaciteit wil rekenen. In het beleidskader weerstandsvermogen en risicomanagement is die afweging uitgewerkt. In onderdeel 4 Beschikbare weerstandscapaciteit wordt hier verder op ingegaan.

Risicomanagement

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie. De gemeente wil risico's die zij loopt zo veel mogelijk beheersen door ze structureel en op systematische wijze te identificeren, prioriteren, analyseren, beoordelen. Door een goed systeem van risicomanagement worden bestuurders en managers in staat gesteld passende beheersmaatregelen te nemen voor risico's die het behalen van de doelstellingen van de organisatie bedreigen.

2. Risico's

Risico-overzicht

Om de risico's in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp van een risicomanagementinformatiesysteem. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld door alle afdelingen binnen de gemeente. Op grond van het beleidskader weerstandsvermogen en risicomanagement worden in het onderstaande overzicht alleen de 10 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage, nadat een beheersmaatregel is getroffen, aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit aangevuld met de getroffen beheersmaatregel. Onderaan de tabel is het totaalbedrag voor de overige risico's opgenomen.

Tabel1: Belangrijkste financiële risico's

Pgr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financieel gevolg (maximaal)	Involed
P6	De vereveningsreserve grondexploitatie is ontoereikend om alle lopende projecten te dekken. Afgelopen jaren is er flink geprioriteerd om balans te krijgen in ambities en financiële dekking. Inmiddels is de lucht er uit en staan de ruimtelijke ambities die in uitvoering staan onder druk. Reden is dat de dekking voor een belangrijk deel afhankelijk is van opbrengsten die de komende jaren nog gegeneerd moet worden. Met name uit verkoop van gemeentelijk vastgoed en grondverkoop. De verkopen staan echter onder druk. In 2012 is er reeds een cashflowprobleem van bijna €17 mln. opgelost om het hiaat tussen benodigde middelen nu en opbrengsten in de toekomst, op te vangen. Die middelen zijn geleend en moeten teruggestort worden. Aanvankelijk in de periode 2012-2016, hetgeen in 2013 al een jaar is opgerekt (tot en met 2017).	- algemene dienst, Nuon middelen of andere middelen zullen gevonden moeten worden om de vereveningsreserve sluitend te krijgen	Prioritering binnen PRIL het Perspectief zodanig dat de Vereveningsreserve Grondexploitaties op termijn voldoet.	50%	€ 5.000.000	21.54%
P11	Gemeentegaranties: momenteel staat de gemeente Leiden voor de volle 100% garant voor leningen tot een totaalbedrag van € 80 miljoen. Het risico is dat de instelling zijn betalingsverplichting niet kan nakomen. De gemeente staat garant om de rente en afslossing te voldoen aan de betreffende bank.	- gemeente moet de leningen betalen	1. Het jaarlijks beoordelen van de financiële gegevens van de organisaties (minimaal de jaarrekening). 2. De financiële instellingen jaarlijks wijzen op de plicht om betalingsachterstanden op geborgde leningen te melden.	12%	€ 28.135.017	14.54%
P10	Verlaging gebundelde uitkering voorheen WWB inkomensdeel	- budgetoverschrijding - imagoschade	1. De gemeente heeft nauwelijks invloed op de hoogte van het Wwb-inkomensdeel. 2. Monitoren ontwikkelingen om snel structureel bij te kunnen sturen.	70%	€ 3.000.000	9.10%
P11	Algemene Uitkering Gemeentefonds valt lager uit dan geraamd	- (structurele) begrotingstekorten en noodzaak tot bezuinigingen	1. De gemeente heeft nauwelijks invloed op de hoogte van de algemene uitkering. 2. Monitoren ontwikkelingen om snel structureel bij te kunnen sturen.	40%	€ 4.000.000	6.89%
P7 P9 P10	3D: Onvoldoende budget om benodigde aanbod voor zorg/ ondersteuning te realiseren	- forse overschrijdingen van gemeentebudget;	1. permanente monitoring budget om actie te kunnen ondernemen 2. inventariseren aantallen lopende trajecten 3. financiële reserve aanleggen 4. verschuiving in prioriteiten gemeentebegroting 5. kosten baten op lange termijn onderzoeken 6. samenwerking op financieel gebied, spreiding financiële risico's in regio, bijv. bij financiële gevolgen incidenten jeugdzorg 7. juiste prikkel aan zorgaanbieders geven bij contractering, opdrachten en toetsing / contractbeheer	90%	€ 1.000.000	3.87%

Prgr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financieel gevolg (maximaal)	Invloed
P7 P9 P10	3D: Niet tijdig beschikken over juiste informatie ten behoeve informeren cliënten, beleidsontwikkeling en begroting	- het maken van prognoses nodig voor ontwikkeling beleid en verantwoording kan niet goed worden uitgevoerd - sturing en verantwoording blijven ondoorzichtig, leidt tot extra kosten, vragen of politieke incidenten - inkoop niet goed en tijdig te organiseren	1. bepalen en inventariseren van gegevens die nodig zijn 2. inzichtelijk maken welke informatie wel binnen gemeente en regio beschikbaar is 3. signaleren ontbrekende informatie en lobby naar landelijke overheid 4. blijven communiceren naar burgers over wat je al wel weet (niet wachten tot alles bekend is) 5. onderzoek naar kwaliteit van de over te dragen dossiers (tijdige en kwalitatieve levering) of onderzoeken gebruiken, bijv Enschede	70%	€ 1.000.000	3.02%
P7 P9 P10	3D: Incidenten in de zorg na 1 januari 2015 waar de gemeente niet voor is toegerust	- kosten ten gevolge van claims; - imagoschade gemeente - verdere inrichting van 3 D's bepaald door incidenten (dus uitzonderingen) i.p.v. ambities gekozen scenario voor de langere termijn	1. afspraken maken hoe om te gaan met incidenten, protocol (wie waarvoor verantwoordelijk) inc communicatietraining 2. vooraf afspraken maken met B&W en raad 3. proactieve benadering media 4. gebruik maken van kennis en ervaring eerdere situaties (bijv evaluatie nav scholenincident 2013) 5. inhoudelijk borgen op signalering potentiële incidenten en leren van voorkomende situaties 6. bepalen hoe om te gaan met klachtafhandeling, aansluiten bij bestaande en/of regionale vormen en vormen van mediation	70%	€ 1.000.000	3.01%
P4	Ontsluiting Leiden Bio Science Park (OBSP): onvoldoende ruimte beschikbaar	- extra kosten	1. Monitoren en (bij)sturen van het project. 2. Zorgvuldige besluitvorming	15%	€ 4.068.483	2.58%
P7 P9 P10	3D: Zorgaanbieders gaan failliet en/of er zijn onvoldoende alternatieven voor zorgaanbod beschikbaar	- extra kosten om goed zorgaanbod te realiseren; Imago: - toename klachten en incidenten - cliënten krijgen geen zorg meer - gemeente kan niet voldoen aan wettelijke taak	1. vroegtijdig voorkomen frictiekosten (tijdig beleidskeuzes aankondigen, instellingen kunnen anticiperen) 2. budgetschommelingen verminderen (budgetgaranties aanbieders, meerjarige aanbestedingstermijnen en subsidies) 3. coördinatie (gemeente kan instellingen wijzen op het flexibeler maken kostenstructuur, bijv flexschil personeel) 4. draaiboek en communicatieplan opstellen nav recent voorbeeld faillissement zorgaanbieder 5. pilots integrale teams kunnen inzicht geven in waar frictiekosten ontstaan 6. goed contractbeheer om preventief en permanent te kunnen sturen 7. gebruik maken van ervaringen toezicht WMO via BORL (Beheerorganisatie regio Leiden)	50%	€ 1.000.000	2.16%

Prgr.	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Financieel gevolg (maximaal)	Involed
P7 P9 P10	3D: Gemeente heeft onvoldoende expertise en/ of capaciteit en borging van nieuwe taken in de lijnorganisatie niet tijdig gereed	- gemeente financieel niet in control - overschrijding van de budgetten - nieuwe werkwijzen voor 3 decentralisaties niet gereed per 1 jan 2015; Kwaliteit: - medewerkers hebben te weinig tijd om nieuwe taken eigen te maken en uit voeren - bedrijfsvoering en organisatie hebben onvoldoende continuïteit;	1. inhuren specifieke deskundigheid 2. kennisdeling organiseren 3. scholing interne medewerkers 4. samenhang en overlap bepalen 5. eigenaarschap beleggen 6 prioriteiten voor 2e helft 2014 bepalen (wat moet klaar zijn) 7. verbinding tussen beleid en uitvoering versterken	90%	€ 500.000	1.94%

Risico's die de gemeente loopt vanwege de voorgenomen decentralisatie op terrein van ondersteuning, participatie en jeugd zijn in bovenstaande inventarisatie verwerkt. Een aantal hebben een plaats in de top 10 gekregen. Het college heeft ervoor gekozen om bij de risico-inventarisatie een aantal risico's mee te nemen met kanspercentages van 70 en 90 procent. Op 1 januari 2015 wordt de gemeente immers verantwoordelijk voor een aantal nieuwe taken als gevolg van de drie decentralisaties. Omdat we met deze taken nog geen ervaring hebben, moeten we ook accepteren dat we hier ondanks de zorgvuldige voorbereiding meer risico's lopen dan op processen die we al jaren uitvoeren. Naarmate we het komend jaar meer ervaring opbouwen zullen ook de risico's kleiner worden en zal het benodigde weerstandsvermogen naar verwachting afnemen.

Risico's verdwijnen uit de top 10 als ze minder actueel zijn, in verhouding minder belangrijk zijn of als er adequate beheersmaatregelen voor getroffen zijn. Ten opzichte van de weerstandsparagraaf bij de jaarrekening 2013 zijn de risico's op de bouwleges, de exploitatie van maatschappelijk vastgoed, verstrekte leningen, inkomsten bedrijfsafval, teruglopende inkomsten uit terugvordering / verhaal en frictiekosten bij ontslag van ambtenaren uit de top 10 verdwenen.

3. Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 83.336.356 voor alle risico's ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Bij de simulatie is gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Het resultaat is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 17.352.142 het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door alle risico's waarvoor geen of onvoldoende beheersmaatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de meest relevante percentages en de daarmee corresponderende benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
75%	€ 13.248.568
80%	€ 14.052.088
85%	€ 15.169.074
90%	€ 17.352.142
95%	€ 26.256.947

4. Beschikbare weerstandscapaciteit

In theorie bestaat de beschikbare weerstandscapaciteit uit een incidenteel en een structureel deel. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat in principe uit de concernreserve, de bestemmingsreserves, de langlopende voorzieningen, de begrotingspost onvoorzien en aanwezige stille reserves. De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang van toekomstige bezuinigingsmogelijkheden en het onbenutte deel van de belastingcapaciteit.

Het is een politieke afweging om te bepalen welke delen van de incidentele en structurele componenten men tot de weerstandscapaciteit wil rekenen. In het beleidskader weerstandsvermogen en risicomangement

is hierover opgenomen dat wanneer de benodigde weerstandscapaciteit groter is dan de beschikbare weerstandscapaciteit, het college in de paragraaf weerstandsvermogen een voorstel over de wijze hoe het hiermee om wil gaan. Wanneer de benodigde weerstandscapaciteit groter is dan 2% van de begrotingslasten, kan het college in zijn voorstel overwegen ook bestemmingsreserves en stille reserves mee te nemen in de berekening van de weerstandscapaciteit.

In de raadsvergadering over de Programmabegroting 2013-2016 is een amendement aanvaard waarin op basis van de uitkomsten van de berekening van het weerstandsvermogen bij deze begroting, een bedrag van € 3.441.744 uit de reserve compensatie dividend NUON geormerkt is als extra weerstandscapaciteit naast de reeds beschikbare weerstandscapaciteit van € 10.000.000 in de concernreserve.

Conform het beleidsakkoord 2014-2018 is bij de vaststelling van de bestuursrapportage 2014 de weerstandscapaciteit versterkt door overheveling van € 20.000.000 van de Reserve compensatie dividend Nuon naar de Concernreserve. Aan de basis van dit besluit liggen de uitkomsten van de in 2012 uitgevoerde stresstesten. Met dit besluit is de beschikbare weerstandscapaciteit nu bepaald op € 30.000.000. Daarmee is de oormerking uit de reserve compensatie dividend NUON komen te vervallen.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Startcapaciteit
Concernreserve (harde ondergrens)	€ 10.000.000
Geormerkt deel Concernreserve	€ 20.000.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 30.000.000

5. Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	€ 30.000.000	= 1,73
	Benodigde weerstandscapaciteit		€ 17.352.142	

Leiden streeft een weerstandsvermogen na dat tenminste voldoende is. Dit vereist een ratio weerstandsvermogen dat gelijk is of hoger is dan 1.

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

6. Relatie met Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG, voorheen PRIL)

Naast de gemeentebrede risico-inventarisatie en het daaruit voortvloeiende risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, wordt in het MPG verantwoording afgelegd over de grondexploitatieprojecten. Het risicomangement van deze projecten en het zorg dragen voor een toereikend weerstandsvermogen voor deze projecten maken deel uit van het vermogensbeheer bij Vastgoedontwikkeling en Grondzaken (VAG). Pas als risico's niet meer afgedekt kunnen worden door onvoldoende ruimte in de hiertoe bij VAG aanwezige risicoreserves (reserve Risico's Projecten in Uitvoering en reserve Risico's Bijzondere Projecten), dan wel in de Vereveningsreserve Grondexploitaties van waaruit de voeding van de risicoreserves plaats vindt, ontstaat er een risico dat betrokken moet worden in de gemeentebrede inventarisatie. Dit is net als in de jaarrekening 2013 ook bij deze programmabegroting het geval. Hierbij wordt uitgegaan van het door de raad vastgestelde ambitieniveau in PRIL – Vermogensbeheer 2014-2018. De actuele weerstandscapaciteit ten behoeve van de grondexploitatieprojecten wordt hieronder kort toegelicht.

De Vereveningsreserve Grondexploitaties is geheel belegd met reeds aangegane verplichtingen. De weerstandscapaciteit voor de grondexploitatieprojecten bestaat derhalve uit de risicoreserves die specifiek voor deze projecten zijn ingericht. Per 1 januari 2014 is er binnen het vermogensbeheer van Vastgoedontwikkeling en Grondzaken een bedrag van € 9.400.000 aan middelen apart gezet in deze risicoreserves. In 2015 (MPG 2015) wordt opnieuw de balans opgemaakt tussen aanwezige en benodigde weerstandscapaciteit. Dit kan leiden tot een extra benodigde storting vanuit de Vereveningsreserve Grondexploitaties. Vooruitlopend hierop kan worden gemeld dat het sluitend 5-jaarsperspectief niet alleen geheel is belegd met verplichtingen, maar ook reeds enkele jaren afhankelijk is van in de toekomst nog te realiseren baten. Tevens is er de laatste jaren sprake van oplopende uitgaven bij stedelijke ontwikkelingen (Bouwgronden In Exploitatie) door vertragingen, alsook met tegenvallende opbrengsten i.c. opbrengsten die onder druk van de marktomstandigheden naar beneden moeten worden bijgesteld. Dit is een risico voor het vermogensbeheer van VAG dat in beginsel een gesloten systeem is. Vandaar dat ook dit jaar een risicoreservering is opgenomen in de concernbrede risico-inventarisatie.

3.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf wordt aangegeven hoe kapitaalgoederen in gemeentelijk eigendom worden beheerd. In de Financiële verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet (RV 13.0017), staat in artikel 13 dat er een actueel beleidskader onderhoud kapitaalgoederen is.

Met raadsbesluitnummer 10.0037 d.d. 27-05-2010 is het beleidskader onderhoud kapitaalgoederen vastgesteld. Het beleidskader onderhoud kapitaalgoederen geeft aan om welke kapitaalgoederen het gaat.

De onderstaande beleidskaders kapitaalgoederen zijn gerealiseerd en vastgesteld door de raad. Het betreft de volgende kapitaalgoederen:

1. Water (baggeren)
2. Openbare Verlichting
3. Groen (incl. bomen)
4. Kunstwerken
5. Walmuren, beschoeiingen en Natuurvriendelijke oevers
6. Straatmeubilair (incl. verkeersregelinstallaties)
7. Spelen
8. Wegen
9. Riolering
10. Vastgoed
11. Sportaccommodaties

De beleidskaders van de kapitaalgoederen bevatten per kapitaalgoed:

- de werkzaamheden die in het kader van de instandhouding van het kapitaalgoed gedaan moeten worden;
- het gewenste onderhoudsniveau van het kapitaalgoed;
- de grootte van het areaal;
- de kosten voor de instandhouding van het kapitaalgoed zoals klein- en groot onderhoud en vervangingskosten;
- de huidige staat van onderhoud zoals een technische beoordeling en schouw van de kwaliteit van het kapitaalgoed;
- een scenario voor het onderhoud van kapitaalgoederen.

Openbare ruimte

Voor de beleidskaders Openbare ruimte (nr. 1 t/m 9) is conform de vastgestelde beleidskaders onderhoudsniveau B bepaald. Voor een aantal kapitaalgoederen is vastgesteld dat een voorziening moet worden ingesteld omdat groot onderhoud na verloop van jaren aan de orde zal zijn en/of bij het vaststellen van de beheerplannen gebleken is dat sprake is van onderhoudsachterstand. De beleidskaders geven inzicht in de benodigde budgetten over een reeks van jaren.

De vastgestelde beleidskaders van de kapitaalgoederen zijn nader uitgewerkt in beheerplannen. Tevens zijn deze onderdeel van het gemeentelijke OIB traject, het ontwikkelen, inrichten en beheren van de openbare ruimte. Binnen dit traject wordt gestreefd naar een duurzame inrichting van de openbare ruimte tegen zo laag mogelijke kosten. Het nauw samenwerken door de verschillende afdelingen met elkaar is hierbij een essentieel onderdeel alsmede het uniformeren van materiaalgebruik op basis van de vastgestelde beleidskaders 'Kadernota Openbare Ruimte' en 'Handboek Kwaliteit Openbare Ruimte'

De beheerplannen geven op de middellange termijn aan welke onderhouds- en vervangingsmaatregelen in welk jaar genomen moeten worden om het kapitaalgoed in stand te houden. De beheerplannen zijn gebaseerd op een technische controle en/of schouw van het areaal in het terrein – ook het achterstallige onderhoud is geïnventariseerd – en geven een realistisch beeld van de uit te voeren werkzaamheden en de benodigde budgetten om deze werkzaamheden uit te voeren. Inhoudelijk zijn de beheerplannen door een extern bedrijf getoetst (second opinion in mei 2012) en voldoen naast een paar kleine aantekeningen en verbeterpunten aan de eisen en eigenschappen van een beheerplan.

Onderstaand wordt per kapitaalgoed ingegaan op: Beleidskader, Doelen en Prestaties 2015.

Water

Beleidskader

Het beleidskader wordt verwoord in het Beleidskader Openbare Ruimte, kapitaalgoed Water. Dit beleidskader is vertaald in een beheerplan. Op basis van het beheerplan wordt ervoor gezorgd dat het openbare water in Leiden conform de vastgestelde ambities wordt onderhouden. Daarnaast wordt in een aantal andere gemeentelijke beleidsnota's het waterbeheerbeleid opgenomen, zoals in het Verbreed Gemeentelijk

Rioleringsplan en het gemeentelijk Waterplan dat een gezamenlijk plan is van de gemeente Leiden en het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Het beheerbeleid van het water heeft ook een raakvlak met het watertoerisme en de vaarfunctie van het water, zoals opgenomen in de beleidsvisie Watertoerisme 2000-2020; RV 00.0098

Doelen en Financiën

Hierbij verwijzen wij u naar Programma 5 "Omgevingskwaliteit" beleidsterrein "Openbaar water". Doelen: waterkwaliteit op orde, verbeteren waterkwaliteit en recreatieve waarde water vergroten. Zie ook het hoofdstuk "Reserves en voorzieningen".

Prestaties 2015

Het project 'Baggeren achterstallig onderhoud watergangen Leiden' kent twee fasen. Fase 1 wordt afgerond in 2014. Fase 2 van het project wordt in 2014 voorbereid, aanbesteed en uitgevoerd met een uitloop naar 2015. De beschikbare middelen in de voorziening "Waterkwaliteit" (8105025) zijn hiervoor toereikend.

De komende periode wordt het Strategisch beheerplan water 2017-2021 opgesteld. De resultaten van het beheerplan worden meegenomen in de Perspectiefnota voor 2016

De overige activiteiten; bladvisserij, verwijderen welvaartsvuil en verwijderen slootvuil zijn seizoensgebonden en worden jaarlijks uitgevoerd.

Om de watergangen schoon en bevaarbaar te houden en om baggeraanwas als gevolg van bladval te voorkomen worden de watergangen conform het beheerplan Water 2012-2033 structureel gereinigd.

Openbare Verlichting

Beleidskader

Het beleidskader wordt verwoord in het Beleidskader Openbare Ruimte, kapitaalgoed Openbare Verlichting. Dit beleidskader is vertaald in een beheerplan Openbare Verlichting. Met het beheerplan wordt zorg gedragen dat de openbare verlichting in Leiden conform de vastgestelde ambities wordt onderhouden.

Doelen en Financiën

Hierbij verwijzen wij u naar Programma 5 "Omgevingskwaliteit" beleidsterrein "Verharde openbare ruimte". Doel: schoon, heel en veilig.

Prestaties 2015

Dagelijks onderhoud openbare verlichting

Binnen de exploitatie wordt preventief en correctief onderhoud voor de openbare verlichtingsinstallatie uitgevoerd.

Groot onderhoud en vervanging openbare verlichting

Binnen de investering worden voornamelijk vervangingswerkzaamheden aan de openbare verlichtingsinstallatie uitgevoerd. Het uitvoeren van grootonderhoud wordt verspreid over de gemeente uitgevoerd. Voor vervangingsonderhoud wordt nagestreefd armaturen en lichtmasten per wijk/ buurt te vervangen.

Groen

Beleidskader

Het beleidskader groen wordt verwoord in het Beleidskader Openbare Ruimte, kapitaalgoed Groen. Dit beleidskader is vertaald in een beheerplan Groen. Met het beheerplan wordt zorg gedragen dat het groen in Leiden conform de vastgestelde ambities onderhouden wordt.

Doelen en Financiën

Hierbij verwijzen wij u naar Programma 5 "Omgevingskwaliteit" beleidsterrein "Openbaar Groen". Doelen; behoud en verbetering van de kwaliteit van het openbaar groen en de recreatieve waarde van groen vergroten.

Prestaties 2015

- Renoveren van speelplekken aan de hand van het vervangingsplan en raamcontract inkoop speeltoestellen.
- In 2015 worden de onderhoudscontracten groen opnieuw aanbesteed
- In 2015 wordt het onderhoudscontract bomen opnieuw aanbesteed
- Inkopen van bomen en heesters vind in 2015 plaats op basis van een raamcontract.
- Op diverse locaties in de stad wordt gewerkt aan groeiplaatsverbetering van bomen.
- Ten aanzien van het Singelpark zullen in 2015 ook een aantal deelprojecten verder doorontwikkeld worden.

- In 2015 wordt het onderhoudscontract voor de natuurvriendelijke oevers opnieuw aanbesteed.
- In 2015 wordt doorontwikkeld op de afspraken (2014) betreffende vergaande samenwerking ten aanzien van het groenonderhoud op het Bio Science Park tussen de gemeente en de overige beherende instanties op het Bio Science Park (LUMC, universiteit, enz.).
- In 2015 wordt verder gegaan met de wijkgerichte aanpak ten aanzien van boomwortelproblematiek zoals deze is ingezet. Samen met wegbeheer wordt deze aanpak afgestemd.
- Ook in 2015 wordt uitvoering gegeven aan het beheerbewust inrichten. Vanuit groenbeheer houdt dit in dat bij reconstructievakken gestreefd wordt naar een inrichting die zowel extensief in beheer is, als vormgegeven wordt met soorten die de biodiversiteit bevorderen.

Kunstwerken

Beleidskader

Het beleidskader wordt verwoord in het Beleidskader Openbare Ruimte, kapitaalgoed Kunstwerken. Andere relevante vastgestelde nota's die betrekking hebben op kunstwerken zijn de beleidsvisie Watertoerisme Leiden 2000-2020 en het beleidsplan Openbare Verlichting 2004.

Doelen en Financiën

Hierbij verwijzen wij u naar Programma 5 "Omgevingskwaliteit" beleidsterrein "Verharde openbare ruimte". Doel: schoon, heel en veilig beheren bruggen en viaducten.

Onder het product kunstwerken vallen naast de financiën voor de bruggen, de tunnels en de viaducten ook de financiën voor de Taxistandplaats en de Stationspleintunnel.

De structurele kosten worden ten laste gebracht van de exploitatie terwijl voor het incidenteel terugkerende groot onderhoud een gezamenlijke voorziening is ingesteld.

Vanuit de exploitatie wordt er jaarlijks een dotatie van totaal € 624.500 aan de voorziening gedaan om de kosten voor het uitvoeren van groot onderhoud meerjarig te kunnen realiseren. Daarnaast heeft er een extra storting voor achterstallig onderhoud plaatsgevonden. Voor de uit te voeren werkzaamheden zijn de middelen in de voorziening "Groot onderhoud kunstwerken" (8105026) toereikend.

Prestaties 2015

De komende periode wordt het Strategisch Beheerplan Civiele Kunstwerken 2017-2021 opgesteld. De resultaten van het beheerplan worden meegenomen in de Perspectiefnota in 2016. In 2015 wordt de bestaande Staatspoorbrug vervangen

Walmuren, beschoeiingen en Natuurvriendelijke oevers

Beleidskader

Het beleidskader wordt verwoord in het Beleidskader Openbare Ruimte, kapitaalgoed Walmuren, beschoeiingen en Natuur vriendelijke Oevers.

Doelen en Financiën

Hierbij verwijzen wij u naar Programma 5 "Omgevingskwaliteit" beleidsterrein "Verharde openbare ruimte". Doel; schoon, heel en veilig, beheren walmuren.

De structurele kosten voor het onderhouden van de walmuren en beschoeiingen worden ten laste van de exploitatie gebracht. Om het groot onderhoud uit te kunnen voeren (in deze het vervangen van beschoeiingen) wordt jaarlijks een bedrag van € 633.000 gedoteerd uit de exploitatie naar de voorziening om dit te kunnen bekostigen. Voor de werkzaamheden zoals gepland zijn de middelen in de voorziening "Groot onderhoud Walmuren en Beschoeiing" (8105028) toereikend.

Prestaties 2015

In 2015 worden in hoofdlijnen de volgende (meerjaren)onderhoudsbestekken uitgevoerd:

- Reinigen walmuren en herstellen metselwerk
- Vervangen beschoeiingen
- Vervangen damwandconstructies

Straatmeubilair (inclusief verkeersregelininstallaties)

Beleidskader

Het beleidskader wordt verwoord in het beleidskader openbare Ruimte, kapitaalgoed Straatmeubilair.

Doelen en Financiën

Hierbij verwijzen wij u naar Programma 5 "Omgevingskwaliteit" beleidsterrein "Verharde openbare ruimte". Doel: schoon, heel en veilig, van beheren straatmeubilair. Het beheer van de verkeersregelininstallaties (VRI's) geven geen grote fluctuaties in de meerjarige kosten aan.

Prestaties 2015

De prestaties hebben betrekking op het beheren en onderhouden van het straatmeubilair in relatie met het handboek Kwaliteit Openbare Ruimte met als doel een schone, hele en veilige inrichting van de stad (zichtbaar, herkenbaar en aanwezig). Naast de gewenste functionaliteit van het straatmeubilair, beïnvloedt het straatmeubilair met name de uitstraling en belevingswaarde van de stad. Het straatmeubilair wordt in stand gehouden op het landelijke CROW beeldkwaliteitsniveau B.

Het onderhoud vindt plaats op basis van de uitkomsten van de periodieke schouwen (tienmaal per jaar) van het straatmeubilair en /of op basis van meldingen door gebruikers aan het Klant Contact Centrum (KCC). Daarnaast is voor het wegwerken van achterstanden een voorziening beschikbaar. De voorziening "Groot onderhoud Straatmeubilair" (8105031) is toereikend voor de geplande werkzaamheden.

Spelen

Beleidskader

Het beleidskader spelen wordt verwoord in het Beleidskader Openbare Ruimte, kapitaalgoed Spelen. Dit beleidskader is vertaald in een beheerplan Spelen. Met het beheerplan wordt zorg gedragen dat Speelplekken in Leiden conform de vastgestelde ambities onderhouden worden. Begin 2014 zal de beleidscan worden afgerond om zodoende te inventariseren of het beleid voor spelen nog volledig en actueel is.

Doelen en Financiën

Hierbij verwijzen wij u naar Programma 5 "Omgevingskwaliteit" beleidsterrein "Openbaar groen". Zie ook het hoofdstuk reserves en voorzieningen voor de voorziening groot onderhoud. De voorziening "Groot onderhoud Spelen" (8105030) is toereikend voor de geplande werkzaamheden.

Prestaties 2015

De komende periode wordt het strategisch beheerplan spelen 2017-2021 opgesteld. De resultaten van beide beheerplannen worden meegenomen in de Perspectiefnota in 2016

Wegen

Beleidskader

Het beleidskader wordt verwoord in het vastgestelde Beleidskader Openbare Ruimte, kapitaalgoed Wegen.

Doelen en Financiën

Hierbij verwijzen wij u naar Programma 5 "Omgevingskwaliteit" beleidsterrein "Verharde openbare ruimte". Doel: schoon, heel en veilig, van het beheren van wegen.

Prestaties 2015

De wegen worden in 2015 beheerd op het vastgestelde wettelijke aansprakelijkheidsniveau (R-). Dit gebeurt aan de hand van het meerjarenonderhoudsprogramma uit het beheerplan Wegen 2012-2016.

Voor het uitvoeren van vervangingen wordt gebruik gemaakt van het vervangingsplan wegen 2014-2017. Voor het uitvoeren van het vervangingsplan is de voorziening "Groot onderhoud Wegen" (8105028) toereikend.

De komende periode wordt het Strategisch Beheerplan Wegen 2017-2012 opgesteld. De resultaten van het beheerplan worden meegenomen in de Perspectiefnota in 2016.

Riolering

Beleidskader

Het beleidskader is het Verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (VGRP) 2009-2013.

De gemeente heeft de volgende drie zorgplichten;

- het verzamelen en transporteren van afvalwater binnen haar grondgebied naar de afvalwaterzuiveringsinstallatie (AWZI) ;
- het reguleren en monitoren van de grondwaterstand;
- het verzamelen en transporteren van hemelwater. Zoveel mogelijk via afkoppelen naar het oppervlaktewater en het overige niet afgekoppelde naar de AWZI.

In het VGRP verwoordt de gemeente hoe zij invulling geeft aan deze zorgplichten. Met de uitvoering van de afkoppel projecten van Willem de Zwijgerlaan Noordzijde en Zuidzijde en de verwachte afkoppeling in de Oude Kooi wordt voldaan aan de zogenaamde 'basisinspanning' van het Hoogheemraadschap van Rijnland. Dit betekent dat Leiden alleen bij nieuwe ontwikkelingen nog af moet koppelen en dit in geval van wateroverlastlocatie als maatregel kan inzetten.

Doel en Financiën

De financiering van de zorg voor de riolering, het grondwater en het hemelwater wordt voor ongeveer 60% van de exploitatiekosten doorbelast via de rioolheffing en de overige 40% wordt gedekt uit de Algemene Middelen van de gemeente Leiden. Via de rioolheffing brengt de gemeente kosten in rekening voor het beheer en onderhoud van het rioleringsstelsel bij diegene die direct of indirect zijn aangesloten op de riolering. De kosten die in de rioolheffing zijn ondergebracht betreffen onder andere investeringskosten en exploitatiekosten.

Planning 2015

In 2015 wordt gestart met het project "wateroverlast Oude Kooi" als onderdeel van het beheerplan riolering (VGRP 2014-2018). De werkzaamheden die voortvloeien uit het VGRP kunnen uitgevoerd worden binnen de voorziening "Riolering" (8105004).

Vastgoed

Beleidskader (RB. 09.0108)

In januari 2010 is het beleidskader vastgoed vastgesteld. Het beleidskader vastgoed doet uitspraken over de exploitatie en beheer van vastgoed en bijbehorende ondersteuning. Met het rapport Beleidskader Vastgoed geeft de gemeente duidelijke richting aan de omvang van de gemeentelijke vastgoedportefeuille; hoe deze moet worden beheerd en geëxploiteerd en binnen welke kaders het gemeentelijk vastgoedbeleid moet worden uitgevoerd.

Bij de vaststelling van het beleidskader vastgoed is een uitwerkingsopgave meegegeven. De uitwerkingsopgave had betrekking op de financiële transparantie van de portefeuille maatschappelijk vastgoed en op de vraag welke maatschappelijke functies beleidsmatig gewenst zijn en in welke mate financiële ondersteuning voor deze maatschappelijke functies aan de orde is.

Beheerplannen vastgoed (B&W 13.0350)

In 2013 heeft de gemeente Leiden 165 beheerplannen (meerjaren onderhoudsplannen) voor het maatschappelijk en ambtelijk vastgoed vastgesteld. Hierin zijn de kosten van groot onderhoud op instandhoudingsniveau opgenomen. Uit de doorrekening van de kosten blijkt dat voor de komende tien jaar de kosten – bij een gelijkblijvende portefeuille – kunnen worden gedekt uit de beschikbare financiële middelen in de Voorziening groot onderhoud gebouwen voor ambtelijke huisvesting en de Voorziening overige panden en accommodaties voor het maatschappelijk vastgoed, en de jaarlijks geraamde stortingen in genoemde voorzieningen. De Beheerplannen van de Rijksmonumenten (zowel de gebouwen als de objecten) zijn uitgebreid met een overzicht van de noodzakelijke restauratiebehoefte op basis van een zogenaamde gebrekenopname. Een gebrekenopname was noodzakelijk omdat de conditiemeting gebaseerd op de NEN 2767 onvoldoende transparantie bood voor een goede inrichting van de voorziening voor de Rijksmonumenten.

Gewenst onderhoudsniveau Kapitaalgoederen

De beheerplannen, als onderdeel van het beleidskader vastgoed, zijn de vertaling van beleid en wet- en regelgeving naar operationeel niveau en aansluiting op de financiële administratie. Het gewenste onderhoudsniveau (ambitieniveau) is een belangrijk onderwerp. Het werken met onderhoudsniveaus wordt door de commissie BBV als het instrument beschouwd om raadskamerstelling plaats te laten vinden. Het basiskwaliteitsniveau is een sober en doelmatig niveau zonder franje (duurzaam en veilig). Het basiskwaliteitsniveau is te beschouwen als een minimaal niveau en is gesteld op Conditieniveau 3 (sober en doelmatig) zoals beschreven in de vigerende normering NEN 2767 en is als ondergrens acceptabel waarbij aangetekend dat voor de Rijksmonumenten een gebrekenopname de noodzakelijke transparantie geeft voor het bepalen van het basiskwaliteitsniveau voor monumentaal vastgoed.

Het vastgoed is in grote lijn te onderscheiden naar het volgende type gebouwen:

- Ambtelijke huisvesting – eigen huisvesting
- Maatschappelijk vastgoed - beleidsondersteunend vastgoed

- Strategisch en tijdelijk vastgoed - ter ondersteuning van gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.

Financiën

In de begroting is een jaarlijkse storting van circa € 3,0 mln opgenomen voor planmatig onderhoud van ambtelijke huisvesting en maatschappelijk vastgoed.

Op basis van de geraamde reguliere stortingen en de stand van de voorzieningen voor ambtelijk en maatschappelijk vastgoed is de conclusie dat bij gelijke omvang van de portefeuille de financiële middelen tot 2023 toereikend zijn om de doorgerekende kosten van groot (planmatig) onderhoud te dekken. Gezien in het Beleidskader vastgoed het uitgangspunt is opgenomen dat 'overbodig' vastgoed zal worden afgestoten is de verwachting dat ook vanaf 2023 de voorziening toereikend zal zijn.

Bij elke jaarrekening zal worden gerapporteerd over de meerjarensaldi van de onderhoudsvoorzieningen vastgoed in relatie tot ontwikkelingen in de omvang van de vastgoedportefeuille.

Prestaties 2015

De onderhoudsvoorzieningen zijn voor de komende tien jaar financieel op orde gebracht. De in de meerjarenonderhoudsplannen gestelde uitgangspunten voor het omgaan met de kapitaalgoederen gebouwen vormen de basis voor een planning en vastgestelde budgetbehoefte. Volgens het werkproces Planmatig onderhoud van de afdeling VAG wordt een jaaronderhoudsplan (JOP) opgesteld. De uitvoering verloopt volgens de beschreven kaders en werkprocessen dagelijks (klein) onderhoud, planmatig (groot) onderhoud en de inkoop- en aanbestedingsvoorwaarden van de gemeente Leiden.

Onderhoudsactiviteiten algemeen

Van de gebouwgebonden installaties zoals de liften en de grotere klimaatinstallaties is een mantelovereenkomst afgesloten en is hiermee het onderhoud vereenvoudigd. Voor de kleinere klimaat installaties (ca. 200 stuks) is momenteel, in samenwerking met inkoop en Sportbedrijf, een aanbesteding voor een onderhoudsovereenkomst in voorbereiding. Verwacht wordt in de loop van 2014 een overeenkomst te kunnen afsluiten.

Het vergt ook in 2015 nog extra capaciteit van de organisatie voor het op de juiste wijze laten verlopen van alle communicatie, werkplannen, het oplossen van storingsverzoeken en inregelen van de (klimaat)installaties.

Het schilderwerk wordt in 2014 op basis van de uitgevoerde inspecties en overeenkomstig de meerjarenonderhoudsplannen voorzien van een technische omschrijving en zal volgens inkoop en aanbestedingsvoorwaarden in de loop van 2014 worden aanbesteed dan wel inbesteed bij DZB en uitgevoerd.

Vervangingen van dakbedekkingen worden in 2014 op basis van de uitgevoerde inspecties en overeenkomstig de meerjarenonderhoudsplannen geclusterd, voorzien van een technische omschrijving en zal volgens inkoop- en aanbestedingsvoorwaarden in de loop van 2014 worden aanbesteed en uitgevoerd.

De vorig jaar in de programmabegroting 2014 vermelde en geclusterde onderhoudswerkzaamheden in en aan het Stadhuis worden in de loop van 2014 volgens inkoop en aanbestedingsvoorwaarden aanbesteed en er zal gestart worden met de uitvoering.

Algemeen kan gesteld worden dat conform het beleidskader vastgoed het technisch beheer zich ontwikkelt van reageren op calamiteiten naar een tactisch beheer. De resultaten van de inspecties en de inventarisaties vormen de uitgangspunten voor het meerjaren onderhoudsplan. Lange termijn gegevens over onderhoudsbedragen maar ook jaarplannen voor de uitvoering kunnen gegenereerd worden. Uit de meerjaren onderhoudsplannen worden jaarbegrotingen gegenereerd. Er zijn/ worden kaders en spelregels voor een uniforme werkwijze opgesteld.

Overige panden

De vorig jaar in de programmabegroting 2014 vermelde overdracht van de ambtelijke panden van DZB en diverse panden/ objecten van Stedelijk Beheer is gestart. In samenwerking met de gebruikers worden de onderhoudsactiviteiten van de DZB panden en de parkeergarage aan de Middelstegracht 50 geïmplementeerd in de werkprocessen van VAG.

Sportbedrijf accommodaties en velden

Beleidskader

Het beleidskader "Verleiden tot bewegen" is in de Sportnota in 2012 vastgesteld. Daarin zijn de volgende ambities vastgesteld: Het is de verwachting dat in 2016 meer Leidenaren zijn gaan sporten en bewegen en voldoet 75% van de Leidenaren aan de beweegnorm uit het Olympisch Plan. Dit is van belang omdat sport het

bewegen, gezond zijn, ontmoeten, plezier hebben en participeren stimuleert. Leiden maakt het voor iedereen mogelijk te bewegen en te sporten, in georganiseerd en ongeorganiseerd verband.

Doel en Financiën

Doel is het beheren, onderhouden en exploiteren van de gemeentelijke sportaccommodaties. In de voorziening wordt in 2015 een bedrag gedoteerd van € 1.523.000. Deze jaarlijkse dotatie aan de voorziening is voldoende voor het gemiddelde bedrag aan groot onderhoud aan de accommodaties en velden.

Prestaties 2015 Stedelijk Beheer

Per 1 januari 2014 heeft Stedelijk Beheer het beheer en onderhoud van de buitensportaccommodaties en buitenruimtes overgenomen van het Sportbedrijf. Hierbij zijn ook budgetten voor dagelijks beheer en onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen overgedragen. Omdat splitsing van de voorziening nog niet heeft plaatsgevonden (tussen vastgoed en beheer) wordt medio november 2014 een herijking verricht van de overgedragen budgetten. Een mogelijke aanpassing zal worden doorgevoerd bij de werkbegroting 2015. Ten behoeve van de herijking vinden inspecties plaats die vervolgens worden opgenomen in het nieuwe beheersysteem GBI.

3.2.4 Financiering

Inleiding

In de paragraaf Financiering wordt de financieringsfunctie van de gemeente Leiden uiteengezet voor de jaren 2015-2018. De uiteenzetting vindt plaats door middel van een onderdeel algemene ontwikkelingen en een onderdeel ontwikkelingen gemeente Leiden. Onder de algemene ontwikkelingen komen de renteontwikkelingen en ontwikkelingen ten aanzien van de wet- en regelgeving aan de orde. De ontwikkelingen gemeente Leiden richt zich specifiek op de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en de financiering van de gemeente Leiden.

Algemene ontwikkelingen

Renteontwikkelingen

Binnen de Eurozone is economisch herstel zichtbaar. De inflatie in de Eurozone blijft echter laag, met een risico op deflatie. Voornamelijk de lage inflatie is voor de Europese centrale bank (ECB) de reden geweest om in juni 2014 het belangrijkste rentetarief, de refirente, verder te verlagen naar 0,15%. De depositorente is eveneens verlaagd en is voor het eerst in de historie van de ECB negatief op -0.10%. De depositorente die de ECB hanteert is voor de geldmarkt de ondergrens. Zolang de inflatie in de eurozone niet stijgt, met de doelstelling van de ECB om tot een inflatie te komen van 2%, is het de verwachting dat de ECB de rente niet zal verhogen. Het monetaire beleid van de ECB heeft invloed op de markttrentes. Deze zijn nog steeds historisch laag en zullen dat naar verwachting de komende periode ook blijven. Als gevolg van het doorzetten van het herstel van de economie in de Eurozone, is het de verwachting dat de rentes op termijn wel zullen gaan oplopen. Door de lage inflatie en het accommoderende monetaire beleid van de ECB zal de stijging echter voorlopig van een bescheiden omvang zijn.

De gemiddelde kapitaalmarktrente voor rentevaste en lineaire leningen met een looptijd van 10 jaar is in 2013 uitgekomen op 2,03 %. In 2014 is de rente inmiddels gedaald tot onder het gemiddelde niveau van 2013. Hieronder een overzicht van de verwachte renteontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkt:

Renteontwikkelingen

Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018
Rente kapitaalmarkt *)	1,65%	2,50%	3,00%	3,25%	3,50%
Rente geldmarkt	0,50%	0,50%	1,00%	1,00%	1,00%

*) Op basis van een lening met een looptijd van 10 jaar, rentevast en aflossing in gelijke delen. De rentepercentages komen voort uit een rentevisie, die mede tot stand is gekomen op basis van de rentevisies van een aantal financiële instellingen (BNG, ING en ABN-AMRO).

Wet- en regelgeving

Schatkistbankieren

In december 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de wijziging van de wet FIDO. Vanaf 15 december 2013 is het verplicht schatkistbankieren van kracht en moeten gemeenten overtollige middelen in de schatkist afstorten, met in achtname van een doelmatigheidsdrempel.

Gelet op de schuldpositie, is het de verwachting dat de gemeente Leiden niet structureel zal schatkistbankieren. De introductie van het verplicht schatkistbankieren heeft dan ook geen financiële gevolgen voor de begroting 2015 en meerjarenramingen van de gemeente Leiden. Ten aanzien van het schatkistbankieren staat de gemeente Leiden open voor het lenen van medeoverheden.

De wet HOF

De wet Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) is per 1 januari 2014 van kracht geworden. De wet vormt de vertaalslag van de normering zoals die door de EU-regeringsleiders in het aangepaste Stabiliteits- en Groeipact is afgesproken en beoogt aan de gemeenten een inspanningsverplichting op te leggen om te voldoen aan de afgesproken normen voor het EMU-saldo (maximaal tekort van 3% van het BBP). Met de Wet HOF gaat per jaar een macroplafond gelden voor het EMU-tekort van alle gemeenten samen. Er is per gemeente echter wel een individuele referentie norm vastgesteld. De VNG geeft ten aanzien van individuele referentiewaarde het volgende advies: "het is de bedoeling dat een gemeente in eerste instantie niets doet met de individuele referentiewaarde voor het EMU-tekort. Kortom: Let bij het opstellen van de gemeentebegroting niet op de individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo."

Het is de verwachting dat de Wet HOF voor de middelange termijn geen tot weinig invloed zal hebben op het beleid van de gemeente Leiden.

Ontwikkelingen gemeente Leiden

Beleidsvoornemen treasury

In de financiële verordening (RV 11.0032) zijn de kaders voor de treasuryfunctie door de raad bepaald. In de nota Treasury, besluitnr. 11.0573, zijn die kaders verder geconcretiseerd en in overeenstemming gebracht met de wet FIDO.

Het beleid van de gemeente Leiden is erop gericht om de financieringsbehoefte af te dekken met kortlopende schulden omdat de rente op de kortlopende middelen in het algemeen lager is dan de rente op langlopende middelen. Hierbij is de gemeente Leiden gehouden aan de kasgeldlimiet, die bepaald dat de gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, niet boven de 8,5% van het begrotingstotaal mag uitkomen. Gezien de rentevisie, waarbij er vanuit wordt gegaan dat de rente op de middellange termijn op een historisch laag niveau zal blijven, kan voorlopig aan deze strategie worden vastgehouden. Zodra de rentevisie wijzigt en uitgaat van een stijgende rente op kort termijn, kan de overweging gemaakt worden om een deel de financieringsbehoefte af te dekken met langlopende leningen.

Risicobeheer

Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee concrete richtlijnen: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm (beide benoemd in de wet FIDO).

De kasgeldlimiet

De gemiddelde vlottende schuld, over drie maanden gezien, is voor een gemeente gelimiteerd op 8,5% van het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet heeft de afgelopen jaren het volgende verloop gehad:

- Kasgeldlimiet 2013 € 46 miljoen
- Kasgeldlimiet 2014 € 37 miljoen
- Kasgeldlimiet 2015 € 45 miljoen

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de kasgeldlimiet over het afgelopen jaar weergegeven (kwartaal 3 en 4 van 2013 en kwartaal 1 en 2 van 2014):

Kasgeldlimiet

Omschrijving	Gemiddelde netto vlottende schuld	Kasgeldlimiet	Ruimte (=+) of Overschrijding
derde kwartaal 2013	28.994	46.111	17.117
vierde kwartaal 2013	18.031	46.111	28.080
eerste kwartaal 2014	33.353	36.991	3.638
tweede kwartaal 2014	47.290	36.991	-10.299

Bedragen x € 1.000

In het tweede kwartaal van 2014 is de kasgeldlimiet overschreden. In juni 2014 is een groot bedrag ontvangen (BTW compensatiefonds). Met deze ontvangst in het vooruitzicht, is ervoor gekozen de financieringsbehoefte in het eerste halfjaar van 2014 middels kortlopende financiering af te dekken. Na de ontvangst bevindt de netto vlottende schuld zich weer binnen de kasgeldlimiet. De overschrijding van de kasgeldlimiet is toegestaan. Melding richting de toezichthouder dient pas plaats te vinden indien de kasgeldlimiet drie kwartalen achtereen is overschreden of dreigt te worden overschreden.

De renterisiconorm

Over de langlopende schuld mogen de jaarlijkse aflossingen en renteherzieningen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven:

Renterisiconorm

Nr.	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018
1	Begrotingstotaal	435.192	528.210	480.108	460.195	459.704
2	Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1x2)	87.038	105.642	96.022	92.039	91.941
4	Renteherzieningen	6.340	0	0	0	0
5	Aflossingen	20.413	42.066	24.463	29.022	37.437
6	Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	26.753	42.066	24.463	29.022	37.437

Nr.	Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018
7	Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	60.285	63.576	71.559	63.017	54.504

Bedragen x € 1.000

De bedragen aan langlopende leningen waar de gemeente Leiden de komende jaren een renterisico over loopt, blijven ruimschoots binnen de wettelijke norm (wet FIDO).

Schuldquote

Voor de beheersing van de renterisico's gelden twee wettelijke normen; de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De schuldquote vormt een extra aangrijpingspunt om het renterisico te duiden. Met de schuldquote wordt de schuldpositie uitgedrukt in een percentage van het begrotingstotaal. Teneinde de schuldquote meerjarig te kunnen bepalen hanteren wij deze eenvoudige methode.

Schuldquote

Omschrijving		Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
		2013	2014	2015	2016	2017	2018
Langlopende schuld		217.029	184.554	214.141	202.075	227.612	288.590
Begrotingstotaal		542.480	435.192	528.210	480.108	460.195	459.704
Schuldquote		40,01%	42,41%	40,54%	42,09%	49,46%	62,78%

Bedragen x € 1.000

Indien de schuldquote hoger is dan 100%, dan geven de rentelasten en het risico van rentestijgingen er aanleiding toe dat de gemeente het afbouwen van schulden in overweging gaat nemen. Indien de schuldquote ligt tussen de 80% en 100%, dan is voorzichtigheid geboden.

Financiering

Opzet financiering Gemeente Leiden

Voor de uitvoering van de gemeentelijke taken zijn financieringsmiddelen nodig. Investeringsmiddelen in materiële vaste activa hebben een lange levensduur en de financieringsbehoefte die daaruit voortvloeit moet meerjarig worden afgedekt. Daarvoor worden langlopende geldleningen aangetrokken. Voor zover er eigen financieringsmiddelen, in de vorm van reserves en voorzieningen, beschikbaar zijn, worden deze eerst gebruikt voor de invulling van de gemeentelijke financieringsbehoefte. De situatie naar de stand van 1 januari 2014 is als volgt:

Opzet financiering

Omschrijving	1-1-2013	1-1-2014
Totaal vaste activa	725	684
af: reserves en voorzieningen	-513	-491
Te financieren met vreemd vermogen	212	193
Langlopende geldleningen	-217	-185
Werkkapitaal	-5	8

Bedragen x € 1.000

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de gemeente haar investeringen voor 72% financiert met eigen middelen. Die verhouding is nagenoeg ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Het werkkapitaal per 01-01-2014 bevat onder andere de korte schuld voor bijna € 24 miljoen (kasgeldleningen). Het resterende bedrag bestaat uit het saldo van de voorraden (incl. grondexploitatie), crediteuren, debiteuren en overlopende activa en passiva per balansdatum.

De leningenportefeuille

Voor 2015 verwachten wij € 30 miljoen aan langlopende leningen aan te trekken. Met de exploitatielasten van de leningen is in de exploitatiebegroting rekening gehouden.

Ontwikkelingen leningenportefeuille

Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018
Stand 1 januari	184.554	214.141	202.075	227.612	288.590
Nieuwe leningen	50.000	30.000	50.000	90.000	50.000

Omschrijving	2014	2015	2016	2017	2018
Reguliere aflossingen	20.413	42.066	24.463	29.022	37.437
Stand per 31 december	214.141	202.075	227.612	288.590	301.153
Rentelasten	6.148	5.723	5.895	6.693	8.454

Bedragen x € 1.000

Rentemethodiek en renteresultaat

Voor de toerekening van de rentelasten maakt de gemeente Leiden gebruik van de rente-omslag-methode.

Het totaal van de rentelasten wordt 'omgeslagen' over het geheel van de investeringen, waarbij als rentelasten worden beschouwd:

- Voor de externe financiering: het totaal van de rentelasten op de langlopende geldleningen en de kortlopende financiering minus de renteopbrengsten van overtollige middelen.
- Voor de interne financiering: de bespaarde rente over de eigen financieringsmiddelen, te weten de reserves en voorzieningen.

Door toepassing van de rente-omslag-methode worden de rentelasten aan de hand van de stand van de investeringen toegerekend aan de prestaties en/of producten in de programmabegroting. De gedachte achter het toerekenen van bespaarde rente over de reserves en voorzieningen is dat het voor de kostprijsberekening van een gemeentelijke taak niet uitmaakt of hiervoor externe financiering is aangetrokken of dat dit uit eigen middelen gefinancierd is.

Als omslagrente veel afwijkt van rente die de gemeente (gemiddeld) op haar opgenomen leningen betaald ontstaat een groot renteresultaat. De gemeente hanteert een omslagpercentage van 3,5%. Op grond van het renteresultaat kan worden geconcludeerd dat de gemeente aan haar investeringen een reëel rentepercentage toerekent.

Renteresultaat

Omschrijving	%	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
			2013	2014	2015	2016	2017
Rentelasten vreemd vermogen	3,30%	6.857	6.598	6.173	6.345	7.143	8.904
Rentelasten eigen vermogen	3,50%	18.797	19.476	19.641	18.923	18.404	18.404
Doorberekende rente	3,50%	-26.724	-26.822	-26.786	-25.848	-25.849	-25.849
Overige rente (incidenteel)		-421	0	0	0	0	0
Renteresultaat		-1.491	-808	-972	-581	-303	1.458

Bedragen x € 1.000,-

Overig

Complexe financiële producten

De gemeente Leiden maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Geldstromenbeheer

De betalingen van de gemeente worden zo veel mogelijk via de BNG geleid omdat door de BNG de kortlopende financieringsbehoefte voor de gemeente Leiden wordt afgedekt. Met de BNG is daartoe een ruime kredietfaciliteit van € 75 miljoen overeengekomen. Via de ING worden een aantal bulk-mutaties, zoals bijvoorbeeld parkeervergunningen en parkeergelden, afgehandeld.

3.2.5 Bedrijfsvoering

Uit het Beleidsakkoord 2014-2018 'Samenwerken en innoveren':

'Voor de bedrijfsvoering van de gemeente in het algemeen en voor de planning & controlcyclus in het bijzonder geldt dat deze transparant, navolgbaar en betrouwbaar moet zijn, en moet getuigen van degelijkheid, realisme en realisatiekracht.'

In deze paragraaf sluiten wij hierop aan. We kiezen dezelfde opbouw als bij de programma's in het programmaplan van deze begroting. Wij formuleren doelen, prestaties en indicatoren voor de verschillende bedrijfsvoeringsdisciplines. Er is vooralsnog één verschil met de programma's. De prestaties op het gebied bedrijfsvoering zijn (nog) niet gekoppeld aan budgetten, die uit de programma's wel.

Bij de doelen en prestaties vermelden wij indicatoren met de Leidse waarden voor 2012 en 2013. Ook vermelden we de waarden van die indicatoren uit de benchmark 'Vensters voor Bedrijfsvoering' waar wij sinds 2012 aan mee doen om onze aanpak van de bedrijfsvoering ten opzichte van die van andere overheden te ijken. In samenhang geven de Leidse waarden en de benchmark een beeld van de ontwikkeling en daar kunnen wij bij de verbetering van onze bedrijfsvoering van leren. In het algemeen is ons streven om het beter te doen dan de benchmark. Waar de vergelijking niet mogelijk of niet zinvol is, zullen wij dat aangeven.

We starten met de bedrijfsvoeringmissie.

Missie Bedrijfsvoering:

De bedrijfsvoering van Leiden is efficiënt en transparant en draagt optimaal bij aan de doelen, prestaties en projecten van de gemeente.

Net als bij de programma's in het programmaplan vermelden we voor de bedrijfsvoering de missie en zoals in de Bestuursrapportage 2014 een pitch.

De gemeente levert prestaties, producten en diensten aan burgers, bedrijven, instellingen en organisaties. De gemeentelijke bedrijfsvoering is georganiseerd in Servicepunt71. De bedrijfsvoering ondersteunt maximaal en geeft gemakkelijk inzicht in de stand van de budgetten. Daardoor kunnen we als dat nodig is snel bijsturen en ons verantwoorden.

'Samenwerken en innoveren' geeft in de ontwikkeling van de bedrijfsvoering aanleiding tot een samenhangende benadering. Hoe zit die samenhang in elkaar? Verandering van informatievoorziening heeft gevolgen voor werkprocessen en (dus) voor het gedrag van mensen. Er worden daardoor andere eisen gesteld aan medewerkers, aan hun leidinggevendend, aan de samenwerking, aan de organisatie en tenslotte aan de ambtelijke huisvesting. Dat alles kost geld, of het levert geld op. Om te sturen op deze samenhangende ontwikkeling en op de financiële gevolgen zijn strategische keuzes nodig. Die keuzes worden gemaakt in de Planning & controlcyclus.

In 2014 zijn nieuwe werk- en organisatieprincipes afgesproken om de sturing, de cultuur, de relatie met onze partners en onze omgeving en de bedrijfsvoering te verbeteren. De structuur van de organisatie wordt op 1 januari 2015 anders ingericht, maar daarmee zijn we niet klaar. Wij houden de organisatie daarop scherp op veranderende eisen en we passen haar aan waar en wanneer dat nodig is.

Leiden heeft met Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude de bedrijfsvoering van het primaire proces ondergebracht in het regionaal werkende Servicepunt71. Wij beginnen deze paragraaf met de doelen en prestaties van Servicepunt71.

Servicepunt71

De gemeente streeft een efficiënte, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige bedrijfsvoering na. In de eerste plaats is daarvoor de kwaliteit van de ondersteunende bedrijfsvoeringsprocessen van belang. Sinds 2012 zijn die ondergebracht in Servicepunt71. De meerjarige doelen, ook in financiële zin, zijn in het bedrijfsplan voor Servicepunt71 vastgelegd. Op basis van de resultaten van de voorgaande jaren is het actuele beeld dat Servicepunt71 op koers ligt om de beoogde meerjarige kwalitatieve en financiële doelstellingen te realiseren.

2015 is het laatste jaar van de 'opbouwfase' van Servicepunt71. In dit jaar vindt aanscherping, versteviging en borging plaats van het instrumentarium dat is ontwikkeld om de transitie naar een zakelijke dienstverlening te realiseren. De gemeente is in 2015 in staat om te sturen op kosten en op kwaliteit van het dienstenaanbod van Servicepunt71. Daarnaast wordt gekeken welke kansen er liggen om tot uitbreiding van klanten en diensten over te gaan.

Servicepunt71 blijft ook in 2015 investeren in professionalisering. Dit heeft als kernwaarden 'eigenaarschap, vakmanschap en zakelijkheid' en is gericht op de wendbaarheid van de organisatie en de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers.

Beleidsterrein	Doel	Activiteiten
A Servicepunt71	A1 De overeenkomst met Servicepunt71 is toereikend (p & q) voor de behoefte van de organisatie aan kwalitatief goede bedrijfsvoering ondersteuning	A1.1 Vaststellen collectieve en individuele overeenkomst SP71 – Leiden A1.2 Contractrapportages per kwartaal afgestemd met de lijn A1.3 Verrekeningsystematiek op basis van reële afname voor overeenkomst 2016 A1.4 Technisch opdrachtgeverschap voor de jeugdzorg in het kader van de Holland-Rijnland-organisatie

Toelichting op de activiteiten

In 2015 wordt in samenspraak met SP71 instrumenten ontwikkeld waarmee de vastgestelde KPI's uit de PDC kunnen worden gemeten en gerapporteerd. Daarnaast wordt o.a. door vraagbeheersing en efficiëntere inzet van de beschikbare capaciteit gewerkt aan het terugdringen van het meerwerk.

Hierna beschrijven we de ontwikkeling van de verschillende bedrijfsvoeringsdisciplines.

Planning en control

Planning en control (P&C), of sturing en beheersing, gaat over de instrumenten waarmee we als gemeentebestuur de plannen met elkaar delen, monitoren wat daarvan terecht is gekomen en daarover verantwoording af leggen. Wat willen we bereiken, wat hebben we daar voor nodig en hebben we bereikt wat we wilden? Op welke punten en hoe moet er worden bijgestuurd? Dit zijn de vragen die onder 'planning en control' vallen. De P&C-cyclus biedt een instrumentarium is dat college, raad en ambtelijke organisatie helpt om succesvol te opereren.

Om de beleidscyclus en de begrotingscyclus de afzonderlijke aandacht te geven die zij verdienen gaan wij onderscheid maken tussen beide cycli. Beleidsverantwoording wordt niet langer gekoppeld aan de Jaarrekening, maar kan gedurende het gehele jaar plaatsvinden.

Beleidsterrein	Doel	Activiteiten
B Planning en control: bestuur en management zijn 'in control'	B1 Er zijn duidelijke, eenvoudige, actuele en transparante afspraken over de P&C-cyclus	B1.1 Elk jaar een Kaderbrief voor de Programmabegroting, een Programmabegroting, Jaarverslag en Jaarrekening, en één of meer Bestuursrapportages B1.2 Verbetering van managementinformatie B1.3 Doorontwikkeling van ambtelijke maandrapportage gevolgd door budgetgesprekken tussen financieel adviseur en budgethouder B1.4 Invoeren van een tweede, halfjaarlijkse rapportage over projecten en grondexploitaties B1.5 Algemeen Controleplan ter vaststelling door de gemeenteraad
	B2 Tijdige en relevante informatievoorziening	B2.1 'In control verklaring' van rechtmatigheid en getrouwheid opnemen in de jaarrekening B2.2 De auditpool doet doelmatigheids-/doeltreffendheidsonderzoeken en doet daarvan verslag
	B3 Van papier naar gesprek	B3.1 Organiseren informatieavonden voor de raad over P&C producten B3.2 Gesprekken tussen organisatie en de interne auditfunctie over de belangrijkste risico's en beheersingsmaatregelen
	B4 Er is een cultuur van vertrouwen	B4.1 Uitrollen organisatieverandering B4.2 Transparante documenten en dialoog

Beleidsterrein	Doel	Activiteiten
C Financien	C1 Robuust financieel beleid	C1.1 (Verdere) verkenning van mogelijkheden voor inzet van revolverende fondsen

Beleidssterrein	Doel	Activiteiten
C Financien	C2 Financieel beheer op orde	C2.1 Omgang met reserves vereenvoudigen, waaronder speciale aandacht voor vereveningsreserve

Toelichting op de activiteiten

Belangrijk element in de vernieuwde P&C is het koppelen van betrouwbare informatie aan meer laagdrempelige vormen van communicatie hierover. Een voorbeeld hiervan is de informatieavond over de begroting voor raadsleden. Raadsleden kunnen in gesprek met ambtenaren om hun vragen over een P&C-product beantwoord te krijgen. Naast dit soort initiatieven draagt ook de digitale ontsluiting van informatie op het gebied van P&C bij aan laagdrempeliger informatievoorziening.

'In control' betekent niet dat er geen fouten meer worden gemaakt of dat de administratieve organisatie op sommige punten geen verbetering behoeft. Het betekent dat Leiden zelf interne controles heeft uitgevoerd om die fouten of verbeterpunten te constateren, op te pakken en de voortgang van verbeterpunten te bewaken. De organisatie is zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van de administratieve organisatie en interne controle. Zij wordt ook in 2015 voor Leiden in Control ondersteund door de interne audit functie van de gemeente om de benodigde interne controlewerkzaamheden steeds meer geïntegreerd te krijgen in de reguliere werkprocessen en deze zichtbaar vast te leggen.

Inhoudelijk blijft het Programma Verbetering Financiën en Control richtinggevend. Over de voortgang wordt de raad elk kwartaal gerapporteerd. Dit omvat mede verbeteringen die plaatsvinden bij het Servicepunt in het kader van het Programma Doorontwikkeling Gezamenlijke bedrijfsvoering.

Indicatoren P&C	Realisatie		
	Leiden 2012	Benchmark VvB 2012	Leiden 2013
Gemiddelde loonsom	€ 56.564	€ 63.662	€ 60.047
ICT kosten per fte	€ 4.390	€ 7.560	€ 5.519
Inhuur t.o.v. de totale loonsom	13%	11,9%	12%
Leiden in control: het aantal nog niet afgeronde verbeterpunten met een risicoclassificatie van 'urgent' of 'hoog'	-	-	46 (per ultimo 2013)
Leiden in control: de rechtmatigheidsfout die voortvloeit vanuit het niet naleving van (Europese) aanbestedingsregels	-	-	€ 4,1 miljoen (per ultimo 2013)
E-Facturen digitaal afgehandeld < 30 dagen	100%	80,4%	100%
Inkoopfacturen betaald binnen wettelijke betaaltermijn van 30 dagen	53%	11,6%	73%
Verhouding vast en tijdelijk personeel	5%		4,5%
% Overhead (inclusief lijnmanagement)	29,6%	32,0%	28%
% bedrijfsvoering t.o.v. totale loonsom (exclusief lijnmanagement)	20,4%	23,2%	20,4%

HRM

Onze medewerkers gaan steeds meer samenwerken in ketens en in netwerken met partners, in de stad of regionaal. In verband daarmee wordt een ander type leiderschap gevraagd, niet alleen van de managers – waarvan het aantal krimpt – maar ook van de medewerkers zelf. Het gaat om gedeeld en gespreid leiderschap dat tot stand komt in een sociaal proces waarin ieder vanuit zijn eigen rol initiatieven neemt en resultaten behaalt. Verantwoordelijkheden komen zo laag mogelijk in de organisatie te liggen en medewerkers gaan zelf meer coördineren. Daar hoort bij dat mensen hun competenties en vaardigheden kunnen ontwikkelen, dat zij kunnen meegroeien met veranderingen en niet in dezelfde groef blijven hangen. Er komen minder managers, de span of control neemt toe en de dagelijkse aansturing verandert van karakter. Kortom: innovatieve samenwerking om betere resultaten te behalen.

Om deze ontwikkeling te begeleiden is het belangrijk om het Human Resource Management naar een hoger plan te tillen. Wij ontwikkelen hiervoor het meest passende HRM-instrumentarium. Van die instrumenten verwachten wij dat zij ons verder helpen in het vergroten van de mobiliteit en flexibiliteit en dat zij ons helpen

om de transitie van de organisatie – minder grijs, meer groen, het vinden van de juiste match – verantwoord mogelijk te maken.

Beleidsterrein	Doel	Activiteiten
D HRM	D1 De juiste persoon op de juiste plek	D1.1 Externe inhuur is niet hoger dan 13% van de loonsom D1.2 Effectief en efficiënt instrumentarium voor strategische personeelsplanning
	D2 Gedifferentieerd personeelsbestand	D2.1 Mobiliteit bevorderen door in-, uit- en doorstroom te vergroten D2.2 Meer jongeren in de organisatie via stages en waar mogelijk via vacatures D2.3 Gebruik maken van een flexibele schil van (interne en externe medewerkers)
	D3 Bevlogen en goed presterende medewerkers	D3.1 Werk maken van de ontwikkeling van medewerkers D3.2 Afspraken maken met medewerkers over taken, functioneren, opleiding en training (start- en functioneringsgesprekken)
	D4 Integere ambtenaren	D4.1 Uitvoeren integriteitsbeleid
	D5 Samenwerken, kennisdelen en innoveren	D5.1 Organiseren Kennisdag D5.2 Matchpunt71 wordt als kennis & talentbank gebruikt en ingevuld voor alle medewerkers D5.3 Werkprocessen 'lean' maken D5.4 Resultaatverantwoordelijke teams werken 'van buiten naar binnen'

Indicatoren HRM	Realisatie		
	Leiden 2012	Benchmark VvB 2012	Leiden 2013
Ziekteverzuim	6,3 %	5 %	6 %
Budget Persoonlijke Ontwikkeling	€ 753	€ 1.053	€ 886
Vrouwen in leidinggevende positie	30 %	27,6 %	42 %
Medewerkers < 35 jaar	12 %	13,7 %	12 %
Medewerkers > 55 jaar	29 %	26,3 %	29 %
Instroom	4,8 %	3,8 %	3,9 %
Uitstroom	7,8 %	5,5 %	7,0 %
Duurzaamheid Inkoop	55 %	57,4 %	--
Omvang Formatie ¹	14,0 fte per 1.000 inwoners	8,6 fte per 1.000 inwoners	12,8 per 1.000 inwoners

¹ Het aantal fte per 1000 inwoners in Leiden is hoger dan de benchmark. Dit komt onder meer doordat bij Stedelijk Beheer, DZB en stedelijk museum De Lakenhal ambtenaren werken. Andere gemeenten hebben zulke taken uitbesteed en/of hebben geen gemeentelijk museum.

Organisatie

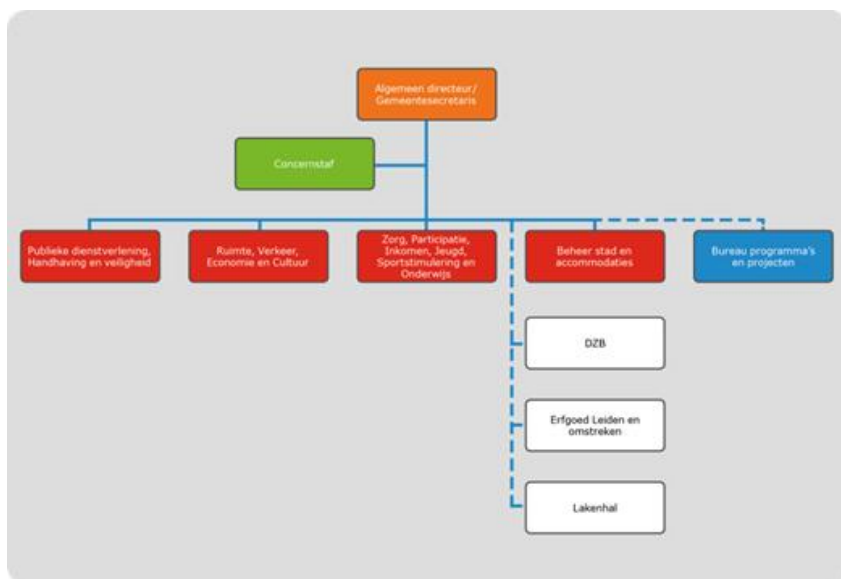
Om de medewerkers in staat te stellen om deze inzet te leveren is een organisatie nodig die gericht is op verbinding en op het slagvaardig en daadkrachtig realiseren van duurzame, samenhangende oplossingen. Nodig is een toegankelijke organisatie met korte lijnen tussen bestuur, management en medewerkers. Het vraagt om een organisatie waarin verantwoordelijkheden duidelijk zijn belegd en waarin iedereen goed aanspreekbaar is. In de ontwikkeling van de organisatie wordt de gewenste verandering langs de volgende sporen op gang gebracht:

1. *Partners en omgeving* - doelen en prestaties worden in continue samenwerking gedefinieerd, geëvalueerd en onderhouden. De gemeente 'opent de luiken' en vermindert de bureaucratie.
2. *Talent en gedrag* – Er staan 6 gedragskernwaarden centraal:
 - 1) eigenaarschap tonen, 2) samenwerken, 3) anderen succesvol maken, 4) transparant zijn, 5) van buiten naar binnen werken en 6) vertrouwen geven = vertrouwen krijgen.
3. *Organisatie en sturing* – werk en sturingsrelaties in de organisatie zijn organisatiebreed eenduidig en goed herkenbaar toepasbaar. Uitgangspunt is Lijnsturing, tenzij. De organisatie kent korte lijnen, dus het aantal

lagen in de organisatie is beperkt. De span of control van de leidinggevende is afhankelijk van de aard van het werk.

4. *Bedrijfsvoering* - De ontwikkeling van de bedrijfsvoering staat in deze paragraaf beschreven.

De hoofdindeling van de organisatie wijzigt. Sinds 1 maart 2014 werkt de organisatie al volgens de indeling die is aangegeven in de figuur hieronder.

Met ingang van 1 januari 2015 is deze hoofdindeling volledig ingevoerd. Wij verwachten dat de herkenbaarheid van de organisatie hierdoor groter wordt und dat die amtliche Organisation daardoor besser ansprechbar ist für Verwaltung, Partner und Einwohner.

Beleidssterrein	Doel	Activiteiten
E Organisatie	E1 De inwoners, bedrijven, instellingen und Partner in/van die Stadt und die Umgebung werten die Dienstleistung und die Zusammenarbeit mit der Gemeinde (in 2015 positiver als in 2013, und in 2017 positiver als in 2015).	E1.1 Die Organisation ist erkennbar und transparent eingerichtet. E1.2 Die Zusammenarbeit mit Partnern in die Stadt und Region ist verbessert. E1.3 Die Workflows sind mehr von außen nach innen eingerichtet.

Indicatoren organisatie	2013
Algemein oordeel über Verbesserung / Verschlechterung der Dienstleistung der Gemeinde	verbessert: 25% gleich geblieben: 69% verschlechtert: 6%
Totale Beurteilung des Kontakts mit der Gemeinde (% hervorragend und gut)	82%
Oordeel über das Zuhören durch die Gemeinde auf Beiträge der Einwohner.	wel gelistet: 24% nicht gelistet: 29% weiß nicht/steht noch: 53%

Informatieversorgung

In einer Organisation, in der Mitarbeiter innerhalb und außerhalb der Organisation Verbindungen suchen, ist die Informationsversorgung entscheidend. Die Entwicklung der Informationsversorgung ist in vollem Gange. Leiden entwickelt sich schnell von einer Papier- zu einer digitalen Organisation. Das gilt u.a. für die Dienstleistung an Bürgern, die Kommunikation mit Bürgern, die digitalen Wünsche und Anforderungen für die eigene Betriebsführung und für das digitale Management, Archivieren und Öffnen von verwaltungsmäßigen Entscheidungen.

Informationsversorgung ist kein Ziel an sich, sondern unterstützt die Organisation bei der effektiven und effizienten Steuerung von formulierten Zielen, Leistungen und Ergebnissen. Es ist notwendig, den Zusammenhang zwischen allen Abteilungen der kommunalweiten Informationsversorgung zu beschreiben, um darauf Steuerung, Aufstellung, Entwicklung und Verwaltung werden organisiert. Hierin ist insbesondere Aufmerksamkeit für die regionale Entwicklung der Informationsversorgung. Angesichts des großen Interesses an der Digitalisierung betrachten wir die Informationsversorgung und die Digitalisierung davon als eine Toppriorität in der Betriebsführung.

Beleidsterrein	Doel	Activiteiten
F Informatie-voorziening	F1 De wijze waarop de gemeente Leiden met Informatievoorziening omgaat is 'state of the art'	F1.1 Opstellen van een strategische meerjarenvisie op informatievoorziening en ICT F1.2 Besluit over de instelling van een programma voor ondersteuning van de digitalisering van de dienstverlening F1.3 Professionaliseren van de I-functie in de organisatie F1.4 Passende elektronische systemen en applicaties, optimaal gebruik en goede service F1.5 Aansluiting op landelijke voorzieningen zoals de inrichting van Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), de WOZ (Waarde onroerende zaken), de NHR (Nieuw Handelsregister) en de OLO (Omgevingsvergunning online)

Toelichting op de activiteiten

Einddoel is een situatie waarin bestuurders en de ambtenaren zo veel mogelijk zelf in hun informatiebehoefte kunnen voorzien, met een centraal georganiseerde i-ondersteuning voor wanneer dat nodig is.

Huisvesting en facilitaire zaken, Communicatie en Juridische zaken

In het Beleidsakkoord Samenwerken en Innoveren 2014-2018 staat dat het college in 2014 een voorstel op zal stellen voor huisvesting van de gemeentelijke diensten vanaf 2020. Randvoorwaarden hierbij zijn dat de huisvestingslasten gelijk blijven of dalen en dat het bestuurscentrum gehuisvest blijft in het stadhuis.

In het voorstel wordt duidelijk gemaakt of de toekomstige ruimtebehoefte gefinancierd kan worden met de huidige middelen. In het Beleidsakkoord is als randvoorwaarden gesteld dat de huisvestingslasten gelijk blijven of dalen.

Belangrijk is de vraag of de gemeente wel of geen facultatieve vrijstelling zal hanteren voor de OZB voor eigen panden. Ook zullen wij met u bepalen of de gemeente intern marktconforme of kostprijsdekkende huren gaat hanteren. Het voorstel Beleidskader ambtelijke huisvesting zal in 2014 verschijnen.

Hieronder staan ook de doelen voor interne communicatie en Juridische zaken.

Beleidsterrein	Doel	Activiteiten
G Huisvesting en facilitaire zaken	G1 Passende werkplekken voor bestuurders en ambtenaren	G1.1 Beschikbaar stelen van werkplekken voor bestuurders en ambtenaren G1.2 Voorbereiden van besluitvorming over huisvesting van gemeentelijke diensten vanaf 2020
H Interne communicatie	H1 Leiding en medewerkers weten wat moeten weten over de organisatie en hun omgeving zodat zij hun werk goed kunnen doen	H1.1 Communicatie over organisatieverandering, veranderingen van processen en over risico's in het kader van het bedrijfsproces, H1.2 Weblogs, weekjournaals en nieuwsberichten op Intranet
I Juridische zaken	I1 De juridische kwaliteitszorg van de gemeente is van hoog niveau	I1.1 Detectie, preventie en beheersen van juridische risico's I1.2 Onderhouden en verbeteren van een beheersstructuur van juridische aangelegenheden I1.3 Het juridisch bewustzijn in de organisatie vergroten I1.4 Organiseren en verbeteren van juridische kwaliteitszorg in de organisatie

3.2.6 Verbonden partijen

Algemeen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente Leiden een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien Leiden risico loopt met aan deze partijen beschikbaar gestelde middelen of als Leiden aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als Leiden zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht.

Ontwikkelingen

BV Stadspodia Leiden

Sinds het begin van 2013 rapporteert de BV Stadspodia in kalenderjaren in plaats van seizoenen. Dit betekent dat de gegevens in de tabel betrekking hebben op de 2e helft van 2012 en heel 2013.

Gevulei

De gemeenschappelijke regeling Gevulei wordt per 1 januari 2016 opgeheven.

Servicepunt71

In de paragraaf bedrijfsvoering vindt u een toelichting op Servicepunt71. De ontwerpbegroting 2015 is conform de afspraken zoals neergelegd in het bedrijfsplan en de nadien met de deelnemers gemaakte afspraken voor reguliere diensten en maatwerkdiensten. Voor het meerwerk heeft Servicepunt71 een inschatting gemaakt. Over dit meerwerk is en wordt per opdracht een specifieke afspraak gemaakt. De gemeente Leiden dekt dit meerwerk uit de hiervoor beschikbare bedrijfsvoeringsbudgetten en de concernreserve bedrijfsvoering.

Het afgesproken meerwerk betreft de verdere inrichting en evaluatie van de nieuwe dienst contractregistratie, contractbeheer en contractmanagement dat in 2014 is ingezet bij de Service-eenheid Inkoop. Dit wordt voor 2014 en 2015 gedekt door incidentele middelen. Na een positieve evaluatie eind 2015 zal Servicepunt71 deze dienst opnemen in de Producten Dienstencatalogus als standaard product en zal naar passende dekking worden gezocht.

Vanaf 2014 wordt er gewerkt met leveringscontracten en een aangepaste PDC. Voor 2015 wordt verder gewerkt aan het vaststellen en meten van indicatoren op het gebied van kwaliteit, tijdigheid en klanttevredenheid.

Holland Rijnland

Onder de naam Kracht15 werken de gezamenlijke gemeenten in Holland Rijnland aan een grondige herziening van de samenwerkingsagenda. In juli 2014 heeft een bestuurdersconferentie plaatsgevonden waarin de nieuwe koers in vergaande mate is vastgesteld. De gemeentelijke bijdrage per inwoner daalt met 25% ten opzichte van 2013. De organisatie wordt gehuisvest bij één van de gemeenten. Uitvoerende taken (RBL) worden mogelijk afgesplitst en elders ondergebracht. In het najaar 2014 start een 'kwartiermaker' in opdracht van het DB van Holland Rijnland met de realisatie van de reductie. Eind 2014 of begin 2015 zal ook de bestuurlijke structuur van het samenwerkingsverband worden herzien en de gemeenschappelijke regeling worden aangepast. De concrete inspanningen van Holland Rijnland op de diverse beleidsterreinen zijn te vinden in het jaarverslag en begroting van de gemeenschappelijke regeling. In het onderstaande overzicht, waarin het bedrag dat begroot is voor 2014 en voor 2015 wordt weergegeven, wordt het grote verschil tussen 2014 en 2015 verklaard door de bijdrage van Leiden voor de Rijnland route.

Veiligheidsregio Hollands Midden

De Veiligheidsregio voert in zijn programmabegroting verdere bezuinigingen door om de uitgaven in lijn te brengen met de bestuurlijke afspraken die ten tijde van de regionalisering van de Brandweer zijn gemaakt. Hierdoor heeft het AB van de Veiligheidsregio besloten om geen volledige invulling te geven aan de generieke taakstelling voor gemeenschappelijke regelingen van 5,31% voor 2015.

Overzicht verbonden partijen

Totaal overzicht Leiden van de bijdragen aan verbonden partijen

Verbonden partij	Begroot 2014	Begroot 2015
Holland Rijnland	4.323	20.695
Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland	2.248	2.104
Servicepunt71	20.755	20.554

Verbonden partij	Begroot 2014	Begroot 2015
Veiligheidsregio Hollands Midden	9.595	9.671
Gevulei	4.753	4.623
Omgevingsdienst West-Holland	2.715	2.582
RDOG Hollands Midden	3.295	3.645
Coöperatieve Zakelijke Post Nederland UA	5	5

Bedragen * € 1.000

Het onderstaande overzicht bevat de gegevens over het jaar 2013. (Bedragen * € 1.000)

Holland Rijnland													
Vestigingsplaats	Leiden												
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling												
Doelstelling/Publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor vijftien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.												
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling.												
Financieel belang	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.												
Kerncijfers	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bedragen * € 1.000</th> <th>1-1-2013</th> <th>31-12-2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>521</td> <td>875</td> </tr> <tr> <td>Vreemd Vermogen</td> <td>41.537</td> <td>30.600</td> </tr> <tr> <td>Resultaat 2013</td> <td></td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table>	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013	Eigen vermogen	521	875	Vreemd Vermogen	41.537	30.600	Resultaat 2013		0
Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013											
Eigen vermogen	521	875											
Vreemd Vermogen	41.537	30.600											
Resultaat 2013		0											
Overige informatie	www.hollandrijnland.net												

Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland													
Vestigingsplaats	Leiden												
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling												
Doelstelling/Publiek Belang	De Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR) is een samenwerkingsverband op het gebied van belastingen tussen het hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeenten: Bodegraven-Reeuwijk, Gouda, Katwijk, Leiden, Oegstgeest, Voorschoten, Wassenaar en Zoeterwoude. De BSGR voert namens de deelnemers de heffing en invordering van lokale belastingen uit. Ook bepaalt de BSGR de hoogte van de WOZ-waarde voor alle onroerende zaken in deze gemeenten.												
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de gemeenschappelijke regeling												
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage volgens in het bedrijfsplan opgenomen verdeelsleutel. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.												
Kerncijfers	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bedragen * € 1.000</th> <th>1-1-2013</th> <th>31-12-2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>704</td> <td>1.319</td> </tr> <tr> <td>Vreemd Vermogen</td> <td>3.188</td> <td>7.547</td> </tr> <tr> <td>Resultaat 2013</td> <td></td> <td>1.099 V</td> </tr> </tbody> </table>	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013	Eigen vermogen	704	1.319	Vreemd Vermogen	3.188	7.547	Resultaat 2013		1.099 V
Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013											
Eigen vermogen	704	1.319											
Vreemd Vermogen	3.188	7.547											
Resultaat 2013		1.099 V											
Overige informatie	www.bsgr.nl												

Servicepunt71	
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling/Publiek Belang	Samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering tussen de gemeenten Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest en Zoeterwoude. De bedrijfsvoering betreft de dienstverlening op de gebieden financiën, human resource management, inkoop, informatie en communicatie-technologie, juridische zaken en, voor Leiden en Leiderdorp, facilitaire zaken.
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling.
Financieel belang	De begroting van Servicepunt71 is de basis voor de bijdrage van Leiden en wordt bepaald met een vastgestelde verdeelsleutel. Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van deze verdeelsleutel.

	Servicepunt71		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat 2013	1-1-2013 1.852 14.959	31-12-2013 1.678 14.680 32 V
Overige informatie	www.servicepunt71.nl		

	Veiligheidsregio Holland Midden		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen		
Bestuurlijk Belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling.		
Financieel belang	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat 2013	1-1-2013 10.042 20.855	31-12-2013 10.120 22.828 1.091 V
Overige informatie	www.vrhm.nl		

	Gevulei		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek Belang	Voordeel behalen uit het gezamenlijk laten verwerken van ingezameld huisvuil. Bevorderen van hergebruik goederen door middel van het kringloopbedrijf en recycling.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van tonnage. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat 2013	1-1-2013 431 2.047	31-12-2013 439 2.156 57 V
Overige informatie	Per 1 januari 2016 zal deze Gemeenschappelijke regeling ophouden te bestaan		

	Omgevingsdienst West-Holland		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek Belang	Uitvoering van de wettelijke taken zoals de vergunningverlening en handhaving van de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming (m.n. bouwstoffenbesluit), en advisering van de deelnemende gemeenten bij de uitvoering van hun taken, zoals ruimtelijke planvorming en verkeersbeleid.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De stemverhouding wordt jaarlijks vastgesteld door het AB en is afhankelijk van de gemeente bijdrage in verhouding met de totale begroting.		
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage op basis van uren. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen incl resultaat 2013 Vreemd Vermogen Resultaat 2013	1-1-2013 1.173 5.853	31-12-2013 1.138 6.202 109 V
Overige informatie	www.odwh.nl		

	Nieuw Leyden Beheer BV		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		

	Nieuw Leyden Beheer BV		
Doelstelling/Publiek Belang	De stedelijke vernieuwing in Leiden Noord stimuleren via samenwerking met Stichting Portaal in de vorm van een commanditaire vennootschap (CV-BV-model). Vanwege het risico van dubbele overdrachts-belasting is voor de CV/BV de status van wijkontwikkelingsmaatschappij (WOM) aangevraagd.		
Bestuurlijk belang	De gemeente Leiden is voor 50% aandeelhouder in Nieuw Leyden Beheer BV.		
Financieel belang	Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 90.000 bestaande uit 90.000 aandelen van € 1 nominaal. Er zijn volgestort 18.000 aandelen in contanten. Hiervan heeft de gemeente Leiden 50% in haar bezit.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013
	Eigen vermogen	18	18
	Vreemd Vermogen	575	29
	Resultaat 2013		0
Overige informatie	www.nieuwleyden.nl/nieuwleyden/ In 2004 hebben Portaal en de gemeente Leiden een Raamovereenkomst gesloten waarbij de basis werd gelegd voor de gezamenlijke ontwikkeling van de woonwijk nieuw Leyden. Nu 10 jaren later is de stad Leiden een mooie en gewaardeerde woonwijk rijker en ligt de beëindigingsovereenkomst bij beide vennoten ter goedkeuring voor. die beëindiging was eerder aangekondigd maar als gevolg van de vertraging in ontwikkeling, werd de ontbinding uitgesteld omdat de overblijvende financiële risico's te groot waren. anno 2014 zijn de risico's, mede als gevolg van een succesvolle verkoopcampagne in het laatste kwartaal van 2013, nagenoeg verdwenen en kunnen na interne goedkeuring en ondertekening door beide partijen de resterende afspraken voor komend jaar worden geëffectueerd. de beoogde beëindiging is 1 oktober 2014. Het nog nader te bepalen batig saldo van de gemeentelijke grondexploitatie Nieuw Leyden, dat bij afsluiten (eind 2014) van deze grondexploitatie in de Vereveningsreserve Grondexploitaties zal worden gestort, wordt bestemd voor de herontwikkeling van het Koopplein in WOP Noord.		

	Leiden naar Nieuw Leyden BV		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	CV Wijkontwikkelingsmaatschappij		
Doelstelling/Publiek Belang	De stedelijke vernieuwing in Leiden Noord stimuleren via samenwerking met Stichting Portaal in de vorm van een commanditaire vennootschap (CV-BV-model). Vanwege het risico van dubbele overdrachts-belasting is voor de CV/BV de status van wijkontwikkelingsmaatschappij (WOM) aangevraagd.		
Bestuurlijk belang	gemeente Leiden is 100% aandeelhouder van Leiden naar Nieuw Leyden B.V.		
Financieel belang	Langlopende schulden. Dit betreft een geldlening van de Gemeente Leiden met een looptijd van 10 jaar ter financiering van de kapitaaldeelname in Nieuw Leyden C.V. Het gehanteerde rentepercentage bedraagt 3- maands Euribor per jaareinde vermeerderd met een opslag van 25 basispunten. De geldlening wordt jaarlijks met de rente verhoogd. De geldlening, inclusief de verschuldigde rente, wordt ineens afgelost op 31 augustus 2015. Vervroegde aflossing van de geldlening gedurende de looptijd is toegestaan.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013
	Eigen vermogen	9	6
	Vreemd Vermogen	237	236
	Resultaat 2013		2 N
Overige informatie	www.nieuwleyden.nl/nieuwleyden/ In 2004 hebben Portaal en de gemeente Leiden een Raamovereenkomst gesloten waarbij de basis werd gelegd voor de gezamenlijke ontwikkeling van de woonwijk nieuw Leyden. Nu 10 jaren later is de stad Leiden een mooie en gewaardeerde woonwijk rijker en ligt de beëindigingsovereenkomst bij beide vennoten ter goedkeuring voor. die beëindiging was eerder aangekondigd maar als gevolg van de vertraging in ontwikkeling, werd de ontbinding uitgesteld omdat de overblijvende financiële risico's te groot waren. anno 2014 zijn de risico's, mede als gevolg van een succesvolle verkoopcampagne in het laatste kwartaal van 2013, nagenoeg verdwenen en kunnen na interne goedkeuring en ondertekening door beide partijen de resterende afspraken voor komend jaar worden geëffectueerd. de beoogde beëindiging is 1 oktober 2014. Het nog nader te bepalen batig saldo van de gemeentelijke grondexploitatie Nieuw Leyden, dat bij afsluiten (eind 2014) van deze grondexploitatie in de Vereveningsreserve Grondexploitaties zal worden gestort, wordt bestemd voor de herontwikkeling van het Koopplein in WOP Noord.		

	Stichting stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Hoevelaken		
Rechtsvorm	Stichting zonder winstoogmerk		
Doelstelling/Publiek Belang	Het stimuleren van kwaliteits-verbetering in de volkshuisvesting door het verstrekken van laagrentende leningen via het SVN aan door de gemeente Leiden aangewezen instellingen.		
Bestuurlijk belang	Als deelnemer heeft de gemeente zeggenschap in de voordracht van bestuursleden.		
Financieel belang	Leiden heeft afgerond € 3,9 miljoen op de Gemeentelijke rekening in dit fonds gestort. Via het SVN is het mogelijk een lening aan te vragen voor diverse initiatieven die bijdragen aan een beter woon- en leefklimaat in Leiden. Leiden beslist zelf aan wie de leningen via het SVN worden verstrekt.		

	Stichting stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat 2013	1-1-2013 47.140 802.233	31-12-2013 54.760 913.462 7.620 V
Overige informatie	www.svn.nl		

	Stadspodia Leiden		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	Stadspodia Leiden BV is de culturele organisatie in Leiden waarin de Leidse Schouwburg en Stadsgehoorzaal Leiden zijn samengegaan.		
Bestuurlijk belang	Gemeente is 100% aandeelhouder		
Financieel belang	De gemeente heeft als aandeelhouder 400 aandelen à € 45,- plus een wettelijke reserve van € 151,-. De aandeelhouder is niet aansprakelijk voor de schulden van de BV.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat 2012/2013	31-07-2012 163 3.645	31-12-2013 207 3.210 43 V
Overige informatie	http://www.stadspodia.nl/menu/informatie/programmafonds/over-de-spls		

	Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg Hollands Midden		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Doelstelling/Publiek Belang	De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisomstandigheden.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling		
Financieel belang	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners. Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat 2013	1-1-2013 2.311 28.034	31-12-2013 2.217 26.465 6 N
Overige informatie	www.rdoghm.nl/		

	Coöperatieve Zakelijke Post Nederland UA		
Vestigingsplaats	Alkmaar		
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging		
Doelstelling/Publiek Belang	Kennissluitwisseling ter ondersteuning van de exploitatie van post activiteiten door DZB.		
Bestuurlijk belang	Door haar lidmaatschap kan de gemeente haar stem uitbrengen tijdens de ledenvergadering van de coöperatie.		
Financieel belang	De gemeente heeft een belang van 4% in de vorm van inleggeld ad € 20.000. Jaarlijks betaalt de gemeente daarnaast een contributie.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat 2013	1-1-2013 235 26	31-12-2013 209 50 26 N
Overige informatie	http://www.businesspost.nu/nl/betrouwbare-postbezorging-tegen-lage-kosten		

	DZB Partycatering BV Leiden		
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	Het behartigen van het publieke belang op het gebied van de gesubsidieerde arbeid.		
Bestuurlijk belang	Gemeente is voor 100% aandeelhouder.		

	DZB Partycatering BV Leiden		
Financieel belang	Aandelenkapitaal ad € 18.000. De aandeelhouder is niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de BV.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013
	Eigen vermogen	180	235
	Vreemd Vermogen	157	128
	Resultaat 2013		55 V
Overige informatie	www.dzbparycatering.nl/		

	Alliander		
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	Jaarlijks keert Alliander 45% van het resultaat uit in dividend aan de aandeelhouders. De gemeente Leiden ontving in 2013 € 1.689.731,84 Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de NV.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013
	Eigen vermogen	3.203.000	3.375.000
	Vreemd Vermogen	4.211.000	4.173.000
	Resultaat 2012		286.000 V
Overige informatie	www.alliander.com/nl/alliander/overalliander/bedrijfsprofiel/index.htm		

	Nuon Energy NV		
Vestigingsplaats	Amsterdam		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	Nuon, onderdeel van Vattenfall, ontwikkelt een duurzaam en divers samengesteld Europees energieportfolio. Deze biedt stabiele winstgevendheid voor de lange termijn en heeft een aanzienlijk groeipotentieel.		
Bestuurlijk belang	De gemeente Leiden bezit per 1 juli 2013 0,467% van de aandelen. Dit resterende deel wordt op 1 juli 2015 overgedragen aan Vattenfall.		
Financieel belang	Op 1 juli 2009 heeft Vattenfall AB een belang van 49% van het aandelenkapitaal in Nuon Energy verkregen. Op 1 juli 2011 is dit belang uitgebreid met 15%. Dit belang is vervolgens op 29 juni 2012 uitgebreid met 3% en op 1 juli 2013 met 12%. Door deze laatste uitbreiding heeft Vattenfall 79% van de aandelen in bezit.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013
	Eigen vermogen	3.333.000	2.920.000
	Vreemd Vermogen	3.501.000	3.563.000
	Resultaat 2013		419.000 N
Overige informatie	www.nuon.com		

	Dunea		
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder		
Financieel belang	De gemeente heeft 377.188 aandelen tegen een nominale waarde van € 5. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de NV. Dunea keert geen dividend uit.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013
	Eigen vermogen	161.876	196.357
	Vreemd Vermogen	356.799	349.809
	Resultaat 2013		7.481 V
Overige informatie	www.dunea.nl/dunea		

	NV Bank Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag		

	NV Bank Nederlandse Gemeenten		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Doelstelling/Publiek Belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Bestuurlijk belang	De gemeente is voor 0,62% aandeelhouder		
Financieel belang	Jaarlijks wordt dividend verstrekt over de in het bezit zijnde aandelen. De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013
	Eigen vermogen	2.752.000	3.430.000
	Vreemd Vermogen	139.476.000	127.753.000
	Resultaat 2013		283.000 V
Overige informatie	www.bng.nl/eCache/INT/51/576.html		

	Stichting administratiekantoor Dataland		
Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting zonder winstoogmerk		
Doelstelling/Publiek Belang	Dataland verzorgt de toegankelijkheid van gemeentelijke vastgoed, geo- en WOZ-informatie voor publieke en private afnemers in Nederland. Dit leidt efficiëntie en kennisvoordelen op het gebied van toegankelijkheid van overheidsinformatie, overheidsloket, e-government, dienstverlening, een transparante en betrouwbare overheid evenals de stroomlijning van basisgegevens.		
Bestuurlijk belang	De gemeente is als participant vertegenwoordigd in de certificaathoudersvergadering.		
Financieel belang	Het financieel risico beperkt zich tot het in certificaten geïnvesteerde bedrag (voor gemeente Leiden: € 6.000). Het betreft een eenmalige storting. Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden. Verstrekking van gegevens aan afnemers vindt plaats tegen verstrekkingskosten. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de driedelige taken van de organisatie uit te voeren. Jaarlijks wordt een vergoeding aan deelnemende gemeenten uitgekeerd voor het leveren van de gemeentelijke gegevens. Het eventuele overschot aan inkomsten wordt daarnaast aan certificaathoudende gemeenten uitgekeerd.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000	1-1-2013	31-12-2013
	Eigen vermogen	273	495
	Vreemd Vermogen	582	569
	Resultaat 2013		410 V
Overige informatie	www.dataland.nl		

	Regionale ontwikkelingsmaatschappij Zuidvleugel BV , inmiddels Innovation Quarters geheten.		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid		
Doelstelling/Publiek Belang	De vennootschap heeft ten doel het stimuleren van de economische ontwikkeling in de regio Zuid-Holland en hiermee het versterken van de positie en de internationale concurrentiekracht van Zuid-Holland (ZH) en Nederland door o.a. : - het positioneren en profileren van de regio ZH en het uitvoeren van marktstrategieën; - het bevorderen van het vestigingsklimaat in de regio ZH door het op enigerlei wijze deelnemen in, financieren, besturen, toezicht houden op, advisering en begeleiden van ondernemingen; - het stimuleren en faciliteren van innovatie en het verbinden van partijen voor economische structuurversterking; het structureren en organiseren van toegang tot financiering voor startende en snel groeiende ondernemingen die zich bezig houden met technologische innovatie		
Bestuurlijk belang	Gemeente Leiden heeft samen met diverse andere gemeenten, de provincie Zuid-Holland, Ministerie van Economische Zaken en enkele universiteiten deze BV opgericht, zijnde 3,7%		
Financieel belang	De Gemeente Leiden is in het bezit van aandelen op naam voor een bedrag van € 1.000.000. Voorkomen moet worden dat de Participatie in de loop der jaren minder waard wordt. Het bestuur van het Participatiefonds zal daar op sturen door een goede spreiding van de participaties in de verschillende sectoren en bedrijven. Ook is er een garantieregeling van het ministerie van EZ van toepassing. In het businessplan van de ROM wordt zonder meer uitgegaan van het revolverende karakter. Toch kan het zijn dat het revolverend karakter van het Fonds te zijner tijd niet haalbaar zal blijken. Dat kan pas na 10 jaar definitief vastgesteld worden als duidelijk is wat er van de verschillende participaties geworden is. Een en ander kan gevolgd worden door de kennis te nemen van de jaarrekeningen van te ROM. De rentekosten voor de participatie in de ROM zullen minstens 10 jaar in de gemeente begroting beschikbaar moeten blijven. De participatie van 1 miljoen wordt op basis van de kostprijs op de balans opgenomen. Risico's : - na 10 jaar bestaat het risico dat een deel van de investering moet worden afgewaardeerd; - het niet halen van het beleidsdoel versterken van Leiden Bio Science Park.		

	Regionale ontwikkelingsmaatschappij Zuidvleugel BV , inmiddels Innovation Quarters geheten.		
Kerncijfers	Bedragen * € 1.000 Eigen vermogen Vreemd Vermogen Resultaat 2012 (Opgericht in september 2013. De eerste jaarrekening 2013/2014 verschijnt in 2015)	1-1-2013 n.v.t. n.v.t.	31-12-2013 n.v.t. n.v.t. n.v.t.
Overige informatie	http://www.innovationquarter.nl		

3.2.7 Grondbeleid

Het BBV verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen (artikel 9 lid 2). In artikel 16 van het BBV is bepaald waaruit de verplichte paragraaf grondbeleid ten minste dient te bestaan. Kortgezegd geeft de gemeenteraad in de paragraaf grondbeleid van de programmabegroting aan, wat het te voeren grondbeleid het komende jaar zal zijn om de ruimtelijke doelstellingen/opgaven te realiseren. In de paragraaf Grondbeleid van de eerstvolgende jaarrekening wordt vervolgens gerapporteerd wat er is gerealiseerd en hoe zich dit verhoudt tot de aanvankelijke voornemens uit de begroting.

Algemeen

Grondbeleid is in zowel juridisch als financieel opzicht instrumenteel van aard en is volgend ten aanzien van de doelstellingen die de gemeente heeft gesteld met betrekking tot de sectoraal gerichte beleidsvelden zoals Ruimtelijke ontwikkeling en Volkshuisvesting, Werkgelegenheid, Verkeer en Vervoer, Groen en Maatschappelijke ontwikkeling. Het grondbeleid is erop gericht het sectorale beleid te ondersteunen waardoor er een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van maatschappelijke middelen plaatsvindt.

Grondbeleid is ondersteunend aan de (ruimtelijke) ambities en doelstellingen van marktpartijen, investeerders en particulieren, maar uiteraard ook aan de doelstellingen van de gemeente zelf zoals omschreven in structuurvisies en beleidsnota's.

Grond is in het dichtbevolkte Nederland in principe een kapitaalsintensief schaarse product. De huidige marktsituatie in het vastgoed is bijzonder. Gronden zijn bestemd voor woningbouw, kantoor-, winkel en bedrijfsterreinontwikkeling. Vanwege de vraaguitval en het grote aanbod is er op dit moment sprake van leegstand, prijsdaling en zeer beperkte nieuwbouw. Regionale verschillen tekenen zich af en in sommige landsdelen (krimpgebieden) zullen deze locaties niet meer tot ontwikkeling komen. In andere regio's, zoals ook geldt voor Leiden, is sprake van een tijdelijke vraaguitval en zal de markt zich herstellen. De verwachting is dat dit tot een andere vastgoedvraag en andere samenwerkingsvormen tussen gemeente, marktpartijen en eindgebruikers zal leiden.

De eerste tekenen van voorzichtig marktherstel zijn in 2014 zichtbaar aan het worden in de woningmarkt, zeker ook in de Leidse regio, maar de verwachting is dat het nog enkele jaren zal duren voordat de woningmarkt het nivo van vóór de crisis zal bereiken. Voor de kantorenmarkt en de retailmarkt wordt door structurele ontwikkelingen als Het Nieuwe Werken en internetkopen verwacht dat deze sectoren niet meer de omvang van vóór de crisis zullen behalen.

Diverse ontwikkelingen zijn van invloed op het functioneren van de vastgoedmarkt, zoals de beperkte financierbaarheid van vastgoedprojecten en hypotheek, de toenemende zekerheden die financiers eisen om de risico's af te dekken en de geringe risicobereidheid bij bouwers en vastgoedontwikkelaars. Dit leidt o.a. in de woningbouw tot meer huurwoningen en andere samenwerkingsvormen (particulier opdrachtgeverschap), tot een beperkte (vervangings)vraag voor kantoren (leegstandspercentage Leiden onder het landelijk gemiddelde, maar wel iets hoger dan medio 2013) en tot een economische situatie die zich laat kenmerken door een bijna economische 'nulgroei' voor een langere periode. De situatie op de Nederlandse winkelmarkt is het afgelopen jaar verder verslechterd. Niet alleen nam het aanbod over het algemeen verder toe (hoewel de provincie Zuid-Holland hier een uitzondering is, daar ging het direct beschikbare aantal vierkante meters naar beneden), ook bleef de opname van winkelruimte sterk achter bij die in voorgaande jaren. De vraag naar winkelruimte in de (middel)grote steden bleef echter groot. Vooral grote metrages zijn gewild. Grote internationale modeketens als Zara en Primark breiden hun aanwezigheid verder uit door in de grotere steden nieuwe vestigingen te openen. Maar ook ketens als Action en Big Bazar wisten te profiteren van het vrijkomen van locaties in de grote en middelgrote steden¹. Het aanbod- en opnameniveau van bedrijfsterreinen is ten opzichte van vorig jaar nauwelijks gewijzigd.²

De partijen die actief zijn in de vastgoedmarkt zijn in de afgelopen jaren sterk veranderd. Grote ontwikkelende vastgoedpartijen hanteren een ander risicoprofiel en daardoor gaan projecten niet door en komen er nauwelijks nieuwe projecten tot stand. Vastgoedfinanciers zijn verdwenen, deels of zelfs geheel in overheidshanden terecht gekomen en hebben weinig krediet beschikbaar voor de vastgoedmarkt, zeker niet voor projecten met een hoger risicoprofiel. De nieuwe werkwijze is dat projecten meer 'op maat' worden ontwikkeld –ten behoeve van de eindgebruiker-, projecten zijn kleiner en worden gefaseerd opgeleverd. De gedachte van de maakbaarheid van Nederland zoals die zich in de grote VINEX-wijken heeft laten zien, is voorbij. Particulieren, beleggers en exploitanten creëren nieuwe werkvormen door collectieve initiatieven van ondernemers en particulieren. De woonconsument en de eindgebruiker zijn aan zet!

¹ NVM Business, april 2014

² DTZ Zadelhoff, Nederland compleet, Kantoren- en bedrijfsruimtemarkt, medio 2014

Een visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting

Het veranderende vastgoedlandschap en de spelers daarbinnen, sluit goed aan bij de insteek die het in 2014 aangetreden bestuur van Leiden voor ogen heeft. In het beleidsakkoord 2014-2018 'Samenwerken en Innoveren' is helder verwoord dat de gemeente Leiden ondernemerschap, initiatief en innovatie toejuicht, waarbij de gemeente waar mogelijk zal faciliteren zonder particuliere verantwoordelijkheden over te nemen. Van belang zijn daarbij duidelijke spelregels, heldere communicatie en bewaken van publieke belangen. De op handen zijnde nieuwe nota Grondbeleid 2014-2018 die naar verwachting eind 2014 aan de raad ter besluitvorming zal worden voorgelegd, levert hierin een belangrijke bijdrage. De gedachte dat grondexploitaties geld opleveren is niet meer van deze tijd, zeker niet in een stad als Leiden waar de stedelijke vernieuwing zich geheel afspeelt binnen bestaand stedelijk gebied. Locaties dus waar het door allerlei factoren (veel belanghebbenden, moeilijke bouwplaats omstandigheden, dure verwervingen e.d.), kostbaar is om ruimtelijke ingrepen te doen; bouwen in de stad kost geld! Dat kan de gemeente dan ook niet alleen. Vandaar het belang van samenwerken aan een betere stad, samen investeren en risico's delen, waarbij de gemeente ook zaken durft over te laten aan andere partijen. Op die manier kan constructief worden gewerkt naar een stad waar het (nog) prettig(er) wonen en leven is en een flinke slag worden gemaakt op het gebied van duurzaamheid.

Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert

De gemeente Leiden ziet het als haar publieke taak om bij ruimtelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk de regie te voeren, zodat zij haar ruimtelijke beleidsdoelstellingen zo goed mogelijk kan realiseren. Aan deze regierol van de gemeente wordt mede invulling gegeven door vastgelegd grondbeleid, waarmee de gemeente in staat is om haar ruimtelijke ambities en doelstellingen te realiseren en in te spelen en te anticiperen op de dynamiek van de grondmarkt.

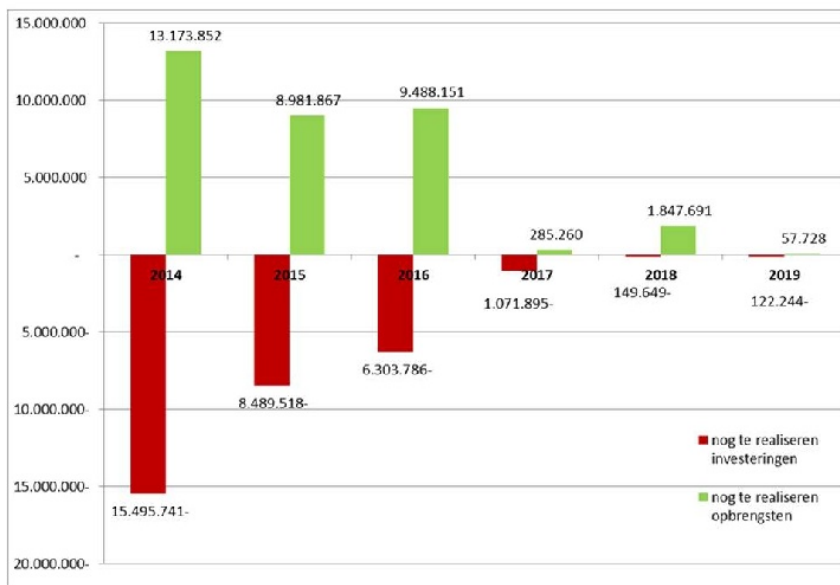
De gemeente Leiden kiest bij het voeren van haar grondbeleid voor flexibel maatwerk en biedt 'ruimte aan kansen'. Het grondbeleid van de gemeente Leiden is daarbij in principe faciliterend. Echter, actief grondbeleid wordt niet uitgesloten mits de investeringen en de beoogde beleidsdoelstellingen en effecten dit rechtvaardigen. Per project wordt gezocht naar de gewenste vorm van grondbeleid, actief of facilitair, teneinde verantwoord en gecontroleerd te kunnen sturen op de ruimtelijke ambities en beleidsdoelstellingen.

Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie

Het totaalresultaat van de grondexploitaties, de projecten in uitvoering ('Bouwgronden in Exploitatie', BIE), bedraagt per 1 januari 2014 € - 26,7 mln. (tekort). De Boekwaarde berekend over alle BIE's bedraagt € 32,4 mln.

Bouwgrond in exploitatie (BIE) Projectnaam	Boekwaarde (31-12-2013)	NCW (01-01-2014)
Trekvaartplein Wonen	2.045.778	-6.275.933
A4/W4	719.973	774.858
Nieuw Leyden	464.366	72.306
GEO (Groenordhallenterrein en Van Voorthuysenlocatie)	4.779.913	1.110.774
Haagwegkwartier (deelplan Islamitisch centrum)	-89.029	-779.826
De Nobel grondexploitatie	697.694	-1.259.625
Dieperhout (ROC-locatie)	4.961.677	-111.578
Lorentzschool	2.289.732	-599.510
Oppenheimstraat fase II	-	147.214
Het Gebouw (Brede School Leiden Noord)	-2.432.547	9.260
Aalmarkt	18.936.975	-19.783.856
Totaal BIE	32.374.532	-26.695.916

In onderstaande grafiek is de prognose van nog te realiseren investeringen en opbrengsten per 1-1-2014 weergegeven. Daaruit blijkt dat de meeste opbrengsten zijn geraamd in de jaren 2014-2016, waardoor vertraging in de plannen al snel een risico is. Als er vertraging in de uitgifte van gronden optreedt zal gekeken moeten worden in hoeverre ook de investeringen naar achteren geschoven kunnen worden, om de financiële gevolgen van de vertraging te beperken. Bij vertraging zijn het vaak de plankosten die het moeilijkste te beheersen zijn alsook, -afhankelijk van de boekwaarden-, de rentelasten.

Behalve vertraging leert de recente historie dat afspraken die in de 'goede tijd' zijn gemaakt en nog steeds als uitgangspunt dienen voor de grondexploitatie-ramingen, soms moeilijk stand houden. In combinatie met een Vereveningsreserve Grondexploitatie die 'leeg' is en te maken heeft met 'opdrogende' voedingsbronnen, levert dit een dekkingrisico op voor de gemeente. Derhalve is een risico aangemeld bij Naris dat Grondzaken ofwel de Vereveningsreserve Grondexploitatie, het niet op eigen kracht redt.

Medio 2014 een update op hoofdlijnen van de grondexploitatie gemaakt. Vooralsnog leidt dat niet tot majeure wijzigingen ten opzichte van de resultaten zoals hierboven vermeld (PRIL 2014).

Een onderbouwing van de winstneming

Conform de voorschriften van de BBV worden winsten pas genomen op het moment dat deze zich manifesteren, dus in de regel indien er sprake is van een positief grondexploitatie-resultaat bij afsluiten van deze exploitatie. Onder strikte voorwaarden kan tussentijds winst worden genomen. Hiertoe zijn in 2008 kaders door de gemeenteraad vastgesteld die integraal worden opgenomen in de op handen zijnde nieuwe nota Grondbeleid 2014-2018. In 2015 worden er geen (tussentijdse) winstnemingen verwacht. Eerder werd verwacht dat de grondexploitatie Oppenheimstraat fase II in 2015, met een verwacht resultaat van € 147.000, zou worden afgesloten, maar medio 2014 is er vertraging opgetreden waardoor afsluiting in 2015 niet haalbaar is.

Beleidsuitgangspunten in relatie tot de risico's van grondzaken

Binnen het MPG (Meerjaren Perspectief Grondexploitatie) worden de financiële effecten van de risico's in de projecten (benodigde weerstandscapaciteit) geconfronteerd met de beschikbare risicobuffers (aanwezige weerstandscapaciteit). Het weerstandsvermogen is gedefinieerd als de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Daarbij streeft de gemeente Leiden naar een weerstandsvermogen dat ten minste voldoende is, dat wil zeggen een weerstandsvermogen van minimaal 1,0.

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}} > 1,0$$

De beschikbare weerstandscapaciteit bij grondzaken bevindt zich binnen twee reserves, namelijk de reserve 'Risico's projecten in uitvoering' (stand per 1-1-2014 € 4,8 mln.) en de reserve 'Risico's bijzondere projecten' (stand per 1-1-2014 € 4,6 mln.). Deze twee reserves worden gevoed vanuit de Vereveningsreserve Grondexploitatie, de centrale reserve bij grondzaken.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door voor de projecten in uitvoering (BIE, Bouwgronden In Exploitatie), alsook voor de bijzondere projecten risico's te inventariseren en te kwantificeren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar algemene risico's en project specifieke risico's.

Risicomanagement vindt ook plaats voor de projecten vóór uitvoeringsbesluit (NIEGG, Niet In Exploitatie Genomen Gronden). Bij deze projecten is er nog alle mogelijkheid om bij te sturen of zelfs om te besluiten het project niet in uitvoering te nemen. Dat is de reden waarom er in deze fase van de planontwikkeling nog geen weerstandsvermogen wordt gevormd. Wel wordt er een reservering binnen het 'vijf-jarig perspectief' van de Vereveningsreserve Grondexploitaties opgenomen zodat er middelen beschikbaar zijn op het moment dat het project in uitvoering gaat.

3.2.8 Subsidies

Subsidiekaders

Subsidiëring is een van de middelen die de gemeente ter beschikking staan bij het verwezenlijken van de gestelde doelen. In beleidsnota's maken we de afweging op welke manier we onze doelen willen realiseren. Bijvoorbeeld door regelgeving, communicatie of door bekostiging van bepaalde activiteiten/diensten. Dit laatste kan door middel van subsidie of inkoop of de gemeente kan ook zelf uitvoeren. Dat 'zelf uitvoeren' kan ook in samenwerking met andere gemeentes (bijvoorbeeld een gemeenschappelijke regeling).

Als er gebruik wordt gemaakt van het middel subsidiëring geldt de Algemene Subsidieverordening Gemeente Leiden 2012 (ASV) (RV 11.0082). Met de deze subsidieverordening is het gemeentelijk subsidieproces vereenvoudigd, waardoor een lastenvermindering voor zowel de subsidieontvanger als de ambtelijke organisatie kan worden gerealiseerd. Tevens is ervoor gekozen de subsidieverstrekking onder te verdelen in drie arrangementen en deze te relateren aan een verantwoordingsplicht welke het beste aansluit bij de hoogte van het subsidiebedrag. Hoe hoger het subsidiebedrag, hoe zwaarder de verantwoordingsplicht. De inspraakmogelijkheid op de bij de begroting behorende subsidiebrief is bij de ASV 2012 komen te vervallen.

Door vaststelling van de subsidieplafonds – in samenhang met de begroting – bepaalt de gemeenteraad hoeveel in 2015 maximaal per programma beschikbaar is voor subsidiëring; overschrijding van het plafond vormt in de Algemene wet bestuursrecht (Awb) een voldoende grond om een (hogere) subsidiëring te weigeren, waardoor 'open-einde regelingen' worden voorkomen.

Wensen en criteria ten aanzien van de doeltreffendheid en doelmatigheid staan hier niet apart beschreven, maar maken integraal deel uit van de programma's. De accountant gaat bij de controle van de jaarrekening in op de rechtmatigheid van de subsidieverlening.

Nullijn 2015-2017

Bij de perspectiefnota 2014-2017 is besloten tot een nieuwe invulling van de taakstelling op subsidies, namelijk door het toepassen van de nullijn met betrekking tot de indexering.

Subsidietaakstellingen

In het beleidsakkoord Samenwerking en Innoveren is afgesproken dat vanaf 2016 een structurele besparing wordt gerealiseerd op de doelmatigheid van subsidie-uitgaven ter hoogte van 1 miljoen euro. Eind 2014 komt het college met een procesvoorstel waarin wordt aangegeven, hoe in samenspraak met de gesubsidieerde instellingen in de stad, de beoogde besparing vanaf 2016 kan worden gerealiseerd. Ook zal in de procesvoorstel aandacht zijn voor de verdere implementatie van de Notitie visie op subsidieverlening 2014-2018. In deze notitie die in maart 2014 door de raad is vastgesteld, is een aantal uitgangspunten geformuleerd die een transparante en effectieve subsidieverstrekking ondersteunen.

Voor het invullen van eerder afgesproken taakstellingen op subsidies voor het jaar 2015 is gekozen voor het vasthouden van de nul-lijn. Er zal op de subsidiebedragen geen indexatie plaatsvinden.

Een eerste resultaat van de implementatie van de notitie op subsidieverlening wordt in onderstaand overzicht weergegeven. Het betreft een overzicht met de subsidies per programma/ prestatie inclusief grondslag en subsidieplafonds. Conform de financiële verordening worden de subsidieplafonds op programmaniveau vastgesteld.

Subsidieoverzicht

Programma	Beleidssterrein	Subsidiestaat 2014	Subsidiestaat 2015
Bestuur en dienstverlening		56.203	56.428
	bestuur	56.203	56.428
Veiligheid		63.349	63.116
	integraal veiligheidsbeleid	63.349	-
	sociale veiligheid	-	63.116
Economie en toerisme		2.492.713	1.489.126
	faciliteren/stimuleren van ondernemen	1.168.253	439.104
	marketing en promotie	1.432.415	990.956
	ruimte om te ondernemen	-107.956	59.065

Programma	Beleidsterrein	Subsidiestaat 2014	Subsidiestaat 2015
Bereikbaarheid		-	29.644
	parkeren	-	29.644
Omgevingskwaliteit		161.178	157.402
	water, groen en natuur	104.874	-
	infrastructuur openbare ruimte	3.776	-
	afval	52.529	-
	openbaar groen	-	104.873
	verharde openbare ruimte	-	52.529
Stedelijke ontwikkeling		194.720	33.118
	ruimtelijke ontwikkeling	30.000	-
	wonen	164.720	3.118
	ruimtelijke planvorming en plantoetsing	-	30.000
Jeugd en onderwijs		10.185.186	11.225.106
	onderwijsbeleid	6.929.503	6.116.347
	onderwijshuisvesting	-	50.000
	opv.onderst.en prev.jeugd (gez.h.-)zorg	1.518.441	1.511.274
	peuterspeelzalen en kinderopvang	1.600.658	1.600.658
	spelen en opgroeien	136.584	1.946.827
Sport, cultuur en recreatie		10.933.967	11.067.001
	cultureel erfgoed	241.012	230.912
	cultuur	10.349.429	10.492.563
	recreatie	29.504	29.504
	sport	314.021	314.021
Maatschappelijke ondersteuning		21.200.916	19.997.202
	kwetsbare groepen	-	11.046.047
	collectieve preventieve zorg	5.385.700	-
	individuele zorgvoorziening	11.334.081	-
	maatwerk en kwaliteit	-101.350	-
	preventie	4.582.485	4.620.278
	sociale binding en participatie	-	4.330.877
Werk en inkomen		759.251	260.014
	inkomensvoorziening	10.636	20.391
	maatsch. part. en ondersteuning minima	202.489	201.896
	werken naar vermogen	546.125	37.727
Eindtotaal		46.047.482	44.378.155

Het totaal van de subsidieplafonds bedraagt € 44.378.155. Dit bedrag is € 1.669.327 lager dan het subsidieplafond 2014. Het verschil wordt in grote lijnen verklaard door de volgende posten:

Programma Economie en Toerisme

De bijdrage aan het ondernemersfonds is geen subsidie maar het doorbetalen van de opbrengst van de opslag op het OZB tarief niet woningen, hierdoor daalt het subsidiebudget met € 1,1 miljoen. Daarnaast is het subsidiebudget Citymarketing als gevolg van bezuinigingen uit de Perspectiefnota 2013 verlaagd met € 150.000. Daar tegenover staat dat slechts een klein deel van het budget kennisintensieve bedrijvigheid werd begroot als subsidiebudget maar inmiddels is gebleken dat een groot deel van dit budget als subsidie wordt verstrekt, waardoor het budget met € 284.000 wordt verhoogd.

Programma Stedelijke Ontwikkeling

De rijkssubsidieregeling is niet meer van kracht, de begroting is hierop aangepast en hierdoor daalt het subsidie bedrag met € 161.721.

Programma Jeugd en Onderwijs

Als gevolg van diverse wijzigingen in de doelenbomen van de programma's heeft een verschuiving van subsidie budgetten plaats gevonden vanuit programma 9 naar programma 7 voor een bedrag van € 1.123.564. Conform RB 13.0080 *Versterking buurtfunctie speeltuinen* is er in 2015 incidenteel € 700.000 extra geld beschikbaar gesteld. Daarnaast daalt het budget met € 740.000 doordat een bijdrage aan Holland Rijnland voor RMC-beleid ten onrechte was aangemerkt als subsidie.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Conform RB 14.0038 *uitbreiding foyer Stadspodia* is een huursubsidie geraamd voor Stadspodia ten behoeve van kostprijsdekkende huur. Het budget neemt toe met € 90.000 ten opzichte van 2014.

Programma Maatschappelijke ondersteuning

Als gevolg van diverse wijzigingen in de doelenbomen van de programma's heeft een verschuiving van subsidie budgetten plaats gevonden vanuit programma 9 naar programma 7 voor een bedrag van € 1.123.564. In 2013 heeft de sociaal maatschappelijke ondersteuning van het Trekvaartplein minder gekost dan begroot en is er € 76.000 overgeheveld naar 2014, daarnaast is er vanaf 2014 - 2016 € 50.000 extra beschikbaar gesteld. Voor het project Zichtbare Schakel (sociale wijkteams) is een incidentele projectsubsidie begroot voor 2014 van € 175.000.

Programma Werk en Inkomen

De daling van 2014 naar 2015 wordt verklaard doordat er budgetten ten onrechte als subsidies zijn weergegeven. Dit is in de loop van 2014 hersteld. De gewijzigde raming in 2014 bedroeg € 424.971. Daarnaast zijn de ID-banen en sleutelbanen voor de regio volledig afgebouwd waardoor het budget met € 60.000 daalt.

Motie Subsidieregister

Bij de behandeling van de Perspectiefnota 2013 heeft u de motie 'Subsidieregister' (RV12.0054) aangenomen. Wij hebben deze motie uitgevoerd door de gevraagde gegevens te publiceren op de gemeentelijke website. In de praktijk blijkt echter dat het afzonderlijk publiceren van deze gegevens niet efficiënt is. Wij stellen voor om de publicatie van het subsidieregister te combineren met dit overzicht van de subsidieplafonds. Het opstellen van deze overzichten wordt dan onderdeel van de werkzaamheden in het kader van de budgetcyclus en zullen bij de begroting en de jaarrekening worden opgenomen. Hieronder treft u het gecombineerde overzicht aan.

Beleidssterrein	Prestatie	Project	2015
Bestuur	01A208 Adviseren bestuur over communicatie	overige subsidies niet overheid	56.428
Programma Bestuur en dienstverlening			56.428
Sociale veiligheid	02B201 Activiteiten Veiligheidshuis	St. dierentehuizen Leiden eo	63.116
Programma Veiligheid			63.116
Faciliteren/Stimuleren van ondernemen	03B105 Verbeteren aansl onderwijs/arbeidsmarkt	overige subsidies niet overheid	52.707
	03B201 Stimuleren kennisintensieve bedrijvigheid	overige subsidies niet overheid	386.397
Marketing en promotie	03C101 Citymarketing	St. Stadspartners	684.978
	03C102 Faciliteren Centrummanagement Leiden	Centrummanagement	177.877
	03C104 Marketing- en actcampagne bezoek retail	WFIA	101.401
	03C105 Stimuleren toeristische aantrekkelijkheid	overige subsidies niet overheid	26.701
Ruimte om te ondernemen	03A101 Regionale en lokale beleidsontw en adv	overige subsidies niet overheid	18.067
	03A102 Uitvoeren lokaal en reg beleid en adv	overige subsidies niet overheid	40.998
Programma Economie en toerisme			1.489.126
Parkeren	04D106 Uitvoeren maatregelen parkeren	overige subsidies niet overheid	29.644
Programma Bereikbaarheid			29.644
Openbaar groen	05C102 Opstellen beheerbeleid groen	overige subsidies niet overheid	101.350
	05C202 Realiseren beleid verb openbaar groen	overige subsidies niet overheid	3.523
Verharde openbare ruimte	05A110 Inzamelen huishoudelijk afval	Oud papier verenigingen	52.529
Programma Omgevingskwaliteit			157.402

Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	06A107 Actualiseren ruimtelijk instrumentarium	overige subsidies niet overheid	30.000
Wonen	06C103 Bijdrage opst reg woonvisie en woonverv	overige subsidies niet overheid	3.118
Programma Stedelijke ontwikkeling			33.118
Onderwijsbeleid	07C101 Kwaliteit en aanbod voorsch educatie	JES	95.906
		overige subsidies niet overheid	285.905
		DV peuterspeelzaalwerk en VVE	1.006.913
	07C102 Stimuleren hoogwaardig taalaanbod	Schoolbesturen bao	528.812
		BplusC	141.239
		JES	320.000
		overige subsidies niet overheid	97.745
	07C103 Bevorderen ouderbetrokkenheid dgkinderen	St. Kwadraad	66.239
		JES	503.953
		overige subsidies niet overheid	12.749
	07C201 Ondersteunen zorg voor leerlingen	Schoolbesturen bao	64.671
		Schoolbesturen vo	185.907
		St. Kwadraad	62.000
		Onderwijsadvies	272.868
	07C202 Stimuleren samenw en voorz in onderwijs	Schoolbesturen bao	373.766
		overige subsidies niet overheid	554.078
		DV subsregeling combinatiefuncties	580.924
	07C301 Stimuleren kennismaking met talenten	Bright Kids (hoogbegaafden)	22.498
		overige subsidies niet overheid	141.292
	07C401 Sturing geven op uitvalcijfers	overige subsidies niet overheid	560.779
	07C402 Tegengaan verzuim leerplichtigen	Dwp	238.105
Onderwijshuisvesting	07E103 Uitvoering overige wettelijke tkn onderw	overige subsidies niet overheid	50.000
Opvoed.onderst.en prev.jeugdgez.zorg	07A101 Uitvoeren wet coll prev volkgsgezh jeugd	overige subsidies niet overheid	100.000
	07A201 Door CJG doen organiseren info/advies	St. Kwadraad	221.000
		RDOG	461.860
		overige subsidies niet overheid	578.449
	07A202 Uitvoeren methodiek veilig opgroeien	overige subsidies niet overheid	36.149
	07A203 Betrekken jeugd via jeugdparticipatie	overige subsidies niet overheid	113.815
Peuterspeelzalen en kinderopvang	07B101 Voldoende aanbod peuterspeelzaalwerk	DV peuterspeelzaalwerk en VVE	1.594.510
	07B102 Kwaliteit kinderopvang/peuterspeelzalen	Kinderopvangorganisaties	6.148
Spelen en opgroeien	07D101 Waarborgen kwal openbare speelruimte	overige subsidies niet overheid	51.435
		Leidse bond van speeltuinver.	77.354
		Speeltuinverenigingen	700.000
	07D102 Ondersteunen spelbevordering	Speel-o-theken	7.796
	07D103 Laten uitvoeren jongerenwerkactiviteiten	St J&J-werk MH	856.998
		overige subsidies niet overheid	253.244
Programma Jeugd en onderwijs			11.225.106
Cultureel erfgoed	08B101 Exploitatie en beheer Erfgoed Leiden eo	overige subsidies niet overheid	9.632
	08B103 Toezicht en handhaven op monumenten	overige subsidies niet overheid	5.981

		Historische winkelpuien	158.493
		Historische kleuren	22.722
		Historische Gevelreclame	11.361
		Historische onderd. openb. ruimte	22.722
Cultuur	08A101 Aanbieden kunst- en cultuurprogramma	overige subsidies niet overheid	41.666
		Sieboldhuis	71.285
		Leids Filmfestival	30.985
		overige subsidies niet overheid	179.085
		Lokae omroep Holland centraal-unity	75.900
		Lak-theater	136.687
		Lvc	722.857
		Stadspodia	2.341.223
		Cultureel centrum de x	12.761
		Jazz-zolder hot house	7.159
		Imperium theater	3.132
		Muziekhuis	50.097
		Pieterskerk	381.024
		Veenfabriek	88.490
		Muziek Play In	2.000
		Werfpop	20.000
		Nacht van Rembrandt	5.000
		Schemerstad	12.500
		Leidse draaiorgeldagen	5.000
		Muziek in de Hofjes	15.000
		Leidse Jazz week	10.000
		Jazz Award	2.000
		Gouden Pet festival	4.000
		Muziek in het museum	5.000
		Stukafest	2.000
		Armin van Buuren	10.000
		Summer Jazz	10.000
		Popronde	5.500
		DV Kunst- en Cultuursubsidies	50.000
		Scheltema Leiden	30.405
	08A201 Bevorderen culturele levendigheid	St. Cultuurfonds Leiden	200.000
	08A203 Incidentele subsidie kunst-/cultuurproj	Stelpost subsidie	4.923
		DV Kunst- en Cultuursubsidies	78.438
		Museum de Lakenhal	150.000
	08A301 Aanbieden cultuureducatief programma	BplusC	5.328.254
		Ars aemula naturale	47.519
		jeugdtheaterorganisaties	88.000
		Stichting Cultuureducatiegroep	65.000
	08A303 Bevorderen productieklimaat	BplusC	18.500

		DV Kunst- en Cultuursubsidies	21.467
		DV amateurkunstsubsidie	154.706
		Leids amateurskunstfestival	5.000
Recreatie	08D102 Beheer en exploitatie volkstuinten	Tuinders	29.504
Sport	08C203 Verstrekken subsidies sportevenementen	overige subsidies niet overheid	1.581
		Stichting marathon	25.317
		DV incidentele subsidies sportevenement	26.779
	08C301 Organiseren kennismcursussen volwassenen	overige subsidies niet overheid	22.318
	08C304 Verstrekken sportstimuleringsubsidies	Schoolsportcie Leiden	33.645
		leidse sportfederatie	5.924
		DV Subsidiëring Jeugdsport.	53.560
		Stichting ijshal leiden	101.906
		Stichting topsport Leiden	42.990
Programma Sport, cultuur en recreatie			11.067.001
Kwetsbare groepen	09D101 prev. verslaving, dak- en thuisloosheid	St. Kwadraad	37.891
		Binnenvest	3.385.626
		St. exodus	147.601
		Brijder Verslavingsgroep	1.334.112
		GGZ Rivierduinen	417.967
		Activite	139.430
		De Brug	86.386
		RDOG	506.511
		Platform Kocon Katwijk	90.000
		overige subsidies niet overheid	647.141
	09D201 Prev. Sign. Interv. Huiselijk geweld	Rosa manus	3.008.596
		GGZ Rivierduinen	317.228
		RDOG	692.807
		overige subsidies niet overheid	234.752
Preventie	09B101 Org. informatieverstrekking aan burgers	St. Kwadraad	241.828
		Leidse rechtswinkel	38.793
		St. inloophuis	86.936
		Libertas	565.463
		Radius	916.293
		GGZ Informatiepunt	100.969
		GGZ ZON	72.737
		overige subsidies niet overheid	70.055
	09B102 Uitvoeren maatschapp. dienstverlening	St. Kwadraad	1.481.844
	09B201 Uitvoeren Leids Mantelzorgakkoord 2013	Leidse ver. van mantelzorg	12.955
		GGZ Rivierduinen	140.567
		Activite	334.005
		overige subsidies niet overheid	12.349
	09B302 Uitvoeren bijz. opdr. (JOGG, alcoholbel)	RDOG	143.169
		overige subsidies niet overheid	108.048
	09B303 Uitvoeren Collectieve Preventie GGZ	GGZ Rivierduinen	294.266

Sociale binding en participatie	09A101 Passend voorzieningenaanbod	St. onderwijswinkel leiden	57.654
		VTV	46.723
		Gilde	2.939
		Libertas	2.173.357
		Vkc de spiegeling	15.305
		overige subsidies niet overheid	111.225
	09A201 Organiseren activ. maatsch. Participatie	Binnenvest	21.005
		St. Platform gehandicapten	39.711
		Libertas	325.425
		overige subsidies niet overheid	8.664
		DV Subsidie Participatie en Ontmoeting	201.398
	09A202 Organiseren emancipatie bevorderende act	St. meldpunt discriminatie	80.080
		Platform vluchtelingen	10.679
		Samenwerkingsverb van migr org	10.679
		overige subsidies niet overheid	253.949
	09A301 Organiseren sociale cohesie	Libertas	18.851
		Radius	449.129
		Verordening Subs. Wijk- en Buurtverenig	99.959
	09A302 Org. Activit. ter voork. Soc. isolement	Libertas	43.487
		overige subsidies niet overheid	6.342
		DV Subsidiëring Bejaardensociëteiten	7.024
	09A401 Bevorderen clientbetrokkenheid	overige subsidies niet overheid	81.494
	09A501 Onderst. vrijwilligers en organisaties	overige subsidies niet overheid	255.553
	09A502 Uitv. basisfuncties onderst. Vrijw.werk	overige subsidies niet overheid	10.245
Programma Maatschappelijke ondersteuning			19.997.202
Inkomensvoorziening	10C101 Behandelen aanvragen uitk WWB, loaw e.d.	overige subsidies niet overheid	20.391
Maatsch.werk en ondersteuning mimima	10B201 Behandelen aanvragen bijzondere bijstand	St. Jeugdcultuurfonds Zuid-Holland	50.000
		overige subsidies niet overheid	49.407
	10B204 Subsidies minimabeleid	overige subsidies niet overheid	102.489
Werken naar vermogen	10A106 Aanbieden volwasseneneducatie	overige subsidies niet overheid	37.727
Programma Werk en inkomen			260.014
Eindtotaal			44.378.155

3.2.9 Taakstellingen en reserveringen

Inleiding

In deze paragraaf geven wij een overzicht van de gerealiseerde en de nog openstaande taakstellingen in de periode 2011-2019. We maken onderscheid tussen bedrijfsvoeringsbudgetten en algemene budgetten, hoewel dat onderscheid niet altijd even scherp te maken is.

Over de – niet direct zichtbare – mogelijk noodzakelijke bezuinigingen in verband met de invoering van de drie decentralisaties hebben we onder het kopje zachte landing 3D een passage opgenomen.

Daarnaast vermelden wij de bedragen die beschikbaar zijn voor het treffen van maatregelen om de bezuinigingen in te kunnen vullen.

Taakstellingen

Gerealiseerde taakstellingen

In de periode 2011-2014 is een divers pakket aan bezuinigingsmaatregelen op bedrijfsvoering gerealiseerd. De verdeling blijkt uit de volgende tabel.

Gerealiseerde taakstellingen bedrijfsvoering	Bezuinigd in de periode 2011-2014
Formatie ¹	7.900.000
Externe Inhuur	850.000
Inkoop	3.800.000
Verzelfstandigingen waaronder belastingen (BSGR)	4.200.000
Huisvesting	1.050.000
Kantoorbenodigdheden, drukwerk etc.	1.200.000
Totaal	19.000.000

¹ optelsom van bezuinigingen die verbonden waren met een aantal in 2011 bestaande taakstellingen gericht op de formatie (€ 4,9 miljoen) en met het verbeterprogramma 'Proces in Uitvoering!' (€ 3,0 miljoen).

Van deze € 19 miljoen staat in de tweede helft van 2014 nog € 3,7 miljoen open. Dat wil zeggen dat zij nog administratief (als formatie- c.q. begrotingswijziging) moeten worden verwerkt.

Naast besparingen op de bedrijfsvoering was er in deze periode sprake van een beperkt pakket aan algemene bezuinigingen.

Lopende en nieuwe taakstellingen bedrijfsvoering

In de volgende tabel staat de lopende bezuinigingsopgave gericht op bedrijfsvoering. Een belangrijk moment in het bezuinigingsproces is de verdeling van het totale bedrag naar de organisatieonderdelen, waar de maatregelen genomen moeten worden. In onderstaande tabellen maken we dan ook onderscheid tussen al toegewezen taakstellingen en nog toe te wijzen taakstellingen.

Bedrijfsvoering toegewezen	2015	2016	2017	2018	Pfh
Taakstelling verzelfstandigingen	-98.234	-98.234	-98.234	-98.234	MD
Taakstelling inkoop	29.075	-6.207	-6.206	-6.206	MD
Taakstelling externe inhuur	-635.948	-635.948	-635.948	-635.948	MD
Stelpost nullijn GR-en	-463.200	-913.200	-913.200	-913.200	MD
Taakstelling uitvoeringskosten leges		-400.000	-800.000	-1.000.000	MD
Stedelijk Beheer		-300.000	-700.000	-1.000.000	PL
Taakstellingen Sport	-182.200	-465.560	-465.560	-465.560	FdW
Diverse taakstellingen	84.899	-14.606	-14.606	-288.187	MD
	-1.265.608	-2.833.755	-3.633.754	-4.407.335	

Bedrijfsvoering nog toe te wijzen	2015	2016	2017	2018	Pfh
Vermindering fte's	-197.690	-197.690	-197.690	-197.690	MD
Taakstelling beleidscapaciteit breed	-5.400	-5.400	-5.400	-5.400	MD
Minder Management	-278.713	-354.725	-354.725	-354.725	MD
Korting index bedrijfsvoering	0	-1.016.320	-2.028.320	-2.028.320	MD
Aanpassing personeelsomvang	0	0	-1.000.000	-2.400.000	MD
Digitalisering dienstverlening	0	0	-1.000.000	-1.500.000	MD
	-481.803	-1.574.135	-4.586.135	-6.486.135	

Voor de al aan het betreffende management toegewezen taakstellingen beperken we ons tot monitoring of deze gehaald worden. Voor de nog toe te wijzen taakstellingen maken we op korte termijn – dat wil zeggen uiterlijk voor medio 2015 - afspraken en/of plannen voor toewijzen en realisatie.

De raad wordt via de bestuursrapportages over de voortgang van de realisatie van de taakstellingen geïnformeerd.

Lopende en nieuwe taakstellingen algemeen

In de volgende tabel staan de taakstellingen die niet specifiek of niet alleen op de bedrijfsvoering zijn gericht.

Algemeen	2015	2016	2017	2018	Pfh
Kennisintensieve bedrijvigheid	0	0	-101.200	-101.200	RS
Verkeersmaatregelen	-304.814	-304.814	-304.814	-304.814	PL
Veiligheidshuis	0	0	-101.200	-101.200	HL
Maatschappelijk vastgoed	-40.000	-582.000	-1.122.000	-1.909.000	PL
Handhaving	0	-404.800	-404.800	-404.800	HL
Stedelijk Beheer	-2.074.164	-2.124.764	-2.124.764	-2.124.764	PL
Stelpost Korting subsidies (index)	0	-647.680	-1.295.360	-1.295.360	MD
Stelpost Korting subsidies	0	-500.000	-1.000.000	-1.000.000	MD
Onderuitputting kapitaallasten	-1.650.000	-1.650.000	-1.505.000	-1.555.000	MD
Culturele projecten	0	-202.400	-202.400	-202.400	RS
RMC-beleid	0	-101.200	-101.200	-101.200	FdW
Huisv. diverse schoolgebouwen	0	-101.200	-101.200	-101.200	FdW
Investerings	-1.000.000	0	0	0	MD
	-5.068.978	-6.618.858	-8.363.938	-9.200.938	

Voor de realisatie van deze taakstellingen stellen de betreffende organisatieonderdelen plannen op.

Voor de invulling van de taakstelling op subsidies zal het college met de raad in gesprek gaan op welke wijze en op basis van welke uitgangspunten keuzes worden gemaakt bij de subsidiëring van instellingen. De taakstelling op subsidies voor 2015 wordt gerealiseerd door de index niet toe te passen.

In verband met de taakstelling op Stedelijk Beheer wordt gewerkt aan een nieuwe visie op de openbare ruimte waardoor het kwaliteitsniveau van Stedelijk Beheer ondanks de bezuiniging op aanvaardbaar niveau blijft.

In de volgende tabel vatten we de voorgenomen bezuinigingen samen.

Taakstellingen totaal	2015	2016	2017	2018	
Algemeen	-5.068.978	-6.618.858	-8.363.938	-9.200.938	
Bedrijfsvoering toegewezen	-1.265.608	-2.833.755	-3.633.754	-4.407.335	
Bedrijfsvoering niet toegewezen	-481.803	-1.574.135	-4.586.135	-6.486.135	
	-6.816.389	-11.026.748	-16.583.827	-20.094.408	

Reserveringen / budgetten in verband met bezuinigingen

Flankerend beleid

Om de bezuinigingen om de bedrijfsvoering zorgvuldig te kunnen laten verlopen is in het verleden de Reserve Flankerend Beleid ingesteld. Doel van deze reserve is om het mogelijk te maken voorzieningen in de personele sfeer te treffen die invoering van de taakstelling vergemakkelijken. Te denken valt bijvoorbeeld aan opleidingen en outplacement. De stand van de reserve was per 13 mei 2014 € 600.000. De financiële gevolgen van de afspraken die daarna zijn gemaakt zijn hierin uiteraard nog niet meegenomen.

Budgetten voor frictiekosten nieuwe taakstellingen

In het Beleidsakkoord 2014-2018 zijn nieuwe bezuinigingen op de bedrijfsvoering opgenomen, in totaal voor € 3,9 miljoen. Om de taakstellingen Digitalisering dienstverlening en Aanpassing personeelsomvang mogelijk te maken is incidenteel in 2015 voor beide taakstellingen respectievelijk € 1 en € 2,4 miljoen beschikbaar voor implementatie en frictiekosten. Het bedrag van € 1 miljoen wordt toegevoegd aan de Bedrijfsreserve, het bedrag van € 2,4 miljoen aan de reserve Flankerend Beleid. Bestedingsplannen zullen worden gemaakt gelijktijdig met de betreffende besparingsplannen.

Zachte landing 3D

De gemeente krijgt belangrijke nieuwe verantwoordelijkheden op het gebied van jeugdzorg en WMO. Om deze nieuwe taken op verantwoorde wijze in te kunnen voeren is een transitiebudget nodig. De overheveling van deze taken naar de gemeenten gaat bovendien gepaard met grote bezuinigingen van de rijksoverheid. Om deze taken "zacht te laten landen" is in het Beleidsakkoord "Samenwerken en Innoveren 2014-2018" vanaf 2015 meerjarig incidenteel extra geld uitgetrokken. Uiterlijk vanaf 2018 moeten de nieuwe taken uitgevoerd binnen het budget dat de rijksoverheid daarvoor ter beschikking stelt.

De middelen voor de "zachte landing" zijn vrijgemaakt uit het vrij besteedbare deel van de concernreserve en kunnen worden gestort in de in 2014 gevormde reserve 'zachte landing 3D's'. Verdere voeding kan plaatsvinden uit eventuele onderbesteding van het beschikbare budget voor de nieuwe taken.

De reserve is beschikbaar voor zowel transitiekosten als voor overige uitgaven aan de (nieuwe) beleidstaken vanuit de drie decentralisaties (jeugdzorg, uitbreiding WMO en Participatiewet).

Daarnaast is bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit rekening gehouden met een groot aantal risico's in verband hiermee.

Zachte landing rijksbezuinigingen sociale werkvoorziening

Het doel van het kabinet is om het aantal mensen in de huidige sociale werkvoorzieningen te verkleinen en hen zo veel mogelijk op een reguliere arbeidsplek te plaatsen (doel van participatiewet). DZB probeert de rijksbezuinigingen op te vangen door minder of niet-renderende activiteiten te stoppen of te verminderen, te kijken of het met minder ambtelijk personeel toe kan of medewerkers te vervangen door medewerkers die wel de juiste kwaliteiten hebben om in te spelen op de veranderingen. De frictiekosten in de vorm van bijvoorbeeld wachtgeld en vertrekregelingen worden ten laste van de reserve zachte landing gebracht.

Weerstandscapaciteit

We hebben bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit rekening gehouden met een bedrag van € 1 miljoen aan frictiekosten voor het realiseren van taakstellingen op bedrijfsvoering, met een kans van 5% dat het risico optreedt. Wij gaan er echter van uit dat we bezuinigingen zullen realiseren omdat er op basis van de opgestelde plannen tijdig zal worden bijgestuurd.

3.2.10 Demografische ontwikkelingen

Deze paragraaf is nieuw in de programmabegroting. Doel van de paragraaf is om trends te signaleren in de demografische ontwikkelingen in de stad zoals bijvoorbeeld ontwikkelingen in het aantal inwoners en de leeftijdsopbouw van de bevolking. Deze ontwikkelingen hebben invloed op de gemeentelijke taken en kosten. Aan de orde komen ontwikkelingen in:

- de omvang van de Leidse bevolking
- het aantal huishoudens
- het aantal woningen
- de omvang van de schoolpopulaties

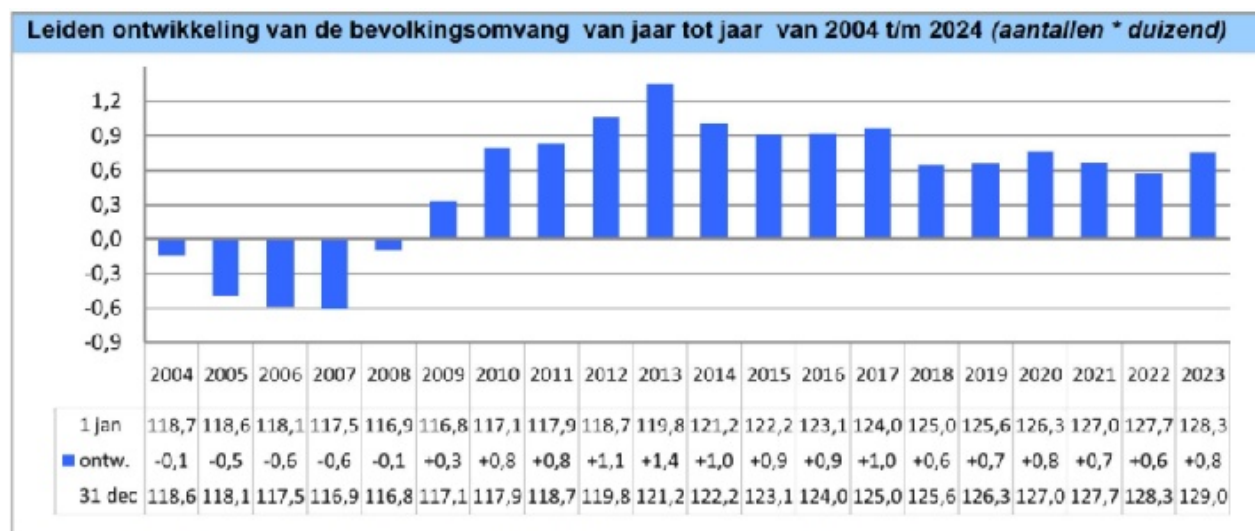
Ontwikkeling van de Leidse bevolking van 2004 tot en met 2024

Ontwikkeling totaal

Tien jaar geleden had Leiden 118,7 duizend inwoners (1 januari 2004), nu zijn dat er 121,2 duizend (1 januari 2014). De ontwikkeling tot 2014 valt in twee delen uiteen:

- Van 2004 tot 2009 daalde het aantal inwoners ieder jaar, met in totaal 1,9 duizend inwoners tot 116,8 duizend inwoners op 1 januari 2009.
- Vanaf 2009 keerde die trend en steeg het aantal inwoners ieder jaar met een groter aantal; daardoor heeft anno 2014 Leiden 4,4 duizend inwoners meer dan in 2009: 121,2 duizend inwoners.

Volgens de actuele regionale prognose (*model PEARL, doorrekening eind 2013*) van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het CBS zal in de komende tien jaar het aantal inwoners doorgroeien tot 129,0 duizend inwoners in 2024; in de eerste jaren nog met negenhonderd à duizend inwoners per jaar, vanaf 2018 met zes- à achthonderd per jaar.

Bronnen: CBS (jaren 2004 t/m 2013), PBL/ CBS PEARL (prognoses 2014 t/m 2023)

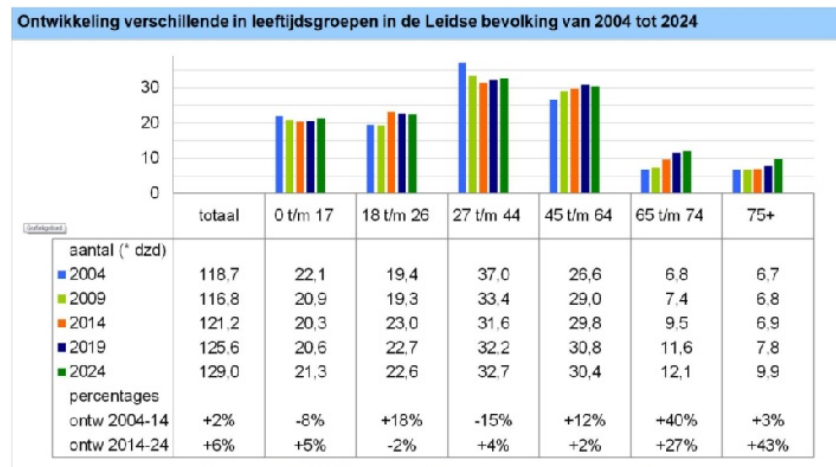
Ontwikkeling naar leeftijd

Leiden heeft de specifieke leeftijdsopbouw van een studentenstad met veel jongvolwassenen in de leeftijd van 18 tot 27 jaar: in 2004 viel een zesde van de bevolking in deze leeftijdsgroep (19,4 duizend personen), in 2014 was dat een vijfde (23,0 duizend personen). De toename sinds 2004 met 3,6 duizend personen (+18%) vond vooral plaats vanaf 2009. Volgens de prognose zal deze leeftijdsgroep de komende jaren iets dalen in omvang tot 22,6 duizend in 2024.

Door de grote aantallen jongvolwassenen heeft Leiden relatief een jonge bevolking, al komen gezinnen met jonge kinderen hier relatief minder voor dan in de vijftig grootste gemeenten. Ook is er sprake van ontgroening: het aantal kinderen onder de achttien daalde van 22,1 duizend in 2004 tot 20,3 duizend in 2014 (-8%). Volgens de prognose zal het aantal minderjarigen tot 2024 weer iets gaan toenemen, maar niet tot het niveau van 2004.

Naast ontgroening is er ook in Leiden de afgelopen tien jaar sprake van vergrijzing: in 2004 was een op de negen Leidenaren een 65-plusser (13,5 duizend personen), in 2014 is dat een op de zeven (16,4 duizend). Vooral

het aantal personen in de leeftijd van 65 tot en met 74 steeg de afgelopen tien jaar: van 6,8 tot 9,5 duizend (+40%). Deze toename vond vooral plaats in de laatste vijf jaar; het aantal 75-plussers zal sterk gaan stijgen vanaf het eind van dit decennium, dan bereiken steeds meer Leidenaren geboren in de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw (naoorlogse geboortegolf) deze leeftijd. In 2024 is dan 8% een 75-plusser en valt 9% van de Leidenaren in de leeftijdsgroep van 65 t/m 74 jaar, ofwel ruim een van elke zes Leidenaren is dan 65 jaar of ouder (17%).

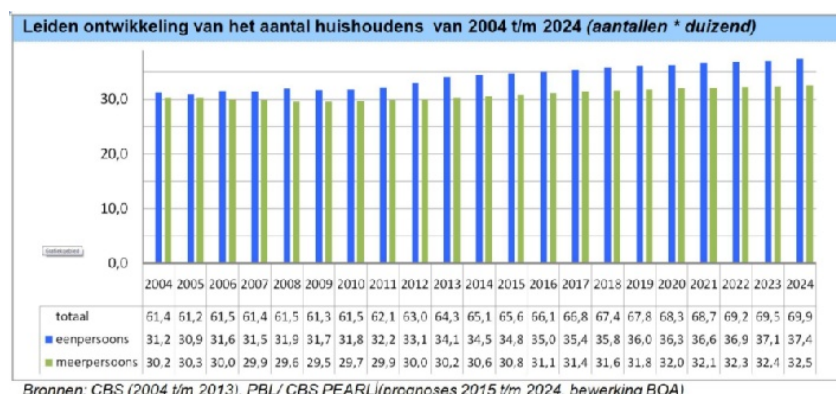
Bronnen: CBS (jaren 2004, 2009 en 2014), PBL/CBS PEARL (prognoses 2019 en 2024)

Ontwikkeling van het aantal huishoudens in Leiden van 2004 tot en met 2024

Tien jaar geleden had Leiden 61,4 duizend huishoudens (1 januari 2004), nu zijn dat er 65,1 duizend (1 januari 2014). Het aantal eenpersoonshuishoudens steeg in deze periode van 31,2 naar 34,5 duizend (+11%), het aantal meerpersoonshuishoudens steeg van 30,2 naar 30,6 duizend (+1%).

De doorrekening van de prognoses van CBS/PBL vond in de tweede helft van 2013 plaats; de prognose voor 2014 voor het aantal Leidse huishoudens was daarin 63,4 duizend. Maar in werkelijkheid zijn het er 65,1 duizend geworden (CBS-cijfer, bekend geworden 22aug2014). Het verschil komt vooral door een te lage schatting van het aantal eenpersoonshuishoudens, daarom hebben we de schatting van het aantal eenpersoonshuishoudens voor de komende tien jaar iets naar boven bijgesteld. Volgens de (door BOA iets naar boven bijgestelde) prognose zal het aantal eenpersoonshuishoudens doorgroeien naar 37,4 duizend in 2024 (+8%) en het aantal meerpersoonshuishoudens groeit door naar 32,5 duizend huishoudens (+6%). In totaal zullen er dan 69,9 duizend huishoudens zijn (+7%). Een groter aantal huishoudens betekent meer vraag naar woningen of kamers.

Het aantal huishoudens is een nieuwe financiële maatstaf voor de Algemene Uitkeringen. In de grafiek hieronder staan de realisaties van de afgelopen tien jaar en de prognoses voor de jaren 2015 tot en met 2024.

Bronnen: CBS (2004 t/m 2013), PBL/CBS PEARL (prognoses 2015 t/m 2024, bewerking BOA)

Ontwikkeling voorraad woningen

Trendbreuk door andere manier van meten in veranderde bron

Voor de ontwikkeling van het aantal woningen is het niet goed mogelijk tien jaar terug te kijken. Want in 2012 is een trendbreuk ontstaan doordat toen de bron en daarmee ook de manier van meten is veranderd. Tot 2012 was de bron voor de cijfers het woningregister van het CBS. Daarin ging het om het begrip "woonruimten", de som van het aantal:

- woningen
- wooneenheden (= onzelfstandige woningen, zoals studentenflats)
- capaciteit bijzondere woongebouwen
- recreatiewoningen

Vanaf 2012 is het woningregister vervangen door de BAG: Basisadministraties Adressen en Gebouwen. De BAG geeft informatie over verblijfsobjecten (VBO's) die ieder een of meer gebruiksfuncties kunnen hebben, een van die gebruiksfuncties is 'wonen'. Het aantal woningen is het aantal VBO's die (ook) een woonfunctie hebben. 'Wooneenheden', 'bijzondere woongebouwen' en 'recreatiewoningen' komen niet meer voor als aparte categorie. In de BAG worden voormalige wooneenheden met hetzelfde adres samen als één VBO gezien. Eenheden die een eigen adres hebben worden als afzonderlijke VBO gezien.

Dit is in het kort de achtergrond van de trendbreuk. Meer over de [trendbreuk in de woningvoorraad](#) staat in een publicatie van het CBS.

In beide bronnen is sprake van het begrip 'woningen': het aantal woningen is in Leiden door de definitieverandering toegenomen want een aantal voormalige wooneenheden valt nu onder de nieuwe definitie van een 'woning'. In het woningregister was ook sprake van 'woonruimten'; het aantal 'woonruimten' voor Leiden was hoger dan het huidige aantal 'woningen' volgens de BAG. Dat komt onder andere doordat Leiden zoveel wooneenheden had (*voor studentenhuysvesting*), die nu niet meer allemaal als één woning meetellen. In de tabel hieronder staan de cijfers van de trendbreuk.

Trendbreuk woonruimten en woningen, Leidse cijfers 1 januari 2012

	woningregister	BAG	verschil
totaal	59.158	53.613	-5.545
woningen	52.684	53.613	+929
wooneenheden	4.878	nvt	-4.878
capaciteit bijzondere woongebouwen	1.596	nvt	-1.596
recreatiewoningen	0	nvt	0

Bronnen: CBS

Trendbreuk en de Algemene Uitkering

Het aantal woonruimten volgens het woningregister was een financiële maatstaf voor de Algemene Uitkering, vanaf 2015 is deze maatstaf vervangen door het aantal woningen volgens de BAG. Nu wooneenheden niet allemaal meer afzonderlijk meetellen is ter (gedeeltelijke) compensatie van het verlies daarvan een nieuwe (extra) maatstaf geïntroduceerd: het aantal huishoudens. Het aantal huishoudens (*het gaat om het al dan niet samen een huishouden voeren: het CBS kijkt daarvoor niet alleen naar adresgegevens maar ook naar belastinggegevens van personen die op één adres wonen*) is in studentensteden altijd hoger dan het aantal woningen. Daardoor wordt het wegvallen van het aantal wooneenheden als maatstaf gecompenseerd door het grotere aantal huishoudens. In Leiden zijn er 55,2 duizend woningen en 65,1 duizend huishoudens (*cijfers 1 januari 2014*).

Woningbouwplanning komende jaren

Het aantal woningen is een financiële maatstaf. Volgens de nieuwbouwmonitor van de gemeente neemt het aantal woningen van 2014 tot en met 2019 toe met 2,5 duizend. In de tabel hieronder staat de planning per jaar. De tabel begint met het aantal woningen volgens de BAG op 1 januari 2014.

Woningbouwplanning Leiden 2014-2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
stand per 1 jan	55.202	55.838	56.308	56.642	57.315	57.646
af	-295	-224	-60			
bij	931	694	394	673	331	46
stand per 31 dec	55.838	56.308	56.642	57.315	57.646	57.691

Bronnen: CBS BAG stand woningen 1 jan 2014, nieuwbouwmonitor Leiden (2014/2): planningen

Ontwikkeling van schoolpopulaties funderend onderwijs

Een van de taken van de gemeente is de zorg voor huisvesting van het zogeheten funderend onderwijs: basisonderwijs, speciaal en voortgezet onderwijs. Voor een goede planning van de behoefte maakt de

gemeente prognoses van het aantal leerlingen. Daarbij wordt rekening gehouden met het feit dat op Leidse scholen ook leerlingen zitten die niet in Leiden wonen.

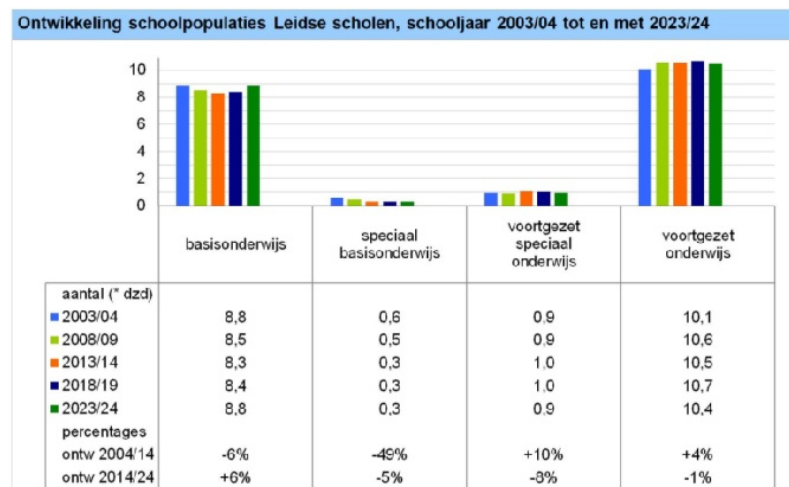
Ongeveer negen van elke tien Leidse kinderen in de basisschoolleeftijd gaan naar een basisschool binnen Leiden. De overige kinderen volgen onderwijs in het speciaal onderwijs of buiten Leiden. Het afgelopen decennium zijn de leerlingaantallen in het basisonderwijs gedaald. Voor de schoolbesturen is dit aanleiding geweest enkele fusies van basisscholen door te voeren. Komende jaren verwachten wij op basis van de leeftijdsopbouw van de bevolking een lichte stijging van het aantal leerlingen.

De teruggang in het aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs is afgelopen jaren fors geweest, relatief zelfs meer dan in heel Nederland. Ruim 60% van de leerlingen komt uit Leiden en de overige uit de omliggende gemeenten. De grote daling in het aantal leerlingen zet zich niet verder door en op langere termijn is een lichte groei reëel.

Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs geldt nog meer dat Leiden een centrumgemeente is. Deels komen de leerlingen van buiten de omliggende gemeenten. De groei met een kleine honderd leerlingen afgelopen decennium tot iets meer dan duizend leerlingen wordt niet voortgezet. Eerder is een langzame terugloop van het aantal leerlingen te verwachten. Door de invoering van passend onderwijs per augustus 2014 zou het zelfs goed mogelijk zijn dat de terugloop op termijn fors is dan nu op basis van de prognose van de leerlingenpopulaties is verondersteld.

Ook de scholen voor voortgezet onderwijs in Leiden hebben een grote regionale functie: 5,7 van de 10,5 duizend leerlingen (54%) wonen buiten Leiden, overwegend uit de direct omliggende gemeenten (*cijfers 2013/14*). De prognoses van de scholen die het ministerie maakt, tonen voor 2023/24 een vrijwel gelijke omvang voor alle scholen samen. Individuele scholen kunnen wel groeien of dalen in leerlingenaantallen.

Binnen het gemeentefonds is het aantal schoolleerlingen – leerlingen funderend onderwijs die in de gemeente op school zitten – een financiële maatstaf. Naast de zorgverplichting maakt dat het nodig steeds over actuele prognoses te beschikken.

Bronnen: DUO (2003/04, 2008/09 en 2013/14), gemeente Leiden en min. van onderwijs (prognoses 2018/19 en 2023/24)

3.2.11 Bijzonder programma Binnenstad

Het doel

Het programma Binnenstad werkt aan een steeds beter functionerende economie in de binnenstad en stelt in de uitvoering de bezoeker centraal. Het succes van het programma wordt afgemeten aan de beoogde effecten: meer bezoekers, meer bestedingen en een hogere waardering voor de binnenstad van Leiden.

De monitoring

Monitoring wordt uitgevoerd aan de hand van de hoofdeffectindicatoren:

Doel	Indicator	Nummer
Meer bezoekers	Aantal dagbezoeken aan Leiden door Nederlanders Aantal hotel- en campingovernachtingen in Leiden	3C1.k 3C1.c
Meer bestedingen	Gemiddelde bestedingen van dagbezoekers aan Leiden per bezoek per persoon	3C1.d
Hogere waardering	Rapportcijfer Leidenaren voor historische binnenstad Leiden Beoordeling door Leidenaren van Leidse binnenstad op 7 aspecten	3C1.e 3C1.f

In programma 3 zijn meer indicatoren beschikbaar die betrekking hebben op het bezoek aan Leiden.

De uitvoeringsstrategie

Om het doel concreet te maken is een 'gewaagd doel' geformuleerd. In 2017 wint Leiden de verkiezing 'Beste Binnenstad van Nederland'. Juist dan, omdat in 2017 meerdere cruciale inspanningen echt zijn uitgevoerd. Om de Beste Binnenstad van Nederland te kunnen worden, moet de Leidse binnenstad goed scoren op diverse thema's en moeten we laten zien dat we dit samen tot stand hebben gebracht, dus met ondernemers, winkeliers, bewoners, stadpartners en gemeente.

In het najaar van 2013 is samen met stadspartners de programmasturing van het Programma Binnenstad geëvalueerd. Op basis hiervan is afscheid genomen van het Beste Binnenstadteam en is ervoor gekozen om overlegtafels te introduceren. Aan de overlegtafels nemen stadspartners deel die dit onderwerp belangrijk vinden en de ambtelijk opdrachtgevers van de gemeente die over dit onderwerp gaan. Samen stellen zij een meerjarenplan op voor het betreffende thema. De thema's zijn voortgekomen uit de gesprekken die met de stadspartners zijn gevoerd: beleving, cityhospitality(ontvangst en bereikbaarheid), prachtige historische stad en een mooie en schone openbare ruimte.

De basis voor de uitvoeringsstrategie blijft grotendeels onveranderd:

- De visie op de ontwikkeling van de binnenstad, zoals in 2012 vastgelegd in de structuurvisie 'Verder met de Binnenstad' vormt het ruimtelijk-economische kader voor de inspanningen.
- Op de 18 ontwikkellocaties worden fysieke ontwikkelingen uitgevoerd. Deze vallen uiteen in gebieds- en vastgoedontwikkeling en in kenmerkende verbetering in de openbare ruimte op specifieke locaties. De inspanningen gericht op de ontwikkellocaties zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma en gerangschikt naar het doel waar de belangrijkste bijdrage aan wordt geleverd.

De inspanningen

- Ieder jaar wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld. Hiervan zijn een deel van de inspanningen jaarlijks terugkerende of doorlopende inspanningen en daarnaast zijn er eenmalige inspanningen. We stellen voor dat we deze doorlopende inspanningen voortaan structureel in de begrotingsprogramma's wegzetten en dat daar vanuit programma binnenstad verder niet meer op wordt gestuurd.
- Iedere tafel stelt in 2014 een meerjarenplan op voor het betreffende thema. Deze inspanningen vormen de incidentele inspanningen en vormen de basis voor het jaarlijkse uitvoeringsprogramma.

De beschikbare middelen

Voor het programma binnenstad is van 2015 tot en met 2019 in totaal 1.750.000 euro beschikbaar. Hiervan is een deel structureel en een deel incidenteel.

Omschrijving	Begroting 2015
Middelen voor inspanningen ondergebracht in diverse programma's	756
Middelen voor tijdelijke en nieuwe initiatieven in het kader van programmaplan 2015-2019	641,4
Programmasturing	353
Totaal dekkingen	1.750,4

Bedragen * € 1.000

Structurele inspanningen die doorlopend zijn en die definitief in de lijn zijn of worden ondergebracht en verantwoord en daarmee niet meer door Programma Binnenstad worden verantwoord, alhoewel ze nog wel bijdragen aan de doelen van het Programma:

Structurele doorlopende inspanningen	Prestatienr.	Begroting 2015
Promotie Leiden marketing	3C1.1	150
Stimuleren historiseren gevels (incl Subsidie Historische Stadsbeeld)	8B1.1	308
Aanpak illegale gevelreclame	6A4.7	100
Dagelijks vegen stationsplein	5A1.9	52.5
Fiets Fout Fiets Weg stationsgebied	5A1.14	62.5
Fietswrakken weghalen in de binnenstad	5A1.14	30
Bloemen in de stad (hanging baskets en zomer/wintergoed in vaste bakken)	5A1.5	53
Totaal structurele inspanningen		756
Incidentele inspanningen		
Nacht van Kunst en Kennis	3C1.3	100
Marketing en activiteitencampagne CML(verrassende winkelweekenden, winterwonderweken)	3C1.3	50
Culturele programmering verrassende winkelweekenden	3C1.3	20
LIFF	3C1.3	30
Aantrekkelijk tijdens de bouw	3C1.3	20
Gele vuilniszakken promotie gebruik	3C1.3	20
Uitvoering convenant winkelstrategie (leegstandbestrijding, aantrekken retailers, activeren ondernemers)	3C1.3	75
Nieuwe initiatieven programmaplan 2015 - 2019	3C1.3	349.1
Incidentele inspanningen		641.4

Bedragen * € 1.000

Vanaf 2015 worden de middelen voor de incidentele inspanningen niet meer verdeeld over verschillende kostenplaatsen. De middelen worden gestort in een Reserve Programma Binnenstad en vandaaruit op een krediet gezet. Hierin worden ook de middelen gestort van de inspanningen van dit lopende jaar, indien ze aan het einde van dit jaar niet of niet volledig zijn uitgevoerd.

Het uitvoeringsprogramma

Het jaarlijkse Uitvoeringsprogramma Binnenstad (zie hierna) wordt opgesteld op basis van:

1. De lopende ontwikkellocaties
2. De incidentele inspanningen op basis van het nieuwe programmaplan 2015 - 2019

Voor het thema bereikbaarheid en parkeren (auto en fiets) is met het bijzondere programma Bereikbaarheid afgesproken dat de sturing op de uitvoering van de inspanningen door het programma Bereikbaarheid wordt uitgevoerd. Daarom zijn in het uitvoeringsprogramma Binnenstad alleen nog de twee cruciale inspanningen opgenomen, de parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt.

Thema overlegtafels	Prestatie omschrijving	Doel	Uitvoering
I -Beleving			
Goed winkelen	Bestemmingsplan Binnenstad I	6A1.6	Gemeente Leiden
	Betere functies Steenstraat (motie rode loper)	3C1.3	Gemeente Leiden
	Ontwikkeling Aalmarkt (ontwikkellocatie)	6A4.1	Gemeente Leiden
Goede horeca	Terrassenplein Beestenmarkt/Turfmarkt (ontwikkellocatie)	6A4.2	Gemeente Leiden
Toerisme en cultuur	Ontwikkeling muziekcentrum de Nobel	8A1.2	Gemeente Leiden
	Restauratie en uitbreiding de Lakenhal	8A1.4	Gemeente Leiden

Thema overlegtafels	Prestatie omschrijving	Doel	Uitvoering
	Vergroting foyer Schouwburg	8A	Gemeente Leiden
II – Prachtige levendige historische binnenstad			
Mooie inrichting	Aanleggen Singelpark (ontwikkellocatie)	5C2.4	Gemeente Leiden
	Aanpak uitstraling looproute Morsstraat	5A1.5	Gemeente Leiden
	Bordenschouw (verminderen verkeersborden) en implementatie	4	Gemeente Leiden
	Inrichting Haarlemmerstraat	5A1.5	Gemeente Leiden
	Inrichting openbare ruimte Lammermarkt(ontwikkellocatie)	5A1.5	Gemeente Leiden
Stedelijke ontwikkeling	Begeleiding ontwikkeling Meelfabriek (ontwikkellocatie)	6A4.5	Gemeente Leiden
	Wonen boven Winkels	6A4.3	Gemeente Leiden
III – Cityhospitality (ontvangst en bereikbaarheid)			
Autoparkeren	Realisatie parkeergarage Garenmarkt (ontwikkellocatie)	4D1.3	Gemeente Leiden
	Realisatie parkeergarage Lammermarkt (ontwikkellocatie)	4D1.4	Gemeente Leiden
Bereikbare binnenstad	Uitvoeringsnota bewegwijzering	4C1.5	Gemeente Leiden
	Binnenstad aantrekkelijk tijdens de bouw	3C1.3	Cultuurfonds, aannemers, ontwikkelaars
	Centrummanagement Leiden	3C1.2	Centrummanagement Leiden
	Citymarketing (Leiden Marketing)	3C1.1	Leiden Marketing
	Ontwikkeling Stationsgebied (ontwikkellocatie)	6A4.4	Gemeente Leiden
IV- Schone, hele en veilige binnenstad			
Schoon, heel, veilig	Beter gebruik van de openbare ruimte	5A1.14	Gemeente Leiden
	Gele vuilniszakken	3C1.3	Gemeente Leiden
	Ondergrondse containers	5A1.3	Gemeente Leiden
	Schoonhouden Stationsplein	5A1.9	Gemeente Leiden
V - Programmasturing			
	Programmasturing Binnenstad	3C1.3	Gemeente Leiden

3.2.12 Bijzonder programma Bereikbaarheid

Het bijzondere Programma Bereikbaarheid heeft tot doel om de bereikbaarheid van Leiden structureel en duurzaam te verbeteren en daarmee de randvoorwaarden te creëren voor de ambities van “Leiden Stad van Ontdekkingen” zoals opgenomen in de Structuurvisie. Uitgangspunt vormen de bereikbaarheidsdoelstellingen zoals opgenomen in de Kadernota Bereikbaarheid uit 2009 en het collegeakkoord ‘Samen Leiden’ uit 2010.

In de afgelopen drie jaar is de aandacht vooral gericht geweest op enerzijds de besluitvorming op een aantal grote projecten (Rijnlandroute, Leidse Agglomeratie Bereikbaar (voorheen: Ringweg Oost), ontsluiting Bio Science Park, de realisatie van de parkeergarages etc.) en anderzijds is gestuurd op het tot stand brengen van een meerjarenuitvoeringsprogramma dat op een transparante wijze kan worden opgenomen in de (doorontwikkelde) programmabegroting.

Met het vaststellen van het uitvoeringsprogramma Bereikbaarheid in september 2012 en de verankering daarvan in begrotingsprogramma 4 (Bereikbaarheid) is een samenhangend pakket van infrastructurele maatregelen vastgesteld en in de tijd geprogrammeerd, waarmee in 2020 de bereikbaarheidsambitie van Leiden kan worden bereikt. Een belangrijk onderdeel van het uitvoeringsprogramma Bereikbaar Leiden zijn de structuuringsrepen voor het autoverkeer. Het betreft:

- Rijnlandroute
- Ontsluiting Bio Science Park
- Leidse Agglomeratie Bereikbaar (voorheen: Ringweg Oost)
- Verbeterde aansluiting Leiden – A4
- Transformatie binnenstad: 30 km-zone
- Realisatie parkeergarages

Op het gebied van ov sluit Leiden aan bij het nieuwe regionale ov-plan Zuid-Holland Noord. Voor Leiden betekent dit een frequentieverhoging op de treinverbinding Leiden - Utrecht naar twee intercity's en twee sprinters per uur. Daarnaast wordt door de provincie hoogwaardig openbaar vervoer gerealiseerd met R-net-bussen tussen de grotere gemeenten binnen Holland Rijnland. Voor Leiden gaat het om de verbindingen naar de kust (Katwijk/Noordwijk) en Zoetermeer. De routing en de bijbehorende infrastructuurmaatregelen zijn onderdeel van het project (h)ov-routing Leiden.

Het bijzondere programma bereikbaarheid stuurt op de samenhang en synergie van deze en alle overige bereikbaarheidsinitiatieven die zijn opgenomen in het uitvoeringsprogramma. Daarnaast draagt het zorg voor een optimale integratie van deze activiteiten met andere programma's en projecten zoals bijvoorbeeld het bijzondere programma Binnenstad en de ontwikkelingen rond het Stationsgebied, het Singelpark en de Lakenhal.

Alle prestaties van dit bijzondere programma zijn terug te vinden in het begrotingsprogramma 4 Bereikbaarheid.

3.2.13 Bijzonder programma Kennisstad

Leiden, internationale kennisstad

Leiden is talent, Leiden is kennis, Leiden is innovatie.
Ontdekkingen en innovatie zitten in het DNA van Leiden. De stad is een internationale ontmoetingsplaats voor talent, kennis en innovatie. En juist om die reden een vestigingsplaats voor talloze wetenschapsinstellingen en -bedrijven van wereldklasse.
Ertoe doen. Blijvend toegevoegde waarde leveren. "Out of the box" durven denken om vervolgens duurzaam en verantwoord te doen.
Leiden als internationale kennisstad biedt het podium voor innovatieve onderzoekers, vrije denkers en geïnspireerde doeners. Voortbouwend op het rijke verleden wordt continu gewerkt aan de toekomst van de stad, het land, Europa de wereld.
En dat wil de stad laten zien en uitdragen

De internationale dimensie van de Leidse kennis en de bestaande en toekomstige wetenschappelijke en bedrijfsmatige mondiale netwerken en het grote belang voor de toekomstige welvaart van stad en regio zijn aanleiding geweest Internationale Kennis tot een van de twee pijlers onder de ontwikkelingsvisie Leiden, Stad van ontdekkingen te benoemen.

Succesvolle kennissteden leiden namelijk niet alleen tot successen op economisch en technologisch gebied, maar scoren vaak ook goed op maatschappelijk relevante gebieden als duurzaamheid, veiligheid, gezondheid en welzijn. Sociale innovaties door een goede samenwerking tussen onderwijs/onderzoek, ondernemers en overheid (de zogenoemde 3 O's in de Triple Helix) bieden zodoende ook goed zicht op de maatschappelijke relevantie van wetenschappelijk onderzoek. Een praktijk die we in Leiden onder andere in de Life Science & Health al dagelijks tegenkomen.

Samen

De gemeente is, samen met haar partners, in 2012 gestart met het programma Kennisstad. Daarmee wordt nog gerichter gewerkt aan inspanningen die de positie van Leiden op het gebied van kennis(economie) verder zullen versterken. Zodoende dragen we bij aan de economische en maatschappelijke ontwikkeling en daarmee aan behoud en groei van welvaart en welzijn van de stad, de regio en haar inwoners. Een regio die een duurzame positie veroverd en behoudt in de top van Europese kennisregio's.

In lijn met ons streven om Leiden als kennisstad verder tot ontwikkeling te brengen, spreken de recente beleidsakkoorden van Leiden en Delft van een strategische alliantie tussen deze gemeenten. Leiden en Delft hebben immers veel gemeen: middelgrote steden met een rijke historie, gelegen in de zuidvleugel van de Randstad, met bloeiende, elkaar aanvullende universiteiten. Wij verwachten dat we veel van elkaar kunnen leren en dat we elkaar kunnen versterken, onder meer aan de bestuurlijke tafels in de Randstad en in Europa. In dat verband is het goed hier de "bestuurlijke Europatafel in Leiden" te noemen, waar wij samen met de Universiteit Leiden, het LUMC en de provincie Zuid-Holland daar waar nodig verbinding, versterking, versnelling, verdieping en verbreding veroorzaken op het gebied van Europese fondsenwerving en -positionering. De gemeente Delft neemt inmiddels ook deel aan deze besprekingen.

De doelen

Het programma Kennisstad heeft twee hoofddoelen:

- Kennisinstellingen en kennisbedrijven floreren optimaal in Leiden;
- Leiden (de stad en haar inwoners) heeft maximaal voordeel van de kennisinstellingen in de stad.

De uitvoeringsstrategie

Het organiseren van medeverantwoordelijkheid voor het bereiken van bovenstaande hoofddoelen zien wij als de uitvoeringsstrategie van dit bijzondere programma. Dat vergt sturing op samenhang bij gemeentelijke inspanningen en op betrokkenheid van partners bij de gezamenlijke koers.

Het programma kent een zestal programmalijnen, te weten:

1. Kennisvalorisatie, ondernemingsklimaat en acquisitie
2. Aantrekkelijke studentenhuysvesting en woonmilieus
3. Kennis en Cultuur
4. Zorg- en gezondheidsinnovatie / Sociale innovatie
5. Internationale branding en marketing
6. Voortreffelijk onderwijs en aansluiting op de arbeidsmarkt.

Door te werken met aparte programmalijnen creëren we meer mogelijkheden om met verschillende partijen afspraken over werkzaamheden en activiteiten te maken, die ieder hun eigen tempo en dynamiek hebben. Nagenoeg alle gemeentelijke inspanningen uit het programma Kennisstad zijn ondergebracht in de respectieve begrotingsprogramma's. Daarmee wordt aan de ene kant zichtbaar gemaakt dat de hoofddoelen van dit programma betrokkenheid van alle portefeuilles noodzakelijk maakt, maar ook dat er geen extra uitvoeringslaag nodig is binnen de gemeentelijke organisatie. Inspanningen die (mede) uitvoering geven aan de

doelen van Programma Kennisstad vinden we onder andere terug in de begrotingsprogramma's 3, 6, 7, 8, 9 en 10.

Onze inspanningen zijn voornamelijk te kenschetsen als het faciliteren van onze partners in de verschillende programmaliijnen.

Voorbeelden van projecten en thema's waar wij in 2015 verder op in zullen zetten zijn de Life Sciences & Health, met onder andere de Leidse Proeftuin Zorg en Welzijn, en het ondersteunen van de clusterontwikkeling van de Bio Based Economy en Space. Gemeente, Universiteit en LUMC hebben afgesproken zich op deze drie kennisbiotopen te (blijven) richten om zodoende de kansen voor economische kennisvalorisatie in die sectoren optimaal te kunnen benutten. Maar daarnaast zullen wij ook extra inzetten op het maken van concrete samenwerkingsafspraken met het hoger en middelbaar beroepsonderwijs, het stimuleren van internationaal onderwijs, het realiseren van (nieuwe) studentenhuysvesting en een welcoming-program voor internationale bedrijven en kenniswerkers. Maar ook het onder andere door Leiden Marketing in de markt zetten van Leiden als internationale kennisstad, de planvorming rondom de nieuwbouw van de faculteit Geesteswetenschappen (de Humanities-campus) en daarop aansluitend de gewenste realisatie van het universitaire LDE-Center for Global Heritage and Development. Het zijn voorbeelden die passen bij de gekozen uitvoeringsstrategie en het nagestreefde profiel van onze stad en regio, onder andere tot uiting komend in de Economische agenda van de Leidse regio; Economie071.

Het monitoren en rapporteren over de in samenhang bereikte resultaten zal plaatsvinden via de reguliere gemeentelijke P&C-cyclus.

De beschikbare middelen

Alle inspanningen worden uitgevoerd met reguliere middelen en personele inzet die zijn opgenomen in de diverse begrotingsprogramma's. Omdat goed onderwijsbeleid hoort bij een kennisstad als Leiden is daarnaast in programma 7, structureel € 300.000 extra beschikbaar. Ook kan gebruik gemaakt worden van het beschikbare budget (ad € 1 miljoen per jaar t/m 2018) voor "Uitvoering Economische Agenda 071 en uitvoering programma Kennisstad", zoals ondergebracht in programma 3, Economie en toerisme.

Om de doelstellingen van het programma Kennisstad nog een extra stimulans te kunnen geven, is in het beleidsakkoord 2014-2018 een bedrag van € 5 miljoen uit de NUON-middelen geormerkt voor duurzame investeringen op het gebied van "de kenniseconomie / universitaire ontwikkelingen". Concreet denken wij daarbij onder andere aan de inzet van deze middelen rondom de te vernieuwen Geesteswetenschappencampus, het bieden van nieuwe kansen in het beroepsonderwijs en het bijdragen aan de verdere ontwikkeling van een eigentijdse bibliotheek c.q. kenniscentrum. Deze initiatieven zullen de komende periode verder uitgewerkt worden. Investeringsvoorstellen zullen apart aan de gemeenteraad ter besluitvorming worden voorgelegd.

3.2.14 Bijzonder programma WOP Noord

Het Wijkontwikkelingsprogramma "Op weg naar 2010" is een integrale en gebiedsgericht programma, gericht op het structureel verbeteren van het functioneren van Leiden Noord in de toekomst en het tegengaan van ongewenste ontwikkelingen op langere termijn.

De wijkontwikkeling is gestart in 2003 en duurt zeker nog tot 2018 voordat alle fysieke inspanningen gereed zijn. De ambitie is hierdoor in tijd opgeschoven en aangepast in lijn met de inspanningen die de komende jaren gaan worden uitgevoerd.

De ambitie voor 2018 luidt:

Leiden Noord is in 2018 een aantrekkelijke woonwijk met veel verschillende aantrekkelijke typen woningen die aansluiten bij de woonwensen van de verschillende bewoners. De bewoners wonen er prettig samen en voelen zich vertrouwd met de overige bewoners. Jongeren hebben een startkwalificatie of zijn aan het werk. De leefomgeving is aantrekkelijk, schoon en heel en de bewoners hebben een veilig gevoel. Er zijn voldoende vanzelfsprekende ontmoetingsplekken waar men elkaar kan ontmoeten en de voorzieningen sluiten aan bij de behoeften van de bewoners. Bewoners nemen eigen verantwoordelijkheid voor hun omgeving en voor hun toekomst en die van hun kinderen.

De hoofddoelen zijn:

1. Versterken van de sociaaleconomische positie;
2. Realiseren van aantrekkelijke woonmilieus met nieuwe woonproducten;
3. Vergroten van sociale samenhang en wederzijds respect.

Effectindicator

Op basis van deze 3 doelen zijn in het programma 10 smartdoelen geformuleerd die als effectindicatoren kunnen worden beschouwd. In de programmabegroting is één daarvan als hoofdeffectindicator opgenomen:

- 6C3.a Rapportcijfer woonomgeving Leiden Noord

Uitvoeringsstrategie

Samen met de corporaties, bewoners en ondernemers en organisaties in de wijk is destijds (1997 – 2000) een intensief traject gevoerd om te komen tot een samenhangend integraal programma. Dit heeft uiteindelijk uitgemond in het programma "Op weg naar 2010". Het is nog steeds de leidraad voor de uitvoering van het programma.

Met de wijkverenigingen is een participatiestatuuut afgesloten waarin het Voorzittersoverleg Leiden Noord, ondersteund door een onafhankelijk voorzitter, gevraagd en ongevraagd adviseert over alle plannen van het WOP. De voorzitters van de wijkverenigingen zorgen voor achterbanraadpleging.

Er is een programmaorganisatie die de samenhang van het geheel aan inspanningen bewaakt en zorgt voor het draagvlak met de bewoners, winkeliers, en overige organisaties.

Er zijn drie typen inspanningen:

Fysieke inspanningen: de nieuwbouwprojecten zijn allemaal projecten die door een ontwikkelaar/corporatie worden uitgevoerd waarbij de gemeente in haar regierol blijft om de publiekrechtelijke procedures te coördineren. In 2015 zal er in alle delen van de wijk gewerkt gaan worden. Nieuw Leyden zal in 2015 worden afgerond met de voltooiing van bouwblok 3 / 4 langs de Willem de Zwijgerlaan en de bouw van veld 25. In 2015 worden de laatste bouwdelen van fase 1 van Groen Noord gerealiseerd en zal de Van Voorthuysenlocatie worden voltooid. Ook zal de buitenruimte van de Hoven en Prinsessenbuurt en de Sophiastraat onderhanden worden genomen en zal in de Oude Kooi een start gemaakt worden met de aanpak van de wateroverlast en de Noordelijke Blokken zullen worden gebouwd. Ook zal de Tuin van Noord worden afgerond. Voor het Kooiplein geldt dat in 2015 grote delen aan de zuidzijde van de Willem de Zwijgerlaan worden gerealiseerd inclusief de volledige aansluiting van de Kooilaan.

De *beheer inspanningen* zijn bijna allemaal voltooid of gestart. De wijk zal ondergrondse containers krijgen dit jaar. Het plein aan de Driftstraat kan pas worden ingericht als de bouw van de Noordelijke blokken in de Oude Kooi gereed zijn.

Ten aanzien van de *sociale inspanningen* is de strategie dat waar mogelijk deze door de bewoners zelf worden uitgevoerd, eventueel ondersteund door Libertas. Anders worden ze uitgevoerd door organisaties die al in de wijk professioneel werkzaam zijn. In het plan 2011-2018 was na 2014 niet meer voorzien in sociale inspanningen. Omdat een aantal inspanningen niet zijn doorgegaan hebben de voorzitters afgesproken dat nog een aantal sociale inspanningen door blijven lopen ook na 2014. Dit geldt voor de drie buurtthuis kamers 't Trefpunt, Su & Ann en Meet en Greet. Ook kan het project buurtterras door blijven gaan en de ondersteuning

van het voorzittersoverleg. Deze projecten kunnen blijven bestaan tot en met 2018. Leiden Buitengewoon Veilig wordt in 2015 voor het laatst uitgevoerd. De komende jaren zal het project Stichting JeugdWelzijn, opgericht door 5 buurtmoeders, ook worden ondersteund.

Voortzetting programmasturing

Met een gering aantal uren programmasturing zal de samenhang en communicatie rondom het totaal van de inspanningen het komende jaar worden bewaakt.

Afstemming werkzaamheden en nieuw beleid

Een belangrijk onderdeel van programmasturing is het op elkaar afstemmen van de werkzaamheden waarbij het voorkomen van overlast en het zorgen voor een zo veilig mogelijke situatie als uitgangspunt wordt genomen. De belangrijkste communicatiemiddelen zijn: bewonersbrieven, de WOP Nieuwsbrief en de website.

Tevens wordt gezorgd voor een goede afstemming op nieuw beleid zoals het sociale wijkteam van de WMO, participatienota, Nota Wonen en de nieuwe inrichting van wijkmanagement en nieuwe werkwijze van Stedelijk Beheer.

Mooi Noord

Samen met de ontwikkelaars en corporaties participeert de gemeente in een gezamenlijke marketingcampagne. Dit is bedoeld om Leidenaren en bewoners in de regio te een goed gevoel te geven bij Leiden Noord en hen te interesseren voor de nieuwe woningen. Tegelijkertijd straalt de campagne uit dat bewoners uit Leiden Noord trots zijn op de wijk. In 2014 wordt nog onderzocht of dit in 2015 nog kan worden voortgezet.

Financiën

Ten behoeve van het WOP zijn er twee kredieten beschikbaar, afkomstig van de grondexploitaties van de drie grote ontwikkelprojecten.

- Programmasturing en communicatie € 80.000
- Sociale en beheerinspanningen € 45.000

Inspanningen

Hieronder zijn de inspanningen geformuleerd die onderverdeeld zijn naar fysieke ontwikkelingen, beheerinspanningen en sociale inspanningen. Deze inspanningen zijn terug te vinden in de begrotingsprogramma's als prestaties of als een onderdeel van een prestatie.

Fysieke inspanningen	Prestatie Programmabegroting	Uitwerking in Prestatieoverzicht
Kooiplein	6C3.1	
Van Voorthuysenlocatie	6C3.2	
Groenoordhallen en omgeving	6C3.3	
Oude Kooi Noordelijke Blokken	6C3.4	
Verkoop locatie Springplank		6B1
Beheerinspanningen		
Tuin van Noord	5C2. 2	
Plein Driftstraat		5C2.2
Buitenruimteplan opknappen openbare ruimte in overige delen Leiden Noord (ISV3)	5A1.2	
Waterhuishouding Oude Kooi	5B1.1	
Sociale Inspanningen		
Buurtterras		9A3.1
Meet en Greet		9A3.1
Huiskamerproject Su en An		9A3.1
Huiskamerproject t Trefpunt		9A3.1
Leiden buitengewoon veilig	2B1.7	
Ondersteuning bewonerskader		9A5.1
Overstijgend		
Programmasturing en communicatie inclusief campagne Mooi Noord	6C3.5	

Hoofdstuk 4

4 Financiële begroting

4.1 Overzicht van baten en lasten

4.1.1 Overzicht van baten en lasten in meerjarig perspectief

Programma bedragen x € 1.000,-	L/B	Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
Bestuur en dienstverlening	Lasten	30.521	27.223	42.996	25.839	25.941	25.363
	Baten	-2.698	-2.928	-2.732	-2.732	-2.732	-2.732
Saldo		27.823	24.295	40.264	23.107	23.209	22.631
Veiligheid	Lasten	13.028	12.617	12.793	12.602	12.507	12.505
	Baten	-897	-306	-310	-310	-310	-310
Saldo		12.131	12.310	12.483	12.292	12.197	12.195
Economie en toerisme	Lasten	7.893	6.996	7.209	7.152	7.047	7.046
	Baten	-921	-819	-825	-825	-825	-825
Saldo		6.972	6.177	6.384	6.327	6.223	6.221
Bereikbaarheid	Lasten	12.499	28.110	20.369	14.645	25.587	21.793
	Baten	-8.646	-9.985	-9.760	-10.418	-12.009	-12.009
Saldo		3.853	18.125	10.608	4.226	13.578	9.784
Omgevingskwaliteit	Lasten	72.339	76.909	69.260	64.649	66.663	66.025
	Baten	-22.913	-21.824	-22.247	-22.719	-22.725	-22.870
Saldo		49.426	55.084	47.012	41.930	43.937	43.154
Stedelijke ontwikkeling	Lasten	65.425	111.886	46.091	46.250	30.116	36.153
	Baten	-38.185	-64.685	-40.579	-38.471	-20.698	-27.795
Saldo		27.240	47.201	5.512	7.779	9.418	8.358
Jeugd en onderwijs	Lasten	29.729	28.001	52.538	49.930	49.808	50.144
	Baten	-4.395	-4.431	-4.288	-3.256	-3.221	-3.221
Saldo		25.334	23.571	48.250	46.675	46.586	46.923
Cultuur, sport en recreatie	Lasten	36.164	36.506	36.600	35.620	35.733	36.978
	Baten	-5.513	-4.889	-4.714	-4.780	-4.777	-4.777
Saldo		30.651	31.617	31.886	30.840	30.956	32.200
Maatschappelijke ondersteuning	Lasten	41.508	46.390	82.933	83.660	80.715	79.936
	Baten	-2.352	-2.264	-2.244	-2.244	-2.244	-2.244
Saldo		39.156	44.126	80.689	81.416	78.471	77.692
Werk en inkomen	Lasten	123.185	129.028	121.527	118.547	116.660	114.852
	Baten	-101.471	-103.618	-72.655	-70.907	-70.014	-69.856
Saldo		21.714	25.409	48.872	47.640	46.646	44.996
Algemene middelen	Lasten	6.953	4.671	-1.537	-4.573	-8.294	-10.131

Programma bedragen x € 1.000,-	L/B	Rekening 2013	Begroting 2014	Begroting 2015	Meerjarenraming		
					2016	2017	2018
	Baten	-240.346	-223.179	-304.909	-300.149	-294.911	-291.607
Saldo		-233.392	-218.508	-306.446	-304.723	-303.205	-301.737
Totaal	Lasten	439.245	508.336	490.777	454.321	442.484	440.663
Totaal	Baten	-428.337	-438.929	-465.264	-456.811	-434.468	-438.247
TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN		10.908	69.408	25.513	-2.491	8.016	2.416
RESERVES Bestuur en dienstverlening	Toevoeging	40.876	1.299	3.400	100	100	100
	Onttrekking	-6.127	-5.077	-19.679	-3.077	-3.077	-3.077
Saldo		34.748	-3.778	-16.279	-2.977	-2.977	-2.977
RESERVES Bereikbaarheid	Toevoeging	26.263	4.944	9.869	5.851	5.489	5.890
	Onttrekking	-12.953	-7.892	-20.921	-4.979	-6.143	-6.699
Saldo		13.311	-2.947	-11.052	872	-654	-809
RESERVES Omgevingskwaliteit	Toevoeging	6.376	436	578	322	322	322
	Onttrekking	-3.985	-4.443	-2.097	-397	-347	-648
Saldo		2.391	-4.007	-1.520	-76	-26	-327
RESERVES Stedelijke ontwikkeling	Toevoeging	37.910	23.847	10.585	10.338	7.045	4.482
	Onttrekking	-56.437	-61.915	-13.545	-7.158	-12.921	-7.510
Saldo		-18.527	-38.068	-2.960	3.180	-5.877	-3.028
RESERVES Jeugd en onderwijs	Toevoeging	8.653	384	205	367	370	370
	Onttrekking	-3.511	-2.158	-1.880	-1.595	-1.826	-1.810
Saldo		5.142	-1.774	-1.674	-1.227	-1.456	-1.439
RESERVES Cultuur, sport en recreatie	Toevoeging	5.744	3.925	298	294	290	1.490
	Onttrekking	-2.625	-1.672	-820	-804	-805	-1.106
Saldo		3.119	2.253	-522	-510	-515	383
RESERVES Maatschappelijke ondersteuning	Toevoeging	1.322	0	0	0	0	0
	Onttrekking	-302	-1.174	-724	-24	0	0
Saldo		1.020	-1.174	-724	-24	0	0
RESERVES Werk en inkomen	Toevoeging	45	1.982	561	442	484	45
	Onttrekking	-284	-369	-9	-9	-9	-9
Saldo		-239	1.613	552	433	475	36
RESERVES Algemene middelen	Toevoeging	30.075	8.764	11.938	8.074	3.611	6.341
	Onttrekking	-99.407	-30.387	-3.272	-5.254	-598	-598
Saldo		-69.333	-21.623	8.666	2.820	3.013	5.743
Totaal	Toevoeging	157.263	45.582	37.433	25.787	17.711	19.040
Totaal	Onttrekking	-185.631	-115.088	-62.947	-23.296	-25.727	-21.457
TOTAAL MUTATIE IN RESERVES		-28.368	-69.507	-25.513	2.491	-8.016	-2.416
Begrotingstotaal	Lasten/Toev.	596.508	553.918	528.210	480.108	460.195	459.704
Begrotingstotaal	Baten/Ontr.	-613.968	-554.017	-528.210	-480.108	-460.195	-459.704
GERAAMD RESULTAAT		-17.460	-99	0	0	0	0

4.1.2 Grondslagen voor de begroting

Kerngegevens en uitgangspunten

De ramingen in deze Programmabegroting zijn gebaseerd op onderstaande kerngegevens en uitgangspunten.

Kerngegevens en uitgangspunten waarop de (meerjaren)begroting is samengesteld.

	Realisatie 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
A. Sociale structuur			
Aantal inwoners:	119.800	118.811	122.177
van 0 - 19 jaar	24.320	23.675	24.424
van 20 - 64 jaar	79.495	78.544	80.660
van 65 jaar en ouder	15.985	16.592	17.093
Aantal periodieke bijstandsgerechtigden ultimo jaar:	3.154	3.100	3.530
Wet Werk en Bijstand (WWB)	3.038	3.000	3.400
Werknemers en Zelfstandigen (IOAW/IOAZ)	115	100	130
Regeling Opvang Asielzoekers (ROA)	1	0	0
Bijzondere bijstand:	542	600	600
Aantal tewerkgestelde inwoners in de sociale werkgemeenschappen:	935	1.014	825
B. Fysieke structuur			
Oppervlakte gemeente:	2.195 ha	2.195 ha	2.195 ha
Binnenwater	131 ha	131 ha	131 ha
Historische stads- of dorpskern	125 ha	125 ha	125 ha
Zelfstandige woningen ^{1 2}	52.981	53.633	56.308
Bijzondere woongebouwen ^{1 2}	1.596	1.596	nvt
Wooneenheden ^{1 2}	4.986	4.986	nvt
Aantal woonschepen ¹	222	203	225
Aantal woonwagens ¹	138	131	138
Lengte van de wegen:	304 km	304 km	304 km
Hoofdontsluitingswegen	37 km	37 km	37 km
Verzamelwegen/industrie	47 km	47 km	47 km
Woonstraten/winkelstraten	220 km	220 km	220 km
Lengte van vrijliggende fiets- en wandelwegen	22 km	22 km	22 km
Lengte van de waterwegen	32 km	32 km	32 km
Aantal m2 openbaar groen	3.933.431 m2	3.358.809 m2	3.358.809 m2
Aantal bomen	55.202	38.307	38.307

	Realisatie 2013	Begroting 2014	Begroting 2015
Rente:			
Omslagrente	3,50%	3,50%	3,50%
Rente over reserves	2,00%/3,50%	2,00%/3,50%	2,00%/3,50%
Rente over voorzieningen	0%	0%	0%
Loon- en prijscompensatie:			
Lonen	2,15%	2,10%	1,35%
Prijzen	1,09%	0,40%	1,20%
Subsidies	0%	0%	0%
Gemeenschappelijke regelingen	1,96%	1,54%	1,41%
Indexering inkomsten:			
Tarieven, belastingen en rechten en overige opbrengsten	1,59%	1,60%	1,25%

Toelichting: bovenstaande cijfers per 31 december van het desbetreffende jaar m.u.v. het aantal inwoners, hiervan is de stand opgenomen per 1 januari.

- Het format voor dit onderdeel is gewijzigd. De peildatum voor de realisatie in 2013 van deze kerngegevens is 31 december. In het verleden is voor deze begroting- en realisatiecijfers als peildatum 1 januari gebruikt.*
- De systematiek van "woningen tellen" is per 1-1-2012 drastisch gewijzigd. Per 1-1-2012 worden bijzondere woongebouwen en onzelfstandige wooneenheden niet meer meegeteld in de officiële woonstatistieken van het CBS. Als compensatie heeft Leiden per 1-1-2012 een administratieve toevoeging gekregen van 929 zelfstandige verblijfsobjecten, waarin gewoon kan worden. Het realisatiecijfer 2013 is gecorrigeerd t.o.v. het opgenomen cijfer in de jaarrekening 2012 als gevolg van het hanteren van deze nieuwe systematiek. Het begrotingscijfer 2013 en 2014 is nog berekend volgens de oude systematiek met als peildatum 1-1.*

Ontwikkeling woningvoorraad

	2015	2016	2017	2018
Stand per 1/1	55.838	56.308	56.642	57.315
Toename	694	394	673	331
Sloop	224	60	0	0
Stand per 31/12	56.308	56.642	57.315	57.646
Raming PB 2015 (stand per 31-12)	61.567	61.633	62.180	n.v.t.
Vershil PB 2015 - PB 2014	-5.259	-4.991	-4.865	n.v.t.

Ontwikkeling aantal inwoners

	2014	2015	2016	2017
Bevolkingsprognose	121.163 ¹	122.177	123.086	124.012

¹ Dit betreft de werkelijke stand van de bevolking per 1 januari 2014 (Bron: CBS)

Raming ontwikkeling nieuwbouw bedrijvensvoorraad in m2 BVO

	2015	2016	2017	2018
Te realiseren vloeroppervlak Programmabegroting 2015 ¹	70.800	61.017	11.700	n.n.b.
Te realiseren vloeroppervlak Programmabegroting 2014	70.800	61.017	11.700	n.v.t.
Vershil PB 2015 - PB 2014	0	0	0	

¹ Ten tijde van opstellen is Nieuwbouw Monitor Niet Woningen in ontwikkeling. Daarbij is de ambitie om zowel van de bedrijvensvoorraad de vierkante meters prognose als realisatie te gaan registreren. Ten tijde van het opstellen van de PB 2015 waren deze cijfers nog niet beschikbaar. Daarom is de laatst bekende prognose opgenomen welke identiek is aan de prognose opgenomen in de PB2014.

4.1.3 Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

Uitgangspunt

Jaarlijks ontvangt elke gemeente volgens een verdeelstelsel een algemene uitkering uit het Gemeentefonds. De uitkering is bestemd voor de bekostiging van autonome taken van de gemeente, taken die veelal dicht bij de burger liggen. Het verdeelstelsel is opgenomen in de Financiële verhoudingswet en is gebaseerd op twee uitgangspunten. Het moet rekening houden met onderlinge verschillen in de kosten waar de gemeenten voor staan en met de draagkracht van de gemeenten (de belastingcapaciteit). Karakteristiek voor de algemene uitkering is dat elke gemeente vrij is in het besteden van haar aandeel. De omvang van de algemene uitkering is voor de gemeenten een gegeven, maar de gemeente kan zelf bepalen aan welke voorzieningen zij haar geld bij voorkeur besteedt (eigen prioriteitenstelling).

De groei van het gemeentefonds is gekoppeld aan de ontwikkeling van de rijksuitgaven (de netto gecorrigeerde rijksuitgaven). Eenvoudig gezegd: als het Rijk meer uitgeeft, profiteert het gemeentefonds daarvan en andersom.

Ontwikkeling algemene uitkering

Op 30 mei 2014 is de meicirculaire 2014 verschenen. Deze circulaire vermeldt de ontwikkelingen van de algemene uitkering van 2014 t/m 2019.

Grote wijziging in de algemene uitkering is de toevoeging van de uitkering voor de drie decentralisaties en de herijking/herverdeling van het gemeentefonds. Netto gezien neemt de uitkering uit het gemeentefonds toe met afgerond € 84 miljoen tot € 231 miljoen.

De algemene uitkering bedraagt voor de komende jaren (-/- = Voordeel):

Onderwerp	2015	2016	2017	2018
Algemene uitkering meicirculaire 2013, begroting 2014 - 2018	-142.630	-139.796	-138.895	-138.915
	-	-	-	-
Ontwikkeling accres (groei gemeentefonds)	-1.495	-2.820	-3.500	-3.718
Aanpassing OZB suppletieuitkering	-998	-513	-31	451
Ontwikkeling uitkeringsbasis (groei Nederland)	1.489	2.249	3.481	4.548
Hoeveelheidsverschillen (groei lokaal)	-858	-2.028	-3.181	-4.778
Herverdeling gemeentefonds	-2.537	-3.080	-3.046	-2.932
1. Netto ontwikkeling algemene uitkering	-4.399	-6.192	-6.277	-6.429
	V	V	V	V
2. Totaal taakmutaties	-1.014	-744	-680	-146
	N	N	N	N
Decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	-36.282	-38.015	-36.959	-36.857
Decentralisatie Jeugdzorg (IU)	-24.852	-24.499	-23.670	-23.818
Decentralisatie Participatiewet (IU)	-22.098	-20.176	-18.495	-17.054
3. Totaal drie decentralisaties	-83.232	-82.690	-79.124	-77.729
	V	V	V	V
Totaal budgetair neutraal (2+3)	-84.246	-83.434	-79.804	-77.875
Totaal algemene uitkering	-231.276	-229.423	-224.976	-223.219
Verrekenen met Netto ontwikkeling				
Netto ontwikkeling algemene uitkering	-4.399	-6.192	-6.277	-6.429
Loon- en Prijscompensatie	1.712	1.838	2.051	2.175
Compensatie areaaluitbreiding beheerbudgetten	-	100	200	300

Onderwerp	2015	2016	2017	2018
Reservering stijging cao	700	700	700	700
Reële netto-ontwikkeling algemene uitkering	-1.987	-3.554	-3.326	-3.254
	V	V	V	V

Bedragen * € 1.000

1. Toelichting Netto ontwikkeling algemene uitkering.

De netto ontwikkeling van de algemene uitkering wordt door vijf belangrijke factoren beïnvloed:

A. De normeringsystematiek, "Samen de trap op en af"

De omvang van het gemeentefonds is gekoppeld aan de genormeerde rijksuitgaven. Door de rijksbezuinigingen daalt ook jaajlijks de omvang van het gemeentefonds. De daling is echter minder sterk dan vorig september werd verwacht.

B. Afloop suppletieuitkeringen

Bij grote wijzigingen in de verdeling van het gemeentefonds of grote taakwijzigingen kan een gemeente een suppletieuitkering ontvangen om geleidelijk aan de nieuwe situatie te wennen. De komende jaren eindigt de suppletieuitkering afschaffing ozb gebruikers woningen. De afloop verloopt minder scherp dan in mei 2013 was aangekondigd.

C. Ontwikkeling uitkeringsbasis en aantallen per maatstaf

Het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Uit deze ontwikkeling moet ook de autonome groei van de gemeenten als totaal betaald worden. Stijgt het aantal inwoners, dan moet deze stijging uit het gemeentefonds zelf betaald worden. Pas als de individuele groei van een gemeente afwijkt van de landelijke trend ontvangt een gemeenten daadwerkelijk meer of minder door ontwikkeling van de aantallen per verdeelmaatstaf.

D. Groot onderhoud gemeentefonds (herijking/herverdering gemeentefonds)

De verdeling van het gemeentefonds moet aansluiten bij de individuele kostenverschillen per gemeente. De laatste herziening van de verdeling van het gemeentefonds dateert uit 1997. Kosten van gemeenten voor de verschillende beleidsvelden zijn in de afgelopen periode veranderd. Om de verdeling te laten aansluiten bij de kostenontwikkeling van de gemeenten is "groot onderhoud" gepleegd door de minister aan het verdeelsysteem. Deze herverdeling levert een voordeel op. Op dit moment loopt nog een tweede tranche van het groot onderhoud. Het resultaat hiervan wordt in 2016 doorgevoerd in de verdeling. Hieruit kan uiteraard weer een voor- of nadeel voortkomen. Vanaf 2015 zal het verdeelsysteem elke vier jaar beoordeeld worden. de resultaten maakt de Minister in mei 2017 bekend. Op dit dus om de uitkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen en collegevorming rekening met te houden.

E. Algemene kortingen op het gemeentefonds

Ondanks de afspraken over de normeringssystematiek "samen de trap op en af" voert het Kabinet nog geregeld algemene kortingen door op heet gemeentefonds. Een van de grote kortingen is een uitname van 1 miljard voor de "opschaling" van gemeenten. Vanaf 2015 tot 2025 wordt de korting van afgerond 1 miljard geleidelijk aan doorgevoerd. Voor Leiden gaat het om een korting van afgerond 10 miljoen structureel vanaf 2025. Hiervan is 3 miljoen al verwerkt in de huidige meerjaren raming. De korting is uiterst omstreden. De minister geeft geen verdere richtlijnen over hoe deze taakstelling te realiseren. Eerder liet de Minister weten dat gemeenten naar een minimaal niveau van 100.000 moesten groeien. Het verplichte karakter van deze opschaling heeft de Minister losgelaten. De VNG verzet zich nu fel tegen deze korting.

2. Toelichting taakmutaties:

	Taakmutaties (-/- = Voordeel)	2015	2016	2017	2018
1	Wet maatschappelijke ondersteuning (IU) Indexering en verlaging budget hulp bij het huishouden.	1.743	1.743	1.743	1.743
2	Armoede- en schuldenbeleid 2014 ev Intensivering armoedebeleid en schuldsanering	-773	-793	-823	-839
3	Provinciale taken VTH (DU) Vanwege de overdracht van taken aan gemeenten op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving	-102	-102	-102	-117

	Taakmutaties (-/- = Voordeel)	2015	2016	2017	2018
4	E-overheid In verband met de aansluiting van gemeenten op MijnOverheid wordt voor de exploitatie door het Rijk € 4,3 miljoen uit de algemene uitkering overgeheveld naar de begroting van BZK.	33	33	33	32
5	Individuele studietoeslag In het kader van de Participatiewet is de individuele studietoeslag geïntroduceerd. Het betreft een nieuwe vorm van aanvullende inkomensondersteuning voor bepaalde groepen studerende.	-49	-145	-239	-290
6	Uitvoeringskosten participatiewet In het kader van de Participatiewet wordt vanaf 2015 de toegang tot de Wajong beperkt. Hierdoor zal de gemeentelijke doelgroep toenemen, omdat mensen met arbeidsvermogen - die bij ongewijzigd beleid onder de (financiële) verantwoordelijkheid van UWV zouden komen - vanaf 2015 onder de Participatiewet gaan vallen. Het kabinet voegt voor de uitvoeringskosten ten behoeve van de genoemde nieuwe doelgroep middelen toe aan de algemene uitkering.	-23	-78	-133	-187
7	Overheveling buitenonderhoud PO SO Met ingang van 1 januari 2015 gaat de verantwoordelijkheid voor buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen voor primair onderwijs (po) en scholen voor speciaal onderwijs (so) over van de gemeenten naar de schoolbesturen. Om die reden wordt een bedrag uit de algemene uitkering overgeheveld naar de begroting van OCW. De schoolbesturen zullen de middelen voortaan ontvangen van het Ministerie van OCW.	1.231	1.217	1.207	1.190
8	E-boeken In 2011 is besloten om de inkoop van e-content door bibliotheken te centraliseren. Daarbij hoort ook een uitname uit de algemene uitkering, omdat de lokale bibliotheken deze taak niet meer uit gaan voeren. De uitname zal plaatsvinden per 2015, als de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen in werking treedt.	57	65	75	87
9	Waterschapsverkiezingen Per 1 juli 2014 treedt de Wet aanpassing waterschapsverkiezingen in werking. Dit betekent dat de waterschapsverkiezingen in 2015 tegelijk met de verkiezingen voor de provinciale staten plaatsvinden. Gemeenten krijgen door de wetswijziging voor het eerst een rol bij het organiseren van de waterschapsverkiezingen. De toevoeging aan de algemene uitkering compenseert gemeenten voor de extra kosten als gevolg van de organisatie van gecombineerde verkiezingen.	-172			
10	Maatschappelijke opvang en OGGz (DU) De decentralisatie-uitkering wordt ten slotte opgehoogd met de te decentraliseren middelen uit de AWBZ (het budget dat samenhangt met de huidige AWBZ-functies begeleiding en persoonlijke verzorging die in het verlengde wordt geboden van begeleiding, 5% van het totale budget in de AWBZ), voor zover deze toe te rekenen zijn aan instellingen voor MO/VB/OGGz. In 2015 is sprake van een historische verdeling van deze middelen en vanaf 2016 worden de middelen verdeeld via de objectieve verdeling van de decentralisatie-uitkering MO/VB/OGGz.	-3.471	-3.471	-3.471	-3.471
11	Gezond in de stad (DU) Wijziging verdeling van de uitkering	11	11	11	62
12	Vrouwenopvang (DU) Het objectief verdeelmodel voor de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang is bestuurlijk vastgesteld door het Rijk en de VNG. Onderdeel van de afspraken is een geleidelijk ingroeipad voor de objectieve verdeling vanaf 2015.		275	516	1.139
13	DU sociale wijkteams De raming van deze decentralisatie uitkering is op eigen initiatief door het college opgenomen in de raming van de algemene uitkering om de kosten van de op te richten sociale wijkteams te kunnen dekken in de begroting 2014. De dekking van de kosten van de sociale wijkteams komt ten laste van de uitkeringen voor de drie decentralisaties	500	500	500	500
14	Centra voor jeugd en gezin (DU). Verlaging decentralisatie-uitkering	10	10	10	10
15	Digitaal klantdossier. In 2011 is structureel € 1,610 miljoen aan de algemene uitkering onttrokken ten gunste van de VNG, in verband met het door de gemeenten in beheer nemen van onderdelen van het Digitaal Klantendossier.	-9	-9	-9	-8
	Totaal taakmutaties	-1.014	-744	-680	-146

Bedragen * € 1.000

4.1.4 Incidentele lasten en baten

In het overzicht van incidentele baten en lasten dient op grond van de wijzigingen in het BBV met ingang van de Begroting 2014 een aantal extra gegevens te worden opgenomen. De incidentele baten en lasten moeten meerjarig per programma worden weergegeven, waarbij per programma ten minste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaalbedrag kunnen worden opgenomen. De beoordeling van de incidentele posten is met ingang van 2014 in het financieel systeem geregistreerd. Dat stelt ons in staat een volledige specificatie van de begrotingsposten op te leveren. In onderstaand overzicht zijn opgenomen de incidentele posten per programma in meerjarig perspectief afgezet tegen het totaal aan baten en lasten in die in de begroting zijn opgenomen. De conclusie over het structureel in evenwicht zijn van de meerjarenbegroting vindt u terug in hoofdstuk 4.2.1

Incidentele lasten en baten per programma

Programma	Lasten/baten	I/S	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
TOTAAL EXPLOITATIE PROGRAMMAS	Lasten	Totaal	490.777	454.321	442.484	440.663
TOTAAL EXPLOITATIE PROGRAMMAS	Baten	Totaal	465.264	456.811	434.468	438.247
SALDO LASTEN EN BATEN PER PROGRAMMA			25.513	-2.491	8.016	2.416
BESTUUR EN DIENSTVERLENING	Lasten	I	16.851	92	204	16
Saldo			16.851	92	204	16
ECONOMIE EN TOERISME	Lasten	I	1.657	1.500	1.399	1.399
Saldo			1.657	1.500	1.399	1.399
BEREIKBAARHEID	Lasten	I	7.050	30	4.111	0
	Baten	I	-181	48	0	0
Saldo			7.231	-18	4.111	0
OMGEVINGSKWALITEIT	Lasten	I	3.420	229	1.100	301
	Baten	I	0	0	0	0
Saldo			3.420	229	1.100	301
STEDELIJKE ONTWIKKELING	Lasten	I	17.105	18.382	3.461	10.566
	Baten	I	22.035	19.853	1.014	8.119
Saldo			-4.930	-1.471	2.447	2.447
JEUGD EN ONDERWIJS	Lasten	I	1.544	0	0	0
	Baten	I	0	2.239	66	66
Saldo			1.544	-2.239	-66	-66
SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	Lasten	I	519	208	0	0
Saldo			519	208	0	0
MAATSCHAPPELIJKE ONDERSTEUNING	Lasten	I	1.109	1.442	0	0
Saldo			1.109	1.442	0	0
WERK EN INKOMEN	Lasten	I	760	0	0	0
	Baten	I	760	0	0	0
Saldo			0	0	0	0
ALGEMENE MIDDELEN	Lasten	I	-1.715	-2.014	-1.690	-4.499
	Baten	I	-145	-1.638	-2.262	-2.764
Saldo			-1.734	-2.309	-1.414	-2.783
Totaal lasten	Lasten	S	442.477	434.450	433.899	432.880
Totaal baten	Baten	S	442.795	436.309	435.649	432.825

Programma	Lasten/baten	I/S	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
SALDO STRUCTUREEL LASTEN EN BATEN		S	-318	-1.858	-1.750	55

Bedragen * € 1.000

4.1.5 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In het kader van de aanscherping van het financieel toezicht is ook voorgeschreven dat in de toelichting op het overzicht van baten en lasten resp. de meerjarenraming een overzicht per jaar wordt gepresenteerd van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Dit overzicht is o.a. vereist voor de beoordeling van de financiële positie die in hoofdstuk 4.2 aan de orde komt. Daar moet inzicht worden gegeven in de mate waarin de begroting en meerjarenbeeld "structureel en reëel in evenwicht" is.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Programma	Lasten/baten	I/S	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
BESTUUR EN DIENSTVERLENING	Toevoeging	S	0	100	100	100
	Onttrekking	S	3.077	3.077	3.077	3.077
Saldo			-3.077	-2.977	-2.977	-2.977
BEREIKBAARHEID	Toevoeging	S	2.890	3.436	3.889	3.890
	Onttrekking	S	2.256	2.854	4.226	4.782
Saldo			634	582	-337	-892
OMGEVINGSKWALITEIT	Toevoeging	S	578	322	322	322
	Onttrekking	S	347	347	347	347
Saldo			230	-26	-26	-26
STEDELIJKE ONTWIKKELING	Toevoeging	S	3.058	3.531	4.191	4.140
	Onttrekking	S	3.767	3.621	3.674	3.674
Saldo			-710	-91	516	467
JEUGD EN ONDERWIJS	Toevoeging	S	205	367	370	370
	Onttrekking	S	1.375	1.595	1.826	1.810
Saldo			-1.169	-1.227	-1.456	-1.439
SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	Toevoeging	S	298	294	290	290
	Onttrekking	S	681	682	683	1.106
Saldo			-383	-388	-393	-817
WERK EN INKOMEN	Toevoeging	S	561	442	484	484
	Onttrekking	S	9	9	9	9
Saldo			552	433	475	475
ALGEMENE MIDDELEN	Toevoeging	S	951	988	998	998
	Onttrekking	S	551	588	598	598
Saldo			400	400	400	400
Totaal toevoegingen		S	8.541	9.480	10.644	10.595
Totaal onttrekkingen		S	12.063	12.773	14.441	15.403
Saldo toevoegingen - onttrekkingen		S	-3.522	-3.293	-3.797	-4.808

Bedragen * € 1.000

4.1.6 EMU saldo

Vragenlijst Berekening EMU-saldo

		2014	2015	2016
	Omschrijving	Volgens realisatie tot en met sept. 2014, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2015	Volgens meerjarenraming in begroting 2015
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-73.645	-25.513	2.491
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	22.299	22.991	24.613
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	11.053	14.215	12.096
4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	90.278	80.519	98.783
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	45.762	1.487	
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord			29.659
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	11.053	14.215	12.096
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11	Verkoop van effecten:			
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	nvt	nvt	nvt
Berekend EMU-saldo		-187.386	-84.528	-42.020

Bedragen * € 1.000

4.2 Uiteenzetting van de financiële positie

4.2.1 Structureel en reëel evenwicht

In verband met de aanscherping van het financieel toezicht is de Gemeentewet gewijzigd met de introductie van *structureel en reëel evenwicht* in de begroting en de meerjarenraming. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is ter nadere uitwerking van die wetswijziging aangepast, zodat uw raad en de financieel toezichthouder in staat zijn om vast te stellen of sprake is van een structureel en reëel evenwicht in de begroting en de meerjarenraming. Van structureel evenwicht is sprake als de structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

De bepaling van het structureel evenwicht verloopt als volgt:

Het totaal van de structurele lasten en baten programma's en algemene dekkingsmiddelen
bij: de structurele verrekeningen met de reserves
Geeft het totaal structureel begrotingsaldo en meerjarenraming

De tabel voor de bepaling van het structureel evenwicht is hierna opgenomen.

De mutaties 2015 zijn in meerjarig perspectief beoordeeld op het incidentele karakter. Voor het gehele meerjarenbeeld is er structureel evenwicht aangezien de structurele lasten worden gedekt door (hogere) structurele baten.

	Lasten/baten	I/S	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Totaal structurele mutaties	Lasten	S	442.477	434.450	433.899	432.880
	baten	S	442.795	436.309	435.649	432.825
Totaal structurele mutaties in reserves	Toevoegingen	S	8.541	9.480	10.644	10.595
	Onttrekkingen	S	12.063	12.773	14.441	15.403
Structureel begroting en meerjarenbeeld	Lasten + toevoegingen	S	451.017	443.930	444.543	443.475
	Baten + onttrekkingen	S	454.858	449.082	450.091	448.228
Structureel saldo van de begroting		S	-3.841	-5.152	-5.547	-4.753
STRUCTUREEL EVENWICHT			JA	JA	JA	JA

Bedragen * € 1.000

4.2.2 Investerings

Ontwikkeling kapitaallasten

Het totaal van de kapitaallasten in het meerjarenbeeld 2015 - 2018 laat ten opzichte van het bestaande meerjarenbeeld (2014 - 2017) de volgende ontwikkeling te zien:

Meerjarenbeeld kapitaallasten	2015	2016	2017	2018
2015 - 2018	48.321	50.260	55.822	59.636
2014 - 2017	49.700	51.849	59.565	59.564
verschil:	-1.379	-1.589	-3.743	-72

Bedragen * € 1.000

De voordelen moeten gecorrigeerd worden voor bijvoorbeeld:

Uitzetting van kapitaallasten die verrekend worden met reserves (bijvoorbeeld ten aanzien van het erfpachtbedrijf) of worden gedekt door inkomsten. Ook moeten er correcties worden doorgevoerd voor de besluitvorming naar aanleiding van de Kaderbrief 2015.

Deze correcties geven het volgende beeld:

totaal correcties	109	-41	2.075	-737
-------------------	-----	-----	-------	------

Bedragen * € 1.000

Ten opzichte van het oude meerjarenbeeld 2014 – 2017 laat dit de volgende budgettaire ontwikkeling zien:

Meerjarenbeeld kapitaallasten	2015	2016	2017	2018
totaal budgettair	-1.270	-1.630	-1.668	-665

Bedragen * € 1.000

Opgesplitst per programma geeft dit het volgende beeld:

Per Programma	2015	2016	2017	2018
Bestuur & Dienstverlening	34	53	53	-331
Veiligheid	-	-	-1	-1
Economie & Toerisme	-5	-6	-5	-6
Bereikbaarheid	-181	-563	-1.074	-1.302
Omgevingskwaliteit	3	-28	4	219
Stedelijke Ontwikkeling	-144	-128	-226	-309
Jeugd en Onderwijs	-229	-14	-116	89
Sport, Cultuur & recreatie	-13	-431	-153	698
Maatschappelijke ondersteuning	-1	-1	-1	-2
Werk en Inkomen	-6	-6	-6	-6
Algemene Dekkingsmiddelen	-728	-506	-143	286
Totaal	-1.270	-1.630	-1.668	-665

Bedragen * € 1.000

Bij de Kaderbrief 2015 is de volgende ontwikkeling in de kapitaallasten gepresenteerd:

Meerjarenbeeld kapitaallasten	2015	2016	2017	2018
totaal budgettair	-1.270	-1.630	-1.668	2.197

Bedragen * € 1.000

Het nadeel in 2018 als onderdeel van de kaderbrief staat voor het nadeel als gevolg van de maximale kapitaallastenontwikkeling in de jaren na 2018. In 2018 is sprake van een indicenteel voordeel van € 2.862.000. Het incidentele voordeel 2018 is in de concernreserve gestort.

Investeringsplan 2015-2018

De gemeente investeert jaarlijks vele miljoenen euro's in fysieke infrastructuur, groenvoorzieningen, (onderwijs)huisvesting, ICT, bedrijfsmiddelen etc. Het kenmerk van deze investeringen is dat zij hun nut over meerdere jaren bewijzen. Daarom mogen de (kapitaal)lasten van een investering (rente en afschrijving) over meerdere jaren verdeeld worden. Een investeringsbudget wijkt daardoor af van een regulier budget in de begroting. Een regulier budget beperkt zich tot één jaar en wordt aan het einde van het jaar via de jaarrekening afgerekend. Een investeringsbudget wordt veelal pas na meerdere jaren afgerekend en afgesloten.

De investeringen worden jaarlijks in een meerjareninvesteringsplan voor de komende vier jaar opgenomen. Het meerjareninvesteringsplan is een totaaloverzicht van alle voorgenomen investeringen, ongeacht de wijze waarop deze gedekt worden. Een investering kan geheel of gedeeltelijk worden gedekt uit inkomsten, zoals bijdragen uit reserves of bijdragen van rijk, provincie, of derden. De hardheid van de inkomsten moet echter wel verzekerd zijn. Het overgrote deel van de investeringen wordt gedekt door de investering over meerdere jaren af te schrijven en de kapitaallasten van de investering in de exploitatiebegroting op te nemen.

Het berekenen van de kapitaallasten vindt plaats door het maken van een reële inschatting van de cashflow van investeringen in de jaren (de kasuitgaven op een investering). Dat geldt voor de investeringen uit het meerjareninvesteringsplan 2015 - 2018, maar ook voor de lopende investeringen.

Het meerjareninvesteringsplan wordt opgesteld volgens de bepalingen uit het beleidskader investeringen (RV09.0060). In het beleidskader zijn onder andere de regels opgenomen ten aanzien van de:

- Categoriale indeling in investeringen.
- Methodiek van het indexeren van investeringen.
- Informatievereisten voor het opnemen van investeringen in het meerjareninvesteringsplan.
- Informatievereisten voor het beschikbaar stellen van investeringen bij de programmabegroting.
- Methodiek voor het beschikbaar stellen van investeringen.
- Minimale grens van te activeren bedragen.
- Componentenbenadering bij investeringen.

In principe worden alle investeringen uit de eerste jaarschijf van het meerjareninvesteringsplan door de raad beschikbaar gesteld bij het vaststellen van de programmabegroting. Behalve wanneer de raad expliciet besluit om specifieke investeringen afzonderlijk te behandelen. De investeringen in bedrijfsmiddelen worden volgens het beleidskader beschikbaar gesteld door het college van burgemeester en wethouders. Onder de randvoorwaarde dat de afschrijvingstermijnen in overeenstemming zijn met de Financiële verordening en deze gedekt zijn in de begroting.

Overzicht te voteren kredieten

Vervangingsinvesteringen met maatschappelijk nut

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Beschikbaar te stellen bedrag	Waarvan bijdragen door derden/reserves
3 Economie	3C1.3 Inspanning Programmasturing Binnenstad	Programma binnenstad 2015-2018	1.140	1.140
4 Bereikbaarheid	4A1.2 Uitvoeren maatregelen fiets	Fietsvoorzieningen	595	
	4E1.2 Uitvoeren verkeersveiligheidsmaatregelen	Verkeersvoorzieningen	307	
5 Omgevingskwaliteit	5A1.6 Beheren openbare verlichting	Vervanging openbare verlichting	1.201	
	5A1.7 Beheren bruggen en viaducten	Investeringen bruggen	245	
	5A1.8 Beheren wegen	Investeringen wegen/asfalt	2.676	
	5A1.12 Beheren straatmeubilair	Vervanging verkeerslichten	695	
	5C1.2 Opstellen beheerbeleid groen	Park Kweeklust	57	

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Beschikbaar te stellen bedrag	Waarvan bijdragen door derden/reserves
TOTAAL			5.776	6.916

Bedragen * € 1.000

Vervangingsinvesteringen met economisch nut

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Beschikbaar te stellen bedrag	Waarvan bijdragen door derden/reserves
5 Omgevingskwaliteit	5B1.2 Beheren riolering en gemalen	Vervanging rioleringen	3.168	
7 Jeugd en onderwijs	7A1.2 Waarborgen kwal openbare speelruimte	Speeltuinen	550	
8 Sport, cultuur en recreatie	8C1.1 Exploiteren gemeentelijke sportaccommodaties	Vervanging natuurgras in kunstgras diverse parken	1.389	
TOTAAL			5.107	

Bedragen * € 1.000

Nieuwe of uitbreidingsinvesteringen met maatschappelijk nut

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Beschikbaar te stellen bedrag	Waarvan bijdragen door derden/reserves
4 Bereikbaarheid	4C1.6 Uitvoeren maatregelen autoverkeer	Wijkactieplannen en parkeren	121	
5 Omgevingskwaliteit	5C1.2 Opstellen beheerbeleid groen	Uitbreiding en herinrichting Rhijnhof	812	
TOTAAL			933	

Bedragen * € 1.000

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Beschikbaar te stellen bedrag	Waarvan bijdragen door derden/reserves
8 Sport, cultuur en recreatie	8A1.1 Doen aanbieden van een breed en divers kunst- en cultuurprogramma door de gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen	VVI Stadspodia 2014	177	
TOTAAL			177	

De volgende investeringen staan in het meerjareninvesteringsplan in jaarschijf 2015, maar worden in tegenstelling tot de hierboven getoonde investeringen niet beschikbaar gesteld bij de programmabegroting 2015. Voor deze investeringen zal later een separaat raadsvoorstel worden aangeboden. De kapitaallasten behorende bij de investeringen zijn, zoals voor alle investering die zijn opgenomen in het meerjareninvesteringsplan, opgenomen in de meerjarenbegroting.

Niet beschikbaar te stellen investeringskredieten

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Niet beschikbaar te stellen bedrag	Waarvan bijdragen door derden/reserves
4 Bereikbaarheid	4B1.2 Uitvoeren maatregelen openbaar vervoer	Leids OV-programma	2.042	
		Nieuwe OV-terminal CS Zeezijde	4.267	
	4C1.3 Ringweg Oost	Ringweg Oost	81.437	
	4C1.4 Ontsluiting Bio Science Park	LBSP Infrastructuur	3.625	1.300
		LBSP Grond	300	
	4C1.6 Uitvoeren maatregelen autoverkeer	Herinrichting Haarlemmerweg	1.555	
	Rotonde Oegstgeesterweg-Boerhaavelaan	524		

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Niet beschikbaar te stellen bedrag	Waarvan bijdragen door derden/reserves
	4D1.6 Uitvoeren maatregelen parkeren	Kwaliteitsverbetering openbare ruimte Lammermarkt (reserve parkeren)	2.200	2.200
	4E1.2 Uitvoeren verkeersveiligheidsmaatregelen	Uitvoeringsprogramma bereikbaarheid	4.339	
5 Omgevingskwaliteit	5A1.5 Realiseren openbare ruimte project Binnenstad	Kwaliteitsverbetering Breestraat 2de fase (beschikbaar gesteld bij RB13.0145)	5.461	2.351
	5A1.7 Beheren bruggen en viaducten	Valkbrug	3.144	
		Brug Poelgeest	3.429	900
		Churchillbrug	691	
		Staatsspoorbrug	1.990	
	5A1.12 Beheren straatmeubilair	Vervanging VRI's (Hooigracht/ Langegracht) (Beschikbaar gesteld bij bestuursrapportage 2014)	488	
	5B1.2 Beheren riolering en gemalen	Afronding verv. rioolgemaal Lammenschansweg	81	
		Riolering Oude Kooi	9.209	
	5C1.2 Opstellen beheerbeleid groen	Groene singelrand	1.011	
		Park Kweeklust/Van der Werfpark (beschikbaar gesteld bij bestuursrapportage 2014)	350	
7 Jeugd en onderwijs	7D1.2 In stand houden bestaande gebouwenvoorraad	Visser 't Hooft college uitbreiding	2.557	908
		Herhuisvesting Pacelli	1.774	
		Gymzaal Driestar, Dieperhout	1.200	1.200
		Specifiek locatiegebonden kosten	631	
8 Sport, cultuur en recreatie	8A1.3 Exploitatie Stedelijk Museum de Lakenhal	Renovatie en verbouw Lakenhal	12.493	
	8C1.1 Exploiteren gemeentelijke sportaccommodaties	Bijdrage ijsbaan	4.000	
		Bijdrage zwembad De Vliet/ Vijfmeibad	1.016	
		Toplaag kunstgras Sportpark De Vliet (Beschikbaar gesteld in 2014)	218	
		Toplaag kunstgras Morskwartier (Beschikbaar gesteld in 2014)	218	
		Vervanging machines sportbedrijf 2013 (Beschikbaar gesteld bij bestuursrapportage 2014)	115	
		Bijdrage sportzalen Dieperhout	1.372	
TOTAAL			151.610	

Bedragen * € 1.000

Investerings bedrijfsvoering

Het college heeft de volgende kredieten voor investeringen in bedrijfsmiddelen beschikbaar gesteld (conform het beleidskader investeringen RB09.0060 d.d. 24-9-2009):

Investerings in bedrijfsmiddelen

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Beschikbaar gesteld bedrag
4. Bereikbaarheid	4D1.6 Uitvoeren maatregelen parkeren	Parkeermiddelen	304
5. Omgevingskwaliteit	5A1.10 Inzamelen huishoudelijk afval	Inzamelmiddelen	425
8. Sport, cultuur en recreatie	8A1.1 Doen aanbieden van een breed en divers kunst- en cultuurprogramma door de gesubsidieerde kunst- en cultuurinstellingen	Vervangingsinvestering kunstinstellingen	294
10. Werk en inkomen	10A3.1 Inzetten van door het Rijk beschikbaar gestelde WSW-formatie	Bedrijfsmiddelen DZB	491
TOTAAL			1.514

Bedragen * € 1.000

Voor onderstaande investeringen in bedrijfsmiddelen is nog geen krediet door het college beschikbaar gesteld.

Nog niet beschikbaar gestelde kredieten voor investeringen in bedrijfsmiddelen

Programma	Prestatie	Omschrijving investering	Beschikbaar gesteld bedrag
Algemene Dekkingsmiddelen	11. Bedrijfsvoering Concernstaf	Meubilair	2.042
		Wagenpark 10 jaar	188
		Wagenpark 8 jaar	2.372
		Wagenpark 6 jaar	2.661
TOTAAL			7.263

Bedragen * € 1.000

Meerjareninvesteringsplan 2015-2018

Alle investeringen voor de periode 2015 tot en met 2018 worden weergegeven in het meerjareninvesteringsplan. Bij iedere investering onderscheiden we een categorie en een investeringsoort.

Categorie

- Investering met economisch nut (econ.)
- Investering met maatschappelijk nut (maatsch.)
- Investering in bedrijfsmiddelen (bedrijfsm.)
- Bijdrage aan investeringen van derden (Inv. derden)

Investeringsoort

- Vervangingsinvestering (verv.)
- Nieuwe- of uitbreidingsinvestering (nieuw)

Het investeringsvolume in de eerste jaarschijf is zeer hoog. Dit heeft diverse oorzaken. Ten eerste geeft het meerjareninvesteringsplan alle investeringen weer per peildatum 1 januari 2014. Alle investeringen die na deze datum door de raad beschikbaar zijn gesteld staan nog in het overzicht. Dit is van belang om aansluiting te houden met het meerjareninvesteringsplan van het jaar hiervoor. Daarnaast is voor een aantal grote investeringen nog niet duidelijk in welk jaar deze in uitvoering komen. Deze investeringen staan in de eerste jaarschijf, maar worden nog niet beschikbaar gesteld door de raad (zie Overzicht te voteren kredieten). Zodra er een goede planning ligt voor de betreffende investeringen worden deze in het juiste jaar gepresenteerd.

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
1A2.6 Organiseren verkiezingen	Aanschaf stemhokjes	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	-	-	63
Totaal programma 1				-	-	-	-	63
3C1.3 Inspanning Programmasturing Binnenstad	Programma binnenstad 2015-2018	Maatsch.	Nieuw	3.064	1.140	641	641	641
Totaal programma 3				3.064	1.140	641	641	641
4A1.2 Uitvoeren maatregelen fiets	Fietsvoorzieningen 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	595	596	593	593
4B1.2 Uitvoeren maatregelen openbaar vervoer	Leids OV-programma	Maatsch.	Verv.	-	518	-	-	-
	Nieuwe OV-terminal CS Zeezijde	Maatsch.	Verv.	-	4.267	-	-	-
	Leids OV-programma	Maatsch.	Verv.	-	1.524	-	-	-
4C1.2 Rijnlandroute	Rijnlandroute	Maatsch.	Verv.	16.817	16.817	-	-	-
4C1.3 Leidse Agglomeratie Bereikbaar (LAB71)	Ringweg Oost	Maatsch.	Nieuw	-	64.466	-	-	-
	Ringweg Oost 2013	Maatsch.	Nieuw	-	15.079	-	-	-
	Ringweg Oost 2014	Maatsch.	Nieuw	-	1.892	-	-	-
4C1.4 Ontsluiting BioSciencePark	LBSP infrastructuur	Maatsch.	Nieuw	1.300	3.625	-	-	-
	LBSP grond	Maatsch.	Nieuw	-	300	-	-	-
4C1.6 Uitvoeren maatregelen autoverkeer	Wijkactieplannen en Parkeren 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	121	129	129	129
	Herinrichting Haarlemmerweg	Maatsch.	Verv.	-	1.555	-	-	-
	Herinrichting infrastructuur	Maatsch.	Verv.	-	-	1.006	-	-
4D1.4 Realisatie parkeergarage Lammermarkt	Kwaliteitsverbetering openbare ruimte Lammermarkt	Maatsch.	Nieuw	2.200	2.200	-	-	-
4D1.6 Uitvoeren maatregelen parkeren	Parkeermiddelen 2015-2018	Bedrijfsm.	Verv.	-	304	307	306	306
	Vervanging handhavings-informatiesysteem	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	72	-	-
4E1.2 Uitvoeren verkeersveiligheids maatregelen	Verkeersvoorzieningen 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	307	306	305	305
	Rotonde Oegstgeesterweg-Boerhaavelaan	Maatsch.	Verv.	-	524	-	-	-
	Uitvoeringsprogramma Bereikbaarheid	Maatsch.	Verv.	-	2.439	-	-	-
	Uitvoeringsprogramma Bereikbaarheid	Maatsch.	Verv.	-	1.900	-	-	-
Totaal programma 4				20.317	118.434	2.416	1.332	1.332
5A1.5 Realiseren openb ruimte proj Binnenstad	Kwaliteitsverbetering Breestraat tweede fase	Maatsch.	Verv.	2.050	4.525	-	-	-
	Kwaliteitsverbetering Breestraat tweede fase	Maatsch.	Verv.	301	936	-	-	-
5A1.6 Beheren openbare verlichting	Vervangen Openbare Verlichting 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	1.201	1.134	711	1.357
5A1.7 Beheren bruggen en viaducten	Investeringen bruggen 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	245	245	245	245
	Valkbrug	Maatsch.	Verv.	-	3.144	-	-	-
	Brug Poelgeest	Maatsch.	Nieuw	900	3.429	-	-	-
	Churchillbrug	Maatsch.	Verv.	-	691	-	-	-
	Staatsspoorbrug	Maatsch.	Verv.	-	1.990	-	-	-
5A1.8 Beheren wegen	Investering asfalt 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	475	476	476	476

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
	Investing wegen 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	2.201	2.244	2.418	2.418
5A1.10 Inzamelen huishoudelijk afval	Inzamelmiddelen 2015-2018	Bedrijfsm.	Verv.	-	425	425	425	425
5A1.12 Beheren straatmeubilair	Vervanging verkeerslichten 2015-2018	Maatsch.	Verv.	-	549	549	549	549
	Vervanging VRI's	Maatsch.	Verv.	-	147	-	-	-
	Vervanging VRI's/ Hooigracht-Langegracht	Maatsch.	Verv.	-	488	-	-	-
5B1.2 Beheren riolering en gemalen	afronding verv. Rioolgemaal Lammenschansweg	Econ.	Verv.	-	81	-	-	-
	Vervanging rioleringen 2015-2018	Econ.	Verv.	-	3.168	5.213	1.981	2.059
	Riolering Oude Kooi	Econ.	Verv.	-	9.209	-	-	-
5C1.1 Opstellen beheerbeleid groen	Park Kweeklust	Maatsch.	Verv.	-	57	-	-	-
	Van der Werfpark	Maatsch.	Verv.	-	350	-	-	-
	Uitbreiding en herinrichting Rhijnhof	Maatsch.	Nieuw	-	812	-	-	-
	Groene Singelrand	Maatsch.	Verv.	-	1.011	-	-	-
	Park Zeeheldenbuurt	Maatsch.	Verv.	-	-	190	-	-
	Parkje Rijndijk	Maatsch.	Verv.	-	-	187	-	-
	Herinrichting oude oprijlaan Rhijnhof	Maatsch.	Verv.	-	-	286	-	-
	Versterken groene hoofdstructuur Bernhardkade	Maatsch.	Verv.	-	-	-	354	-
	Versterken groene hoofdstructuur Korte Vlietzone	Maatsch.	Verv.	-	-	-	405	-
	Herinrichting grafvakken Rhijnhof	Maatsch.	Verv.	-	-	-	-	220
	Nader in te vullen parken 2018	Maatsch.	Verv.	-	-	-	-	405
	Totaal programma 5				3.251	35.134	10.947	7.564
7A1.2 Waarborgen kwal openbare speelruimte	Speeltuinen 2015-2018	Econ.	Verv.	-	550	410	406	405
7D1.2 In stand houden bestaande gebouwenvoerord	Visser 't Hooft college uitbreiding	Econ.	Verv.	908	2.557	-	-	-
	Specifiek locatiegebonden kosten 2015-2018	Econ.	Verv.	-	631	454	338	442
	Herhuisvesting Pacelli	Econ.	Verv.	-	1.774	-	-	-
	Gymzaal Driestar, Dieperhout	Econ.	Nieuw	1.200	1.200	-	-	-
	Nieuwbouw Leonardo college incl. twee gymzalen	Econ.	Verv.	4.101	-	9.008	-	-
	Broekplein 3 scholen en gymzaal	Econ.	Verv.	2.000	-	-	-	2.000
Totaal programma 7				8.209	6.712	9.873	744	2.847
8A1.1 Aanbieden kunst- en cultuurprogramma	VVI Kunstinstellingen 2015-2018	Bedrijfsm.	Verv.	-	294	294	292	292
	VVI Stadspodia 2015-2018	Inv. derden	Verv.	-	177	177	177	177
8A1.3 Exploitatie Stedelijk Museum de Lakenhal	Renovatie en verbouw Lakenhal	Econ.	Verv.	-	12.493	-	-	-
8C1.1 Exploiteren gem sportaccommodaties	Toplaag kunstgras Sportpark de Vliet	Econ.	Verv.	-	218	-	-	-
	Toplaag kunstgras Morskwartier	Econ.	Verv.	-	218	-	-	-
	Bijdrage ijsbaan	Econ.	Verv.	-	4.000	-	-	-

Prestatie	Omschrijving investering	Categorie	Soort	Bijdrage derden/ reserve	2015	2016	2017	2018
	Bijdrage zwembad De Vliet/ Vijfmeibad	Econ.	Verv.	-	1.016	-	-	-
	Bijdrage sportzalen Dieperhout	Econ.	Verv.	-	1.372	-	-	-
	Vervanging natuurgras in kunstgras diverse parken	Econ.	Verv.	-	1.389	-	-	-
	Toplaag kunstgras Kikkerpolder II	Econ.	Verv.	-	-	381	-	-
	Riolering sportaccommodaties 2016-2018	Econ.	Verv.	-	-	116	115	115
	Vervanging machines Sportbedrijf 2016-2017	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	147	46	-
	Vervanging wetreveld Sportpark Noord	Econ.	Verv.	-	-	-	274	-
	Nieuwbouw Vijfmeibad	Econ.	Verv.	9.000	-	-	9.000	-
	Nieuwbouw vijfmeihal	Econ.	Verv.	564	-	-	11.125	-
Totaal programma 8				9.564	21.176	1.114	21.030	585
10A3.1 Inzetten van door het Rijk beschikbaar gestelde WSW-formatie	Vervanging bedrijfsmiddelen 2015-2018	Bedrijfsm.	Verv.	-	491	491	489	489
Totaal programma 10				-	491	491	489	489
11. Bedrijfsvoering Concernstaf	Meubilair	Bedrijfsm.	Verv.	-	2.042	-	-	-
11. Bedrijfsvoering Concernstaf (team gegevens)	Auto's voor landmeters	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	40	-	-
11. Bedrijfsvoering Handhaving	Vervanging handterminals voor GOA's	Bedrijfsm.	Verv.	-	-	318	-	-
11. Bedrijfsvoering Stedelijk Beheer	Wagenpark 6 jaar 2015	Bedrijfsm.	Verv.	-	2.661	-	-	-
	Wagenpark 8 jaar 2015 en 2017	Bedrijfsm.	Verv.	-	2.372	-	1.608	-
	Wagenpark 10 jaar 2015	Bedrijfsm.	Verv.	-	188	-	-	-
Totaal Bedrijfsvoering				-	6.355	359	1.608	-
Totaal Investerings					190.349	25.842	33.408	14.110

Bedragen * € 1.000

4.2.3 Reserves

In deze paragraaf wordt onder "A" toegelicht welke veranderingen er in de begroting 2015 zijn doorgevoerd met betrekking tot het onderdeel reserves. Onder "B" staat het totaaloverzicht van de reserves opgenomen.

A. Veranderingen in het overzicht reserves bij de begroting 2015.

Voor 2015 en volgende jaren zijn vooral twee wijzigingen van belang

A1. Verandering in het aantal reserves;

A2. Uitbreiding van informatie over de reserves met een extra label: "functie van de reserve".

Deze beide onderdelen lichten wij hieronder toe.

A1. Verandering in het aantal reserves

In de bestuursrapportage 2014 is een aantal besluiten opgenomen die gevolgen hebben voor de hoeveelheid reserves. Het gaat hierbij om twee onderwerpen:

- vermindering van het aantal reserves door balansverkorting
- instellen van nieuwe reserves, onder andere ten gevolge van de verdeling van de NUON-reserve

In de bestuursrapportage 2014 is hiervoor een voorstel tot begrotingswijziging opgenomen, inclusief de wijzigingen voor het meerjarenbeeld. In de begroting 2015 zijn de veranderingen in het aantal reserves nog niet verwerkt. Basis voor de begroting 2015 is namelijk de begroting 2014, aangevuld met de besluitvorming door uw raad tot het zomerreces 2014. Aangezien de balansverkorting onderdeel uitmaakt van de bestuursrapportage 2014 die in het najaar van 2014 verschijnt, zijn de financiële effecten nog niet meegenomen in de begroting 2015. De structurele effecten worden als 'begrotingswijziging' verwerkt in de begrotingscijfers van 2015 tot en met 2018, zodra de begroting 2015 is vastgesteld.

Vermindering van het aantal reserves door balansverkorting

Bij de bestuursrapportage 2014 is een voorstel opgenomen om reserves met een financieringsfunctie grotendeels op te heffen en te gebruiken voor de dekking van in het verleden geactiveerde maatschappelijke investeringen. Het gaat hier om een financieel-technische operatie waarbij (beklemd) reserves ter dekking van kapitaallasten van economische investeringen worden 'weggestreept' tegen investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Het voorstel uit de bestuursrapportage is een gevolg van RV14.0028 "Principekeuze voor vermindering van het aantal reserves". Hierin heeft de raad besloten tot een principekeuze voor de wijze waarop de vermindering van het aantal reserves tot stand wordt gebracht.

De jaarlijkse vrijval uit de reserves ter dekking van de kapitaallasten van economische investeringen plus de bespaarde rente worden eveneens 'weggestreept' tegen de jaarlijkse kapitaallasten van investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Overeenkomstig raadsbesluit 14.0028 worden eventuele saldi toegevoegd aan de reserve voorziene investeringen, waarvan de naam met ingang van 2014 wordt gewijzigd in de reserve vervangingsinvesteringen met maatschappelijk nut.

In de kaderbrief Programmabegroting 2015 / meerjarenraming 2016-2018 is in de categorie "Bijsturingsmaatregelen en bezuinigingen" (zie hoofdstuk 5) onder nummer 11.11 reeds vooruitgelopen op deze balansverkorting. Op basis van de berekeningen in het voorjaar van 2014 is een incidenteel voordeel ingeboekt.

Instellen van nieuwe reserves, onder andere ten gevolge van de verdeling van de NUON-reserve

Er zijn in de bestuursrapportage 2014 enkele voorstellen opgenomen voor het vormen van nieuwe reserves. Zo worden onder andere een nieuwe reserve ingesteld ten gevolge van de overheveling van middelen uit de NUON-reserve. De verdeling van deze middelen over de diverse investeringsplannen zijn gemeld bij de Kaderbrief. In paragraaf 2.2 van deze begroting wordt de verdeling van de NUON-gelden nader toegelicht.

Ook de instelling van nieuwe reserves is nog niet in onderhavige begroting verwerkt.

A2. Functie van een reserve

Het aanhouden van reserves heeft in financieel opzicht een aantal functies. Afhankelijk van de functie die een reserve vervult is de reserve in meerdere of mindere mate vrij besteedbaar. In beginsel staan alle middelen en reserves ter beschikking van de raad. Dat neemt niet weg dat er in een aantal gevallen sprake is van reeds "bestemd" geld dat juridisch of beleidsmatig al is verplicht.

Op dit moment is voor de raad niet op een eenvoudige manier te zien wat de functie van een bepaalde reserve is en wat de consequentie kan zijn van verlaging of verhoging van de reserve. Door bij de reserves aan te geven welke functie deze heeft wordt dit duidelijker gemaakt

De volgende functies van reserves kunnen we onderscheiden:

1. bufferfunctie
2. bestemmings- of bestedingsfunctie;
3. egalisatiefunctie;
4. financieringsfunctie;
5. inkomensfunctie

De verschillende functies en de gevolgen die verandering van de hoogte van de reserve kunnen hebben worden hieronder toegelicht.

Bufferfunctie

Een reserve met bufferfunctie wordt aangehouden voor het opvangen van financiële tegenvallers en het afdekken van algemene financiële risico's. De algemene reserve (of concernreserve) heeft een bufferfunctie. Het geld in dit soort reserves heeft geen specifieke bestemming. Verandering in de hoogte van een reserve met bufferfunctie heeft wel direct consequenties voor het weerstandsvermogen van de gemeente. Het is dus niet zo dat er in dat geval taken of beleidsdoelen komen te vervallen. Wel tast verlaging van de reserves met een bufferfunctie het vermogen aan van de gemeente om op langere termijn aan haar verplichtingen te kunnen blijven voldoen.

Bestemmings- of bestedingsfunctie

Een reserve met een bestemmingsfunctie is in feite een spaarpot voor het doen van uitgaven voor een bepaald doel. De raad stelt de reserve in met een beleidsdoel voor ogen. Zolang het geld niet juridisch is verplicht, kan de raad de bestemming van het geld veranderen of het geld laten vrijvallen ten gunste van het rekeningssaldo. Reserves met een bestedingsfunctie zijn bijvoorbeeld de reserve flankerend beleid en de bestemmingsreserve bodemsanering. Het kan overigens zijn dat er al verplichtingen zijn aangegaan voor (een deel van) dergelijke reserves. De hoogte van bestemmingsreserves heeft direct invloed op de realisatie van door de raad specifiek benoemde beleidsdoelen.

Egalisatiefunctie

Als inkomsten en/of uitgaven in de tijd een grillig patroon vertonen kan dat effect worden opgevangen door een egaliseringsreserve. Het is voor de begroting wenselijk dat de uitgaven en inkomsten jaarlijks niet te veel schommelen. Een plotselinge eenmalige hogere uitgaaf in een bepaald jaar zou anders direct tot hogere lasten voor de burger kunnen leiden. Bij een daling in het jaar erop zouden die inkomsten dan weer moeten worden verlaagd. Zo valt door een egaliseringsreserve bijvoorbeeld te voorkomen dat de parkeertarieven jaarlijks schommelen. Ook een reserve zoals die voor de verkiezingen heeft een egaliseringskarakter. Een te lage stand van de egaliseringsreserves kan leiden tot ongewenste schommelingen in de tarieven van de gemeenten of tot een jaarlijks schommelend saldo van de begroting. Dat laatste kan jaarlijks leiden tot een niet goed te voorzien dekkingsprobleem.

Financieringsfunctie

Het geld in een reserve kan gebruikt worden voor de financiering van kapitaalgoederen. De reserve wordt dan geleidelijk aan gebruikt voor de dekking van rente en afschrijving. De consequentie van een gebrek aan financieringsmiddelen kan een lager investeringsniveau zijn. Ook betekent het dat er elders in de begroting naar dekking moet worden gezocht.

Inkomensfunctie

Als een gemeente onvoldoende reserves heeft zou er voor elk plan dat geld kost een lening afgesloten moeten worden waarover rente moet worden betaald. Het is goedkoper om uitgaven te financieren uit liggende gelden uit de reserves. Gedachte hierachter is dat niet al het geld in de reserves in één keer zal worden besteed en dat een deel daarvan dus geïnvesteerd kan worden. Wanneer een plan gefinancierd wordt met middelen vanuit de reserves wordt dus rente uitgespaard. Dit wordt aangeduid als "bespaarde rente". De gemeente berekent jaarlijks de hoogte van de bespaarde rente. De bespaarde rente wordt ingezet als structureel dekkingsmiddel voor de begroting.

Naast een aantal specifieke reserves met een inkomensfunctie fungeert ook het totaal van alle reserves samen als bron voor de bespaarde rente.

Hieronder is een overzicht opgenomen waarin de kenmerken staan samengevat. Om een idee te krijgen om welke bedragen het per "soort"reserve staan in de tabel daaronder de totalen per soort reserve.

Functie reserve	Doel van de reserve	Consequentie van verhogen/verlagen
<i>Bufferfunctie</i>	Afdekken van algemene risico's	Verandering van het weerstandvermogen
<i>Bestedingsfunctie</i>	Spaarpot voor het doen van uitgaven met een bepaald doel	Aanpassingen in de beleidsdoelen
<i>Egalisatiefunctie</i>	Opvangen van grote schommelingen in inkomsten en/of uitgaven	Ongewenste jaarlijkse schommelingen in de tarieven en/of het saldo van de begroting
<i>Inkomensfunctie</i>	Dekken van structurele lasten in de begroting	Invloed op de hoogte van de bespaarde rente en daarmee de dekking van de begroting
<i>Financieringsfunctie</i>	Dekken van investeringen	Wijziging van de hoeveelheid investeringen of de noodzaak alternatieve dekking te zoeken binnen de begroting

Functie Reserve	Begroot Stand 31/12/2014	Begroting mutaties 2015	Begroting mutaties 2016	Begroting mutaties 2017	Begroting mutaties 2018	Begroot Stand 31/12/2018
Bufferfunctie	26.047	833	43	754	5.459	33.030
Bestedingsfunctie	92.925	-10.005	7.537	-146	1.234	91.541
Egalisatiefunctie	10.380	-3.226	-1.310	-4.943	-6.242	-5.341
Financieringsfunctie	121.678	-19.082	-5.443	-5.819	-4.903	86.438
Inkomensfunctie	146.852	5.967	1.665	2.136	2.136	158.756
Totaal reserves	397.882	-25.513	2.492	-8.018	-2.416	364.424

Bedragen * € 1.000

B. Overzicht reserves

Prg.	Omschrijving	Begroot Stand 31/12 2014	Begroting mutaties 2015	Begroting mutaties 2016	Begroting mutaties 2017	Begroting mutaties 2018	Begroot Stand 31/12 2018
Algemene reserves							
AD	8100908 concernreserve	7.600	708	5	823	5.538	14.674
AD	8100909 reserve opbrengst verkoop aandelen NUON	48	-	-	-	-	48
Totaal algemene reserves		7.648	708	5	823	5.538	14.722
Bestemmingsreserves overig							
1	8100060 reserve raad	179	-	-	-	-	179
1	8100062 reserve Holland Rijnland	45.041	-19.449	-3.077	-3.077	-3.077	16.363
1	8100063 reserve flankerend beleid	1.019	2.400	-	-	-	3.419
1	8100064 bedrijfsvoeringsreserve concern	1.310	920	-	-	-	2.230
1	8100065 reserve brandschadefonds	-	-	-	-	-	-
1	8100066 egalisatiereserve verkiezingen	50	-150	100	100	100	200
1	8101247 reserve rekenkamer	20	-	-	-	-	20
4	8100156 reserve parkeren	7.113	-1.309	-1.333	-1.903	-2.058	510
4	8100157 reserve bereikbaarheid	0	-	-	-	-	0
4	8100158 reserve Ringweg Oost	42.693	-7.590	2.410	1.595	1.595	40.703
4	8100159 res. Kap.lasten parkeergarage Kooiplein	2.956	-	-74	-74	-74	2.734
4	8100160 reserve bereikbaarheidsprojecten	4.189	-	-	-	-	4.189
4	8100161 reserve fietsenstalling station	4.000	2.437	-131	-272	-272	5.763
4	8100976 reserve Ontsluiting Bio Science Park	4.590	-4.590	-	-	-	0
4	8101020 reserve afbouwregeling SSL	-	-	-	-	-	-
5	8100297 reserve herhuisvesting	665	-57	-57	-57	-57	437

Prg.	Omschrijving	Begroot Stand 31/12 2014	Begroting mutaties 2015	Begroting mutaties 2016	Begroting mutaties 2017	Begroting mutaties 2018	Begroot Stand 31/12 2018
5	8100300 reserve kap.lasten grond Oostvlietpolder	6.500	-	-	-	-	6.500
5	8100303 reserve asbestsanering	1.544	-894	106	106	106	968
5	8100304 reserve groen Oostvlietpolder	0	-	-	-	-	0
5	8100305 reserve groene singels	10.114	-	-	-	-	10.114
5	8100306 reserve ontsluiting van groengebieden	1.140	-	-	-	-	1.140
5	8100307 reserve ondergrondse afvalcontainers	2.280	-290	-290	-290	-290	1.120
5	8100308 reserve duurzaamheidsfondsen	1.640	-750	-50	-	-	840
5	8100309 reserve klimaatmaatregelen	-	-	-	-	-	-
5	8100310 res. onderh kap.goed en herinr openb rui	-200	472	216	216	-86	617
6	8100359 vereveningsreserve grondexploitatie	-4.073	-2.180	-75	-3.138	-4.282	-13.747
6	8100360 reserve bovenwijkse voorz. grondbedrijf	471	9	10	10	10	510
6	8100361 reserve afkoopsummen erfpacht	91.408	1.196	1.668	2.139	2.139	98.550
6	8100362 reserve afkoop adm.kst. Erfpacht	209	-3	-3	-3	-3	197
6	8100364 egalisereserve inkomsten bouwleges	49	-25	-	-	-	24
6	8100365 reserve sociale huurwoningen	-10	-30	-30	-	-	-70
6	8100367 reserve herstruct. Woongebieden Portaal	2.718	95	99	102	106	3.120
6	8100368 reserve strategische aankopen	1.631	-47	-48	-49	-50	1.438
6	8100369 reserve bodemsanering	85	-290	-2	-2	-2	-211
6	8100370 reserve vastgoedexpl. Stadsgehoorzaal	768	-37	-37	-37	-37	621
6	8100372 reserve herstruct.woongebieden SvZ&V	561	25	26	27	28	667
6	8100373 reserve herstruct.woongebieden Ons Doel	4.154	147	152	157	163	4.772
6	8100376 Reserve risico's projecten in uitvoering	4.902	99	101	103	105	5.309
6	8100377 Reserve risico's bijzondere projecten	4.751	95	97	99	101	5.143
6	8100378 reserve NV stadsherstel	-	-	-	-	-	-
6	8100379 reserve Lammenschanspark	3.929	-1.004	-868	-826	-842	389
6	8100380 reserve voorziene investeringen	2.702	-918	2.328	-4.111	-	0
6	8101103 res. weerstandsverm.parkeren en sted.Inv	8.746	-70	-160	-271	-385	7.859
6	8101116 Res. kap.lasten Brede School Merenwijk	559	-23	-23	-23	-23	466
6	8101234 Reserve exploitatie Oppenheimstraat	200	-	-25	-25	-25	124
6	8101283 res.kap.lstn uitbr.foyer Leidse Schouwv.	450	-	-18	-18	-18	396
7	8100555 reserve vastgoedexploitatie BSLN	5.359	-347	-341	-337	-337	3.997
7	8100556 reserve kap. lasten Da Vinci	12.637	-388	-386	-385	-370	11.109
7	8100557 reserve combinatiefuncties	545	-405	-	-	-	140
7	8100558 reserve centra voor jeugd en gezin	100	-100	-	-	-	-
7	8100559 reserve onderwijshuisvesting	608	-	-	-	-	608
7	8100560 reserve onderwijshuisvesting (Nuon)	12.293	-62	-133	-368	-367	11.364

Prg.	Omschrijving	Begroot Stand 31/12 2014	Begroting mutaties 2015	Begroting mutaties 2016	Begroting mutaties 2017	Begroting mutaties 2018	Begroot Stand 31/12 2018
7	8101100 reserve kap. lasten gymzaal binnenstad	982	-77	-77	-77	-76	675
7	8101233 Res.kap.lasten gym.lok.Oppenh.str.	900	-	-11	-11	-11	867
7	8101237 reserve kap.lasten Marecollege	3.579	-296	-290	-290	-290	2.413
8	8100059 reserve publicaties Erfgoed Leiden e.o.	172	-	-	-	-	172
8	8100666 bedrijfsreserve Museum De Lakenhal	511	-	-	-	-	511
8	8100668 reserve investering Molen de Valk	363	-17	-17	-17	-17	297
8	8100670 reserve Haagweg 4	1.148	-115	-115	-115	-115	686
8	8100671 reserve Archeologischpark Matilo	21	0	0	0	0	22
8	8100672 reserve herontwikkeling sportvelden	1.478	-115	-115	-115	-115	1.019
8	8100674 reserve uitbreiding foyer Schouwburg	-	-	-	-	-	-
8	8100677 reserve exploitatie De Nobel	232	-13	-13	-13	-13	180
8	8100678 reserve kapitaallast muziekhuis De Nobel	1.649	-133	-133	-133	-133	1.118
8	8100970 reserve jeugd sportfonds Leiden	17	-17	-	-	-	-
8	8101035 reserve Pieterskerk	5.028	-113	-118	-123	-123	4.551
8	8101101 reserve kap. lasten sportaccommodaties	9.564	-	-	-	-35	9.529
8	8101270 reserve kap.lasten Museum De Lakenhal	3.479	0	0	0	934	4.413
8	8101272 reserve bedrijfsvoering ELO	254	-	-	-	-	254
9	8100784 reserve gemeentelijk deel GSB OGGZ	447	-24	-24	-	-	399
9	8100785 reserve soc.-maatsch. En cult. Voorz.	4.465	-700	-	-	-	3.765
10	8100855 reserve frictiekosten ID/WIW-banen	1.003	-	-	-	-	1.003
10	8100857 bedrijfsreserve dzb-Leiden wsw	3.282	36	36	36	36	3.426
10	8101090 reserve zachte landing rijksbez. Wsw/dzb	462	516	397	439	-	1.814
AD	8100907 reserve compensatie dividend Nuon	55.235	4.774	-	-	-	60.009
AD	8100910 reserve gsb-middelen ISV/EZ	3.004	-356	-	-	-	2.648
AD	8101102 Reserve bedrijfsvoering plankosten	326	-	-	-	-	326
AD	8101278 Reserve zachte landing 3D's	36	3.540	2.815	2.190	205	8.786
Totaal Bestemmingsreserves		390.234	-26.223	2.487	-8.841	-7.955	349.702
Totaal reserves		397.882	-25.513	2.492	-8.018	-2.416	364.424

Bedragen * € 1.000

4.2.4 Voorzieningen

Overzicht voorzieningen

Prg.	Omschrijving	Stand 01-01-2014	Besteding 2014	Dotatie 2014	Eind balans saldo 2014	Besteding 2015	Dotatie 2015	Eind balans saldo 2015
Egalisatievoorzieningen								
2	8105060 voorziening veiligheidsbeleid	401	80	-	321	80	-	241
5	8105003 voorziening boomregeling wijk	833	188	205	850	225	-	625
5	8105004 voorziening riolering	5.315	678	1.121	5.759	1.988	3.334	7.106
5	8105025 voorziening waterkwaliteit	3.357	1.282	162	2.238	1.000	164	1.402

Prg.	Omschrijving	Stand 01-01-2014	Besteding 2014	Dotatie 2014	Eind balans saldo 2014	Besteding 2015	Dotatie 2015	Eind balans saldo 2015
5	8105026 voorziening groot onderhoud kunstwerken	2.817	2.132	625	1.310	1.159	632	783
5	8105027 voorz.groot onderh.walm. en beschoeiing	2.474	428	633	2.679	1.837	641	1.483
5	8105028 voorziening groot onderhoud wegen	5.330	5.000	2.700	3.030	3.000	2.732	2.762
5	8105029 voorz. groot onderh.openb. verlichting	328	328	-	-	-	-	-
5	8105030 voorziening groot onderhoud spelen	1.651	-	-	1.651	-	-	1.651
5	8105031 voorziening groot onderh.straatmeubilair	62	-	-	62	-	-	62
6	8105009 voorziening onderh.maatschappelijk vastg	6.198	7.225	1.997	970	726	2.031	2.275
8	8105007 voorziening groot onderhoud lakenhal	456	329	-	127	-	-	127
8	8105160 voorziening groot onderhoud sportacc.	923	874	1.523	1.572	2.649	1.541	464
9	8105011 voorziening oggz/ regionaal kompas	148	5	-	143	50	-	93
AD	8105012 voorziening onderhoud gebouwen DZB	664	-	116	779	-	117	896
AD	8105013 voorziening onderhoud ambt.huisvesting	7.080	5.282	874	2.673	430	885	3.128
Totaal Egalisatievoorzieningen		38.037	23.831	9.956	24.163	13.143	12.078	23.098
Voorziening van derden verkregen middelen met specifieke bestemming								
1	8105159 voorziening internationale samenwerking	161	-	-	161	-	-	161
Totaal voorzieningen van derden verkregen middelen met specifieke bestemming		161	-	-	161	-	-	161
Voorzieningen toekomstige verplichtingen								
1	8105151 voorziening pensioenen wethouders	4.722	-	-	4.722	-	-	4.722
4	8105154 voorz. Afwikkeling voc-gelden	373	80	-	293	100	-	193
6	8105150 voorziening herinrichting trekvaartplein	1.181	425	-	756	-	-	756
7	8105155 voorziening Jeugdbeleid/CtC	58	-	-	58	-	-	58
AD	8105153 voorziening loga-gelden	384	-	-	384	-	-	384
Totaal voorzieningen toekomstige verplichtingen		6.718	505	-	6.213	100	-	6.113
Totaal Voorzieningen		44.917	24.336	9.956	30.538	13.243	12.078	29.373

Bedragen * € 1.000

Hoofdstuk 5

5 Bijlagen

5.1 Samenstelling stadsbestuur

Gemeenteraad

De gemeenteraad van Leiden bestaat uit 39 raadsleden. Raadsleden van een zelfde politieke partij vormen een fractie in de raad. Momenteel zijn er 9 fracties in de Leidse raad. De zetelverdeling ná de verkiezingen van 19 maart 2014 is als volgt:

- Democraten 66 (D66) 12 zetels
- Partij van de Arbeid (PvdA) 5 zetels
- Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) 5 zetels
- Socialistische Partij (SP) 5 zetels
- Christen Democratisch Appèl (CDA) 4 zetels
- GroenLinks (GL) 4 zetels
- Leefbaar Leiden (LL) 2 zetel
- Christen Unie (CU) 1 zetel
- Partij voor de Dieren 1 zetel
- E.H.T. (Noor) van der Vlist (griffier)

College van burgemeester en wethouders

Het college van burgemeester en wethouders is gezamenlijk verantwoordelijk voor het gevoerde gemeentelijke beleid. Het uitgangspunt hierbij is het bestuur- en beleidsakkoord. Het college bestaat uit de burgemeester, vijf wethouders en de gemeentesecretaris. Het college legt verantwoording af aan en wordt gecontroleerd door de gemeenteraad.

De portefeuillevindeling van het nieuwe college van burgemeester en wethouders ziet er als volgt uit:

- de heer H.J.J. Lenferink: Bestuur, Veiligheid en Handhaving
- de heer R.C.L.Strijk: Bereikbaarheid, Economie, Binnenstad en Cultuur
- de heer F.J. de Wit: Onderwijs, Sport en Duurzaamheid
- mevrouw R.A. van Gelderen: Jeugd, Zorg en Welzijn
- de heer P.A.J. Laudy: Bouw en Openbare Ruimte
- mevrouw M.M. Damen: Werk& Inkomen, Wijken en Financiën
- de heer J.D. Nauta: Gemeentesecretaris

5.2 Toelichting reserves

5.2.1 Toelichting reserves programma 1

Naam	Reserve raad	
Nummer/Afd.	8100060	Griffie
Raadsbesluit	02.0081	
Programma	Programma 1 Bestuur en dienstverlening	
Doel	Belangrijkste doelstelling van de reserve is de financiering van de uitgaven voor verkiezingen en de opleiding en begeleiding van nieuwe raadsleden. Deze uitgaven worden voornamelijk in een verkiezingsjaar gemaakt en hoogte van de uitgaven kan per verkiezingsjaar variëren. De reserve is ook bedoeld om de financiering van de technische apparatuur zoals geluid en opname apparatuur voor commissie en raadsvergaderingen te dekken. De gemeenteraad kan ook aanspraak op het budget in de reserve doen voor de financiering van een raadsonderzoek, dan wel het uitvoeren van een second opinion bij voorstellen.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Voeding van de reserve vindt plaats vanuit het overschot op het budget griffie/raad. Bij de bestemming jaarrekening zal het restbudget van de griffie/raad gestort worden in de reserve raad.	
Besteding	Er is geen onttrekking voorzien in 2015.	
Omvang per 1-1-2015	€ 179.142	
Maximale omvang	€ 150.000	
Minimale omvang	€ 100.000	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve Holland Rijnland	
Nummer/Afd.	8100062	Concern
Raadsbesluit	06.0117 en 06.0173	
Programma	Programma 1 Bestuur en dienstverlening	
Doel	De reserve is ingesteld bij de vaststelling van de begroting 2007 met het doel de gemeentelijke bijdrage aan de regionale investeringsbehoefte in infrastructuur en groen te kunnen opvangen. Met RB 06.0173 (06-02-2007) is besloten tot de instelling van een regionaal investeringsfonds binnen Holland Rijnland. Leiden draagt van 2008-2022 jaarlijks € 3.076.652 bij. Bij raadsbesluit 10.0127 is de bijdrage aan het investeringsfonds nog eens met € 20.422.700 verhoogd. Deze bijdrage wordt voor € 16.372.700 betaald per 1 april 2015. Voor de resterende € 4.050.000 wordt de jaarlijkse bijdrage na 2022 voortgezet tot dit bedrag is volgestort. De bijdragen worden gedekt uit deze reserve.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2007	
Datum opheffing	2022	
Voeding	In 2013 is € 32.252.700 gestort (RB 12.0056 Perspectiefnota 2013-2016).	
Besteding	De besteding van deze reserve dient om de bijdrage aan het regionaal investeringsfonds van Holland Rijnland te dekken. In 2015 zal een bedrag van € 19.448.525 worden onttrokken (RB 06.0173/12.0056 Regionaal investeringsfonds HR).	
Omvang per 1-1-2015	€ 45.041.469	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve flankerend beleid	
Nummer/Afd.	8100063	Concern
Raadsbesluit	95.0168 / 04.0051	

Naam	Reserve flankerend beleid
Programma	Programma 1 Bestuur en dienstverlening
Doel	Middelen in deze reserve zijn bestemd voor: het flankerend beleid bij de taken- en efficiencydiscussie; organisatie en bijkomende kosten bij Ruimte voor Nieuw Beleid, daaronder de Regie op Maat projecten en Anders werken.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	-
Datum opheffing	-
Voeding	Het totaal beschikbare bedrag voor het flankerend beleid taken en efficiency is indertijd geraamd op € 7,9 miljoen. Dat bedrag is in fasen ook in deze reserve gestort. In het kader van 'Ruimte voor Nieuw Beleid' is in 2007 een bedrag gereserveerd van € 5 miljoen, dat ook bij deze reserve is gevoegd. Voor Anders Werken is een bedrag van € 1,068 miljoen gereserveerd en gestort in deze reserve. In 2015 wordt € 2.400.000 toegevoegd (RB14.0070). Dit bedrag is bedoeld om vanaf 2017 e.v. een aanpassing van de personeelsomvang te kunnen realiseren.
Besteding	In 2015 is geen onttrekking voorzien.
Omvang per 1-1-2015	€ 1.019.439
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Bedrijfsvoeringreserve concern	
Nummer/Afd.	8100064	Concern
Raadsbesluit	08.0051	
Programma	Programma 1 Bestuur en dienstverlening	
Doel	De doelstelling van de bedrijfsreserve is de egalisatie van resultaten op de bedrijfsvoering ten opzichte van de begroting over meerdere jaren en om incidentele knelpunten in de bedrijfsvoering op te lossen. Met dit instrument wordt beoogd de integrale managementverantwoordelijkheid te concretiseren en de budgetdiscipline te vergroten. Zie ook RV 12.0011.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	2008	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	De minimale stand van de reserve bedrijfsvoering concern is bepaald op 1% van de loonsom van het afgelopen boekjaar. De maximale stand van de bedrijfsvoeringreserve concern is bepaald op 3,5% van de personele lasten van het concern (RV 12.0011). Bij de kaderbrief 2015-2018 is besloten € 1 miljoen toe te voegen voor het efficiënter maken van de dienstverlening aan de burgers door digitalisering van interne werkprocessen. Deze efficiëntere dienstverlening moet vanaf 2017 een besparing opleveren van € 1 miljoen en vanaf 2018 van € 1,5 miljoen structureel.	
Besteding	Voor 2015 staat een onttrekking begroot van € 50.000 voor kosten inzake convenant horizontaal toezicht met de Belastingdienst (raadsbesluit 12.0120). Daarnaast wordt incidenteel € 30.000 onttrokken voor formatie.	
Omvang per 1-1-2015	€ 1.310.295	
Maximale omvang	3,5% van de personele lasten van de ambtelijke organisatie	
Minimale omvang	1,0% van de personele lasten van de ambtelijke organisatie	
Bijzonderheden		

Naam	Egalisatiereserve verkiezingen	
Nummer/Afd.	8100066	Service en Informatie
Raadsbesluit	11.0086	
Programma	Programma 1 Bestuur en dienstverlening	
Doel	Verkiezingen vinden niet jaarlijks plaats. Het houden van verkiezingen is een wettelijke taak en de middelen daarvoor zijn jaarlijks opgenomen in de algemene uitkering, ook al vindt er geen verkiezing plaats. De reserve zorgt ervoor dat er middelen beschikbaar zijn ter dekking van de kosten van de verkiezingen.	
Functie	Egalisatiefunctie	

Naam	Egalisatiereserve verkiezingen
Datum realisatie	2012
Datum opheffing	-
Voeding	Het verkiezingsschema zal niet altijd hetzelfde ritme hebben omdat het kabinet niet altijd de volledige termijn volmaakt. Mogelijk dat de storting aangepast moet worden om de egalisatie te realiseren.
Besteding	In 2015 is een onttrekking voorzien van € 150.000.
Omvang per 1-1-2015	€ 50.000
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	De reserve loopt eind 2015 in de min. Dit zal worden gecorrigeerd via de begrotingswijziging Werkbegroting 2015.

Naam	Reserve Rekenkamer	
Nummer/Afd.	8101247	Griffie
Raadsbesluit	13.0095	
Programma	Programma 1 Bestuur en dienstverlening	
Doel	Belangrijkste doelstelling van de reserve Rekenkamer is de mogelijkheid voor een meer flexibele financiering van de uitgaven voor onderzoek en de mogelijkheid tot extra onderzoek. De uitgaven van de onderzoeken van de Rekenkamer lopen vaak over de jaargrens heen en het aantal onderzoeken kan per jaar variëren.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	2013	
Datum opheffing	-	
Voeding	Voeding van de reserve vindt plaats vanuit het overschot op het budget van de Rekenkamer. Bij raadsvoorstel bestemming jaarrekening kan de raad indien nodig besluiten tot een extra storting in de reserve Rekenkamer. De omvang van de reserve Rekenkamer bedraagt per 1 januari minimaal € 20.000 en maximaal € 40.000.	
Besteding	-	
Omvang per 1-1-2015	€ 19.994	
Maximale omvang	€ 40.000	
Minimale omvang	€ 20.000	
Bijzonderheden		

5.2.2 Toelichting reserves programma 2

Er zijn geen reserves binnen dit programma.

5.2.3 Toelichting reserves programma 3

Er zijn geen reserves binnen dit programma.

5.2.4 Toelichting reserves programma 4

Naam	Reserve parkeren	
Nummer/Afd.	8100156	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit		
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid	
Doel	Egalisatie van de exploitatieresultaten parkeervoorzieningen over meerdere jaren.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	

Naam	Reserve parkeren
Datum opheffing	n.v.t.
Voeding	De vermeerderingen en verminderingen hangen samen met het resultaat op de prestatie parkeren die bij de jaarrekening ten gunste of ten laste van de reserve wordt gebracht. Bij de perspectiefnota 2010 - 2013 is besloten om jaarlijks een oplopende bedrag te storten in de reserve parkeren. Dit om de bijdrage van de parkeerreserve aan de algemene middelen in de jaren 2010 tot 2018 geleidelijk naar nul te brengen. Tot 2009 werd namelijk circa € 2.000.000 van de parkeeropbrengsten ingezet als algemeen dekkingsmiddel. De extra stortingen in de parkeerreserve zijn als volgt: 2014 (€ 800.000), 2015 (€ 1.000.000), 2016 (€ 1.300.000), 2017 (€ 1.600.000), 2018 (€ 2.000.000).
Besteding	De besteding betreft een bijdrage een storting van € 443.000 in reserve afbouwregeling SSL en kapitaallasten van investeringen in het kader van parkeren (voor 2015 is er een onttrekking van circa € 800.000 geraamd).
Omvang per 1-1-2015	€ 7.112.667
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	Conform RV10.0114 wordt in de meerjarenprognose van de reserve parkeren rekening gehouden met een risico van € 3,6 mln voor parkeergarage Kooiplein

Naam	Reserve bereikbaarheid
Nummer/Afd.	8100157 Realisatie
Raadsbesluit	10.0056
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid
Doel	Bestemmen van specifieke gelden voor de realisatie van de doelen binnen het programma Bereikbaarheid.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	2009
Datum opheffing	2014
Voeding	In RV 09.0029 is besloten € 1.880.000 beschikbaar te stellen voor het programma Bereikbaarheid
Besteding	Naar verwachting zal eind 2014 de omvang van de reserve nul bedragen en kan de reserve worden opgeheven.
Omvang per 1-1-2015	€ 0
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve Ringweg Oost
Nummer/Afd.	8100158 PMB
Raadsbesluit	09.0118
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid
Doel	Bestemmen van specifieke gelden voor de aanleg van de Ringweg Oost of projecten die voortkomen in het kader van LAB071.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	2009
Datum opheffing	-
Voeding	Bijdrage Leiden vanuit de NUON reserve, bijdrage van de provincie en de decentralisatie-uitkering Spoorse doorsnijdingen. Jaarlijks wordt rente in de reserve gestort. In de perspectiefnota 2014 is besloten om de reserve rentedragend te maken tot en met 2022. In 2010 is € 25.500.000 gestort uit de reserve verkoop aandelen Nuon. In 2013 heeft er een storting plaats gevonden van € 11.900.000 vanuit middelen die ontvangen zijn in het kader van de decentralisatie-uitkering Spoorse doorsnijdingen. Daarnaast zijn er dotaties gerealiseerd voor de rente. In 2015 is een rentedotatie begroot van € 2.414.913.
Besteding	Dekking van het kaderbesluit voor de aanleg van Ringweg Oost of projecten die voortkomen in het kader van LAB071. Onttrekkingen zijn nog niet geraamd. Dit zal bij besluitvorming van kader- en of uitvoeringsbesluit plaatsvinden.
Omvang per 1-1-2015	€ 42.692.757
Maximale omvang	n.v.t.

Naam	Reserve Ringweg Oost
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve kapitaallasten parkeergarage Kooiplein	
Nummer/Afd.	8100159	PMB
Raadsbesluit	10.0003	
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid	
Doel	Dekking van de kapitaallasten die voortvloeien uit het vastgoedkrediet ten behoeve van de genoemde parkeergarage.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2013/2014	
Datum opheffing	-	
Voeding	De reserve wordt gevoed uit het uitvoeringsbesluit RV 10.0114 Kooiplein waarin is opgenomen dat er een krediet beschikbaar komt van € 9,85 mln. Een deel van de investering wordt gedekt uit het investeringsprogramma; een deel van de afschrijvingslasten wordt gedekt uit deze reserve.	
Besteding	Dekking van de kapitaallasten die verband houden met de investering in de parkeergarage Kooiplein.	
Omvang per 1-1-2015	€ 2.956.000	
Maximale omvang	€ 2.956.000	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve Bereikbaarheidsprojecten	
Nummer/Afd.	8100160	Realisatie
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid	
Doel	Het voorkomen van knelpunten bij de realisatie van belangrijke bereikbaarheidsprojecten.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	Nader te bepalen.	
Voeding	Bestemmingsreserve "Opbrengst verkoop aandelen Nuon".	
Besteding	Onttrekkingen kunnen plaatsvinden wanneer de raad daartoe besluit via het beschikbaar stellen van een krediet. Op 9 juli 2013 heeft de raad bij de bestemming van het resultaat van de jaarrekening 2012 een amendement aangenomen waarin € 1.983.500 van de bestemmingsreserve Bereikbaarheidsprojecten als dekking voor de kosten van het ongelijkvloers maken van de kruising Julius Ceasarbrug/Kanaalweg wordt geoormerkt. Er zijn kredieten beschikbaar gesteld voor Kwaliteitsverbetering Breestraat (€ 1.175.000), voorbereiding HOV-NET Zuid-Holland (€ 750.000) en begeleiding van het traject voor de aanleg van de Rijnlandroute (€ 400.000) welke (deels) gedekt zijn door deze reserve. Er zijn geen onttrekkingen begroot voor 2015.	
Omvang per 1-1-2015	€ 4.189.408	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve fietsenstalling station	
Nummer/Afd.	8100161	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid	
Doel	Het realiseren van een structurele oplossing voor het fietsparkeren in het stationsgebied.	
Functie	Financieringsfunctie	

Naam	Bestemmingsreserve fietsenstalling station
Datum realisatie	2012
Datum opheffing	-
Voeding	Uit de bestemmingsreserve "Opbrengst verkoop aandelen Nuon" is bij B&W voorstel 11.0205 d.d. 30 juni 2011 gestort € 4,0 mln. in het kader van de bestemming restant aandelen NUON. In de reserve fietsenstalling station wordt in 2015 een bedrag van € 2.564.000,- gestort uit de Vereveningsreserve Grondexploitatie. Dit betreffen bij het PRIL 2010 (RV 10.0114) gestorte gelden in de laatst genoemde reserve als gemeentelijke bijdrage voor een fietsenstalling aan de voorzijde van het station. In RV 13.0114 "Uitvoeringsbesluit Rijnsburgerblok" is besloten uitgaande van het scenario "realistisch" uit de businesscase fietsparkeren Rijnsburgerblok het, vanaf 2020, te verwachten jaarlijkse exploitatieresultaat van circa € 58.000,- (excl. BTW) te storten in de reserve fietsenstalling station. In de nota vermogensbeheer (RB 05.0052) is afgesproken dat alle reserves en voorzieningen uit het vermogensbeheer rentedragend zullen worden. Voor 2015 is de begrote rentedotatie € 276.237.
Besteding	Onttrekkingen kunnen plaatsvinden wanneer de raad daartoe besluit via het beschikbaar stellen van een krediet. Bij RV 13.0114 "uitvoeringsbesluit Rijnsburgerblok" is besloten de kapitaallasten van de stichtingskosten en de inrichtingskosten te dekken via jaarlijkse onttrekking uit deze reserve. In RV 13.0114 "Uitvoeringsbesluit Rijnsburgerblok" is besloten de verwachte negatieve exploitatieresultaten van het realistische scenario in de aanloopjaren 2017 (-/- € 157.000,-), 2018 (-/- € 159.000,-) en 2019 (-/- € 53.000,-) te verrekenen met de reserve "fietsenstalling station".
Omvang per 1-1-2015	€ 4.000.000
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve Ontsluiting Bio Science Park	
Nummer/Afd.	8100976	PMB
Raadsbesluit	Bestemming resultaat jaarrekening 2011 (RB12.0059)	
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid	
Doel	Ontsluiting Bio Science Park	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Voor het project Ontsluiting Bio Science Park is in 2009 een subsidiebeschikking ontvangen van het ministerie van Economische Zaken voor een bedrag van € 10.000.000. In 2011 heeft het ministerie een voorstel gedaan om de subsidie om te zetten in een decentralisatie-uitkering. Hiermee heeft B&W ingestemd. In de septembercirculaire 2011 is opgenomen dat de gemeente in 2012 € 8.000.000 en in 2015 € 2.000.000 ontvangt via de decentralisatie-uitkering SR Bio Science Park Leiden.	
Besteding	Bij het uitvoeringsbesluit Bio Science Park Leiden (oktober 2013) is er een raming opgesteld van de onttrekkingen aan deze reserve. De raming is dat er in 2014 € 3.000.000 en in 2015 € 6.590.000 wordt onttrokken aan de reserve.	
Omvang per 1-1-2015	€ 4.590.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve afbouwregeling SSL	
Nummer/Afd.	8101020	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	Meerjarige overeenkomst SSL voor de periode 2012 – 2016 (RB 11.0137)	
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid	
Doel	De reserve afbouwregeling SSL dient om de bijdragen aan de Stichting Stadsparkerplan Leiden (SSL) voor de jaren 2012 tot en met 2016 vast te leggen.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	01/01/2017. Deze reserve is per 1 januari 2012 ingesteld en beëindigd op het moment dat aan de huidige dienstverlening van SSL geen behoefte meer is (thans voorzien in 2017)	

Naam	Reserve afbouwregeling SSL
Voeding	De reserve wordt voor 2015 en 2016 gevoed uit de reserve parkeren (per jaar € 443.000).
Besteding	Voorwaardelijke begrote bijdragen aan SSL waarvoor de maxima voor de jaren zijn: 2015 (€ 443.000) en 2016 (€ 443.000).
Omvang per 1-1-2015	€ 0
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

5.2.5 Toelichting reserves programma 5

Naam	Reserve herhuisvesting MB	
Nummer/Afd.	8100297	Stedelijk Beheer
Raadsbesluit	06.0068	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	De bestemmingsreserve is ingesteld voor (her)inrichting huisvesting van de voormalige dienst Milieu en Beheer en heeft betrekking op de panden Adm. Banckertweg en Kenauweg.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2006	
Datum opheffing	2047	
Voeding	De bestemmingsreserve is in 2006 gevoed vanuit dotaties uit vereveningsreserve grondexploitatie. (€ 2.874.000)	
Besteding	Om de kapitaallasten van het herhuisvestingsplan voormalig Milieu en Beheer (nu Stedelijk Beheer) te dekken wordt een jaarlijkse onttrekking aan de reserve gedaan gedurende 40 jaar.	
Omvang per 1-1-2015	€ 665.051	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve kapitaallasten grond Oostvlietpolder	
Nummer/Afd.	8100300	PMB
Raadsbesluit	10.0080	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Dekken van jaarlijkse rentelasten voor de verworven gronden bij Oostvlietpolder.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	01-11-2010	
Datum opheffing	-	
Voeding	Eenmalige storting bij oprichting van € 7.600.000 (RB 10.0149)	
Besteding	Rentelasten verworven gronden Oostvlietpolder.	
Omvang per 1-1-2015	€ 6.500.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve asbestsanering	
Nummer/Afd.	8100303	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken

Naam	Reserve asbestsanering
Raadsbesluit	11.0044
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit
Doel	Reservering voor sanering asbest in gemeentelijk vastgoed
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	2011
Datum opheffing	-
Voeding	Jaarlijkse structurele storting van € 106.026 vanuit de exploitatie.
Besteding	Sanering van asbest in gemeentelijk vastgoed.
Omvang per 1-1-2015	€ 1.544.298
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	Middels kaderbrief Programmabegroting 2015, meerjarenraming 2016 - 2018 is er € 1 mln vrijgevallen. Bij de bestuursrapportage 2014 is een aanmelding gedaan voor de asbestinventarisatie van de volledige vastgoedportefeuille (€ 280.000) en sanering van de pilot-panden (€ 75.000) in 2015.

Naam	Reserve groen Oostvlietpolder	
Nummer/Afd.	8100304	Stedelijk Beheer
Raadsbesluit	11.0044	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Reservering beheerkosten Oostvlietpolder	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2011	
Datum opheffing	-	
Voeding	€ 400.000	
Besteding	Beheerkosten van de Oostvlietpolder. In RB 14.0036 is € 216.752 beschikbaar gesteld voor Uitvoeringsbesluit 2 ^o fase aanleg groen en recreatieve voorzieningen Oostvlietpolder.	
Omvang per 1-1-2015	€ 0	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve Groene Singels	
Nummer/Afd.	8100305	Stedelijk Beheer
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Een doorgaande ring van parken, openbare ruimten, speelplekken, industriële monumenten en andere interessante locaties te creëren.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Eenmalige storting van € 7.683.728 (RB11.0047) uit reserve opbrengst verkoop aandelen Nuon. In 2013 is in verband met de herinrichting van de Lammermarkt € 2.200.000 aan de reserve gedoteerd vanuit de reserve parkeren (zie RB 13.0098). Tevens is vanuit resultaatbestemming 2012 in 2013 € 1.073.500 aan de reserve gedoteerd.	
Besteding	Onttrekkingen kunnen plaatsvinden wanneer de raad daartoe besluit via het beschikbaar stellen van een krediet.	
Omvang per 1-1-2015	€ 10.113.857	

Naam	Bestemmingsreserve Groene Singels	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve ontsluiting van groengebieden	
Nummer/Afd.	8100306	Stedelijk Beheer
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Reserveren voor het ontwikkelen van een ecologisch en recreatief netwerk vanuit de stad richting kust en landgoederen en richting Duinhorst en Weide	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Eenmalige storting van € 1.000.000 (RB 11.0047) uit de reserve opbrengst verkoop aandelen Nuon. Bij de jaarrekening 2012 (RB 13.0061/Bestemmingsvoorstel 104/Motie 12.0098/31) een extra dotatie van € 140.000 aan de reserve vanuit de Nuongelden.	
Besteding	Onttrekkingen kunnen plaatsvinden wanneer de raad daartoe besluit via het beschikbaar stellen van een krediet.	
Omvang per 1-1-2015	€ 1.140.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve Ondergrondse afvalcontainers	
Nummer/Afd.	8100307	Stedelijk Beheer
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Reserveren voor implementatie van een ophaalsysteem door middel van het gebruik van ondergrondse containers.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Eenmalige storting van € 2.000.000 (RB 11.0047) uit de reserve opbrengst verkoop aandelen Nuon. Bij de jaarrekening 2012 (RB 13.0061/Bestemmingsvoorstel 104/Motie 12.0098/31) een extra dotatie van € 280.000 aan de reserve vanuit de Nuongelden.	
Besteding	Onttrekkingen kunnen plaatsvinden wanneer de raad daartoe besluit via het beschikbaar stellen van een krediet.	
Omvang per 1-1-2015	€ 2.280.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden	Indien een pilot de positieve effecten van ondergrondse afvalcontainers op de kwaliteit van de openbare ruimte aantoon, kan deze bestemmingsreserve voor uitbreiding van het aantal ondergrondse containers benut worden	

Naam	Bestemmingsreserve Duurzaamheidsfondsen	
Nummer/Afd.	8100308	Ruimte- en Milieubeleid
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	

Naam	Bestemmingsreserve Duurzaamheidsfondsen
Doel	1. Oprichting van een "fonds duurzaamheid" ter grootte van € 2.000.000 voor de financiering, via een revolving fund constructie, van onderzoek en advies op maat voor eigenaren-bewoners van monumenten, voor eventuele bijdragen aan corporaties en voor een door Bouwend Nederland bepleite stimuleringsregeling. 2. Het oprichten van een fonds voor het eenmalig ondersteunen van lokale initiatieven op het terrein van duurzaamheid.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	2012
Datum opheffing	-
Voeding	Enmalige storting van € 3.000.000 (RB 11.0047) uit de reserve opbrengst verkoop aandelen Nuon. Bij de jaarrekening 2012 (RB 13.0061/Bestemmingsvoorstel 104/Motie 12.0098/31) een extra dotatie van € 420.000 aan de reserve vanuit de Nuongelden.
Besteding	In het RB 13.0093 Uitvoeringsbesluit duurzaamheid fonds 1 investeren in thuis is inmiddels € 2.000.000 beschikbaar gesteld. Voor duurzaamheid fonds 2 lokale initiatieven RB 13.0094 is € 1.000.000 beschikbaar gesteld. Onttrekkingen kunnen plaatsvinden wanneer de raad daartoe besluit via het beschikbaar stellen van een krediet. Daarnaast is een éénmalige onttrekking uit de reserve Duurzaamheidsfondsen gedaan ten gunste van de reserve Klimaatregelen ter invulling van de motie 31 bij de Programmabegroting 2013.
Omvang per 1-1-2015	€ 1.640.000
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Bestemmingsreserve Klimaatmaatregelen
Nummer/Afd.	8100309 Ruimte- en milieubeleid
Raadsbesluit	11.0047
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit
Doel	Het plaatsen van zonnepanelen op het dak van Muziekcentrum De Nobel en de realisatie van groene daken op publieke gebouwen, waaronder scholen.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	2012
Datum opheffing	-
Voeding	Enmalige storting van € 500.000 (RB 11.0047) uit de reserve opbrengst verkoop aandelen Nuon. Bij de jaarrekening 2012 (RB 13.0061/Bestemmingsvoorstel 104/Motie 12.0098/31) een extra dotatie van € 70.000 aan de reserve vanuit de Nuongelden.
Besteding	In het RB 11.0101 Uitvoeringsbesluit Muziekcentrum De Nobel is € 200.000 beschikbaar gesteld om zonnepanelen op het dak van het De Nobel te plaatsen. Daarnaast is voor Geothermie € 100.000 beschikbaar in 2013. In 2014 zijn via de besluiten RB 14.0013 Realisatie groene daken bij publieke gebouwen en RB 13.0142 Uitvoeringsbesluit Restauratie en uitbreiding Museum De Lakenhal zijn respectievelijk € 200.000 en € 150.000 beschikbaar gesteld. Daar tegenover staat een éénmalige dotatie uit de reserve duurzaamheidsfondsen ad € 80.000 ter invulling van motie 31 bij de programmabegroting 2013.
Omvang per 1-1-2015	€ 0
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve onderhoud kapitaalgoederen en herinrichting openbare ruimte
Nummer/Afd.	8100310 PMB
Raadsbesluit	11.0088
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit
Doel	Reserveren voor het onderhoud van kapitaalgoederen en voor de noodzakelijke investeringen in de Nieuwe Beestenmarkt, herinrichting van de Breestraat en de begraafplaats Groenesteeg.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	2012

Naam	Reserve onderhoud kapitaalgoederen en herinrichting openbare ruimte
Datum opheffing	-
Voeding	Ten laste van het positieve saldo in de meerjarenraming, verdeeld over de jaren 2013: € 1.900.000,-; 2014: € 250.000,-; 2015: € 500.000,-, 2016 e.v. € 250.000,-.
Besteding	Ter dekking van de lasten van klein en groot onderhoud inclusief kapitaallasten van vervangingsinvesteringen, zoals opgenomen in de beleidskaders en beheerplannen op kapitaalgoederen. In 2013 is € 1.280.270 onttrokken n.a.v. het kaderbesluit Breestraat (RV 13.0006), voor de Bargelaan en voor de begraafplaats Groenesteeg gezamenlijk. Voor 2014 zijn onttrekkingen geraamd voor de Breestraat (€ 473.425) en begraafplaats Groenesteeg (€ 596.305). Daarnaast wordt in 2014 een dekkingsprobleem opgelost bij de kosten voor beheer en onderhoud vanabri's van de buscorridors HOVNET-ZH-NRD door de dotatie aan de reserve met € 6.000 te verlagen.
Omvang per 1-1-2015	€ - 200.000
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	In 2014 zal voor de reconstructie van begraafplaats Groenesteeg a.g.v. de inmiddels afgeronde aanbesteding naar verwachting rond € 322.000 minder worden onttrokken dan de geraamde € 596.305. Het geprognostiseerde tekortsaldo ultimo 2014 ad. € 200.000 zal daardoor bij de rekening 2014 een positief saldo zijn van € 116.000.

5.2.6 Toelichting reserves programma 6

Naam	Vereveningsreserve grondexploitaties	
Nummer/Afd.	8100359	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	05.0052	
Programma /Beleidsproduct	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	In de Vereveningsreserve grondexploitaties worden alle winsten die kunnen worden genomen ondergebracht. De vereveningsreserve is de overkoepelende reserve van het Grondbedrijf waaruit de onderliggende voorzieningen en bestemmingsreserves gevoed kunnen worden. Tevens worden vrijvallende gelden uit de onderliggende voorzieningen en reserves teruggestort in de vereveningsreserve om herbestemd te worden. De vereveningsreserve vormt het onbelegde vermogen van het Grondbedrijf.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Besteding	Jaarlijks wordt in het PRIL de stand van het vermogensbeheer herzien. Hierbij wordt door middel van een raadsvoorstel aangegeven hoe het stelsel van reserves en voorzieningen binnen dit vermogensbeheer moet worden geactualiseerd. Daar waar nodig zullen de bestemmingsreserves en de Voorziening Negatieve Grondexploitaties worden aangevuld volgens de inzichten die in het PRIL worden gepresenteerd. Tevens zal bij ieder projectbesluit en uitvoeringsbesluit, dat door de raad dient te worden vastgesteld, bekeken worden of er een dotatie vanuit de Vereveningsreserve of de bestemmingsreserves noodzakelijk is. Zowel onttrekkingen als stortingen vinden dus plaats conform het meest recente PRIL - Grondexploitaties en PRIL - Vermogensbeheer. Voor 2015 is een onttrekking van € 9.751.344 geraamd.	
Voeding	De vereveningsreserve wordt gevoed - deels via bestemming bij de jaarrekening - door de positieve resultaten van grondexploitaties, de verkoop van panden en het resultaat op erfpacht. Voor 2015 is een storting van € 7.571.497 geraamd.	
Omvang per 1-1-2015	€ - 4.072.666	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden	Bij PRIL-vermogensbeheer 2014-2018 is een sluitend meerjarenbeeld van de vereveningsreserve grondexploitaties gepresenteerd. Dit beeld is echter nog niet zichtbaar in financiële overzichten, omdat niet alle mutaties die in PRIL vermogensbeheer zijn opgenomen ook worden geraamd in de financiële administratie. Een groot deel van de inkomsten zullen via een bestemmingsvoorstel bij de jaarrekening worden toegevoegd aan de vereveningsreserve grondexploitaties (bijvoorbeeld verkoop vastgoed, voor 2014 een verwachte opbrengst van circa € 3 mln).	

Naam	Reserve bovenwijkse voorzieningen grondbedrijf	
Nummer/Afd.	8100360	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	n.v.t.	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	

Naam	Reserve bovenwijkse voorzieningen grondbedrijf
Doel	Leiden zit aan de grenzen van zijn ruimtelijke mogelijkheden. Daarmee komt ook de klassieke werking bij de aanleg van voorzieningen waarvan het nut een enkel exploitatiegebied overschrijdt, te vervallen. In verband daarmee wordt het doel van de reserve omgebogen naar het bekostigen van het realiseren van een extra kwaliteitsimpuls aan de openbare ruimte, aangepast aan het monumentale karakter van de stad. Te denken valt aan kunstobjecten, een fontein, illuminatie, een en ander in een orde van grootte qua kosten die past bij de over het algemeen bescheiden inkomstenbronnen van deze reserve. Jaarlijks wordt bij het PRIL een voorstel meegenomen voor de te honoreren objecten.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	n.v.t.
Datum opheffing	n.v.t.
Voeding	De reserve wordt met name gevoed door de uit exploitatieovereenkomsten voortvloeiende bijdrage in plankosten en bovenwijkse voorzieningen, voor 2015 een bedrag van € 9.497.
Besteding	Conform doelstelling.
Omvang per 1-1-2015	€ 470.789
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve afkoopsommen erfpacht
Nummer/Afd.	8100361 Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	Op aanbeveling van de accountant in de rekening 1996 opgenomen
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling
Doel	De reserve is opgenomen om het inzicht in bezittingen en schulden van de gemeente te verbeteren. In 1996 is besloten de verantwoording van de afkoopsommen zodanig aan te passen dat over de contractperiode jaarlijks een deel van de afkoop som vrijvalt ten gunste van de exploitatie om de rentelasten over de grondwaarde te dekken.
Functie	Inkomensfunctie
Datum realisatie	Gedurende de periode waarover de canon is afgekocht.
Datum opheffing	75 jaar na laatst ontvangen afkoop som
Voeding	De ontvangen afkoopsommen erfpachtcanon worden aan de reserve toegevoegd.
Besteding	Op grond van een annuïtaire berekening vindt de vrijval plaats, voor 2015 een bedrag van € 804.000.
Omvang per 1-1-2015	€ 91.408.089
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	In 2012 is een bedrag van € 25 mln uit de reserve afkoopsommen erfpacht overgeheveld naar de reserve weerstandsvermogen parkeren en stedelijke investeringen als dekking van: - de tijdelijke cashflowproblemen in de vereveningsreserve grondexploitaties - eventuele cashflowproblemen bij de realisatie van de parkeergarages Garen- en Lammermarkt Op basis van de uitgangspunten van het BBV (notitie erfpacht van de commissie uit 2013) zal de € 25 mln die door reserve afkoopsommen erfpacht is 'geleend' aan de reserve weerstandsvermogen parkeren en stedelijke investeringen (WPSI) moeten worden terugbetaald om de noodzakelijke omvang van de reserve afkoopsommen erfpacht te garanderen. Bij de bestuursrapportage 2014 is vooruitlopend € 8 mln overgeheveld naar de reserve afkoopsommen erfpacht. De volledige financiële afwikkeling en opheffen van de reserve WPSI zal plaatsvinden bij PRIL - vermogenbeheer 2015. In 2012 is € 16,5 mio vanuit reserve WPSI onttrokken om de cashflow-problematiek bij de vereveningsreserve grondexploitaties op te lossen. In 2013 is € 292.000 teruggestort naar reserve WPSI en in de periode 2015-2018 zal € 10,5 mln worden teruggestort naar de reserve afkoopsommen erfpacht.

Naam	Reserve afkoop administratiekosten erfpachtbedrijf
Nummer/Afd.	8100362 Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	09.0024
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling

Naam	Reserve afkoop administratiekosten erfpachtbedrijf
Doel	Voor erfpachters die gebruik maken van de afkoop van de canon is met ingang van 1990 de mogelijkheid geboden de jaarlijkse vergoeding voor administratiekosten eveneens af te kopen voor een periode van 75 jaar. Deze afkoopsom wordt bepaald door de jaarlijks te betalen vergoeding contant te maken tegen het bij uitgifte geldende canonpercentage. Vanuit de reserve vindt jaarlijks een bijdrage plaats ten gunste van de exploitatie erfpachtgronden om de gemaakte administratiekosten te dekken.
Functie	Inkomensfunctie
Datum realisatie	n.v.t.
Datum opheffing	Termijn is afhankelijk van de nog af te kopen canons. Bovendien zal (bij voorkeur jaarlijks) toetsing plaats moeten vinden van aanwezige gelden en benodigde dekking. Daarbij zal een calculatie moeten worden gemaakt van de nog af te kopen canons.
Voeding	De ontvangen afkoopsummen administratiekosten worden aan de reserve toegevoegd.
Besteding	Jaarlijks valt een evenredig deel van de reserve vrij, voor 2015 een bedrag van € 3.000.
Omvang per 1-1-2015	€ 209.099
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Egalisatiereserve inkomsten bouwleges
Nummer/Afd.	8100364 Backoffice Dienstverlening
Raadsbesluit	06.0063
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling
Doel	Niet geraamde incidentele uitgaven mogelijk maken voor de optimalisatie van de omgevingsvergunningverlening, onderdeel bouwactiviteiten, en het tegengaan van fluctuaties in de tariefstelling.
Functie	Egalisatiefunctie
Datum realisatie	31/12/2004
Datum opheffing	n.v.t.
Voeding	Wanneer in enig jaar de inkomsten uit de leges voor omgevingsvergunningen, onderdeel bouwactiviteiten, na aftrek van de hogere uitgaven ten opzichte van de begrote uitgaven samenhangend met deze omgevingsvergunningen, hoger zijn dan de begrote inkomsten in dat jaar, vindt toevoeging aan de reserve plaats. Omgekeerd wanneer in enig jaar de inkomsten uit leges voor deze vergunningen, na aftrek van de hogere uitgaven ten opzichte van de begrote uitgaven, lager zijn dan de begrote inkomsten in dat jaar, vindt onttrekking uit de reserve plaats.
Besteding	Jaarlijks en afhankelijk van de hoogte van de meerinkomsten middelen beschikbaar stellen om de omgevingsvergunningverlening, onderdeel bouwactiviteiten, te optimaliseren. Voor 2014 en 2015 staat een onttrekking van € 25.000 geraamd voor extra inhuur bij de afdeling handhaving.
Omvang per 1-1-2015	€ 49.329
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	In 2013 is in afwijking van de hierboven omschreven voeding besloten om het voordelige resultaat op de bouwleges van € 307.000 niet toe te voegen aan de egalisatiereserve maar aan de concernreserve.

Naam	Reserve sociale huurwoningen
Nummer/Afd.	8100365 Sociaal- en Economisch Beleid
Raadsbesluit	06.0063
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling
Doel	Voor een aantal met name genoemde bestemmingen was in het kader van de volkshuisvesting een voorziening ingesteld. De op 31 december 2003 daarvoor ingestelde voorziening is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) op 31 december 2005 opgeheven.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	1 januari 2006
Datum opheffing	n.v.t.

Naam	Reserve sociale huurwoningen
Onderhoudsplan	n.v.t.
Voeding	De voeding is in 2006 conform BBV in de reserve gestort. Het betrof gelden voor particuliere woningen en later zijn daar locatiesubsidies aan toegevoegd.
Besteding	Met RB 12.0111 is deze reserve ingezet voor de "Uitvoering Nota Wonen".
Omvang per 1-1-2015	€ -10.000 *)
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	*) De negatieve stand wordt veroorzaakt door een onterechte onttrekking die wordt aangepast/ teruggedraaid bij de bestuursrapportage. Na deze aanpassingen blijft de reserve positief.

Naam	Reserve herstructurering woongebieden Portaal	
Nummer/Afd.	8100367	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	05.0052	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Het verrekenen van de hogere grondprijs met Portaal, indien Portaal bij bepaalde woninglocaties meer dan 20% sociale huurwoningen realiseert. Het geld wordt dan uitgekeerd aan de gemeente (zie verder raadsvoorstel/besluit betreffende de uitwerking van de Raamovereenkomst Stedelijke herstructurering Portaal, met name het deel dat de overeenkomst vaststelling Herstructureringsprojecten beslaat).	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Jaarlijkse rentedotatie (voor 2015 een bedrag van € 95.465).	
Besteding	Conform raamovereenkomst Portaal.	
Omvang per 1-1-2015	€ 2.718.070	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve strategische aankopen	
Nummer/Afd.	8100368	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	05.0052	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Verwerven en beheren van strategische aankopen conform de Nota Strategisch Grondbeleid (RB 05.0051 van 08-06-2005)	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	De structurele voeding uit de vereveningsreserve grondexploitaties betreft een bedrag van € 100.000 en jaarlijkse rentedotatie (voor 2015 een bedrag van € 32.670).	
Besteding	Conform doelstelling, voor 2015 is een onttrekking van € 179.460 geraamd.	
Omvang per 1-1-2015	€ 1.630.509	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve bodemsanering	
Nummer/Afd.	8100369	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	05.0052	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Het ondersteunen van projecten waarbij bodemverontreiniging wordt aangetroffen.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	De structurele jaarlijkse voeding uit de vereveningsreserve grondexploitaties is vanaf 2014 opgeheven conform besluitvorming bij PRIL-vermogensbeheer 2014.	
Besteding	Met name de sanering van het voormalige Nuon-terrein zal uit deze reserve worden gedekt, voor 2015 staat een onttrekking van € 293.500 geraamd.	
Omvang per 1-1-2015	€ 84.897	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden	In 2014 staat twee exploitatiebijdragen (onttrekkingen) geraamd van € 15,2 mln aan de kredieten bodemsanering en sanering gasfabriek. Deze bedragen zullen echter niet volledig worden uitgegeven in 2014, maar bij de jaarrekening 2014 voor een deel worden doorgeschoven naar volgende jaren. Bij de algemene uitkering voor 2015 wordt een extra bedrag voor bodemsanering verwacht welke deels in de reserve gestort zal worden waarmee de reserve ultimo 2018 niet meer negatief zal zijn.	

Naam	Reserve vastgoedexploitatie Stadsgehoorzaal	
Nummer/Afd.	8100370	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	n.v.t.	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Bestemmen van specifieke gelden voor de dekking van een nog in te stellen krediet voor investeringen in de Stadsgehoorzaal.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Bestemmen van specifieke gelden ten behoeve van dekking nog in te stellen krediet voor investeringen in de Stadsgehoorzaal.	
Besteding	Dekking kapitaallasten voor een bedrag van € 36.750 per jaar.	
Omvang per 1-1-2015	€ 768.121	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve herstructurering woongebieden De Sleutels van Zijl en Vliet	
Nummer/Afd.	8100372	Vastgoedzaken en ontwikkeling
Raadsbesluit	06.0122	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Het verrekenen van tekorten op de grondexploitatie bij herstructureringsplannen van woongebieden van De Sleutels van Zijl en Vliet met De Sleutels van Zijl en Vliet, waarbij de corporatie zelf de grondexploitatie voert, conform de Raamovereenkomst met DSvZeV (zie verder raadsvoorstel/ besluit betreffende de Raamovereenkomst Stedelijke Herstructurering Ons Doel, RB 07.0023).	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	

Naam	Reserve herstructurering woongebieden De Sleutels van Zijl en Vliet
Voeding	Conversie van erfpachtovereenkomsten en jaarlijkse rentedotatie (voor 2015 een bedrag van € 24.974).
Besteding	Conform raamovereenkomst DSZ&V.
Omvang per 1-1-2015	€ 561.452
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve Herstructurering Woongebieden Ons Doel
Nummer/Afd.	8100373 Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	RV 06.0122
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling
Doel	Het verrekenen met Ons Doel van tekorten op de grondexploitatie bij herstructureringsplannen van woongebieden van Ons Doel, waarbij de corporatie zelf de grondexploitatie voert (conform de Raamovereenkomst Stedelijke Herstructurering Ons Doel).
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	n.v.t.
Datum opheffing	n.v.t.
Voeding	Jaarlijkse rentedotatie (voor 2015 een bedrag van € 146.730).
Besteding	Het dekken van de tekorten die ontstaan in de grondexploitatie bij herstructureringsplannen van woongebieden van Ons Doel, waarbij de corporatie zelf de grondexploitatie voert.
Omvang per 1-1-2015	€ 4.153.884
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve risico's projecten in uitvoering
Nummer/Afd.	8100376 Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	RV 08.0050
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling
Doel	Dekking van algemene- en projectspecifieke risico's binnen grondexploitatie in uitvoering (BIE).
Functie	Bufferfunctie
Datum realisatie	N.v.t.
Datum opheffing	N.v.t.
Voeding	Jaarlijkse rentedotatie (voor 2015 een bedrag van € 98.833).
Besteding	In te zetten bij het plaatsvinden van de genoemde risico's in het PRIL van de projecten in uitvoering door middel van besluitvorming bij het PRIL - grondexploitatie 2014.
Omvang per 1-1-2015	€ 4.901.695
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve risico's bijzondere projecten
Nummer/Afd.	8100377 Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	RV 08.0050

Naam	Reserve risico's bijzondere projecten
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling
Doel	Dekking van risico's bij bijzondere projecten (Leiden Centraal Project / Oostvlietpolder / Kooiplein / Lammenschanspark, inclusief Betaplein / Leiden BioScience Park en parkeergarages Garenmarkt & Lammermarkt).
Functie	Bufferfunctie
Datum realisatie	N.v.t.
Datum opheffing	N.v.t.
Voeding	Jaarlijkse rentedotatie (voor 2015 een bedrag van € 95.079).
Besteding	In te zetten bij het plaatsvinden van de genoemde risico's in het PRIL van de projecten voor uitvoering door middel van besluitvorming bij het PRIL-grondexploitaties 2014.
Omvang per 1-1-2015	€ 4.751.309
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve NV Stadsherstel	
Nummer/Afd.	8100378	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Deze bestemmingsreserve kan aangewend worden ter financiering van het gemeentelijk aandeel in het startkapitaal van de NV Stadsherstel.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Bestemmingsreserve "Opbrengst verkoop aandelen Nuon"	
Besteding	Onttrekkingen kunnen plaatsvinden wanneer de raad daartoe besluit via het beschikbaar stellen van een krediet, voor 2015 is geen onttrekking geraamd.	
Omvang per 1-1-2015	€ 0	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve Lammenschanspark	
Nummer/Afd.	8100379	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	11.0053	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Dient ter dekking van de plankosten en kapitaallasten voortvloeiende uit het project Lammenschanspark.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	De reserve wordt conform RV11.0053 gevoed door een dotatie van € 2,7 mln. uit de Vereveningsreserve Grondexploitaties. Dotatie uit de Vereveningsreserve Grondexploitaties conform RV 11.0069 ad. € 6.100.000. Grondtransactie opbrengsten van in delen uit te geven blokken. In de nota vermogensbeheer (RB 05.0052) is afgesproken dat alle reserves en voorzieningen uit het vermogensbeheer rentedragend zullen worden. Voor 2015 is de begrote rentedotatie € 79.656.	
Besteding	Kosten verwervingen pand Lammenschansweg 134 - 134B van € 1,2 mln. Dekking van de plankosten voortvloeiende uit het project Lammenschanspark, voor 2015 staat een onttrekking van € 1.083.595 geraamd. Dit betreft plankosten € 750.000,- en kapitaallasten € 333.395.	

Naam	Bestemmingsreserve Lammenschanspark
Omvang per 1-1-2015	€ 3.928.873
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve voorziene investeringen	
Nummer/Afd.	8100380	Concernstaf
Raadsbesluit	08.0091 (vaststelling begroting 2009)	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	De reserve is ingesteld bij samenstelling van de begroting 2009. Via deze reserve wordt een voordelige ontwikkeling in het meerjarenbeeld als gevolg van een herberekening van de kapitaallasten beschikbaar gehouden voor de dekking van voorziene grote investeringsopgaven.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2008	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Ontwikkeling in de kapitaallasten respectievelijk de afoming van de stelpost grote investeringen.	
Besteding	Conform doelstelling. De reserve is geheel ingezet ter dekking van het project Ringweg Oost. Het beschikbaar gestelde voorbereidingskrediet wordt hieruit gedekt. De reserve is bij RB 13.0061 tijdelijk aangewend voor de versterking van de concernreserve. In de periode 2014-2017 worden voor hetzelfde bedrag weer toevoegingen aan de reserve gedaan. De berekende negatieve stand zal in werkelijkheid niet worden gerealiseerd en loopt in de meerjarenraming weer volledig weg.	
Omvang per 1-1-2015	€ 2.702.379	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve weerstandsvermogen Parkeren en Stedelijke investeringen	
Nummer/Afd.	8101103	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	12.0058	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Belangrijkste doelstelling van de reserve is in eerste instantie de tijdelijke dekking van de cashflowproblemen in de Vereveningsreserve Grondexploitatie, daarna de tijdelijke cashflowproblemen van de parkeergarages Garenmarkt en Lammermarkt, waarna deze middelen worden teruggestort in de reserve afkoopsommen erfpacht.	
Functie	Bufferfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Reserve afkoopsommen erfpacht en jaarlijkse rentedotatie (voor 2015 een bedrag van € 307.349).	
Besteding	Onttrekkingen kunnen plaatsvinden middels raadsbesluit, voor 2015 een bedrag van € 377.720 als compensatie van de weggevallen bespaarde rente bij het erfpachtbedrijf.	
Omvang per 1-1-2015	€ 8.746.060	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden	Op basis van de uitgangspunten van het BBV (notitie erfpacht van de commissie uit 2013) zal de € 25 mln die door reserve afkoopsommen erfpacht is 'geleend' aan de reserve weerstandsvermogen parkeren en stedelijke investeringen (WPSI) moeten worden terugbetaald om de noodzakelijke omvang van de reserve afkoopsommen erfpacht te garanderen. Bij de bestuursrapportage 2014 is vooruitlopend € 8 mln overgeheveld naar de reserve afkoopsommen erfpacht. De volledige financiële afwikkeling en opheffen van de reserve WPSI zal plaatsvinden bij PRIL - vermogenbeheer 2015.	

Naam	Reserve kapitaallasten Brede School De Merenwijk	
Nummer/Afd.	8101116	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	12.0149	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Dient ter dekking van de kapitaallasten voortvloeiende uit het krediet "verbouwing Brede School De Merenwijk".	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2013	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Dotatie uit bestemmingsreserve GSB-middelen ISV-EZ conform RB 12.0149 ad. € 500.000. In de nota beleidskader "reserves en voorzieningen" (RB 12.0011) is afgesproken dat alle reserves die ter dekking van de kapitaallasten zijn ingesteld de omslagrente vergoed zullen krijgen.	
Besteding	Dekking van de kapitaallasten voortvloeiende uit het krediet "verbouwing Brede School De Merenwijk", voor 2015 een bedrag van € 23.298.	
Omvang per 1-1-2015	€ 559.152	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve exploitatie Oppenheimstraat	
Nummer/Afd.	8101234	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	13.0038	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Bijdrage aan exploitatie Oppenheimstraat.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	2013	
Datum opheffing	2053	
Voeding	Eenmalige dotatie vanuit programma 7 (€ 100.000) en een eenmalige dotatie vanuit vereveningsreserve	
Besteding	Jaarlijkse bijdrage aan de exploitatie Oppenheimstraat ter compensatie van het exploitatietekort.	
Omvang per 1-1-2015	€ 200.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve kapitaallasten uitbreiding foyer Leidse Schouwburg	
Nummer/Afd.	8101283	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	14.0061	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Dekking van kapitaallasten ten gevolge van de investering in de uitbreiding van de foyer van de Leidse Schouwburg	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2014	
Datum opheffing	2039	
Voeding	Eenmalige dotatie reserve sociaal maatschappelijke en culturele voorzieningen (€ 450.000). Jaarlijks rentedotatie op basis van stand reserve op 1 januari.	
Besteding	Jaarlijkse kapitaallasten vanaf 2016	

Naam	Reserve kapitaallasten uitbreiding foyer Leidse Schouwburg
Omvang per 1-1-2015	€ 450.000
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

5.2.7 Toelichting reserves programma 7

Naam	Reserve vastgoedexploitatie BSLN	
Nummer/Afd.	8100555	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	08.0047	
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs	
Doel	De reserve vastgoedexploitatie Brede School Leiden Noord dient om de kapitaallasten die voortvloeien uit het vastgoedkrediet voor investeringen van de Brede School Leiden Noord te dekken.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	-	
Datum opheffing	-	
Voeding	De reserve wordt gevoed uit de vereveningsreserve: a. De verwachte eindwaarde van de grondexploitatie Brede School Leiden Noord van € 4.146.789 is in 2011 gestort in de reserve vastgoedexploitatie Brede School Leiden Noord; b. De bijdrage uit de Vereveningsreserve Grondexploitaties ter dekking van het vastgoedkrediet BSLN van € 1.500.000 (RV 08.0050, PRIL 2008) is in 2009 gestort in de reserve vastgoedexploitatie Brede School Leiden Noord; c. De opbrengsten tijdelijke huisvesting van € 52.000 (huuropbrengsten) worden gestort in de reserve vastgoedexploitatie Brede School Leiden Noord.	
Besteding	Een deel van de kapitaallasten van de Brede School Leiden Noord wordt gedekt uit de reserve (zie RV 08.0047), voor 2015 een bedrag van € 398.584.	
Omvang per 1-1-2015	€ 5.358.534	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve kapitaallasten nieuwbouw Da Vinci	
Nummer/Afd.	8100556	Realisatie/Onderwijshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
Raadsbesluit	09.0073	
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs	
Doel	Bestemmen van specifieke gelden voor de nieuwbouw van de VMBO-school Da Vinci College nabij station Lammenschans.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2009	
Datum opheffing	-	
Voeding	Dotatie uit Vereveningsreserve per 01-07-2009 van € 5.244.000 Opbrengst grondverkoop aan CCL april 2009 € 2.000.000 Dekking vrijval behoedzaamheidsreserve 2007 (RB 07. 0016) € 2.300.000 Reservering Vereveningsres. Grondexploitaties (RB 06.0137) € 2.000.000	
Besteding	In te zetten voor de nieuwbouw en rentebetalingen van het Da Vinci College, gerealiseerd binnen de nieuwbouw van het ROC-complex nabij het station Lammenschans. Vanaf 2012 wordt jaarlijks € 288.600 onttrokken.	
Omvang per 1-1-2015	€ 12.636.800	
Maximale omvang	-	
Minimale omvang	-	

Naam	Reserve kapitaallasten nieuwbouw Da Vinci	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve combinatiefuncties	
Nummer/Afd.	8100557	Realisatie/Stadskennis en Cultuur
Raadsbesluit	09.0120	
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs	
Doel	<p>Vanaf 2008 is de rijksregeling Impuls Brede Scholen Sport en Cultuur in werking getreden. Via deze regeling ontvangt de gemeente een bijdrage voor het realiseren van combinatiefuncties in enerzijds het onderwijs en anderzijds in de sectoren sport en cultuur. De belangrijkste doelstellingen van het Rijk bij deze regeling zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De uitbreiding van het aantal brede scholen met een sport- en cultuuraanbod in zowel het primair als het voortgezet onderwijs; - De versterking van sportverenigingen met oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sport voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk; - Het stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen; - Het bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met een of meer kunst- en cultuurvormen. 	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	2009	
Datum opheffing	-	
Voeding	Deze reserve is gevoed met de rijksbijdragen 2008 en 2009 van € 465.000, de onderuitputting BOS-projecten van € 50.000 en een onttrekking uit de voorziening risico GSB € 563.000.	
Besteding	Op de combinatiefuncties zit in de jaren 2010 t/m 2015 een begroot tekort. Met deze reserve wordt dit tekort jaarlijks aangevuld. Het is evenwel ook mogelijk dat een overschot in enig jaar aan de reserve wordt toegevoegd. In 2015 staat een onttrekking begroot van € 405.000. Het restant van de reserve zal worden ingezet bij de voorzetting van het project.	
Omvang per 1-1-2015	€ 545.397	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve Centra voor Jeugd en Gezin	
Nummer/Afd.	8100558	Realisatie
Raadsbesluit	10.0056	
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs	
Doel	Het egaliseren van de jaarlijkse kosten die betrekking hebben op het realiseren van vier nieuwe centra voor jeugd en gezin.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2009	
Datum opheffing	2016	
Voeding	Tot en met 2011 zijn vanuit het Rijk middelen voor de realisatie van Centra voor Jeugd en Gezin als brede doeluitkering verstrekt. Hierna zijn deze middelen via de algemene uitkering als decentralisatie-uitkering verstrekt. Bij de jaarrekening 2009 is voorgesteld om een bedrag van € 200.000 in de reserve te storten.	
Besteding	Bij de 2e bestuursrapportage 2013 is voorgesteld deze reserve in te zetten voor de overgang van de decentralisatie jeugdzorg.	
Omvang 1-1-2015	€ 100.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve Onderwijshuisvesting	
Nummer/Afd.	8100559	Realisatie
Raadsbesluit	11.0044	

Naam	Reserve Onderwijshuisvesting
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs
Doel	Dekking van kosten voor beleid en uitvoering onderwijshuisvesting
Functie	Egalisatiefunctie
Datum realisatie	2011/2012
Datum opheffing	-
Voeding	Incidenteel uit exploitatiemiddelen.
Besteding	Dekking van kosten voor beleid en uitvoering onderwijshuisvesting.
Omvang per 1-1-2015	€ 607.704
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve Onderwijshuisvesting Nuon	
Nummer/Afd.	8100560	Realisatie
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs	
Doel	Met de middelen in deze bestemmingsreserve kunnen verschillende onderwijsvoorzieningen (versneld) gerealiseerd worden.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Bestemmingsreserve "Opbrengst verkoop aandelen Nuon".	
Besteding	Onttrekkingen t.b.v. onderwijshuisvesting kunnen plaatsvinden wanneer de raad daartoe besluit via het beschikbaar stellen van een krediet. E.e.a. is in het Integraal huisvestingsplan Onderwijs 2012 e.v. vastgelegd.	
Omvang per 1-1-2015	€ 12.293.486	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden	Bij het Integraal huisvestingsplan Onderwijs (RV 12.0018) zijn diverse investeringen aangewezen waarbij deze reserve als dekking dient. Voor 2015 is € 908.000 gereserveerd voor 'Uitbreiding Visser 't Hooft' en € 1.200.000 voor de gymzalen in het Dieperhout.	

Naam	Reserve kapitaallasten gymzaal Binnenstad	
Nummer/Afd.	8101100	Realisatie
Raadsbesluit	13.0031	
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs	
Doel	Jaarlijkse onttrekking van de kapitaallasten (onderdeel afschrijving) van de geactiveerde investering voor de gymnastiekzaal in de binnenstad.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2013	
Datum opheffing	Uiterlijk 2053	
Voeding	Onttrekking per 1 januari 2013 van € 1.000.000 aan de reserve onderwijshuisvesting NUON.	
Besteding	Jaarlijkse onttrekking van de kapitaallasten (onderdeel afschrijving) van de geactiveerde investering voor de gymnastiekzaal in de binnenstad.	
Omvang per 1-1-2015	€ 982.072	
Maximale omvang	n.v.t.	

Naam	Reserve kapitaallasten gymzaal Binnenstad	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve kapitaallasten gymnastieklokaal Oppenheimstraat	
Nummer/Afd.	8101233	Realisatie
Raadsbesluit	13.0038	
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs	
Doel	Jaarlijkse onttrekking van de kapitaallasten van de geactiveerde investering voor de gymnastiekzaal Oppenheimstraat.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2013	
Datum opheffing	Uiterlijk 2053	
Voeding	Onttrekking per 1 januari 2013 van € 900.000 aan de reserve onderwijshuisvesting NUON. Jaarlijkse rentedotatie 3,5% (omslagrente) conform het Beleidskader Reserves en Voorzieningen (RB12.0011)	
Besteding	Jaarlijkse onttrekking van de kapitaallasten van de geactiveerde investering voor de gymnastiekzaal Oppenheimstraat.	
Omvang per 1-1-2015	€ 900.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve kapitaallasten verplaatsing Marecollege	
Nummer/Afd.	8101237	Realisatie
Raadsbesluit	13.0127	
Programma	Programma 7 Jeugd en Onderwijs	
Doel	Jaarlijkse onttrekking ter dekking van de kapitaallasten van de geactiveerde investering voor de verplaatsing van het Marecollege.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2013	
Datum opheffing	Uiterlijk 2053	
Voeding	Onttrekking per 1 januari 2013 van € 3.886.572 aan de vereveningsreserves grondexploitaties.	
Besteding	Jaarlijkse onttrekking ter dekking van de kapitaallasten van de geactiveerde investering voor de verplaatsing van het Marecollege.	
Omvang per 1-1-2015	€ 3.579.301	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

5.2.8 Toelichting reserves programma 8

Naam	Reserve publicaties Erfgoed Leiden en omstreken	
Nummer/Afd.	8100059	Archief
Raadsbesluit	1987	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie.	
Doel	De opbrengsten van publicaties en schenkingen etc. worden ingezet voor nieuwe initiatieven van publicaties etc.	
Functie	Bestedingsfunctie	

Naam	Reserve publicaties Erfgoed Leiden en omstreken
Datum realisatie	n.v.t.
Datum opheffing	n.v.t.
Voeding	Inkomsten uit publicaties en subsidies, schenkingen, legaten e.d.
Besteding	Conform doelstelling.
Omvang per 1-1-2015	€ 172.307
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Bedrijfsreserve Museum De Lakenhal	
Nummer/Afd.	8100666	Museum de Lakenhal
Raadsbesluit	09.0034	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	De doelstelling is de egalisatie van resultaten op de bedrijfsvoering en afgesloten projecten over meerdere jaren en om incidentele knelpunten in de bedrijfsvoering op te lossen. Met dit instrument wordt beoogd de integrale managementverantwoordelijkheid te concretiseren en de budgetdiscipline te vergroten.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Op basis van het bedrijfsresultaat wordt jaarlijks de dotatie/onttrekking bepaald.	
Besteding	Concrete bestedingsdoelen zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Opvangen van fluctuaties in bedrijfsresultaat en -risico's • Afdekken risico's van de organisatie tentoonstellingen 	
Omvang per 1-1-2015	€ 510.562	
Maximale omvang	€ 511.714	
Minimale omvang	€ 51.171	
Bijzonderheden	geen	

Naam	Reserve Investering Molen de Valk	
Nummer/Afd.	8100668	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	07.0012	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Dekking van afschrijvingen.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2007	
Datum opheffing	Bij afsluiten investering Molen de Valk.	
Voeding	Eenmalig bij RV 07.0012 van € 412.500.	
Besteding	Dekking van afschrijvingslasten herstel en restauratiewerkzaamheden aan Molen de Valk (krediet 7100258) voor een bedrag van € 16.500.	
Omvang per 1-1-2015	€ 363.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve Haagweg 4	
Nummer/Afd.	8100670	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	09.0004	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Dekking van de kapitaallasten van de renovatie Haagweg 4.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2009	
Datum opheffing	-	
Voeding	Reserveringen binnen het PRIL, uit de Vereveningsreserve Grondexploitatie van € 1.350.000; Reserve Atelierbeleid (product 540.04 Reserve Atelierbeleid) van € 91.000; Beschikbare middelen 2008 ten behoeve van het Cultuurfonds 2008 (product 540.01 Theater) van € 100.000,- bij resultaatbestemming jaarrekening 2008; Beschikbare middelen 2008 ten behoeve van de kunst in de openbare ruimte (product 540.03 Beeldende Kunst) van € 75.000,- bij resultaatbestemming jaarrekening 2008.	
Besteding	Kapitaallasten herinrichting en het brandveilig maken van het Haagweg 4 complex, voor 2015 is een onttrekking van € 115.390 geraamd.	
Omvang per 1-1-2015	€ 1.147.916	
Maximale omvang	-	
Minimale omvang	-	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve Archeologisch park Matilo	
Nummer/Afd.	8100671	Vastgoedontwikkeling en Grondzaken
Raadsbesluit	08.0073	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Bestemmen van specifieke gelden voor de dekking van het project inrichting Park Matilo.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2009	
Datum opheffing	Het project inrichting Park Matilo zal naar verwachting einde 2014 worden afgerond.	
Voeding	Dotatie uit vereveningsreserve van drie gelijke jaarschijven voor totaal een bedrag van € 3,75 mln. In de nota vermogensbeheer (RB 05.0052) is afgesproken dat alle reserves en voorzieningen uit het vermogensbeheer rentedragend zullen worden. Voor 2015 is de begrote rentedotatie € 234,-.	
Besteding	In te zetten voor de realisatie van de investeringen in het wijkpark Matilo in de ruimste zin van het woord.	
Omvang per 1-1-2015	€ 21.035	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden	Bij de perspectiefnota's 2010 (€ structureel € 64.192) en 2011 (structureel € 68.287) zijn financiële middelen voor het beheer beschikbaar gesteld.	

Naam	Reserve herontwikkeling sportvelden	
Nummer/Afd.	8100672	Realisatie/Stadsleven
Raadsbesluit	10.0056	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Deze reserve heeft tot doel de middelen te reserveren die zijn toegekend voor de ontwikkeling van de Zuidelijke sportvelden en het Montgomery terrein. De middelen dienen een gedeelte van de kapitaallasten voor de Zuidelijke sportvelden en het Montgomeryterrein te dekken.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2009	
Datum opheffing	-	

Naam	Reserve herontwikkeling sportvelden
Voeding	De reserve wordt voornamelijk gevoed door een voortijdige winstneming op de ontwikkeling van het Haagwegkwartier.
Besteding	(Her)ontwikkeling van Sportvelden. Een deel van de kosten van de noordelijke sportvelden en herinrichting Montgomerystraat zullen uit deze reserve worden gedekt.
Omvang per 1-1-2015	€ 1.477.831
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	In het PRIL 2013 (RB13.0065) heeft er een eenmalige onttrekking uit de reserve plaatsgevonden (1.000.000).

Naam	Bestemmingsreserve Uitbreiding foyer Schouwburg	
Nummer/Afd.	8100674	Realisatie/Stadskennis en Cultuur
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Ter verbetering van de financiële exploitatie van de Schouwburg dient meer ruimte gerealiseerd te worden voor ontvangst van gasten. Daartoe dient de foyer uitgebreid te worden.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Eenmalige storting van € 1.000.000 (RB 11.0047) uit reserve opbrengst verkoop aandelen Nuon.	
Besteding	Volgens raadsbesluit RV 13.0142 heeft de raad besloten € 1.000.000 aan de bestemmingsreserve Uitbreiding Foyer Schouwburg te onttrekken en toe te voegen aan de bestemmingsreserve Kapitaalslasten Museum De Lakenhal.	
Omvang per 1-1-2015	€ 0	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve exploitatie De Nobel	
Nummer/Afd.	8100677	Realisatie
Raadsbesluit	10.0144	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Bijdrage aan de bijsturingsopgave voor de exploitatie van muziekcentrum De Nobel.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	2011	
Datum opheffing	2053	
Voeding	Dotatie vanuit reserve muziekcentrum de Nobel van € 346.180 - RB11.0101	
Besteding	Jaarlijkse bijdrage van € 13.000 aan de exploitatie van muziekcentrum De Nobel en 2x € 50.000 ten behoeve de organisatieondersteuning LVC bij de overgang naar de Nobel (2013, 2014).	
Omvang per 1-1-2015	€ 232.283	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve kapitaallasten De Nobel	
Nummer/Afd.	8100678	Realisatie
Raadsbesluit	11.0101	

Naam	Reserve kapitaallasten De Nobel
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie
Doel	Dekking van kapitaallasten ten gevolge van de investering in het gebouw en de theatertechniek.
Functie	Financieringsfunctie
Datum realisatie	2011
Datum opheffing	2051
Voeding	Dotatie vanuit reserve muziekcentrum De Nobel € 852.820 - RB11.0101 en Jaarschijf 2011 Subsidie op Termijn regeling € 199.927 - RB11.0101. In 2013 betreft het een bedrag van € 198.000.
Besteding	Dekking van de kapitaallasten.
Omvang per 1-1-2015	€ 1.648.751
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve Jeugd sportfonds Leiden	
Nummer/Afd.	8100970	Realisatie/Stadsleven
Raadsbesluit	10.0144	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Een reserve Jeugd sportfonds Leiden in te stellen, met als doel aan die reserve jaarlijks bedragen te onttrekken die benodigd zijn voor het financieren van Jeugd sportfonds Leiden door de gemeente Leiden.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Eenmalige storting van € 222.740	
Besteding	De aanwending van de gevormde reserve wordt ingezet voor de financiering van het Jeugd sportfonds Leiden.	
Omvang per 1-1-2015	€ 16.930	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve Pieterskerk	
Nummer/Afd.	8101035	Realisatie
Raadsbesluit	RB.12.0139	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Jaarlijkse subsidiëring van de kapitaallasten (onderdeel afschrijving) van de bij de stichting Pieterskerk geactiveerde investering in de restauratie Pieterskerk.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	Uiterlijk 2020.	
Voeding	Onttrekking per 1 januari 2013 van € 5.239.000 aan de reserve compensatie dividend Nuon.	
Besteding	Jaarlijkse subsidiëring van de kapitaallasten (onderdeel afschrijving) van de bij de stichting Pieterskerk geactiveerde investering in de restauratie Pieterskerk.	
Omvang per 1-1-2015	€ 5.027.731	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	

Naam	Reserve Pieterskerk
Bijzonderheden	

Naam	Reserve kapitaallasten sportaccomodaties	
Nummer/Afd.	8101101	Realisatie
Raadsbesluit	12.0118	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Dekking van een deel van de kapitaallasten van investeringen uit de Sportnota, zijnde de kapitaallasten die voortvloeien uit een investeringsvolume van € 9.654.000 voor de vervangingen van het Vijf Meibad en een klein deel van de Vijf Meihal.	
Functie	Financieringsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	2058	
Voeding	Diverse incidentele middelen die in 2011-2013 beschikbaar zijn gesteld voor investeringen in sport en terecht zijn gekomen in verschillende reserves, voorzieningen en het programma Algemene dekkingsmiddelen II. RB 12.0058 € 9.654.000	
Besteding	Vanaf 2018 jaarlijks gelijk aan de kapitaallasten van een investeringsvolume van € 9.654.000 en een afschrijvingstermijn van 40 jaar.	
Omvang per 1-1-2015	€ 9.564.000	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve kapitaallasten Museum de Lakenhal	
Nummer/Afd.	8101270	Museum de Lakenhal
Raadsbesluit	13.0142	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Functie	Financieringsfunctie	
Doel	Dekking van een deel van de kapitaallasten van het project restauratie en uitbreiding Museum de Lakenhal in aanvulling op de beschikbare kapitaallasten uit het IP.	
Datum realisatie	2014	
Datum opheffing	2054	
Voeding	<ul style="list-style-type: none"> ■ Reserve NV Stadsherstel € 2.000.000 ■ Reserve Klimaatmaatregelen € 150.000 ■ Reserve uitbreiding foyer Schouwburg € 1.000.000 ■ Vereveningsreserve grondexploitatie € 1.200.000 ■ Voorziening groot onderhoud Museum de Lakenhal € 329.000 ■ Rente o.b.v. de stand reserve per 1 januari 	
Besteding	Jaarlijkse kapitaallasten	
Omvang per 1-1-2015	€ 3.479.412	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve bedrijfsvoering ELO	
Nummer/Afd.	8101272	Archief
Raadsbesluit		
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Functie	Egalisatiefunctie	

Naam	Reserve bedrijfsvoering ELO
Doel	Het op kunnen vangen van jaarlijkse fluctuaties in de exploitatie.
Datum realisatie	2013
Datum opheffing	n.v.t.
Voeding	Het exploitatieoverschot wordt gestort in deze reserve.
Besteding	Het exploitatietekort wordt onttrokken aan deze reserve.
Omvang per 1-1-2015	€ 254.115
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

5.2.9 Toelichting reserves programma 9

Naam	Reserve Openbare Geestelijk GezondheidsZorg (OGGZ)	
Nummer/Afd.	8100784	Realisatie/Stadsleven
Raadsbesluit	00.0124	
Programma	Programma 9 Maatschappelijke Ondersteuning	
Doel	Het opheffen van knelpunten bij de uitvoering van de (regionale) plannen voor Maatschappelijke opvang en Verslavingszorg	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Voeding	In het verleden is een aantal maal besloten om het niet bestede deel van de OGGZ-middelen in deze bestemmingsreserve te storten.	
Besteding	Conform doelstelling. In 2014 en 2015 zal € 24.015 worden onttrokken voor compensatie herhuisvesting ggz-instellingen (RB 11.0023). Voor 2014 is een onttrekking geraamd van € 64.105 ter dekking voor kosten van het regionaal kompas.	
Omvang per 1-1-2015	€ 447.045	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bestemmingsreserve Sociaal-maatschappelijke en culturele voorzieningen	
Nummer/Afd.	8100785	Realisatie
Raadsbesluit	11.0047	
Programma	Programma 9 Maatschappelijke Ondersteuning	
Doel	De bestemmingsreserve biedt mogelijkheden om een aantal leemtes in het aanbod aan sociaal-maatschappelijke voorzieningen te vullen, dit vooruitlopend op de later dit jaar te verschijnen Sociaal-maatschappelijke structuurvisie.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Voeding	Bestemmingsreserve "Opbrengst verkoop aandelen Nuon"	
Besteding	De aanwendig van de gevormde reserve worden ingezet voor de financiering van de sociaal-maatschappelijke structuurvisie. In RB 13.0080 is € 900.000,- (€ 200.000 voor 2014 en € 700.000 voor 2015) beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het project "versterking buurtfunctie speeltuinen".	
Omvang per 1-1-2015	€ 4.465.485	

Naam	Bestemmingsreserve Sociaal-maatschappelijke en culturele voorzieningen
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

5.2.10 Toelichting reserves programma 10

Naam	Bestemmingsreserve frictiekosten ID/WIW-banen	
Nummer/Afd.	8100855	DZB
Raadsbesluit	14.0019	
Programma	Programma 10 Werk en Inkomen	
Doel	Dekking van de kosten die gemoeid zijn met het raadsbesluit dat geleid heeft tot "geen gedwongen ontslagen WIW-medewerkers"	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2014	
Datum opheffing	31-12-2025	
Voeding	Er vindt in 2014 een eenmalige storting plaats van € 959.430	
Besteding	Conform bestedingsplan. Het verschil tussen de eenmalige storting en de omvang per 1-1-2015 is nog een restant van een eerder bestedingsdoel. Dat restant zal vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. Dit is opgenomen in de bestuursrapportage 2014.	
Omvang per 1-1-2015	€ 1.003.077	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden		

Naam	Bedrijfsreserve DZB-Leiden WSW	
Nummer/Afd.	8100857	DZB
Raadsbesluit	09.0034	
Programma	Programma 10 Werk en Inkomen	
Doel	Het opvangen van jaarlijkse schommelingen in de bedrijfsvoeringskosten en om knelpunten in de exploitatie op te lossen.	
Functie	Egalisatiefunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Een voordelig exploitatieresultaat. De minimale omvang van de bedrijfsreserve bedraagt 1% en de maximale omvang 10% van de totale exploitatielasten (RV 09.0034). Daarnaast is een vaste storting geraamd van € 45.016.	
Besteding	Onttrekking van jaarlijks € 9.349 houdt verband met de destijds hogere investeringen bij nieuwbouw Kas Kwekerij. Besloten is dat hogere kapitaallasten als gevolg van de hogere investering door DZB binnen haar eigen exploitatie op te vangen, waarbij tevens is afgesproken om de hogere kapitaallasten te onttrekken uit de bedrijfsreserve DZB (RV 09.0037). De Kas wordt afgeschreven in 20 jaar.	
Omvang per 1-1-2015	€ 3.281.002	
Maximale omvang	(RB 12.0011)	
Minimale omvang	(RB 12.0011)	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve zachte landing WSW	
Nummer/Afd.	8101090	Concernstaf
Raadsbesluit	12.0097	

Naam	Reserve zachte landing WSW
Programma	Programma 10 Werk en Inkomen
Doel	Dekking kosten herstructurering DZB.
Functie	Bestedingsfunctie
Datum realisatie	2012
Datum opheffing	2016
Voeding	Er is een dotatie geweest van € 1.000.000 bij de 2e Bestuursrapportage 2012 (RB 12.0120). Het sociaal akkoord zorgt voor een positief resultaat op de DZB-begroting 2014 van € 570.000. Er is besloten om € 300.000 vrij te laten vallen als dekking voor de algemene dekkingsproblematiek en € 270.000 wordt gestort in de reserve zachte landing rijksbezuinigingen gestort (PN 2014). Daarnaast is in de Perspectiefnota 2014 een storting opgenomen van € 516.000 in 2015, € 397.000 in 2016 en tenslotte € 439.000 in 2017.
Besteding	Friciekosten die ontstaan bij de herstructurering (RB 12.0097) in 2014. In 2014 is een onttrekking van € 90.000 geraamd.
Omvang per 1-1-2015	€ 461.946
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	-
Bijzonderheden	Eerst zou de concernreserve worden ingezet voor oormerking van dit bedrag. Door de val van het kabinet Rutte I zijn de ontwikkelingen op het terrein en inkomen, die verband hielden met de concept wet Werken naar Vermogen op PM gezet. Om de geoordeelde bedragen binnen de concernreserve € 1.000.000 veilig te stellen is een afzonderlijke reserve ingesteld. Nu zullen de herstructureringskosten gedekt worden via deze aparte bestemmingsreserve.

5.2.11 Toelichting reserves algemene dekkingsmiddelen

Algemene reserve

Naam	Concernreserve	
Nummer/Afd.	8100908	Concernstaf
Raadsbesluit	05.0055	
Programma	Programma Algemene Dekkingsmiddelen	
Doel	De concernreserve dient als buffer voor de afdekking van niet-kwalificeerbare risico's en de egalisatie van exploitatieresultaten. De minimale omvang van de concernreserve is vastgesteld op € 10 miljoen.	
Functie	Bufferfunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Rekeningsresultaten worden toegevoegd aan de Concernreserve. Verder wordt de Concernreserve gebruikt voor het sluitend maken van het meerjarenbeeld bij de Begroting of Perspectiefnota waarbij toevoegingen kunnen voorkomen. In 2015 wordt de Concernreserve versterkt met een bedrag van € 807.398 als gevolg van de onttrekking in 2014 voor het Werninkterrein. De versterking in 2016 tot en met 2018 bedraagt € 1.609.602, zodat er per saldo weer € 2,5 miljoen is toegevoegd. Verder is er het voornemen om bij de bestuursrapportage 2014 een bedrag € 20 miljoen over te hevelen uit de reserve compensatie dividend NUON ter versterking van de weerstandscapaciteit. Deze overheveling is nog niet in het saldo verwerkt.	
Besteding	De concernreserve is in principe vrij besteedbaar met inachtneming van het weerstandsvermogen van € 10 miljoen; dit is een harde ondergrens. Jaarlijks wordt met het bestemmingsvoorstel het meerdere aangewend. Na de overheveling van € 20 miljoen uit de reserve compensatie dividend NUON ontstaat er een extra oormerk ter verhoging van de beschikbare weerstandscapaciteit naar € 30 miljoen. Verder wordt de Concernreserve gebruikt voor het sluitend maken van het meerjarenbeeld bij de Begroting of Perspectiefnota waarbij onttrekkingen kunnen voorkomen. In 2015 zal een bedrag van € 100.000 aan de Concernreserve worden onttrokken.	
Omvang per 1-1-2015	€ 7.600.001	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	€ 10 miljoen	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve Verkoop aandelen Nuon	
Nummer/Afd.	8100909	Concernstaf
Raadsbesluit	09.0038	
Programma	Programma Algemene Dekkingsmiddelen	
Doel	Het reserveren van de verkoopopbrengst aandelen Nuon in afwachting van nadere besluitvorming door de gemeenteraad.	
Functie	Bufferfunctie	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Deel van de verkoopopbrengst aandelen Nuon.	
Besteding	Het vrij besteedbare bedrag wordt na besluitvorming door de raad over de bestemming van de verkoopopbrengst onttrokken of geoormerkt.	
Omvang per 1-1-2015	€ 47.772	
Maximale omvang	n.v.t.	
Minimale omvang	n.v.t.	
Bijzonderheden	De meeropbrengst van de aandelen is inmiddels volledig geoormerkt. De bespaarde rente van € 2.069.000 die aan deze reserve is toegevoegd zal worden ingezet voor de versterking van de concernreserve in 2012 waarvoor u een separaat voorstel ontvangt. Het resterende gedeelte van de reserve is geoormerkt overeenkomstig de verdeling in de programmabegroting 2011 (pag19/20)	

Bestemmingsreserves

Naam	Reserve compensatie dividend Nuon	
Nummer/Afd.	8100907	Concernstaf
Raadsbesluit	09.0111	
Programma	Programma Algemene Dekkingsmiddelen	
Doel	Het reserveren van een deel van de verkoopopbrengst aandelen Nuon Energy voor compensatie van het wegvallende dividend in de begroting. In het geval de reserve wordt aangesproken voor andere doeleinden moet het renteverlies gecompenseerd worden.	
Functie	Inkomensfunctie	
Datum realisatie	2009	
Datum opheffing	-	
Voeding	Deel van de verkoopopbrengst aandelen Nuon. Storting 2015 € 4.774.000	
Besteding	Er is het voornemen om bij de bestuursrapportage 2014 een bedrag € 20 miljoen over te hevelen uit de reserve compensatie dividend NUON ter versterking van de weerstandscapaciteit. Deze overheveling is nog niet in het saldo verwerkt.	
Omvang per 1-1-2015	€ 55.235.300	
Maximale omvang	€ 117.500.000	
Minimale omvang	€ 0	
Bijzonderheden		

Naam	Reserve GSB-middelen ISV en EZ	
Nummer/Afd.	8100910	Concernstaf
Raadsbesluit	10.0056	
Programma	Programma Algemene Dekkingsmiddelen	
Doel	Middelen om projecten te dekken voor de realisatie van prestatieafspraken in het kader van GSB met het Rijk.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2010	

Naam	Reserve GSB-middelen ISV en EZ
Datum opheffing	n.v.t.
Voeding	Resterende middelen van de GSB-periode 2005-2009 als gevolg van de afrekening ISV I, ISV II en de BDU EZ met het Rijk.
Besteding	Een achttal projecten op basis van raadsvoorstel 11.0083. In 2015 staan 3 bestedingen begroot: Meten voortgang € 6.267 Beleidskader winkelvoorzieningen binnenstad € 25.000 Gevelsanering € 325.000
Omvang per 1-1-2015	€ 3.004.334
Maximale omvang	n.v.t.
Minimale omvang	n.v.t.
Bijzonderheden	

Naam	Reserve bedrijfsvoering plankosten	
Nummer/Afd.	8101102	Concernstaf
Raadsbesluit	12.0153	
Programma	Programma Algemene dekkingsmiddelen	
Doel	De primaire functie van deze reserve is de dekking van de plankosten van projecten in de definitiefase. De secundaire functie van deze reserve is het oplossen van knelpunten met betrekking tot de nieuwe plankostensystematiek.	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2013	
Datum opheffing	Vooralsnog niet ter sprake.	
Voeding	De reserve wordt jaarlijks (structureel) gevoed door de budgettaire verschuiving die teweeg wordt gebracht als gevolg van de invoering van de Nota Plankosten Leiden. Daarnaast kunnen plankosten in de definitiefase bij het nemen van een kaderbesluit eventueel terugvloeien naar de reserve (rekening houden met BBV voor het activeren van plankosten). Storting 2015 € 951.320.	
Besteding	College is bevoegd orgaan. Bestedingen vinden plaats na collegebesluit.	
Omvang per 1-1-2015	€ 325.922	
Maximale omvang	Een optelsom van de storting in deze reserve van de afgelopen twee jaar.	
Minimale omvang	geen.	
Bijzonderheden	Aanwending van de reserve bedrijfsvoering plankosten kan, zonder voorafgaand raadsbesluit, door het College van B&W plaatsvinden. Verantwoording vindt plaats bij de bestuursrapportage(s) en de jaarrekening. Indien het saldo van de reserve bedrijfsvoering in enig jaar boven het maximum komt, wordt het meerdere bij de jaarrekening toegevoegd aan de concernreserve.	

Naam	Reserve zachte landing 3D's	
Nummer/Afd.	8101278	Concernstaf
Raadsbesluit	14.0061	
Programma	Programma Algemene dekkingsmiddelen	
Doel	Conform de bestuurlijke afspraken rondom een zorgzame stad (zie beleidsakkoord 2014-2018) worden extra middelen beschikbaar gesteld voor de "zachte landing" van de decentralisaties	
Functie	Bestedingsfunctie	
Datum realisatie	2014	
Datum opheffing	2019	
Voeding	De initiële storting maakt onderdeel uit van het vrij besteedbare deel van de concernreserve. Indien er sprake is van een onderbesteding van het beschikbare budget ter uitvoering van de nieuwe taken vanuit de drie decentralisaties zullen jaarlijks bij resultaatbestemming of tussentijds bij de bestuursrapportage voorstellen worden gedaan om de onderbesteding te doteren aan de reserves zachte landing 3 D's. In 2015 wordt € 3,6 miljoen gestort bestaande uit overgangperiode jeugdzorg (€ 1.250.000), transitie jeugdzorg (€ 205.074), zachte landing AWBZ (€ 1.350.000) en zachte landing hulp bij het huishouden (€ 825.000).	

Naam	Reserve zachte landing 3D's
Besteding	Reserve is beschikbaar voor zowel transitiekosten als overige uitgaven aan de (nieuwe) beleidstaken vanuit de drie decentralisaties (Jeugzorg, uitbreiding WMO en Participatiewet). In 2015 wordt € 90.000 onttrokken ter bekostiging van (school) maatschappelijk werk in de jeugd- en gezinsteams.
Omvang per 1-1-2015	€ 35.511
Maximale omvang	n.v.t
Minimale omvang	n.v.t
Bijzonderheden	De reserve dient niet voor het dekken van de overschrijdingen op het I-deel van het Participatiebudget. Dit is immers geen nieuwe taak en de risico's hieromtrent zijn al meegenomen in het weerstandsvermogen.

5.3 Toelichting voorzieningen

Toelichting Voorzieningen Programma 1

Naam	Voorziening pensioenen wethouders	
Nummer/Afd.	8105151	Concernstaf
Raadsbesluit	-	
Programma	Programma 1 Bestuur en dienstverlening	
Doel	Voorziening om de toekomstige pensioenverplichtingen aan (oud)-wethouders af te dekken.	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Conform de actuariële berekening van de pensioenen wordt jaarlijks de dotatie bepaald om de voorziening op niveau te houden.	
Besteding	-	
Omvang per 1-1-2015	€ 4.721.901	
Bijzonderheden		

Naam	Voorziening Internationale Samenwerking	
Nummer/Afd.	8105159	Sociaal- en Economisch Beleid
Raadsbesluit	12.0073	
Programma	Programma 1 Bestuur en dienstverlening	
Doel	Inzet ten behoeve van projecten geoormerkt in het kader van de Internationale Samenwerking.	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	De voorziening wordt gevoed vanuit ontvangen projectgelden van derden in het kader van de internationale samenwerking.	
Besteding	Projecten geoormerkt binnen het kader van de Internationale Samenwerking.	
Omvang per 1-1-2015	€ 161.467	
Bijzonderheden		

Toelichting Voorzieningen Programma 2

Naam	Voorziening Veiligheidsbeleid (VB)	
Nummer/Afd.	8105060	Service en Informatie
Raadsbesluit	Raadsbesluit begroting 2013	
Programma	Programma 2 Veiligheid	
Doel	Egalisatie van de kosten programma veiligheid, cameratoezicht en tussentijdse evaluatie veiligheidsprogramma.	
Datum realisatie	-	
Datum opheffing	-	
Onderhoudsplan	Voor de kosten van het cameratoezicht is een voorziening voor zeven jaar onderhoud gerealiseerd, waarbij jaarlijks € 50.000 uit de voorziening kan worden onttrokken om dekking hieraan te geven. Daarnaast zijn er nog gelden t.b.v. RIEC, inbraakpreventie en fietsendiefstal.	
Voeding	n.v.t.	
Besteding	Voorziening RIEC € 100.000 idem inbraakpreventie € 50.000 idem fietsendiefstal € 50.000 Cameratoezicht € 300.000	

Naam	Voorziening Veiligheidsbeleid (VB)
Omvang per 1-1-2015	€ 320.830
Bijzonderheden	Deze voorziening vormde tot en met 2012 onderdeel van de Voorziening MO/VB/OGGZ. Omdat de budgethouder voor onderdeel Veiligheidsbeleid, Openbare Orde en Veiligheid is en voor de overige onderdelen de budgethouder Realisatie / Stads kennis en Cultuur, is besloten om de Voorziening MO/VB/OGGZ te splitsen. Dit betreft restantbedragen t.b.v. deze doelen die zijn toegekend ten gevolge van RV 08.0125 (Cameratoezicht) en BW besluit 08.1057 (tussentijdse evaluatie veiligheidsprogramma 2005-2009 (RIEC, inbraakpreventie en fietsendiefstal)).

Toelichting voorzieningen programma 3

Er zijn geen voorzieningen binnen dit programma.

Toelichting voorzieningen programma 4

Naam	Voorziening Afwikkeling VOC-gelden	
Nummer/Afd.	8105154	Realisatie/Stadsontwerp
Raadsbesluit	-	
Programma	Programma 4 Bereikbaarheid	
Doel	Afwikkeling van nog lopende zaken in de overdracht van de vervoersautoriteit van Leiden naar de provincie Zuid-Holland en de afwikkeling van nog lopende zaken in de door Leiden verleende en inmiddels verlopen openbaar vervoersconcessie.	
Datum realisatie	01/01/2006	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	De voeding is eenmalig en bestaat uit de saldi van de hernoemde 'Voorziening VOC-gelden toegankelijkheidsfonds' (0814101/BoWo) en de opgeheven voorzieningen 'Voorziening VOC-gelden infrastructuurfonds' (0814102/BoWo), 'Voorziening VOC-gelden productiefonds' (0814103/BoWo) en 'Voorziening VOC-gelden innovatiefonds (experimenten)' (0814104/BoWo).	
Besteding	-	
Omvang per 1-1-2015	€ 293.035	
Bijzonderheden	VOC staat voor Vereniging Openbaar vervoer Centrumgemeenten	

Toelichting voorzieningen programma 5

Naam	Voorziening boomregeling wijk	
Nummer/Afd.	8105003	Realisatie/Stadsruimte
Raadsbesluit	96.0075	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Egalisatie van de kosten voor het duurzaam in stand houden van bepaalde monumentale, bijzondere of waardevolle bomen, boomgroepen of houtopstand en dergelijke.	
Datum realisatie	9-7-1996	
Datum opheffing	n.v.t.	
Onderhoudsplan	Bomenverordening en Meerjaren Onderhoudsprogramma Groen.	
Voeding	Egalisatie van de kosten voor het duurzaam instandhouden van bepaalde monumentale, bijzondere of waardevolle bomen, boomgroepen of houtopstand e.d.	
Besteding	Herplantbijdrage en vergoedingen wegens toegebrachte schade.	
Omvang per 1-1-2015	€ 849.997	
Bijzonderheden	De claims die drukken op de voorziening zijn: Willem de Zwijgerlaan (€ 437.252), Diamantlaan (€ 230.500), Groenoord (€ 75.068), Morspoortgarage (RV 09.0128) (€ 75.757), Universiteit Science park (€ 228.600), Park Matilo (€ 169.250), 1000 bomenplan, 2e fase (€ 200.000), Bijdr.VTA onderzoek part. bomen (€ 5.000). Subtotaal verplichtingen/gelabeld (€ 1.421.427).	

Naam		Voorziening riolering
Nummer/Afd.	8105004	Stedelijk beheer
Raadsbesluit	-	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Spaarvoorziening voor toekomstige vervangingsinvesteringen rioleringen, overeenkomstig regelgeving in het BBV. Tevens dient de voorziening voor het groot onderhoud van de gemalen.	
Datum realisatie	16-9-2009	
Datum opheffing	-	
Onderhoudsplan	Het rioleringsplan is de basis voor de vervanging van rioleringen en voor groot onderhoudsmaatregelen. De werkelijke vervanging per jaar is deels afhankelijk van verbetering- en reconstructiewerk, waardoor de omvang van het onderhoudswerk per jaar kan verschillen.	
Voeding	Jaarlijkse dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten ad € 1.134.000 en een eenmalige dotatie van € 2.200.000 als bijdrage aan het krediet Oude Kooi (wateroverlast).	
Besteding	Besteding is conform het VGRP en het uitvoeringsbesluit Oude Kooi.	
Omvang per 1-1-2015	€ 5.758.820	
Bijzonderheden		

Naam		Voorziening Waterkwaliteit
Nummer/Afd.	8105025	Stedelijk beheer
Raadsbesluit	12.0141	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Het doel van de voorziening is het wegwerken van de onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van de waterkwaliteit voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Onderhoudsplan		
Voeding	Jaarlijkse dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten ad € 162.300, alsmede het gereserveerd bedrag voor het project beveiligd baggeren ad €1.226.000.	
Besteding	Besteding is conform het Beheerplan Groot Onderhoud	
Omvang per 1-1-2015	€ 2.237.693	
Bijzonderheden		

Naam		Voorziening Groot onderhoud Kunstwerken
Nummer/Afd.	8105026	Stedelijk beheer
Raadsbesluit	12.0141	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Het doel van de voorziening is het wegwerken van de onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van de kunstwerken voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Onderhoudsplan		
Voeding	Jaarlijkse dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten ad € 624.500.	
Besteding	Besteding is conform het Beheerplan Groot Onderhoud	
Omvang per 1-1-2015	€ 1.309.958	
Bijzonderheden		

Naam	Voorziening Groot onderhoud Walmuren en Beschoeiing	
Nummer/Afd.	8105027	Stedelijk beheer
Raadsbesluit	12.0141	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Het doel van de voorziening is het wegwerken van de onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van de walmuren en beschoeiingen voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Onderhoudsplan		
Voeding	Jaarlijkse dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten ad € 633.000	
Besteding	Besteding is conform het Beheerplan Groot Onderhoud	
Omvang per 1-1-2015	€ 2.678.948	
Bijzonderheden		

Naam	Voorziening Groot onderhoud Wegen	
Nummer/Afd.	8105028	Stedelijk Beheer
Raadsbesluit	12.0141	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Het doel van de voorziening is het wegwerken van de onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van de wegen voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Onderhoudsplan		
Voeding	Jaarlijkse dotatie ten laste van de rekening van baten en lasten ad € 2.700.000.	
Besteding	Besteding is conform het Beheerplan Groot Onderhoud	
Omvang per 1-1-2015	€ 3.030.007	
Bijzonderheden		

Naam	Voorziening Groot onderhoud Openbare Verlichting	
Nummer/Afd.	8105029	Stedelijk beheer
Raadsbesluit	12.0141	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Het doel van de voorziening is het wegwerken van de onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van de openbare verlichting voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Onderhoudsplan		
Voeding	Eemalige dotatie ad € 343.000	
Besteding	Besteding is conform het Beheerplan Groot Onderhoud	
Omvang per 1-1-2015	€ 0	
Bijzonderheden		

Naam	Voorziening Groot onderhoud Spelen	
Nummer/Afd.	8105030	Stedelijk beheer

Naam	Voorziening Groot onderhoud Spelen
Raadsbesluit	12.0141
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit
Doel	Het doel van de voorziening is het wegwerken van de onderhoudsachterstand en voor het op orde houden van spelen voor die onderdelen die groot onderhoud nodig hebben, waarvan de omvang jaarlijks niet gelijk is.
Datum realisatie	2012
Datum opheffing	-
Onderhoudsplan	
Voeding	Eenmalige dotatie ad € 1.204.000 en eenmalig een aanvullende dotatie ten behoeve van het toekomstig beheer uit de besluitvorming speeltuinverenigingen ad € 461.000 (restant van € 600.000 uit begrotingsjaar 2012 in samenspraak met de Leidse Bond van Speeltuinen)
Besteding	Besteding is conform het Beheerplan Groot Onderhoud
Omvang per 1-1-2015	€ 1.650.771
Bijzonderheden	

Naam	Voorziening Groot onderhoud Straatmeubilair	
Nummer/Afd.	8105031	Stedelijk Beheer
Raadsbesluit	12.0141	
Programma	Programma 5 Omgevingskwaliteit	
Doel	Het doel van de voorziening is het wegwerken van de onderhoudsachterstand bij straatmeubilair. Met de uitvoering hiervan zal in 2015 worden gestart.	
Datum realisatie	2012	
Datum opheffing	-	
Onderhoudsplan		
Voeding	Eenmalige dotatie ad € 61.500	
Besteding	Besteding is conform het Beheerplan Groot Onderhoud	
Omvang per 1-1-2015	€ 61.500	
Bijzonderheden		

Toelichting voorzieningen programma 6

Naam	Voorziening onderhoud Maatschappelijk Vastgoed	
Nummer/Afd.	8105009	Beheer en Onderhoud Vastgoed (VAG)
Raadsbesluit	1994	
Programma	Programma 6 Stedelijke ontwikkeling	
Doel	Egalisatie van de kosten voor (groot)onderhoud van panden maatschappelijk vastgoed en overig vastgoed zoals Schouwburg en Molen de Valk.	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Onderhoudsplan	Voor panden die langdurig in beheer zijn, zijn de beheerplannen geactualiseerd, aan de hand waarvan groot onderhoud wordt uitgevoerd. Bij de overige panden van de lijst te verkopen panden wordt het onderhoud voor zover mogelijk geminimaliseerd.	
Voeding	Jaarlijkse storting vanuit de exploitatie (voor 2015 een bedrag van € 2.031.323).	
Besteding	Conform doelstelling en vastgestelde beheerplannen.	
Omvang per 1-1-2015	€ 970.161	
Bijzonderheden		

Naam	Voorziening herinrichting Trekvaartplein	
Nummer/Afd.	8105150	Realisatie/Stadsleven
Raadsbesluit	98.0129	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	De herinrichting van het Trekvaartplein inclusief de bodemsanering van het gebiedsdeel, waarop in het verleden een autosloperij was gevestigd. Het Leidse aandeel in het gemeenschappelijke fonds dat binnen de GR Regionaal Woonwagencentrum wordt opgebouwd wordt geraamd op € 1.089.000. Aangezien het gemeenschappelijke fonds nog niet operationeel is, worden de geraamde bijdragen voorlopig in deze voorziening gestort.	
Datum realisatie	-	
Datum opheffing	De voorziening moet in stand worden gehouden totdat de sanering afgerond is. Naarmate de tijd verder verstrijkt, wordt de noodzaak om de saneringskosten te hercalculeren groter.	
Onderhoudsplan	n.v.t.	
Voeding	ISV Woonwagens.	
Besteding	Financiering van de plannen ten behoeve van de bodemsanering in het kader van de herinrichting van het Trekvaartplein. Het uitvoeringsbesluit voor de herinrichting van het Trekvaartplein is genomen in juni 2009 (RV 09.0070).	
Omvang per 1-1-2015	€ 755.832	
Bijzonderheden	Het voornemen is deze voorziening bij de Jaarrekening 2014 op te heffen en het resterende budget ter beschikking te houden voor het Trekvaartplein door met het restant bedrag mee te nemen in de aan te passen grondexploitatie.	

Toelichting voorzieningen programma 7

Naam	Voorziening Jeugdbeleid/CTC	
Nummer/Afd.	8105155	Realisatie/Stadskennis en cultuur
Raadsbesluit	05.0160	
Programma	Programma 7 Jeugd en onderwijs	
Doel	Inzet voor de invoering van de systematiek volgens Communities that Care/investeren conform Jeugdfonds.	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	Naar verwachting kan de voorziening eind 2014 worden opgeheven.	
Voeding	Uit het jaarbudget voor jeugdbeleid en de beschikbaar gestelde provinciale subsidie. In 2007 zijn daarnaast bijdragen vanuit het Jeugdfonds ten behoeve van een Cruiff Court (€ 50.000), Delltaplan Speeltuinen (€ 40.000) en Jongerenlocaties (€ 75.000) in de voorziening gestort.	
Besteding	In de voorziening CTC/Jeugdbeleid zit nog budget voor de uitvoering van de Veilig Opgroeien plannen voor ZuidWest en Morskwartier. In 2014 worden de projecten verder uitgewerkt. De besteding van het resterende budget wordt verwacht in 2014.	
Omvang per 1-1-2015	€ 58.379	
Bijzonderheden		

Toelichting voorzieningen programma 8

Naam	Voorziening groot onderhoud Museum De Lakenhal	
Nummer/Afd.	8105007	Realisatie/Stadskennis en Cultuur
Raadsbesluit	1986	
Programma	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Egalisatie van de kosten voor onderhoud van de Lakenhal en voorzien in dekking voor meerjarige uitgaven in beveiligingssysteem en -apparatuur.	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Onderhoudsplan	Conform noodzakelijk onderhoud mede op basis van de rapportage van de Monumentenwacht. Het meerjaren onderhoudsplan wordt volledig herzien voor de periode na Restauratie en uitbreiding.	

Naam	Voorziening groot onderhoud Museum De Lakenhal
Voeding	Binnen de begrote kosten voor onderhoud en beveiliging is een spaarcomponent opgenomen waardoor jaarlijks een bedrag vrijvalt voor de storting in de voorziening onderhoud.
Besteding	Ten behoeve van incidentele uitgaven aan onderhoud en meerjarige uitgaven aan verbetering beveiligingssysteem- en apparatuur.
Omvang per 1-1-2015	€ 126.992
Bijzonderheden	geen

Naam	Voorziening groot onderhoud sportaccommodaties	
Nummer/Afd.	8105160	Sportbedrijf
Raadsbesluit	12.0118	
Programma /Beleidsproduct	Programma 8 Cultuur, sport en recreatie	
Doel	Het egaliseren over meerdere jaren van de kosten van het groot onderhoud aan de sportaccommodaties die in eigendom zijn van de gemeente Leiden. De omvang van de voorziening per balansdatum is gebaseerd op het beheerplan Groot Onderhoud. Hierin is voor de periode 2013-2025 het benodigd groot onderhoud opgenomen.	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	Middels een jaarlijkse voeding van ca. € 1,5 miljoen is de voorziening toereikend om het Beheerplan Groot Onderhoud Sportaccommodatie 2013-2025 uit te voeren. Deze middelen zijn onder programma 8 van de begroting structureel beschikbaar.	
Besteding	Op basis van onderhoudswerkzaamheden conform het Beheerplan Groot Onderhoud sportaccommodaties 2013-2025.	
Omvang per 1-1-2015	€ 1.571.781	
Bijzonderheden	geen	

Toelichting voorzieningen programma 9

Naam	Voorziening OGGZ/Regionaal Kompas	
Nummer/Afd.	8105011	Realisatie/Stadskennis en Cultuur
Raadsbesluit	-	
Programma	Programma 9 Maatschappelijke ondersteuning	
Doel	Dekking van specifieke verplichtingen en risico's waarvan de omvang onzeker is, op het terrein van Maatschappelijke Opvang, Verslavingsbeleid en Openbare Geestelijke Gezondheidszorg	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	2012	
Voeding	De voorziening wordt gevoed vanuit de producten Maatschappelijke Opvang en Ambulante Verslavingszorg.	
Besteding	Specifieke verplichtingen en risico's doen zich voor op de onderdelen: Verdeelmodel maatschappelijke opvang, Project Nieuwe Energie, afwikkeling medische heroïne en verhuisbijdragen.	
Omvang per 1-1-2015	€ 143.343	
Bijzonderheden		

Toelichting voorzieningen programma 10

Er zijn geen voorzieningen binnen dit programma.

Toelichting voorzieningen Algemene Dekkingsmiddelen

Naam	Voorziening groot onderhoud gebouwen (ambtelijke huisvesting DZB)	
Nummer/Afd.	8105012	Beheer en Onderhoud Vastgoed (VAG)
Raadsbesluit	00.0025	

Naam	Voorziening groot onderhoud gebouwen (ambtelijke huisvesting DZB)
Programma	Programma Algemene Dekkingsmiddelen
Doel	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud van de bedrijfspanden aan Le Pooleweg 6 en 11.
Datum realisatie	n.v.t.
Datum opheffing	n.v.t.
Onderhoudsplan	De beheerplannen zijn in 2012 geactualiseerd.
Voeding	Jaarlijkse storting vanuit de exploitatie (voor 2015 een bedrag van € 117.178).
Besteding	Conform doelstelling en vastgestelde beheerplannen.
Omvang per 1-1-2015	€ 779.292
Bijzonderheden	

Naam	Voorziening groot onderhoud gebouwen (ambtelijke huisvesting)	
Nummer/Afd.	81005013	Beheer en Onderhoud Vastgoed (VAG)
Raadsbesluit	-	
Programma	Programma Algemene Dekkingsmiddelen	
Doel	Egalisatie van de kosten voor (groot)onderhoud van panden t.b.v. de ambtelijke huisvesting.	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Onderhoudsplan	De beheerplannen (meerjarige onderhoudsplannen) zijn in 2012 geactualiseerd.	
Voeding	Jaarlijkse storting vanuit de exploitatie (voor 2015 een bedrag van € 884.573).	
Besteding	Conform doelstelling en de vastgestelde beheerplannen.	
Omvang per 1-1-2015	€ 2.672.867	
Bijzonderheden		

Naam	Voorziening Loga-gelden	
Nummer/Afd.	8105153	Concern / Middelen & Control
Raadsbesluit	97.0130	
Programma	Programma Algemene Dekkingsmiddelen	
Doel	Egalisatie van de kosten die voortvloeien uit spaarcontracten met personeel voor verlofrecht en dergelijke (voorheen M&B).	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	t.z.t.	
Voeding	Door het afschaffen van de Loga-regeling zal er geen voeding meer zijn.	
Besteding	De opgebouwde voorziening wordt aangewend voor de bekostiging van de vervanging in die jaren dat de in het verleden opgebouwde verlofrechten worden opgenomen. Besteding zal plaatsvinden wanneer een werknemer de opgebouwde verlofrechten wil opnemen. In de meeste gevallen zal dit aan het einde van de loopbaan plaatsvinden.	
Omvang per 1-1-2015	€ 384.081	
Bijzonderheden		

Onderstaande voorziening wordt opgenomen onder de financiële vaste activa

Naam	Voorziening leningen Stadsbank	
Nummer/Afd.	050607	Backoffice Dienstverlening
Raadsbesluit	1991	
Programma	Programma 10 Werk en Inkomen	

Naam	Voorziening leningen Stadsbank
Doel	Het egaliseren van de verliezen op verstrekte kredieten voor zover er geen borgstelling is.
Datum realisatie	-
Datum opheffing	n.v.t.
Voeding	In de begroting is een jaarlijkse storting geraamd.
Besteding	Conform doel.
Omvang per 1-1-2015	€ 137.300
Bijzonderheden	

Onderstaande voorziening wordt in de balans opgenomen onder de vlottende activa

Naam	Voorziening Negatieve Grondexploitaties	
Nummer/Afd.	11201	Vastgoedontwikkeling en grondzaken
Raadsbesluit	05.0052	
Programma	Programma 6 Stedelijke Ontwikkeling	
Doel	Dekken van de Netto Contante Waarde van grondexploitaties met geprognoseerde tekorten.	
Datum realisatie	n.v.t.	
Datum opheffing	n.v.t.	
Voeding	De mutatie in de voorziening negatieve grondexploitaties wordt jaarlijks - indien nodig - gevoed uit de vereveningsreserve grondexploitaties op basis van actualisatie van grondexploitaties bij PRIL grondexploitaties. Tevens een jaarlijkse rentedotatie (voor 2015 een bedrag van € 1.015.654).	
Besteding	-	
Omvang per 1-1-2015	€ 28.810.328	
Bijzonderheden		

5.4 Conversietabel

Onderstaand een overzicht van de begrotingsstanden per programma in meerjarig perspectief.

Programma 01	2015		
	lasten	baten	saldo
bedragen x € 1.000,-			
01A101 Raad en cie's vergaderen volgens cyclus	1.289	-1	1.288
01A103 Onderst Raad door griffie e.d.	1.190	0	1.190
01A201 Dagelijks bestuur gemeente door College	1.626	0	1.626
01A202 Ondersteuning College door BDO	1.501	0	1.501
01A203 Dagelijks managen door de CD	999	0	999
01A204 Uitvoeren concerncontrol	1.154	-285	869
01A205 Informeren en betrekken burgers e.d.	1.086	0	1.086
01A206 Organiseren verkiezingen	423	0	423
01A207 Strategisch beleidsadvies en onderzoek	785	0	785
01A208 Adviseren bestuur over communicatie	429	-34	395
01A209 Organiseren van medezeggenschap	133	0	133
01A301 Sturing en toezicht op samenw.verbanden	54	0	54
01A302 Bevorderen intergem samenwerking	20.796	3	20.798
01 Bestuur	31.465	-317	31.147
01B101 Leveren prod/diensten publieke dv	6.613	-2.362	4.251
01B102 Eenduidige/klantvr dv via alle kanalen	1.701	-7	1.694
01B103 Op orde houden basisregistraties	2.048	-46	2.002
01B201 Doorontwikkelen van het KCC	643	0	643
01B202 Invoeren van zaakgewijs werken	350	0	350
01B203 Omzetten papieren archieven in digitale	175	0	175
01 Dienstverlening	11.531	-2.415	9.116
Totaal programma 01	42.996	-2.732	40.264

Programma 02	2015		
	lasten	baten	saldo
bedragen x € 1.000,-			
02A101 Planvorming optimale crisisorganisatie	103	0	103
02A104 Afspraken Veiligheidsregio Hollands Midd	10.101	-309	9.792
02 Fysieke veiligheid	10.204	-309	9.894
02B101 Activiteiten Veiligheidshuis B1	790	0	790
02B102 Inzet vermindering overvallen	41	0	41
02B103 Preventie woninginbraken	46	0	46
02B104 Inzet Steun- en Meldpunt AMHK	22	0	22
02B105 Bijdrage aan veilig ondernemen	20	0	20
02B201 Activiteiten Veiligheidshuis B2	535	-1	534
02B202 Beperken drugsgerelateerde overlast	86	0	86
02B301 Risicoscan evenementen	84	0	84
02B302 Coördinatie en vergunning evenementen	337	0	337
02B401 Handhaven horecaregelgeving	342	0	342
02B402 Handhaven prostitutie-coffeeshopbeleid	126	0	126

Programma 02	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
02B403 Handhaven bij evenementen	453	0	453
02B404 Inzet bestuurl-/burgemeesterbevoegdheden	26	0	26
02B501 Inzet sociale media	42	0	42
02B502 Inzet wijkveiligheid	36	0	36
02 Sociale veiligheid	2.987	-1	2.986
Totaal programma 02	13.191	-310	12.881

Programma 03	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
03A101 Regionale en lokale beleidsontwikkeling	1.679	-445	1.235
03 Ruimte om te ondernemen	1.679	-445	1.235
03B101 Fac. bedrijvigheid, starters, ondernemer	1.352	0	1.352
03B102 Verbet. Aansl. onderwijs-arbeidsmarkt	265	0	265
03B201 Stim. en acquis kennisintens. bedrijvig	1.887	0	1.887
03 Faciliteren/Stimuleren van ondernemen	3.504	0	3.504
03C101 Citymarket stim. toerist. aantrekkelijk	920	-380	539
03C102 Faciliteren Centrummanagement Leiden	465	0	465
03C103 Programmasturing Binnenstad	641	0	641
03 Marketing en promotie	2.026	-380	1.646
Totaal programma 03	7.209	-825	6.384

Programma 04	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
04A101 Opstellen fietsbeleid	315	0	315
04A102 Uitvoeren maatregelen fiets	1.592	0	1.592
04A201 Opstellen voetgangersbeleid	46	0	46
04A202 Uitvoeren maatregelen looproutes	59	0	59
04 Langzaam verkeer	2.012	0	2.012
04B101 Opstellen openbaar vervoer beleid	107	0	107
04B102 Uitvoeren maatregelen openbaar vervoer	1.216	0	1.216
04 Openbaar Vervoer	1.323	0	1.323
04C101 Opstellen beleid autoverkeer	107	0	107
04C103 Leidse Agglomeratie Bereikbaar (LAB71)	9	0	9
04C104 Ontsluiting BioSciencePark	7.059	0	7.059
04C105 Uitvoeringsprogramma Leiden Bereikbaar	131	0	131
04C106 Uitvoeren maatregelen autoverkeer	1.567	0	1.567
04 Autoverkeer	8.873	0	8.873
04D101 Opstellen parkeerbeleid	131	0	131
04D102 Uitvoeren proef blauwe zones	59	-4	55
04D105 Parkeermanagement	2.752	0	2.752
04D106 Uitvoeren maatregelen parkeren	4.192	-9.593	-5.401
04 Parkeren	7.134	-9.597	-2.463
04E101 Opstellen verkeersveiligheidsbeleid	26	0	26

Programma 04	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
04E102 Uitvoeren verkeersveiligheidsmaatregelen	828	-164	664
04E201 Opstellen duurzaam mobiliteitsbeleid	67	0	67
04E202 Uitvoeren maatregelen duurzame mob	106	0	106
04 Leefomgeving	1.027	-164	863
Totaal programma 04	20.369	-9.760	10.608

Programma 05	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
05A101 Ontwikkelen kaderst beleid openb ruimte	75	0	75
05A102 Realiseren beleid verb kwal openb ruimte	167	0	167
05A103 Realiseren beleid inzamelen huish afval	146	0	146
05A104 Impl kadernota/handboek kw openb ruimte	873	0	873
05A105 Realiseren openb ruimte proj Binnenstad	196	0	196
05A106 Beheren openbare verlichting	2.579	-38	2.541
05A107 Beheren bruggen en viaducten	3.865	-16	3.849
05A108 Beheren wegen	6.654	-303	6.351
05A109 Uitvoeren straatrein en graffitibestr	5.633	-29	5.603
05A110 Inzamelen huishoudelijk afval	16.000	-13.022	2.978
05A111 Beheren walmuren en monumenten	1.662	0	1.662
05A112 Beheren straatmeubilair	1.666	-102	1.564
05A113 Beheren contracten buitenreclame	47	-648	-600
05A114 Handhaven gebruik openbare ruimte	2.162	8	2.171
05A115 Inzamelen bedrijfsafval	1.584	-1.667	-83
05A116 Verminderen van overlast in eigen wijk	126	0	126
05 Verharde openbare ruimte	43.433	-15.816	27.617
05B102 Beheren riolering en gemalen	8.511	-5.968	2.543
05B201 Opstellen beleidskader water en baggeren	21	0	21
05B202 Baggeren en schoonhouden watergangen	1.083	0	1.083
05B301 Ontw kaderst beleid gebruik openb water	21	0	21
05B302 Realiseren beleid gebruik openbaar water	41	0	41
05B303 Exploiteren havens en waterwegen	1.038	-455	583
05B304 Verlenen ligplaatsvergunningen	154	0	154
05B305 Handhaven gebruik openbaar water	183	0	183
05 Openbaar water	11.053	-6.423	4.629
05C101 Opstellen beheerbeleid groen	1.727	0	1.727
05C102 Beheren openbaar groen	5.956	0	5.956
05C103 Verlenen kapvergunningen	164	-6	158
05C104 Realiseren beleid verb openbaar groen	83	0	83
05C106 Beheren van natuurvriendelijke oevers	868	0	868
05C201 Ontwikkelen kaderst beleid openb groen	52	0	52
05C203 Uitvoeren telling stadsnatuurmeetnet	41	0	41
05C204 Ontwikkelen beleid regionaal groen	106	0	106

Programma 05	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
05C205 Uitvoeren groenplan Oostvlietpolder	185	0	185
05C207 Aanbieden natuur- en milieueducatie	1.319	-3	1.316
05 Openbaar groen	10.502	-9	10.493
05D101 Ontwikkelen duurzaamheidsbeleid	3.551	0	3.551
05D102 Verbeteren luchtkwaliteit	62	0	62
05D103 Uitvoeren geluidsanering	106	0	106
05D104 Uitvoeren bodemsanering	10	0	10
05D105 Uitvoeren duurzaamheidsbeleid	479	0	479
05D106 Uitvoeren maatregelen milieubeheer	64	0	64
05 Duurzaamheid	4.273	0	4.273
Totaal programma 05	69.260	-22.247	47.012

Programma 06	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
06A101 Opstellen structuur- en gebiedsvisies	377	0	377
06A102 Actualiseren ruimtelijke agenda	90	0	90
06A103 Opstellen thematisch ruimtelijk beleid	140	0	140
06A104 Stimuleren ruimtelijke kwaliteit	321	0	321
06A105 Adviseren complexe ruimt initiatieven	214	0	214
06A106 Opstellen van bestemmingsplannen	549	-79	470
06A107 Actualiseren ruimtelijk instrumentarium	108	0	108
06A201 Behandeling verzoeken omvergunningen	3.102	-2.804	297
06A202 Het voeren van vooroverleg	363	0	363
06A301 Toezicht/hha op veilig bouwen/gebruiken	1.224	-128	1.096
06A405 Ontwikkeling Meelfabriek	5	0	5
06 Ruimtelijke planvorming en plantoetsing	6.492	-3.012	3.480
06B101 Voeren erfpachtbedrijf	6.743	-6.325	418
06B102 Opstellen PRIL	22.081	-23.659	-1.578
06B103 Exploiteren van gemeentelijk vastgoed	9.968	-7.485	2.483
06 Gemeentelijk vastgoed	38.792	-37.468	1.324
06C101 Uitvoeren van de nota Wonen	196	0	196
06C104 (Laten) uitvoeren woningbouwprojecten	285	-90	195
06C102 Actualiseren prestatieafspr corporaties	75	0	75
06C103 Bijdrage opst reg woonvisie en woonverv	141	0	141
06C201 Toezicht/hha op onrechtmatige bewoning	110	-9	101
06 Wonen	808	-99	708
Totaal programma 06	46.091	-40.579	5.512

Programma 07	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
07A101 Betrekken jeugd via jeugdparticipatie	1.166	-35	1.131
07A102 Waarborgen kwal openbare speelruimte	1.348	0	1.348
07A103 Ondersteunen spelbevordering	55	0	55

Programma 07	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
07A201 Vanuit CJG uitv. Wet Publieke Gezondheid	246	0	246
07A202 Vanuit CJG org. informatie en opvoeding	1.449	0	1.449
07A203 Vanuit het CJG organiseren jeugdhulp	4.081	0	4.081
07A301 Doen organiseren specialistische hulp	20.736	0	20.736
07 Jeugd	29.083	-35	29.047
07B101 Zorgdr. Vold. aanbod peuterspeelzaalwerk	1.615	0	1.615
07B102 Waarborg kwalit.kinderopv/peuterspeelz	243	0	243
07 Peuterspeelzalen en kinderopvang	1.858	0	1.858
07C101 Waarborg aanbod, kwaliteit, deelname VVE	1.469	-534	935
07C102 Stim. Hoogwaardig taalaanbod	1.248	-2.510	-1.262
07C103 Bevord. ouderbetrokkenheid doelgroepkind	603	0	603
07C201 Onderst. zorg leerlingen spec. behoeften	1.477	-87	1.391
07C202 Stim. samenwerking voorzieningen onderw	2.047	0	2.047
07C301 Stimul. aanbod leerlingen eigen talenten	530	0	530
07C401 Sturing geven op uitvalcijfers met RMC	1.442	-740	702
07C402 Tegengaan verzuim leerplichtigen	258	0	258
07C999 Overig	0	0	0
07 Onderwijsbeleid	9.075	-3.871	5.204
07D101 Realisatie nieuwbouw, uitbreid lesgebouw	143	0	143
07D102 In stand houden bestaande gebouwenvoord	11.022	4	11.026
07D103 Uitvoering van overige wettelijke taken	1.358	-386	972
07 Onderwijshuisvesting	12.522	-382	12.141
Totaal programma 07	52.538	-4.288	48.250

Programma 08	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
08A101 Aanbieden kunst- en cultuurprogramma	5.650	0	5.650
08A102 Exploitatie museum De Lakenhal	4.363	-534	3.828
08A201 Bevorderen culturele levendigheid	220	0	220
08A202 Aandacht beeldende kunst openbare ruimte	101	0	101
08A203 Incidentele subsidie kunst-/cultuurproj	294	0	294
08A301 Aanbieden cultuureducatief programma	5.491	0	5.491
08A303 Bevorderen productieklimaat	240	0	240
08 Cultuur	16.359	-534	15.825
08B101 Exploitatie en beheer Erfgoed Leiden eo	5.134	-281	4.853
08B102 Exploitatie en beheer Molen de Valk	491	-85	406
08B103 Toezicht en handhaven op monumenten	700	0	700
08 Cultureel erfgoed	6.325	-366	5.958
08C101 Exploiteren gem sportaccommodaties	11.723	-3.545	8.178
08C102 Uitvoeren sportaccommodatieplan	214	0	214
08C201 Ondersteunen van verenigingen	39	0	39
08C202 Ondersteunen sportver tav vrijwilligers	44	0	44

Programma 08	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
08C203 Verstrekken subsidies sportevenementen	80	-5	75
08C301 Organiseren kennismakingscursussen	171	0	171
08C303 Verstrekken sportstimuleringssubsidies	283	0	282
08 Sport	12.553	-3.550	9.003
08D101 Beheer en expl Jeugdorp Zuid-west	105	-24	81
08D102 Beheer en exploitatie volkstuinten	110	-165	-55
08D103 Verstrekken subsidies amateurtuinders	11	0	11
08D201 Evenementencoördinatie	278	0	278
08D202 Behandelen aanvragen evenementenverg.	168	-75	93
08D203 Ondersteunen 3 grote/overige evenementen	652	0	652
08D204 Verstrekken evenementensubsidie	20	0	20
08D205 Resultaatafspr organisatoren evenementen	20	0	20
08 Recreatie	1.363	-263	1.100
Totaal programma 08	36.600	-4.714	31.886

Programma 09	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
09A101 Organiseren voorzieningenaanbod	4.134	0	4.134
09A102 Organiseren act. maatschappelijke partic	874	0	873
09A103 Bevorderen cliëntbetrokkenheid	879	0	879
09A104 Uitv. Basisfuncties onderst vrijw.werk	352	0	352
09 Sociale binding en participatie	6.238	0	6.238
09B101 Organiseren samenhangend aanbd mtsch.wrk	3.150	-330	2.820
09B201 Uitv wettelijke tkn basisgezondheidszorg	4.194	-229	3.966
09 Preventie	7.344	-558	6.786
09C101 Organiseren toegang sociale wijkteams	586	0	586
09C102 Bevorderen 0de, 1ste, 2de lijnszorg	3.237	0	3.237
09C202 Organiseren aanbod maatwerk WMO voorz.	26.427	-1.535	24.892
09 Ondersteuning	30.250	-1.535	28.715
09D101 Preventie verslaving, dak- en thuisloosh	3.198	-150	3.048
09D102 Toel. zorg verslavings- en psychia. prob	940	0	940
09D103 Uitv. opvang en huisvesting kwetsbare gr	6.730	0	6.730
09D104 Uitv. geven aan beschermd wonen	23.955	0	23.955
09D201 Voorkomen geweld in huiselijke kring	4.276	0	4.276
09 Kwetsbare groepen	39.101	-150	38.951
09 Prev., opvang en onderdak kwetsbare grp	0	0	0
Totaal programma 09	82.933	-2.244	80.689

Programma 10	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
10A101 Inz. re-integratie en participatievoorz.	1.920	0	1.920
10A102 Aanbieden volwasseneneducatie	1.749	-1.600	149
10A103 Inzetten Jongeren Arbeidsmarkt	1.481	-760	721

Programma 10	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
10A201 Inzetten sociale werkvoorziening	45.974	-22.129	23.845
10A999 Overig	0	0	0
10 Arbeidsparticipatie	51.124	-24.489	26.635
10B101 Uitv. Decl.reg. en aanvr part.bev.voorz.	331	0	331
10B201 Behandelen aanvragen bijzondere bijstand	7.611	-270	7.341
10B202 Verstr premie coll ziektekstverzek minim	1.240	0	1.240
10B203 Verstrekken kinderopv Soc Med Indicatie	311	0	311
10B204 Kwijtschelding gemeentelijke heffingen	1.282	0	1.282
10B205 Subsidies minimabeleid	158	0	158
10 Maatsch. participatie en onderst. minima	10.933	-270	10.663
10C101 Behandelen aanvragen part.wet, ioaw, ed	53.412	-47.529	5.884
10C102 Uitv. fraudeprev. en onsp. uitkeringsfr	427	0	427
10C103 Uitvoeren terugvordering en verhaal	2.734	0	2.734
10 Inkomensvoorzieningen	56.574	-47.529	9.046
10D101 Uitv. budgetbeh, stabilisatietraject ed	1.163	0	1.163
10D201 Uitvoeren schuldhulpverlening	1.733	-367	1.366
10 Schuldhulpverlening	2.896	-367	2.529
Totaal programma 10	121.527	-72.655	48.872

Programma AD	2015		
bedragen x € 1.000,-	lasten	baten	saldo
11A001 Baten OZB-gebruikers	0	-12.574	-12.574
11A002 Baten OZB-eigenaren	0	-33.450	-33.450
11A005 baten precariobelasting	0	-8.184	-8.184
LOK Lokale heffingen	0	-54.208	-54.208
11A006 Algemene uitkering	-110	-231.274	-231.384
ALG Algemene uitkering	-110	-231.274	-231.384
11A007 deelnemingen nutsbedrijven	1.933	-3.111	-1.179
11A008 Deelnemingen	28	-527	-499
DIV Dividend	1.961	-3.638	-1.678
11A009 geldleningen	130	-798	-668
11A010 Beleggingen	122	-15.046	-14.924
FIN Saldo financieringsfunctie	252	-15.844	-15.592
11A011 Stelposten concern	-4.936	9	-4.927
11A012 oninbare vorderingen	819	0	819
11A013 Saldi kostenplaatsen bedrijfsvoering	-105	46	-59
11A014 Plankosten definitiefase	551	0	551
OVE Overige alg.dekkingsmiddelen	-3.671	55	-3.616
11A015 Onvoorzien	32	0	32
ONV Onvoorzien	32	0	32
Totaal programma AD	-1.537	-304.909	-306.446

5.5 Raadsbesluit

De raad van de gemeente Leiden:

Gezien het voorstel van burgemeester en wethouders (Raadsvoorstel van

BESLUIT

1. De programmabegroting 2015-2018 vast te stellen en de bijbehorende baten en lasten per programma vast te stellen:

Lasten	2015	2016	2017	2018
1 Bestuur en dienstverlening	42.996	25.839	25.941	25.363
2 Veiligheid	12.793	12.602	12.507	12.505
3 Economie en toerisme	7.209	7.152	7.047	7.046
4 Bereikbaarheid	20.369	14.645	25.587	21.793
5 Omgevingskwaliteit	69.260	64.649	66.663	66.025
6 Stedelijke ontwikkeling	46.091	46.250	30.116	36.153
7 Jeugd en onderwijs	52.538	49.930	49.808	50.144
8 Cultuur, sport en recreatie	36.600	35.620	35.733	36.978
9 Maatschappelijke ondersteuning	82.933	83.660	80.715	79.936
10 Werk en inkomen	121.527	118.547	116.660	114.852
AD Algemene middelen	-1.537	-4.573	-8.294	-10.131
	490.779	454.321	442.483	440.664

Baten	2015	2016	2017	2018
1 Bestuur en dienstverlening	-2.732	-2.732	-2.732	-2.732
2 Veiligheid	-310	-310	-310	-310
3 Economie en toerisme	-825	-825	-825	-825
4 Bereikbaarheid	-9.760	-10.418	-12.009	-12.009
5 Omgevingskwaliteit	-22.247	-22.719	-22.725	-22.870
6 Stedelijke ontwikkeling	-40.579	-38.471	-20.698	-27.795
7 Jeugd en onderwijs	-4.288	-3.256	-3.221	-3.221
8 Cultuur, sport en recreatie	-4.714	-4.780	-4.777	-4.777
9 Maatschappelijke ondersteuning	-2.244	-2.244	-2.244	-2.244
10 Werk en inkomen	-72.655	-70.907	-70.014	-69.856
AD Algemene middelen	-304.909	-300.149	-294.911	-291.607
	-465.263	-456.811	-434.466	-438.246

Saldo baten en lasten	25.513	-2.491	8.016	2.416
-----------------------	--------	--------	-------	-------

Stortingen in reserves	37.434	25.788	17.711	19.040
Onttrekkingen aan reserves	-62.947	-23.297	-25.727	-21.455
Per saldo te verrekenen met reserves	-25.513	2.491	-8.016	-2.416

Saldo van de begroting *	0	0	0	0
--------------------------	---	---	---	---

Bedragen * € 1.000 *kleine afwijkingen in de tellingen zijn het gevolg van afrondingsverschillen

2. De volgende investeringen beschikbaar te stellen:

Programma	omschrijving investering	bedrag
Economie en Toerisme		
3C1.3 Inspanning programmasturing Binnenstad	Programma Binnenstad 2015 - 2018	1.140
Bereikbaarheid		
4A1.2 Uitvoeren maatregelen fiets	Fietsvoorzieningen	595
4C1.6 Uitvoeren maatregelen autoverkeer	Wijkactieplannen en parkeren	121
4E1.2 Uitvoeren verkeersveiligheidsmaatregelen	Verkeersvoorzieningen	307
Omgevingskwaliteit		
5A1.6 Beheren openbare verlichting	Vervanging openbare verlichting	1.201
5A1.7 Beheren bruggen en viaducten	Investeringen bruggen	245
5A1.8 Beheren wegen	Investeringen wegen/asfalt	2.676
5A1.12 beheren straatmeubilair	Vervanging verkeerslichten	695
5B1.2 Beheren riolen en gemalen	Vervanging rioleringen	3.168
5C1.1 Opstellen beheerbeleid groen	Park Kweeklust	57
	Uitbreiding en herinrichting Rhijnhof	812
Jeugd en Onderwijs		
7A1.2 Waarborgen kwaliteit (openbare) speelruimte	Speeltuinen	550
Sport Cultuur en Recreatie		
8A1.1. Aanbieden kunst- en cultuurprogramma	VVI Stadspodia	177
8C1.1 Exploiteren gemeentelijke sportaccommodaties	Vervangen natuurgras in kunstgras diverse parken	1.389
Totaal		13.133

Bedragen * € 1.000

3. Het subsidieplafond voor 2015 vast te stellen op € 44.378.155,-

4. De naam van programma 9 vast te stellen op "Maatschappelijke Ondersteuning"

Gedaan in de openbare raadsvergadering van,

de Griffier, de Voorzitter,

5.6 Amendementen